

Tekin Ertuğ Atölyesi

FOTOĞRAF USTALARI 2

Anılar ve Söyleşiler

Hazırlayan
Tekin Ertuğ

FOTOĞRAF
SANATI
KITAPLARI

Fotoğraf Ustaları 2

(Anılar ve Söyleşiler)

TEKİN ERTUĞ

İlk gençlik yıllarında amatör olarak uzun süre resim ve karikatür yaptı ve aynı zamanda edebiyat dünyasına yakın durdu.

Gençlik yıllarının olgun sayılabilecek 5-6 yıllık bir döneminde ise, yine amatör olarak halk müziği ve kültürü konusuna eğildi.

90' lı yılların başlarında amatör olarak fotoğrafa başladı.

Resmi ve özel, çeşitli kurum ve kuruluşlarda temel eğitim seminerleri ve ileri düzey seminerler verdi, atölyeler gerçekleştirdi.

Basılı ve sanal ortamda, bazı felsefe, yazın ve fotoğraf dergilerinde yazıları yayınlandı.

2011 yılından itibaren Alter Yayıncılık bu yazıları;

“Fotoğraf Sanatı Üzerine”,

“Fotoğraf Sanatı Üzerine (Kritik Eşik)”,

“Fotoğraf Sanatı Üzerine (İzlenimler, Düşler, Düşünceler)”,

“Fotoğraf Sanatı Üzerine (Üst Eşik-1),

isimleriyle 4 ayrı cilt olarak yayınladı.

Bu seriyi tamamlamak ve başka konularda olmak üzere, daha önce herhangi bir yerde yayınlanmamış yazılarından oluşan yeni kitaplar üzerinde çalışmalarını sürdürmektedir.

Otuz yıldan fazla süren kamu görevine, çocukluğundan beri düşlediği sanat ve yazın alanını tam zamanlı yaşayabilmek üzere son verdi.

Fotoğraf Sanatı Kurumu çatısı altında yaklaşık bir buçuk yıldır süren ve üç yılda tamamlanacak olan uzun soluklu, “Kuram” ve “Kurgu” öncelikli bir atölye çalışması yürütmektedir.

Diğer atölye etkinliklerinin yanısıra, atölye çalışmaları bağlamında ve bu çalışmaların bir parçası olmak üzere, atölye üyeleriyle birlikte, fotoğraf ustalarıyla bir dizi söyleşi-röportaj yaparak; onların anılarını/yaşam öykülerini derleyip basılı hale getirmeye, diğer yandan onların fotoğrafa ve sanata yaklaşımlarını sonraki kuşaklara aktarmaya; özetle, yaşamın diğer alanlarında sık rastladığımız, ancak fotoğraf dünyamızda önemli ölçüde eksik kalan bir tür “Hatırat” yazımını gerçekleştirmeye çalıştı.

Fotoğraf Ustaları 2

(Anılar ve Söyleşiler)

Hazırlayan:

Fotoğraf Ustaları 2

(Anılar ve Söyleşiler)

Hazırlayan: Tekin Ertuğ

Fotoğraf Sanatı Kitapları / 10

Anı - Söyleşi / 2

1. Baskı, Ankara 2012

Yayın Yönetimi: Fotoğraf Sanatı Kurumu

Fotoğraflar: Ebru-Tekin Ertuğ, Dursunali Sarıkoç,

Nezaket Tekin, Melike Nur Büyük, Necip Evlice,

Gölnur Sözmen, Erhan Yelekçi-İsmail Ökke

Teknik Sorumlu: Necip Evlice

Kapak Tasarımı: F. Burak Evlice

Her türlü yayın hakları saklıdır.

Bu kitap, FSK veya Tekin Ertuğ'un

izni olmaksızın elektronik, mekanik,

fotokopi vb. araçlarla ya da diğer kaydedici cihazlarla
kopyalanamaz, aktarılamaz ve çoğaltılamaz, dağıtılamaz.

Yapım: Hangar Reklam

Konur Sokak, No: 57/4

Kızılay / Ankara

Tel: (0312) 425 07 34

Fotograf Sanatı Kitapları

Fevzi Çakmak 1 Sokak,

No: 22/2 Kızılay / Ankara

Tel: (0312) 230 46 16

Faks: (0312) 229 47 17

web: www.fsk.org.tr

e-posta: fsk@fsk.org.tr

SUNUŞ

Fotoğraf Ustaları; Anılar ve Söyleşiler kitabının ikincisiyle karşınızdayız.

Benim için, her yeni kitap, her yeni çalışma bir doğum coşkusu anlamındadır. Bu yüzden ki, doğum yapmış bir anne kadar mutluyum. Bunu da en iyi anneler bilir.

Her kitap, her çalışma çocuğum gibidir aynı zamanda. Üzerine titrer, gözüm gibi korurum onları. Çünkü, emeğim vardır ve emek kutsaldır. Korunmalı, gözetilmeli, saygı duyulmalıdır.

Aslında bu kitaplar hepimizin katkısı ve emeğiyle oluşuyor. Zamanı gelince de sayfalara, formalara dökülüp kitap oluyor ve başlıyor okuyucusunu aramaya.

İşte bu noktada siz fotoğrafsever dostlara çok iş düşüyor. Bu kitaplar okunmadan, okutulmadan, ilgisine ulaştırılmadan amacına tam anlamıyla ulaşmış sayılmaz. Bu nedenle herkesten destek bekliyoruz.

Fotoğraf Ustaları kitabının ikincisinde de “*Tekin Ertuğ Atölyesi*” üyeleri ve sayın hocamız Tekin Ertuğ başta olmak üzere, belki de ilk kez fotoğraf anılarını bu kitapta okuyacağınız on fotoğraf ustasının anılarını, bilinen/bilinmeyen yaşam kesitlerini, fotoğraf yaklaşımlarını kalıcı belge haline getirdiler ve böylece sonraki kuşaklara aktarmış oldular. Bu kitap, atölye üyelerinin yoğun emeği ve titiz çalışmalarının sonucunda sizlerle buluşturuldu.

Bu çaba ve çalışmalar, kısır çekişmelere ve tarihin çöplüğünde yerini almış olumsuz yaşanmışlıklara harcatılmayacak kadar önemli ve değerlidir.

Her yenilik, parlak ve ışıklı bir umuttur!

Necip Evlice

ÖNSÖZ

“**Fotoğraf Sanatı Üzerine (İzlenimler, Düşler, Düşünceler)**” başlıklı kitabımızda yer alan Fotoğrafçı “Hatırat”ı başlıklı metinde;

“Bir fotoğrafçının, geriye uzanan birkaç on yıllık fotoğraf serüveni var ise, muhakkak birikmiş kayda değer çok anısı ve söyleyeceği önemli çok şey vardır.

Geriye uzanan zamanın ölçüsü büyüdükçe ve deneyimler üst üste yığılıp çoğaldıkça, bütün anılar daha bir anlam kazanmaya başlar. Geleceğe dair umutlar sararmaya yüz tutup, bu minvaldeki heyecanlar durgun ve sakin bir hal aldığı çağda, daha fazla meşgul olur belki de insan geçmiş zaman ile.

Kimi zaman tebessümlü, durgun, kimi zaman pür neşe hatırlanır zamana yayılı anılar.

Fotografa dair hatıratın kaleme alınması ne çok şey katacaktır kimbilir yaşamımıza.

Fotoğraf yaşamlarında yarım asrı geride bırakan ustaların anılarını yazmaları, belki de tam anlamıyla özgün (bize ait) bir fotoğraf tarihi yaratılmasına da vesile olacaktır.

Sonraki kuşaklara aktarılacak nitelikli eserler ve iyi korunmuş fotoğraf arşivlerinin yanında, hatıraların anlatıldığı metinler de çok önemli değil midir!?

Fotografin asırlık çınarlarına, ustalara, hatıralarını yazmaları çağrısı yapmak istiyoruz buradan.

Sözümüz sadece her biri tek başına birer fotoğraf tarihi gibi duran ustalara da değil elbette. Yaşamında “fotoğrafsız olmaz”, kelimelerini yanyana derinden duyumsayan herkes öyle ya da böyle yabana atılamayacak bir toplam oluşturmuştur

anılarından.

En sıradan insanın dahi kayda değer onca anısı var iken, ortaya koyduğu eserlerin öncesi ve sonrası ile çoğu kez sıradanlığın sınırlarını zorlayan, hatta kimi için gerçek anlamda sıradışı hale dönüşen yaşam grafiğinde, söz sanatlarını (edebi boyutu) ilgilendiren pek çok şey sunulmayı bekler.

Fotograflarımızı nasıl titizlikle arşivliyor ve sunuyoruz ve bundan hem kendi adımıza hem de bizim dışımızdaki herkes adına olumlu beklentiler içinde bulunabiliyorsak, fotoğrafçı anılarımızı da aynı titizlikle arşivlemek ve sunmak çok şey katabilir, hem bize ve hem de bizim dışımızdaki insanlara, diye olumlu tarafından bakmak yanlış olmasa gerektir.

Bu görüşten hareketle; bütün ustalara ve fotoğrafçı dostlara anılarını kaleme almaları çağrımızı yinelemek, fotoğrafın pek de akla gelmeyen ya da üzerinde durulmayan bu boyutunun hayata geçirilmesi halinde “fotoğraf tarihimizi” oluşturabilmemizde çok önemli verilerin elde edilebileceğini hatırlatmak istiyoruz”, şeklinde ifadelerle yer vermişiz.

Yukarıdaki metin aracılığıyla konuyu kısaca irdelenmiş ve fotoğraf dünyamıza fotoğrafın bir başka önemli alanı olan hatıra (anı) yazımı alanını hatırlatmış idik. Ve şimdi, atölyemizin dinamiklerini harekete geçirerek ustalarla iletişim kuruyor, kısmi bazı etkinlikler dışında önemli ölçüde boş bırakılan bu alanı bizatihi hayata geçirmeye çalışıyoruz.

Bütün zorluklarına rağmen, keyifle ve severek bu çalışmayı gerçekleştiriyoruz.

Katkı veren herkese gönülden teşekkür ediyoruz.

TEKİN ERTUĞ

ADNAN ATAÇ

Görüşmeler/Derleme/Metin Yazımları:

Selma Seyitdanlıoğlu

Düzeltemeler:

Adnan Ataç

Fotoğraf Sanatı Kurumu (FSK)

Peşinen belirtmeliyiz ki; Usta fotoğrafçı ve Akademisyen Prof. Dr. Adnan Ataç, ustaların anılarını derleyip basılı eser haline getirme çabamıza çok anlamlı katkılar sundu, ışık tuttu, yol gösterdi, sistematiği işaret etti. Akademik çalışmalarını GATA'da büyük emekle oluşturduğu Tıp Tarihi Anabilim Dalı ve Tıp Tarihi Müzesi'nde, kitaplarla donanmış ışıl ışıl ofisinde sürdürüyor. İncelik ve tevazu konusunda alınacak epey bir ders barındıran görüşmelerimiz sırasında; bilim-sanat, insan-doğa, fotoğraf-eğitim ve daha pek çok konuda son derece zarif bir ustayı dinlemenin keyfi ne ile ölçülebilir ki?

Kıymetli ustamız Adnan Ataç, başlangıçta fotoğraf serüvenini şöyle aktardı bize;

Ne zaman başladı fotoğraf serüvenim dersek; Öncesi de var ama asıl üniversite yılları geliyor aklıma. Evet, 1970, İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'ne başladığım ve ilk fotoğraf makinamı aldığım yıldır. Ondan önce de evimizde babama ait bir fotoğraf makinası vardı aslında. Babam 1940'larda kendi karanlık odasını kurmuş ve baskılar yapmış, sonra tayinleri nedeniyle bırakmıştı. Elbette ki ilk fotoğraf sevgisini ondan aldım. İlk çekim denemelerimi birlikte yaptık. Nur içinde yatsın.

Üniversite yıllarım Beyazıt'ta geçti. O yıllarda okulun bir Fotoğraf Kulübü, ya da fotoğrafla ilgilenen başka arkadaşım yoktu, ancak Türkiye'nin fotoğraf kalbi sayılan Sirkeci'ye yakın olmak büyük şanstı. Yurtta kalıyordum. Yurt Kumkapı'daydı. Sahile beş dakikalık yerde. O günlerden unutamadığım ilk fotoğraflar, Kumkapı sahilindeki balıkçılar ve sahil çay bahçesindeki sevgililerdi. Şimdi ne o sahil var, ne o masumiyet...

Fotoğraf eğitmenlerim en çok kitaplar olmuştur. O günkü koşullarda Beyazıt'taki sahaflarda uygun ücretle bulduğum yerli, yabancı bütün fotoğraf kitaplarını aldım. Bazen özel bir kitap düşerse, tanıdıkları için öğrenci harçlığıma taksit bile yaparlardı. Oradaki esnafa ne kadar teşekkür etsem azdır.

Fotoğraf bu günkü kadar yaygın olmadığı gibi, iletişim de bugünkü gibi kolay değildi. Üniversitede ve yurtta, fotoğrafa ilgi duyan arkadaşları teşvik ederek çeşitli guruplar oluşturduk, bilgilerimizi paylaşarak öğrendiklerimizi artırmaya çalıştık. Ama mezun olunca devam eden olmadı. Ben de öğrenci gurupları oluşturup çalışmalarına devam ettim.

O yıllar Siyah-Beyaz fotoğraf dönemi idi. Fotoğrafların banyosunu ve baskısını biz yapıyorduk. Bu konuda müsait olduklarında karanlık odalarını kullanmamıza izin veren Aksaray'daki, Laleli'deki, Kumkapı'daki, Sirkeci'deki fotoğraf sever dostlarımdan iyiliklerini hiç unutmam.

Fakülteden mezun olduktan sonra 1975'de Ankara'ya geldim. Burada fotoğraf sohbetlerinden deneyimlerinden ve yorumlarından hep çok şey öğrendiğim Sayın Halim ve Selim Kulaksız, Necmettin Külahçı, Sıtkı Fırat, Ozan Sağdıç, Alaettin Gürtuna, Mustafa Türkyılmaz, Tansu Gürpınar ve Fikret Turgut'u saygı, sevgi ve minnetle anmadan geçemem. Ayrıca beni farklı bakış açılarına yönlendiren ve çok yararlandığım Güler Ertan'ın kompozisyonla ilgili kitabını belirtmem gerekir.

Daha sonra yeni baskısı da yapıldı.

Fotoğraf ile ilgili ilk ödülü 1976-78 yıllarında görev yaptığım Diyarbakır'da almıştım. Bir bölge birinciliği, bir Türkiye ikinciliği idi. Dolayısıyla yarışmalara katılmak da böyle başladı. Daha sonra yurt içi ve yurt dışından yüzden fazla ödül geldi.

Diyarbakır'dan fırsat bulduğumda İstanbul'a gidip bir valiz dolusu kitap alıp döndüğümü çok hatırlarım. Aldığım kitapların bir kısmı bilimsel kitaplar, bir kısmı da fotoğraf ve sanat ile ilgili kitaplardı. Farmakoloji uzmanlığı için hazırlanırken, fotoğraf enerjimi ve dikkatimi artırıyordu.

Bazen otobüste İstanbul'dan mal alıp getiren tüccarlarla sohbet ederdim. Bu kurşun gibi ağır kitapları neden toplayıp getirdiğimi anlatmak pek mümkün olmazdı. Onlara göre boşa verilmiş para gibi görünürlerdi hep. O zamanlar Beyoğlu'ndaki, Tünel'deki kitabevlerinden yeni gelmiş fotoğraf kitaplarına bakmanın ve mümkünse satın almanın, İstanbul'daki en büyük zevkim olduğunu söyleyebilirim.

Renkli fotoğraf ile tanışmam 1975'de Ankara'da oldu. İlk renkli film banyosu ve baskılarımı yaptırdığım yerler, Sayın Halim Kulaksız ve dört kardeşinin kurduğu Refo Color ile Sayın Sıtkı Fırat ve iki oğlunun kurduğu Fırat Color'du. İlk zamanlar bu yeni teknolojiyi öğrenmek, zamanında ve hatasız fotoğraf basabilmek için nasıl gayret gösterdiklerine yakından tanık oldum. Anadolu'da fotoğraf laboratuvarlarının gelişmesine de büyük katkıları olmuştur.

O yıllarda dia (pozitif film) çekimleri de yapardık, ancak dia banyosunu tutturmak hep sorundu ve renk kaymaları çok olurdu. İlk zamanlar Kodak'ın zarflı filmlerini tercih ederdik. Çektikten sonra filmi bu özel zarflarına koyar, Almanya'daki, Amerika'daki anlaşmalı laboratuvarlarına posta ile gönderirdik. Dialar yaklaşık bir ay sonra çerçevelere konmuş olarak gelirdi. Özel bir çalışma yapılmış ya da Türkiye'nin tanıtımı için çıkılan bir gezi sonunda gönderilmişse sonuçlar büyük heyecanla beklenirdi.

Uzun süre nereye gitsem çantamda hep iki makine oldu. En çok iki Minolta X700'ü kullandım. Birisinde renkli negatif, birisinde dia film takılıydı. 6x7 Bronica'nın iki magazininde de aynı filmler hep takılı oldu. Bilgi vermek ve tanıtmak amacıyla dia, diğer çalışmalarda negatif kullandım. Özellikle Ülkemizin tanıtımı için yaptığım çalışmalar kitap, broşür, takvim, kartpostal, pul gibi pek çok yerde basıldı. Diğer fotoğraf çalışmalarım da önceleri doğa ve yaşamı anlamaya çalışan, sonra yaşam döngüsünde insanı sorgulayan ürünler öne çıktı. İnsan bedenindeki duygusal estetiği önemseyen nü çalışmalarım yurtiçinde ve yurtdışında dikkat çekti. Son on yıldır doğadaki böcekler, kelebekler, kuşlar gibi canlılar üzerindeki çalışmalarım, her gün yeni bir şey öğrenmenin coşkusu ve heyecanı ile devam ediyor.

Şunu düşünmüşümdür hep; bilimsel çalışmalarda olduğu gibi fotoğraf çalışmalarında da genel çekimlerin yanı sıra bir konuyu belirleyip, teorik bilgileri ile birlikte o konu üzerinde çalışmak bir amaç olmalı. Ancak bu çalışmalar sonrasında o konuda bilgisi, söyleyecek sözü, gösterecek özgün fotoğrafları olabilir insanın. Fotoğraf çekmek her zaman güzeldir, anlamlıdır ama harcanan zaman, emek, maddi kaynaklar düşünüldüğünde neden daha yararlı, daha etkili, daha doyurucu fotoğraflar üretilmesin. Artık çekim ayarlarının kolaylıkla yapılabildiği günümüzde, sadece fotoğraf çekmek önemli bir şey olmasa gerekir. Daha anlamlı amaçlarımız olmalı.

Kullandığımız fotoğraf makinesinin marka ve modelinin ne olduğu ya da ne olmadığı da çok önemli değildir. Makinenin sadece bir alet olduğunu unutmamak gerekir. Önemli olan elimizdeki aleti en iyi kullanan olmaktır. Ancak ne yaptığımızın ve ne yapacağımızın farkında olduğumuz zaman olumlu sonuç alınabilir.

Bildiğiniz gibi bir de teknolojideki gelişmeler var tartışıp durduğumuz. Başlangıcında ışığı karanlık odada kontrol ederek, kimyasal ortamda kaydetmeyi başaran fotoğraf teknolojisi, bugün ışığın özelliklerini değerlendirebilmekte, kaydetme yeteneklerine göre görüntüyü anında izleme ve üzerinde çalışma yapabilme olanaklarını sağlamaktadır. Bu gelişmeler elbette ki insanların hayatını kolaylaştırmak, doğru ayarlar ile kısa sürede istenilen anı yakalamak için vardır. Ve tabii ki kullanılacaktır. Başka bir şık yok ki. Bu teknolojiyi kullanmak istememek sanırım yeterince tanınamakla ilgili olabilir. Alışkanlıkları değiştirmenin zorluğu ile ilgili olabilir. Yoksa teknolojiye karşı olmakla ilgili değildir.

Benzer tartışmaları renkli fotoğrafın ve renkli baskı laboratuvarlarının ortaya çıkışında da yaşamıştık. “Renkli fotoğraf, fotoğraf mıdır? Gerçek fotoğraf siyah-beyazdır. Laboratuarda yapılan fotoğraf, yani sizin değil de bir başkasının sizin filmlerinizi banyo etmesi ve fotoğraflarınızın baskılarını yapması, fotoğraf olarak tanımlanamaz. Çünkü fotoğrafı insan kendisi çekmeli, banyosunu ve baskısını kendisi yapmalıdır. Fotoğraf çekilmez, yapılır” cümlelerini çok duymuştuk.

Aslında yeni teknolojileri kullanmayı önce öğrenmek, sonra iyi uygulayabilir olmak zaman ve emek harcamanın yanı sıra maddi açıdan da zorlayıcı olabilir.

Yeni çıkan teknolojik bir ev aleti için bile böyle değil mi? Örneğin, otomatik çamaşır makinesi ilk çıktığında aynı şey olmadı mı? İnsanlar uzunca bir süre, ben bu aletin tam temizlediğine inanmıyorum, elimde yıkarsam daha iyi olur dememiş miydi? Yaşadık bunu. Neden sonra öğrendiler ki, öyle değilmiş. Hem büyük kolaylıkmiş, hem daha iyi yıkarmış. Aynı dijital teknoloji gibi. Hem büyük kolaylık hem daha iyi fotoğraf üretmemizi sağlıyor.

Dijital teknolojiyi fotoğraf dünyasında kullanan en gelişmiş programlardan birisi olan “Photoshop” programının ilk sürümü 1990’da çıktığı zaman, fotoğraf dünyasında yeni kapılar açılmaya başlamıştı. Benim tanışmam 1993’de oldu. Dijital ortamda ilk gösterimi 1994’de hazırlamıştım. Adı da “Dijinüler”di. Nü çalışmalarımından hazırlanmıştı. Bu teknoloji, 2000’li yıllarda gelişti, kullanım alanları genişledi. Önceleri kimyasal teknoloji ile birlikte kullanıldı. Sonra tümüyle tercih edilir oldu. Artık önceki filmler de taranıp dijital ortama aktarılıp kullanılmaya başladı.

Bu konuda bilgi ve deneyimlerini her zaman paylaşan Şermin Hanım’a teşekkür etmem gerekir. Gazi Üniversitesi Grafik Tasarım Bölümünde Fotoğraf dersleri verirken tanıştım. Yeniliğe açık, yaratıcı fikirleri ve titiz çalışmaları ile her zaman desteğini ve dostluğunu gördüm.

Okul yıllarında, derslerin dışında beni en çok rahatlatan resim yapmaktı. Birçok tekniği kullandım o dönemde. En çok da sulu boyayı sevmiştim. Ancak fotoğrafın artılarının fazla olduğunu kabul etmek lazım. Hem duygularınızı ifade edeceksiniz, hem de belgesel özelliği ile göstermek istediklerinizi, güzellikleri kaydedebilecek ve başkaları ile paylaşabileceksiniz. Fotoğraf buna olanak sağlıyor.

1980’li yıllardan itibaren akademik çalışmalarımı sürdürdüğüm Ankara’da, fotoğrafla ilgili gerek eğitim gerek uygulama kapsamında birçok etkinlikte yer aldım. Başta AFSAD’daki arkadaşlar olmak üzere tanıştığım bütün fotoğrafi seven dostlarımdan çok şey öğrendim. İlk aklıma gelen İbrahim

Demirel, Adnan Veli Kuvanlık, Adnan Polat, Tuğrul Çakar, Tahir Ün, Ali Rıza Akalın, Fatih Orbay, Çerkez Karadağ, Göker Müftüoğlu, Zeynel Yeşilay'a ama özellikle Dursunali Sarıkoç'a ve şu anda adını sayamadığım bütün dostlara ne kadar teşekkür etsem azdır.

Dursunali girişkendir, Karadenizli pratik zekâsı ile iyi organizatördür. Fotoğraf Sanatı Kurumu'nun kuruluşunda da en önemli rolü üstlenmişti. Kurucu arkadaşların hepsi fotoğraf sanatına büyük emek vermiş, tanıdığımız, sevdiğimiz ve hep güzel şeyler paylaştığımız insanlardı. FSK'nın kurulmasının Ankara'daki fotoğraf etkinliklerine önemli katkıları olduğuna inanıyorum. Keşke daha çok sanatsal kuruluşumuz olsa, çeşitli akımları savunan, uygulamalar yapan, yeni bakış açıları oluşturan

guruplarımız olsa.

Örnek olarak kelebek, kuş, çiçek, böcek, ağaç, sualtı ve bezeri doğa çalışmalarında ya da insan, yaşam, toplumsal konular gibi alanlarda birlikte olunsa, bilgiler paylaşılsa, yeni teknikler geliştirilse, yorumlar yapılsa, sanırım ülkemizin değerleri daha iyi bilinir, fotoğraf dünyasına yeni insanlar ve yeni ürünler kazandırılır.

T.E.: *Öğrencilerinizle birlikte hazırladığınız sergilerden söz ederken; “fotoğrafi iyi çekmek her şeydir diye algılanıyor, ama bu yeterli değildir.” demiştiniz.*

A.A.: Fotoğraf sadece çekilen bir şey değildir demek istedim. Fotoğraf çekildikten sonra üzerinde çalışılması gereken ve sunuş aşaması da titizlikle düzenlenen bir şeydir. Zaten, sanatsal bir uygulama dediğimiz de bunlarla ilişkili değil midir? Fotoğraf sadece makineyle çekilen bir şey olsaydı, o zaman kimin elinde hangi makine varsa, sonuç o makinenin performansı ile eş olurdu.

Bugüne kadar kimilerince yapılan “fotoğraf sanat mıdır?” tartışmasının nedeni de bu değil mi? Bazı arkadaşlarımız “fotoğraf, gördüğünü çekmektir, sadece onu doğru ve güzel çekmektir” diyor. Yetmez. O zaman hayalleri nasıl gerçekleştireceğiz? Sadece var olanı çekiyorsan, sen neredesin? Sadece baktığın yerdesin, baktığın açıdasın o kadar. Yeter mi bu? Oysa ışık, ton, açı, objeler üzerinde çalışarak bambaşka bir dünya kurmak var, hayalleri gerçekleştirmek, duyguları ortaya koymak var. Bu söylediklerim bilgi vermeyi amaçlayan Belgesel fotoğraf çekimlerinde de geçerlidir. Fotoğrafa bir ruh, bir canlılık katmak istiyorsak, duygularımız, bakış açımız yani biz, çekimde de sunumda da hissedilmeli.

T.E.: *Öğrencilere değinmişken ve hazır*

birlikte çalıştığınız arkadaşlardan söz etmişken; yıllar içinde birçok öğrenciniz oldu. Çok sayıda insan eğittiniz. Atölyeler açtınız, sergiler yaptınız. Tabii ki usta bir fotoğrafçıdan en fazla beklenen de budur.

Bundan yola çıkarak; fotoğrafa yeni başlamış insanlarla diyalog kurmak, onları eğitmek konusunda kişisel uygulamalarınıza dair, bilgi edinmek isterim.

Bir tıp fakültesinde profesör olarak ders verdiğinizi de düşünerek, insanlara yeni bilgileri anlatma, öğretme, edindikleri bilgilerle onları birkaç basamak yukarı

taşıma konusunda sizin görüşlerinizi, yani kendi perspektifinizi bilmek isterim. Doğrusu,

bundan herkesin de yararlanmasını isterim.

A.A.: Tabii ki eğitim, her alanın kendine özgü koşulları içinde değerlendirilmesi gereken önemli bir konu. Eğiticisinin ve eğitim ortamının nasıl olması gerektiği, hangi yöntemleri uygulamanın istenilen amaca uygun olacağı üzerinde düşünülmüş, teoriler geliştirilmiş olması beklenir. Yeniliklere açık bir konudur. Ben eğitimle hep ilgilendim. Eğitim planlama guruplarında senelerce görev aldım. Eğitimin amacını belirlemenin, doğru uygulamanın, geri dönüş bilgileri ile desteklemenin, eğiticinin kendisini yenileyebilmesinin zorlu bir süreç olduğunu belirtmek gerekir.

Eğitimde öncelik “öğrenmek isteğini” öne çıkarmak olmalıdır. Dolayısıyla bir şey öğretmek istiyorsanız, insanların merak etmesini sağlayın. Onlara hiç bir şeyi dikte etmeyin, onların bulmasını sağlayın. Bu, budur demek yerine, bu böyle olabilir demek, düşünmeyi ve ilgiyi artırabilir. Bir şeyin ne olduğunu doğrudan söyleyerek ezberlenmesini istemek yerine, sorularla merak uyandırarak düşünmeyi sağlamak daha kalıcı bilgileri oluşturabilir.

Fotoğraf; hem teknik bilgi, hem beceri gerektiren bir uygulama alanı olduğu için, öncelikle var olan teknolojiyi bilmek ve iyi kullanabilmek gerekir. Işığı kaydeden bir tekniği kullanıyorsanız, ışığın özelliklerinden, ışığın aktarılmasından, kaydetme ortamına, kaydedilen ışık üzerinde çalışmaktan, fotoğraf olarak ortaya çıkarılmasına kadar birçok bilgiye ihtiyacımız vardır. Fotoğraf temel eğitiminin bir bölümü bu bilgileri kapsar.

Ancak fotoğraf sadece teknolojisini öğrenmek olmadığına göre, önemli olanın bu bilgileri iyi kullanan olup farklı bakmayı, görmeyi, doğru çerçevelemeyi ve uygun yöntemlerle çalışıp, düşüncelerimizi iyi anlatarak, iyi sunmayı amaçlamalıyız. Demek ki fotoğraf eğitiminin bir bölümü de bu uygulamalardan oluşmalı.

Burada öncelik herkesin görme ve değerlendirme yeteneklerine önem vermek olmalı. Çünkü bu yeteneklerin geliştirilebilmesi ancak kendine güvenle başlar. Örnek olarak birçok eğitimde karşılaştığımız durumları düşünelim. Eğitimci sorar. “Bakın bakalım arkadaşlar burada ne görüyorsunuz?” Herkes görebildiği şeyleri söyler. Eğitimci ise, hiç kimsenin söylemediği bir ayrıntıyı gösterir; “Bakın bunu görmediniz” der.

Burada şu sorular sorulmalı. Sizin gördüğünüzü başkaları da görmek zorunda mıdır? Ayrıca onların gördüğünü acaba siz görebildiniz mi? Ya da sizin gösterdiğiniz görülmesi gereken midir? Bu tür yaklaşımlar yerine karşısındakine değer veren, söylediklerini önemseyen, merak etmesini ve yapabileceği güveni duymasını sağlayan bir yaklaşım tercih edilmeli diye düşünüyorum. Yani bizim gibi düşünen değil, farklı düşünebilen, farklı yöntemler deneyebilen, geliştirebilen, sorumluluğunu alabilen insanlar yetişmeli.

Doğru nedir ki zaten? Doğru bizim düşündüğümüz müdür? Doğru bildiğimiz şey, algılarla ilişkili bir şey ise doğru olmayabilir mi? Mutlak doğru diye bir şey var mı? Gibi soruları sorarak yaklaşırsak; eğitim, kendi doğrularını sorgulayabilen, kendi doğruları dışında da doğrular olabileceğini kabul eden, bunlara saygı duyan yaklaşımları öne çıkarmalı değil mi?

Ben eğitimde bu düşüncelerimi uygulamaya çalışıyorum. Karşımdakinin bir şey almaya hazır olmasını önemsiyorum, dolayısıyla ilgisini yönlendirerek soru sormasını teşvik ediyorum. Sorulan her soru merakı uyandıracığı, dikkati artıracığı için söylenenlerin akılda kalma ve kullanılabilme

şansı fazla olur diye düşünüyorum.

Bir konuyu anlatırken, bugün konumuz budur, diye başlamam. O konuya ilişkin ya da değil, herhangi bir soru ile başlarım. “Şu konuda ne düşünüyorsunuz?” derim. O konuya ilişkin düşündüklerinden yola çıkar veya “aklınıza takılan bir sorunuz var mı?” diye başlarım. Onların cevaplarından yola çıkarım ve her zaman anlatmayı amaçladığım bilgileri veririm. Bazen soru cevap, bazen tartışma, bazen örnek uygulamalar ile ilgiyi açık tutmak gerekir. Konuşmak, soru sormak, tartışmak ilgiyi, ilgi merakı, merak öğrenmek istemeyi tetiklemeli. Tabii ki bu süreç kendi doğallığı içinde olmalı.

T.E.: *O kadar güzel tarif ettiniz ki, söyleyecek söz bulamıyorum. Söyleyecek söz yok gerçekten.*

A.A.: Hatırlarsın. Eğitime dönük etkinliklerde nasıl tartışma ortamı yaratıp, ortalığı hareketlendirmeye çalıştığımı. Elektrik olmalı. Artı ve eksi kutupların varlığı dinamizmi ve dikkati artırır.

T.E.: *Bilgi, deneyim, donanım, böyle bir şey işte. Her şey burada düğümleniyor. Yaşamın hemen her alanında kendisini hissettiren, ama bir türlü kaldırıp atamadığımız tuhaf bir hal, iğreti bir durum var. Bilgiler saklanır. Anlatılmaz, öğretilmez. Bilen kişi, kendisine muhtaç olunsun ister. Bireysel bir güvence sistemidir sanki bu. Herkes ona, üstad olarak baksın, onun ağzından çıkacakları üstün kelam saysın, o hep yüceltilsin, “hocam, hocam” diye etrafında dört dönuşün. Nedir bu hal? Bu tavrın, daha doğrusu hastalığın, topluma yaygın zararı ölçülse ağırlığını ölçebilecek kantar bulunmazdı herhalde.*

Genel hal böyle iken, özel olarak siz, yani Adnan Ataç, tam tersi bir tutum gösterdiniz her zaman. Öte yandan, alışık olunan bu genel halin dışına taşmak da pek kolay değildir öyle. Ve üstelik siz, insanlara diyelim ki bilmeyenlere hiç tepeden bakmayarak, hatta her soruya espri ile yaklaşarak, bu hali öğrencinin de aşmasını sağlıyorsunuz. Nasıl yapıyorsunuz bunu?

A.A.: İnsan, anlatılanları bir bant gibi kaydedemediğine göre, bilgileri öğrenmek istememiz, unutmamanın yollarını bulmamız gerekir. Dolayısıyla daha öncede söylediğim gibi, ezberci yani hazır bilgiyi almak yöntemini değiştirmeliyiz. Öğrenme sürecine aktif katılmayı başarmalıyız. Eğitimci en çok, iyi yol gösterici olmalı. Tartıştırmalı, düşünmeyi sağlamalı. Yeniliğe açık olmalı. Her görüşe değer vermeli.

Aktif yöntemdeki temel ilkeler bunlar. Ama bu ilkelere ulaşabilmek için konuyu teorik ve pratik açıdan iyi bilmek şart. Belki de konuya hakim olmanın verdiği güç, davranışları da etkiliyor.

Bugün Tıp Fakültesinde lisans sonrası uzmanlık seviyesinde bir kurs programı içinde, Etik ile ilgili iki saatlik konferansım vardı. Konu başlıklarını başlangıçta özellikle sıralamadım, bu budur ya da şu şudur tarzı kesinlik içeren cümleler kullanmadım. Görünürde adı konulmuş bir konuyu anlatmadım. Konu ile ilgili bir örnekten yola çıkarak ne düşündüklerini sordum. Cevaplar yeni soruları oluşturdu. Dinleyicilerin yaşadığı örnekler gündeme geldi. Birlikte düşünüp tartışırken vermem gereken mesajların, bilinmesini önemseydiğim ilkelerin hepsini konuştuk, hatta bir kısmını zaten onlar buldu. Her şey yerli yerine oturdu. Her zamanki gibi iki saatin nasıl geçtiğini bile anlamadık.

T.E.: *Tabii ki sizin atölye uygulamalarınızda en çok hayata geçen yöntem bu. Ama ben burada atölye ile temel eğitim faslını, bir an için birbirinden ayırarak bakmak istiyorum. Atölye olgusunun biz henüz çok başındayız. Atölye denemeleri pek çok kişi tarafından gerçekleştirilmeye*

çalışılıyor. Herkeste bir şeyler yapma telaşında. Mamafih bunun aslı nasıl olmalı? Yılların deneyimi ile sizin zihninizde biçimlenen şeyler vardır. Atölye başka bir şey. Başka bir ruhu var atölyenin, kanaatimce. Atölye konusundaki görüşlerinizi almak isterim.

A.A.: Atölye denince benim aklıma şu gelir. Bir konu üzerinde uygulamalı eğitimin ön planda olduğu, amaca yönelik somut ürünlerin ortaya çıkarıldığı çalışmalardır. Atölye çalışmalarında bilgiyi beceri ile birlikte geliştirmek, bol uygulama yapmak, yaratıcılığı desteklemek olmazsa olmazlardandır. Ayrıca her atölye çalışmasından mutlaka yeni bir şeyler çıkmalı, daha önce yapılanlar tekrarlanmamalı. Ürünler eğitimin sonunda gösteri, sergi veya albüm şeklinde sunulmalı. İzleyicilerin eleştirileri alınmalı. Nitelikli tartışma ortamları oluşturmalı. Bu geri dönüşümlerden yararlanılmalı.

T.E.: *İnsan potansiyelimiz için nasıl düşünüyorsunuz?*

A.A.: Zihinsel ve bedensel açıdan çok güçlü insan potansiyelimiz var. Ancak bugüne kadar yenilikleri düşünmeye, farklı olanı üretmeye yönelik eğitim yaklaşımlarını uygulamadığımız için hazırcılığı, kolaycılığı tercih ediyor gibiyiz. Artık bu düşüncelerde değişiyor. Kazanmak için çalışmak, daha çoğu için daha çok çalışmak gerektiğini ve bunun için de yeterince istemek ve emek vermek gerektiğini öğreniyoruz.

Çocuklarımızı yetiştirirken “Yapma, sus” demek yerine, “Yap, susma” dememiz gerekiyor. Bunları yaşadık. Bir insana “yap” dediğimiz zaman, bizim aklımıza hep kötü bir şey yapılacağı ihtimali geliyor. Yok öyle bir şey. Kötü bir şey yapılmaz. Dünyadaki bütün insanlar, her eylemini iyi bir amaç için yaparlar. Bilinmesi gereken bu iyi niyetin kimin için olduğunun farkında olmaktır. “Yapma” demek, “Kendini geliştirme” demektir. İnsan neyi yapmaması gerektiğini bile yaparak öğrenmeli. O zaman kazanırız. Gizli kalmış, körelmiş, yedeğe alınmış bütün yaratıcı potansiyelimize kapıları açma şansı doğar. Bir önemli konu da birlikte organize olarak çalışmayı, güçlerimizi birleştirmeyi başarmaktır. Düşünsenize, herhangi bir konuda, tek beyin yerine, otuz beyin birden düşünse, otuz kişinin emeği birleşse ne zenginlik olur, ne güzel çözümler üretilir, ne hoş olur değil mi?

T.E.: *Gerçekten bakış açınız olağanüstü. Galiba sürekli sınırlamalarla, şu söylediklerinizi düşünemeyecek kadar acze düşmüşüz. Yani şu sizin çizdiğiniz çerçeveyi düşünemeyecek kadar aciz durumdayız. Bunları düşünemiyoruz, böyle davranacak halde de değiliz ne yazık ki.*

A.A.: Ama bu aşıyor. Aşılması gerekiyor. Dünyada herhangi bir konuda çalışıp üreterek söz sahibi olmak hiçte zor değil. Yeter ki birbirimizin düşüncelerine, değerlerine mutlak saygı duymayı, birlikte çalışmayı, birlikte üretmeyi başarmak şart. Tabii ki alışkanlıkları aşmak, önyargıları değiştirmek kolay değil. Unutmamalı ki insan zorlandıkça gelişiyor. Zorlanmazsa köreliyor. Belki de bu nedenle, günümüzde başarılı olmak için; rekabet, geri bildirim, memnuniyet kavramları önem kazandı.

İnsanın zamanı çok sınırlı, bunu unutmamak gerekir. Zamanın belirleyici olduğu sınır ile ekonomik koşulların çizdiği sınır, insanın tercihler yapmasını, önceliklerini belirlemesini gerektirir. Gerçekleştirmek için de aklını kullanmak, zekâsından yararlanmak, yeteneklerini ortaya koymak, kısacası bütün yaratıcılığını hayata geçirmek zorunda kalır. Bu olmaz ise, hedeflere ulaşamaz. Kaybedilen şey zamandır ve zaman geriye kazanılamaz.

Dolayısıyla bir şey yapmadan önce “Hedefinizi belirleyin, araştırın, yola öyle çıkın” mesajı

verilmeli. Ben, ilk derste “Acaba şu anda niye buradasınız?” diye başlarım. “Buraya gelme amacınız neydi? İyi düşündünüz mü? Harcayacağınız zamana, emeğe ve paraya değecek mi?” derim. Nedense bu sorulara önce şaşırılır. Bunu söyleyerek, sadece farkındalık yaratmaya çalışıyorum aslında. “Buraya ne için geldiğinin farkında mısınız? Geldin, ama bak harcayacaklarına değecek mi? Bunları değerlendir”, “Emin değilseniz, boşa zaman, emek, ve para harcamayın” derim.

Doğaya bakarsanız, bütün canlılar, yaşamak ve türünü koruyabilmek için, ne gerekiyorsa onu yaparlar. Amaçsız bir eylemleri hiç yoktur. Her an dikkatlidirler. Artık biraz dinleneyim, tatil yapayım hiç yoktur. Bir kuş mesela hiç yatıp uyumaz. Uyuyamaz. Nasıl yaşar peki? Hep dikkatli olunur mu? Hep iki ayağı üzerinde ve uyanık durulur mu? Hatasız yaşanır mı? Hayatta kalmak ve amaçlarına ulaşmak istiyorsa, evet. Yaşam enerjiniz bittiyse, her şey biter.

T.E.: *Hocaların vasıfları ve kariyer durumları, Fotoğraf Derneklerinin Yöneticilerinin ve üyelerin durumu, fotoğraf dersi almak isteyenlerin taleplerinin karşılanması ve genel olarak bütün bu insani dokuya ilişkin görüşlerinizden yola çıktığımızda görüyoruz ki; böyle dersleri düzenleyen fotoğraf dernekleri yahut diğer kurumlarda ciddi şekilde alt yapı eksikliği var. Siz, düşündüklerinizi fiilen hayata geçirebilmek için gerekli donanımına sahipsiniz ve kişisel özverinizle de durumu kotarıyorsunuz. Ama diyelim ki başka eğitmenler bunu kotarabilecek durumda değilse? Özellikle Fotoğraf Dernekleri bakımından, belki de o söylediğiniz reformcu yaklaşımı enine boyuna tartışmak gerekiyor.*

A.A.: Bir eğitim programı daha uygulanabilir. Nasıl bir eğitim biliyor musunuz? Eğitici eğitimi. Eğitici dediğiniz insan gökten hazır inmiyor ki. Eğiticiler bir araya gelip, “Nasıl program yapsak, nasıl uygulamalar geliştiresek daha iyi olur?” gibi bir sorunun cevabını aramalıdır. Buna Fotoğraf Federasyonu öncülük edebilir, dernekler kendi içlerinde yapabilir. Böylece herkes birbirinden bir şey öğrenir. Eksikleri tamamlama fırsatı olur. Herkes için öğrenme hiç bitmeyen bir süreç değil mi? Ama en önemlisi bunların önemini farkında olabilmektir. Altyapıyı kim yapacak? Biz tabii ki. Yani, ortak akıl ile özveri ile çalışarak yapılamayacak birşey yok ki. Birçok alanda kurs veren kurumlar var. İşini iyi yapan büyüyor, şubeler açıyor. Acaba biz neden kurslarımızı geliştiremiyoruz? Belki de kurs sonu başarı ya da memnuniyet beklentisi gibi kaygılarımız yok. Bunun üzerinde durmak lazım. Alt yapı iyi olmazsa üst yapı sağlam olmaz.

T.E.: *Yüksek bir maliyet. Ama işaret ettiğiniz şeylere bakıldığında, bir kördüğüm olma hali var galiba.*

A.A.: Hiçbir şey kördüğüm olmaz. Farkında olanlar çözüm üretir, önden gider. Bütün bu eksikliklere rağmen birçok insan, oldukça önemli ürünlere imza atmıyor mu? Birçok ulusal ve uluslararası başarıları yok mu? Her zaman yapılacak bir şey vardır.

T.E.: *Fark edebilenler önde gidiyor, sizce.*

A.A.: Evet. Merak ediyor ve öğrenmeyi seviyorsa, sistemli çalışıyorsa, o insanın kendine güveni de vardır, önü de açıktır. İsteseniz de engelleyemezsin onu. Önemli olan bu ilginin sürdürülmesi, yarara, kazanca dönüştürülebilmesidir. Bizim fotoğraf ile ilgili en büyük sorunumuz, bence fotoğrafın bir getiriye dönüşmesinde karşılaştığımız sorundur. O nedenle zorlanıyoruz. İnsanlara o kadar eğitim diyoruz. İyi, güzel. Geldi, eğitim aldı, sonra ne olacak? Biz bunu aşamadık bence. Bunun da üzerinde durmak lazım. Hep şunu düşünmüşümdür; Fotoğrafçılık ile ilgili profesyonel bir yer açmanın ciddi

kriterleri olmalı. Belirli eğitimi aldığını gösteren diploması, kuralları, asgari ölçüleri gibi. Bu konuda yine Federasyon ve dernekler rol alabilir.

T.E.: *Şimdi yeniden fotoğraf serüveninize dönelim. Fotoğraf Sanatı Kurumu'nun kuruluş yılına kadar anlatmıştınız. Sevgili Dursunali'nin girişimciliği ve pratik zekâsıyla bu oluşuma önderlik etmesi, Ankara'da iki, üç, dört derneğin olmasının olumsuz olmadığı, tam aksine olumlu katkı vereceği konusundaki görüşlerinizi aldık. FSK'nın 1994 de kuruluşundan itibaren üyelerine, derneğe gelip gidenlere, ders alanlara, eğitim açısından önemli katkılarınız olmuştur. Yaptığınız periyodik söyleşiler, düzenli etkinlikler, hayata geçirdiğiniz kitaplar, sergiler, aldığınız tepkiler, o günden bugüne üst seviye eğitim çabaları, Ankara Fotoğraf Günleri gibi büyük organizasyonlarda fotoğraf sanatına yönelik çalışmalarınızı şöyle bir toparlayabilirsek, bizim için epey bir deneyim çıkacaktır.*

A.A.: Çok geniş kapsamlı bir soru bu. Sadece benim yaptıklarımı ele alırsak; evet, eğitim konusu her zaman gündemimde oldu. Ama benim bir de bilimsel şapkam olduğunu, zamanımın büyük bölümünün Tarih, Etik ve Felsefe araştırmaları ile geçtiğini unutmamak gerekir. Geriye kalan zaman dilimi de sanat çalışmaları kapsamında daha çok fotoğraf sanatına yönelik uygulama ve eğitim ile geçiyor. Yani benim zamanım bilim ve sanat ile geçer. Bu büyük bir şans tabii ki. Çünkü bence insanı besleyen, geliştiren en önemli iki alan. Burada öğrendiğim bilgi ve becerilerimin paylaştıkça geliştiğine de inanıyorum.

Fotoğrafın sevildiği, fotoğrafa ilgi duyulan her yerde; üniversiteler, dernekler, çeşitli kurum ve kuruluşlarda söyleşiler, sergiler, gösteriler, eğitimler gerçekleştirdim. Bu konudaki taleplere hiç hayır demedim. Bir kişi kazanmanın bile çok önemli olduğunu göstermeye çalıştım. İlk fotoğraf sergimi 1986'da Hacettepe Üniversitesi'nde açmışım örneğin. Ankara dışında İstanbul, İzmir, Adana, Antalya, Trabzon, Rize, Bursa, Konya, Kayseri, Amasya, Mardin, Van, Erzurum, Edirne gibi Ülkemin hemen her bölgesinde pek çok etkinliğe katıldım.

Ama en çok Ankara'da ve FSK'daki etkinlikler ön planda sayılır. Bir çok temel eğitim ve atölye çalışmalarının yanı sıra en yararlı bulduğum etkinliklerden birisi de "Ataçın Konukları" programı kapsamında birkaç yıl sürdürdüğümüz söyleşilerdi. Fotoğrafa uzun yıllar emek vermiş sanatçıların, fotoğraf üzerine düşünmeyi seven sanatçı, felsefeci ve sanat tarihçileri ile yapılan sohbetlerin fotoğrafa bakış açımızı zenginleştirdiğini düşünüyorum.

FSK üyelerinin fotoğraflarının ve bilgilerinin yer aldığı ilk fotoğraf albümünü 2000 yılında yayınlamıştık. Fotoğrafların bir albümde basılarak paylaşılmasını da hep önemsedim. Yine örnek olarak Yöneticiliğini üstlendiğim Gülhane'deki Fotoğraf Topluluğumuzun bir yıllık çalışmalarını sene sonunda sergiledik, her serginin de albümünü hazırladık. Bu etkinlikleri altı yıl boyunca aksatmadan gerçekleştirdik. Sanırım 6 yıl düzenli sergi ve albüm yapmak bir fotoğraf gurubu için ilktir. Kendi çalışma konularımın da yeterince olgunlaştığına inandığım zaman bir kitaba dönüşmesini sağlamaya çalıştım. Bugün fotoğraf ile ilgili yaklaşık 20 kitap ve albümün ortaya çıktığını söyleyebilirim.

Eğitici konumlarımda hep düşünmeye sevk etmeyi önemsedim. Öğretmeye çalışan değil yol gösteren, destekleyen olmaya çalıştım. Her zaman da olumlu sonuçlarını aldım. Fotoğrafi seven birçok genç arkadaşım yetişti. Şimdi de onlar başkaları için benzer şeyler

yapmaya çalışıyor. Ortak heyecanları paylaşmak ne kadar güzel değil mi? Bu amaçlar için en önemli sosyal kurumlar, kuşkusuz Fotoğraf dernekleridir. O nedenle derneklerin kurulmasında katkısı olan, yaşamasını sağlayan ve yönetimlerinde emek harcayan herkese saygı duymak ve teşekkür etmek lazım.

T.E.: *Söylediğiniz gibi; hâlâ birileri fotoğraf derneklerine gelip gidebiliyorsa, birileri de bu derneklerin varlıklarını sürdürebilmek için özveriyle çalışıyor demektir.*

A.A.: Kuşkusuz bu özverili çabalar ne kadar takdir edilse azdır. Ciddi zaman ve emek harcamak gerekir. Ama artık bu konuda da büyük değişimler var. Şimdi yeni ve bambaşka bir dünya kuruluyor. Sanal paylaşım ortamlarını kastediyorum. Her gün sayısı artan birçok fotoğraf paylaşım sitesi var. İstedğimiz yerden açıp görebileceğimiz binlerce fotoğraf, makale, bilgi. Her şey elimizin altında artık. Başta dernekler olmak üzere hepimiz bu yeni duruma ayak uydurmak zorundayız.

Dernekler, yüz yüze paylaşımın etkili, anlamlı ancak sınırlı ortamlarından öteye taşınmalı bence. İnsanların zamanlarının ve emeklerinin önemi çok artmış durumda.

Az zamanda çok şey yapmak zorundayız. Dernek etkinliklerinin sanal ortamlarda da sunulması, yine sanal ortamlarda aktif paylaşımlı eğitimler, kolay ulaşılabilen, güncellenebilen üye fotoğrafları, albümleri gibi yeni uygulamalar geliştirilebilir. Yurt içinde veya yurt dışında canlı bağlantılarla sergiler, gösteriler izlenebilir, söyleşiler yapılabilir. Özetle, dünya değişiyor.

T.E.: *Hakikaten bunlardan söz etmeniz çok iyi oldu. Müthiş bir dönüşüm var. Ve galiba birçoğumuz bunun pek de farkında değiliz.*

A.A.: Evet ama zaten yeniliklere uyum sağlamak herkes için kolay olmayabilir. Bende o yüzden söylüyorum zaten. Daha aktif, yaratıcı, çözüm üreten bir anlayışı geliştirmemiz gerekir.

T.E.: *Doğa atölyeleri?*

A.A.: Fotoğraf çalışmalarımızı bir amaç doğrultusunda, mümkünse birer proje kapsamında yapmak gerektiğini söylemiştim. Fotoğraf çekmek için gezi yapmak yerine daha belirgin, adını koyduğumuz amaçlarımız olmalı. Örnek olarak: Doğa derken, doğanın nesi? İşte kuş fotoğrafı, çiçek, böcek, kelebek, gökyüzü, dağ, anıt ağaçlar, mantarlar gibi adını koyduğumuz, belirlediğimiz konularda çalışmak, bir süre sonra o konuda söz sahibi olmak demek. Başarılı çalışmalar ancak böyle çıkar. Yoksa tesadüflere kalırız.

Atölye çalışmaları da artık özgün çalışmalara, özgün ürünlere yönelik olmalı. Senelerce güzel bulduğumuz birçok yere gezi yaptık. Ne çektik peki? Ne varsa, onu çektik. Manzara, koyun sürüleri, çalışan insan, sokak gibi pek çok güzel şey çektik. Daha sonra bu fotoğrafların kaçını değerlendirebildik acaba? Bunları düşünmek, sorgulamak için geç kalmadık mı? Hala gözümüz neye ilişirse onu çeken mi olmalıyız?

Birkaç gün önce senin atölye çalışmandan bir örnek izledik. Ne kadar güzeldi. Ne söyledin orada; "Önceden hazırlandık, gideceğimiz yer ve çalışacaklarımız hakkında bilgi edinmeye çalıştık, arkadaşlarımız seminer hazırladılar ve atölyede sundular. Sahaya bu bilgiler ışığında çıktık" dedin. İşte böyle olmalı. Bir yere çekim için giderken hazırlıklı olunmalı. Hedefler konulmalı. Diyorsun ki, "Şurada şunu yapacağız" önemli olan bu. Unutmamalı ki en iyiye ancak en çok çalışan ulaşır. Fotoğraf gezilerinde, önceden hazırlık yapılmalı dedik ama yeter mi? Yetmez. Sonrasında da çekim sonuçları mutlaka değerlendirilmeli. İşini ciddiye alan herkesin yaptığı gibi, harcanan zamanın, emeğin, paranın karşılığı alınmalı.

T.E.: *"Doğa derken, doğanın nesi?" ifadeniz çok şey söylüyordu aslında. Bir kelebek yahut bir kuş, ya da bir mantar, bir çiçek. Her biri koca bir dünya.*

A.A.: Kendine bir konu belirlediğin ve yeterince zaman ayırıp, çalıştığında, o konuyu herkesten çok sen bilirsin. Bilim dünyasında da böyle değil midir? Her bilim adamının ilgilendiği, uzman olduğu alanları bellidir. O konu ona sorulur. Tabii ki kişisel bilgi, beceri ve yeteneği doğrultusunda insan çevresinde, ülkesinde, hatta dünyada söz sahibi olabilir. Kabaca bir oranlama yaparsak, bir konuda yeterince çalışan birisi, birkaç yılda çevresinde, beş-altı yılda ülkesinde, on beş-yirmi yılda dünyada söz sahibi olabilir.

Düşünün 1994'de FSK kurulduğundan bu yana kaç yıl geçti, kaç tane hangi konuda söz söyleyebilen, özgün eserler ortaya koyan üye yetiştirebildik, ya da yayın yapabildik? Hala, Kurum

adına bir sergi yapılacak, bir gösteri hazırlanacak olduğunda, katılmak isteyenler fotoğraf getirsin demeye devam ediyoruz. Bu çalışmalar ile fotoğraf dünyasına bir katkıımız olmaz ki. İnternet ortamında yayınlanan ürünlerin çoğu bizim ürettiklerimizin ötesinde değil mi? Şimdi bir kitap yapmaya kalksak, kimden ne alacağız?

T.E.: *Kim ne getirirse!*

A.A.: Halbuki, belli konularda belli kişilerin, belli grupların çalışmaları öne çıkmış olmalı, belli konularda devam eden çalışmalar olmalı. Böylece hangi konuda kimin bilgisine, deneyimine ve eserlerine başvuracağımızı biliriz. Kurum olarak derneklerin amaçlarından birisi de bu olmalı diye düşünüyorum. Üstelik böyle özgün eserler ortaya çıktıkça, talep doğrultusunda belki maddi dönüşüm de gerçekleştirilebilir. Ciddi gelir kaynakları sağlanabilir. Çalışmalar proje olarak ele alınıp, ön araştırmaları iyi yapılır, amaçlanan hedefler ikna edici olursa, sponsor bulma olanakları da artar.

Bence her şeyimiz var. Eksiğimiz organize olamamak ve hedef koymamak. Hedef olmayınca günlük yaşıyor, günü kurtarıyoruz. Halbuki ülkemizde inanılmaz bir potansiyel var. Olağanüstü çalışma alanları var. Ama biz bu potansiyeli yeterince kullanmıyoruz. Üstelik her birimizin de ortaya çıkarmadığımız bir sürü yeteneği var. Bunları kullanmamız lazım

T.E.: *Bu topraklar gerçekten çok zengin.*

A.A.: Onun için potansiyelimiz var diyorum. Yani, bu topraklar zengin, verimli. İnsanımız güçlü ve sağlıklı. Her şey var. Tabii ilk etapta kendi topraklarımızdaki değerleri çalışmamız gerekir. Henüz, her gün altından geçtiğimiz ağaçların, fotoğrafını çektiğimiz çiçeklerin, sesini duyduğumuz kuşların adını bile bilmiyoruz. Kaldı ki bu yetmez. Bizim dünyanın her yerine de gitmemiz lazım. Oysa daha biz etrafımıza yeni bakıyoruz. Ankara'dayız örneğin, ama ben, Gölbaşının bir kuş cenneti olduğunu ancak iki senedir fark edebildim. Üstelik bunu kime söylesem inanmıyor. İyi ki Gölbaşı'ndaki kuşlarla ilgili 2011 takvimini yapmışım. Adeta kanıt olarak kullanıyorum. Daha önce yedi senelik çalışmalarımın sonucu ortaya çıkan "Kelebeklerimiz" kitabı ve üç sene boyunca hazırladığım kelebek takvimleri de aynı tepkiyi almıştı. "Bunlar burada mı yaşıyor?" Daha ilginç bunu söyleyenlerin çoğunluğu fotoğrafla ilgili olan arkadaşlarım.

Bütün bunlar her geçen gün farkındalığımızı artırıyor. Ne kadar hoş değil mi? Şimdi arkadaşlarla Mogan çevresinde sık karşılaşmaya başladık. Hem keyifli bir gün geçirin, hem belgesel değeri de olan fotoğraflar çekin, hem de bolca temiz hava ile ödüllendirilin. Eminim ruhumuzun böyle pozitif şeylerle beslenmesi, çevremize de olumlu yaklaşımlar olarak yansiyacaktır. Aslında Fotoğraf, her zaman olumlu sonuçları olan, hiçbir emeğin boşa gitmediği ender uğraşılardan birisi değil midir zaten?

T.E.: *Hem kendimizdeki potansiyelin, hem ülkemizdeki potansiyelin çok farkında değiliz, yeni yeni görmeye başladık.*

A.A.: Evet, haklısın. Artık daha çok çalışma zamanı. Ama mutlaka planlı olarak.

T.E.: *İnternet dünyasına girmişken; ona dair şeyler de söylemek gerek. İlk dönem herkes gibi ben de belli ölçülerde tereddütle yaklaştım. Sanal ortam, çok zengin geniş bir alan. Dünyanın her yeriyle son derece hızlı iletişim kurabiliyorsunuz. Yabancı dil biliyorsanız, erişip yararlanabileceğiniz inanılmaz sayıda kaynak var. Ama şöyle bir endişe herkes kadar bende de*

vardı bir dönem; Bu ortam ola ki bir gün çökerse, fotoğraflar, yazılar, bilgiler, her şey yok olup gidebilir. Görünen o ki, bu da artık çözümlendi. Ama gene de, sormak isterim; Bu aşamadan sonra, önemli bazı şeyleri basılı eser haline dönüştürmek, kütüphaneye koymak, olumlu mudur, gereksiz midir sizce?

A.A.: Şimdilik evet, gereklidir. Ama ileride yeterli koruma yöntemleri geliştirilirse gerek kalmayabilir. Sanal ortamda sergi, gösteri, kitap, albüm oluşturma artık çok kolaylaştı. Ama yeterince yaygın değil. O da olacak. İnsanların en kısa zamanda en çok bilgiye ulaşması lazım. Bilim dünyasında da sanal dergiler veya basılan dergilerin, kitapların sanal ortamdaki yayınları her geçen gün artıyor. Çalışmalarımızın yer aldığı kitaplarımızı kendimizin yapması ve yayınlaması ne güzel değil mi? Yeniliklere hazır olmak ve en kısa zamanda alışmak zamanı. Direnmek akıllıca olmaz. Eğer her gün yeni bilgiler öğreniyorsak, insanlık için gelecek her zaman daha iyi olacaktır.

ADNAN ATAÇ KAYNAKÇASI

Önemli kişisel sergileri:

- 13.04.1987 “Güzeli Aramak”, Hacettepe Üniversitesi - Ankara
- 02.05.1988 “İnsanda Güzel”, Hacettepe Üniversitesi - Ankara
- 20.06.1988 “Güzeli Aramak - 2”, Devlet Güzel Sanatlar Galerisi - Ankara
- 05.09.1989 “Çocuk Fotoğrafları”, Türkiye Ana Çocuk Sağlığı Vakfı, I. Ankara Çocuk Festivali, AKM - Ankara
- 13.04.1990 “İnsanda Güzel - 2”, Anadolu Üniversitesi Uygulamalı Güzel Sanatlar Yüksekokulu - Eskişehir
- 09.11.1992 “İnsanda Estetik Çizgiler”, ODTÜ - Ankara
- 29.10.1993 “Amerika İzlenimleri”, Boston – ABD
- 16.08.1994 “Fotoğraflarla Hacıbektaş”, Etnografya Müzesi - Hacıbektaş
- 14.03.1996 “Makro Çiçek Fotoğrafları”, Gülhane Askeri Tıp Akademisi - Ankara
- 10.11.1998 “Dijital Atatürk Portreleri”, Gülhane Askeri Tıp Akademisi - Ankara
- 30.04.1999 “Portreler”, İÜ. Cerrahpaşa Tıp Fak. Merkez Kütüphanesi - İstanbul
- 10.11.1999 “Dijital Atatürk Portreleri”, Atatürkçü Düşünce Derneği, Stuttgart - Almanya
- 10.11.2000 “Yaşamda İnsan”, Uludağ Üniversitesi Rektörlük Sanat Galerisi - Bursa
- 07.05.2002 “İNSAN, çevre ve geleceği sorgulama ve yabancılaşma”, FSK 2. Ankara Fotoğraf Günleri, Çağdaş Sanatlar Merkezi - Ankara
- 20.09.2003 “Bucharest and İstanbul”, Cluj-Napoka - Romanya
- 04.11.2003 “Kuzey Kıbrıs”, Lefkoşa - Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
- 22.06.2004 “Art On Captures of BMMC Congress Cities”, Balkan Askeri Tıp Kongresi - Antalya
- 19.08.2004 “İNSAN, çevre ve geleceği sorgulama ve yabancılaşma”, 12 Hafta 12 Sanatçı Fotoğraf Sergileri, Hayal Kahvesi, Çubuklu – İstanbul
- 01.11.2004 “Nü’de Estetik sorgulama”, FSK 4. Ankara Fotoğraf Günleri, Çağdaş Sanatlar Merkezi – Ankara
- 13.01.2005 “Nü’de Estetik sorgulama”, Mersin Fotoğraf Derneği - Mersin
- 16.04.2005 “Yaşam ve İnsan”, Çukurova Üniversitesi, Fotoğrafta Digital Teknoloji Sempozyumu - Adana
- 09.05.2005 “Nü’de Estetik sorgulama”, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi – Eskişehir
- 25.05.2005 “İNSAN, çevre ve geleceği sorgulama ve yabancılaşma 2”, II. Ulusal Kognitif Nöroloji Sempozyumu - Marmaris
- 05.06.2005 “Mardin”, Kız Meslek Lisesi - Mardin
- 26.08.2005 “Kütahya’dan Toprak, Su ve Ateş İzleri”, Çini Müzesi - Kütahya
- 24.05.2006 “5000 yıllık sevgi, KAYSERİ”, Kültür Müdürlüğü Sergi Salonu - Kayseri
- 2010 “Kentine Yabancılaşmış Deniz”, Mungan Kültür Sanat Vakfının “2010 İstanbul Kenti

ve Kentlisiyle Buluşma” projesi kapsamında 10 merkezde açıldı.

Önemli kişisel gösterileri:

- 12.12.1987 “Güzeli Aramak”, Türk - İngiliz Kültür Derneği - Ankara
- 15.10.1988 “Sentez”, AFSAD - Ankara
- 27.04.1989 “Doğagrafi-1 Makro”, İFSAK - İstanbul
- 12.12.1991 “Çiçekler Dünyasında Birkaç Adım”, İFSAK 7. Fotoğraf Günleri - İstanbul
- 16.04.1993 “Güzel Şeyler”, Türk-İngiliz Kültür Derneği - Ankara
- 20.06.1993 “Dans ve Bale”, ANFAD, 5. Antalya Ulusal Saydam Şöleni - Antalya
- 17.08.1993 “Sentez - 2”, 2. Side Fotoğraf Şenliği - Side
- 20.06.1994 “Çiçekler Dünyasındaki gizem”, ANFAD, 6. Antalya Ulusal Saydam Şöleni - Antalya
- 14.08.1994 “İnsanda Güzel”, 3. Side Fotoğraf Şenliği - Side
- 27.10.1994 “Güzeli Aramak - 2”, AFSAD - Ankara
- 13.12.1994 “Nügrafi”, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fak. - Ankara
- 14.12.1994 “Doğagrafi-1 Makro”, 1. Ankara Saydam Günleri - Ankara
- 23.05.1995 “Doğada Asimetrik Simetriler”, Türk İngiliz Kültür Derneği - Ankara
- 24.06.1995 “Nügrafi”, ANFAD, 7. Antalya Ulusal Saydam Şöleni - Antalya
- 18.03.1996 “Doğada Asimetrik Simetriler”, Gazi Ü. Fotoğraf Kulübü - Ankara
- 28.01.1997 “Dijinüler”, 2. Ankara Saydam Günleri - Ankara
- 22.03.1997 “Dans ve Bale”, İFSAK - İstanbul
- 22.04.1997 “Yaşamın İçinden”, Academy International Training - Ankara
- 11.12.1998 “Tunus’ dan İzlenimler”, FSK - Ankara
- 23.05.2000 “Düşlerimdeki Paris”, 6. Türk Tıp Tarihi Kongresi - İzmir
- 09.05.2002 “Kapılar - 1”, FSK 2. Ankara Fotoğraf Günleri, - Ankara
- 17.11.2002 “Anadolu’ dan Kadın Manzaraları”, Ankara Üniversitesi - Ankara
- 08.03.2003 “Yaşama Açılan KAPILAR”, Adana Tabip Odası Sanat Etkinlikleri - Adana
- 18.04.2003 “Platus Dağından Doğagrafi”, FSK - Ankara
- 11.12.2003 “Bir Varmış Bir Yokmuş”, FSK 3. Ankara Fotoğraf Günleri - Ankara
- 13.12.2003 “Bir Varmış Bir Yokmuş”, Altın Koza 5. Uluslar arası 13 Kare Fotoğraf ve Sanat Festivali, Akdeniz Ülkeleri Slayt Buluşması - Adana
- 20.03.2004 “Yaşama Açılan KAPILAR”, Mersin Fotoğraf Kulübü - Mersin
- 23.04.2004 “Yaşama Açılan KAPILAR”, 8. Kocaeli Fotoğraf Günleri - Kocaeli
- 16.05.2004 “Ege’ nin İki Yakasından Güzellikler”, Türk -Yunan Patoloji Toplantısı - Ankara
- 05.06.2004 “Doğagrafi - 2 Yaprak Üzerine Denemeler”, 2. Bursa Saydam Buluşması - Bursa
- 17.06.2004 “Doğagrafi - 2 Yaprak Üzerine Denemeler”, 8. Türk Tıp Tarihi Kongresi -

Sivas

- 24.06.2004 “Balkanlarda bir gezinti”, 9. Balkan Askeri Tıp Kongresi - Antalya
- 27.11.2004 “Yaşama Açılan KAPILAR”, Trabzon Fotoğraf Günleri - Trabzon
- 24.12.2004 “Verimli Topraklar Güzel Şeyler Üretir”, Gülhane'nin 106. Kuruluş günü etkinlikleri - Ankara
- 29.03.2005 “Yaşama Açılan KAPILAR”, Yakın Doğu Üniversitesi Uluslar arası Fotoğraf Günleri - Lefkoşe
- 13.05.2005 “Verimli Topraklar Güzel Şeyler Üretir”, IV Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Günleri - Manisa
- 01.06.2005 “Verimli Topraklar Güzel Şeyler Üretir”, BUFSAD (Bursa Fotoğraf Sanatı Derneği) - Bursa
- 03.10.2005 “Sevgi Dolu ANADOLU”, Anadolu Böbrek Vakfı, AÜ. Tıp Fak.-Ankara
- 22.10.2005 “Bir Varmış Bir Yokmuş”, BUFSAD - Bursa
- 26.11.2005 “Sevgi Dolu ANADOLU”, Uluslar arası 6. Türk Kültürü Kongresi - Atatürk Kültür Merkezi - Ankara
- 30.03.2006 “Sevgi Dolu ANADOLU”, 1. Ulusal Veteriner Hekimlik ve Mesleki Etik Sempozyumu - Fırat Üniversitesi - Elazığ
- 05.05.2006 “Doğa ve Evrim”, Akdeniz Üniversitesi - Antalya
- 24.05.2006 “Sevgi Dolu ANADOLU”, IX. Türk Tıp Tarihi Kongresi - Erciyes Üniversitesi - Kayseri
- 27.05.2006 “Doğa ve Evrim”, AFAD - Adana
- 15.06.2006 “Sevgi Dolu ANADOLU”, 1. Uluslar arası Tıp Tarihi Kongresi - Bakü - Azerbaycan
- 27.10.2006 “Çin’de 6,5 gün”, FSK – Ankara
- 01.12.2006 “Yaşama Açılan KAPILAR”, İFOD - İzmir
- 12.01.2007 “Bir Varmış Bir Yokmuş”, KONFAD - Konya
- 03.03.2007 “Çin’de 6,5 gün”, AFAD - Adana
- 28.04.2007 “Dört Mevsim Hacıbektaş”, HAYOKDER - Ankara
- 27.05.2007 “Doğa ve Evrim”, AFSAD Saydam Günleri - Ankara
- 02.06.2007 “Bir düşünür, bir yazar, bir dost Ali Haydar Bayat”, 8. Merkez Efendi Geleneksel Tıp Günleri - İstanbul
- 02.08.2007 “Sevgi Dolu ANADOLU”, Marina Sanat Galerisi - Bodrum
- 17.10.2007 “Sevgi Dolu ANADOLU”, I. Uluslararası Tıp Etiği Ve Tıp Hukuku Kongresi - Antalya
- 06.11.2007 “Yaşama Açılan KAPILAR”, Maltepe Ü. Güzel Sanatlar Fak. Fotoğraf Bölümü - İstanbul
- 24.04.2008 “Mevlana”, 2. Vet.Hek.Tarihi ve Mes.Etiği Semp., Selçuk Ü. – Konya
- 15.10.2008 “Fotoğraflarla Amasya Güzellemesi”, Amasya Uluslararası Anadolu-Türk Darüşşifaları ve Sabuncuoğlu Kongresi -Amasya

- 13.11.2008 “Doğa ve Evrim 2”, 5. Tıp Etiği Kongresi – Ankara
- 02.12.2008 “Fotoğraflarla Amasya Güzellemesi”, FSK – Ankara
- 21.05.2009 “Mevlana”, Beyşehir Fotoğrafçılar buluşması - Konya
- 05.10.2009 “Sevgi Dolu ANADOLU”, 7. Uluslararası Türk Kültürü Kongresi - İstanbul
- 04.11.2009 “İpek Şehir BURSA”, 2. Uluslararası Tıp Etiği ve Tıp Hukuku Kongresi – Bursa
- 24.12.2009 “İpek Şehir BURSA”, 5. Ankara Fotoğraf Günleri – Ankara
- 24.04.2010 “Bütün Kelebekler Güzeldir”, 2. Ölüdeniz Fotoğrafçılar Buluşması, Kayaköy Sanat Kampı – Ölüdeniz, Fethiye
- 14.05.2010 “Dansta Latin Rüzgarları”, FSK – Ankara
- 19.06.2010 “Sevgi Dolu ANADOLU”, Anadolu Kültürünü Koruma ve Araştırma Vakfı (AKKAV) Toplantısı - Sarıkamış
- 03.11.2010 “İSTANBUL’da Deniz Düşleri”, Geçmişten Günümüze İstanbul’da Sağlık Kongresi – İstanbul
- 24.12.2010 “İSTANBUL’da Deniz Düşleri”, FSK - Ankara
- 09.09.2011 “İstanbul’dan Balkanlara, Yaşamın Renkleri”, FSK – Ankara
- 25.03.2012 “Mevlana”, Ankara Fotoğraf Akademisi (AFA) - Ankara
- 26.04.2012 “Gölbaşı Kuş Cenneti”, Ankara Üniversitesi - Ankara

Yayınladığı ve yayımlanmasında katkısı olan fotoğraf eserleri

- 1998 100. Yıl Gülhane Fotoğraf Yarışması Albümü, 60s., 20x20 sm, Ajans Türk, Ankara
- 2000 Fotoğraf Sanatı Kurumu Fotoğraf Albümü, 158s., 19.5x27 sm, Ajans Türk, Ankara
- 2001 Özgür Bir Yaşam - Ender Gürcan, Anı kitabı, 52s., 19.5x27 sm, Ankara Ofset, Ankara
- 2002 Adnan Ataç “İnsan, çevre, gelecek, sorgulama, yabancılaştırma” Fotoğraf Sergisi Broşürü, 20s., 14x19.5 sm, Renko Fotoğrafçılık yayını, Ankara
- 2003 TSK Personeli Arasında Düzenlenen 2. Fotoğraf Yarışması Albümü, 52s., 20x20 sm, Ankara Ofset, Ankara
- 2003 Yavuz Narin “Gördüklerim ve Hissettiklerim” Fotoğraf Sergisi Broşürü, 20s., 13.5x19.5 sm, Ankara Ofset, Ankara
- 2004 Nezahat Ünver “Yaşayan Anlar” Fotoğraf Sergisi Broşürü, 24s., 13.5x19.5 sm, Ankara Ofset, Ankara
- 2004 Prof. Dr. Nusret Aras “Doğanın Renkleri” Fotoğraf Sergisi Albümü, 40s., 20x20 sm, Ankara Ofset, Ankara
- 2004 Adnan Ataç “Nü’de Estetik Sorgulama” Fotoğraf Sergisi Albümü, 84 s., 20x20 sm, Ankara Ofset, Ankara
- 2004 Gülhane Fotoğraf Kulübü 3. Fotoğraf Sergisi Albümü, 72 s., 20x20 sm, Ankara Ofset, Ankara
- 2005 Nur Şenel, “Görselliğin Sözleri” Fotoğraf Sergisi Albümü, 80 s., 20x20 sm, Ankara Ofset, Ankara

2005 Adnan Ataç “İnsan, çevre, gelecek, sorgulama” Fotoğraf Sergisi Albümü, 36s., 20x20 sm, Ankara Ofset, Ankara

2005 Adnan Ataç, Şermin Ataç “KÜTAHYA’dan Toprak, Su ve Ateş İzleri” Fotoğraf Sergisi Albümü, 64s., 21x30 sm, Ankara Ofset, Ankara

2005 Gülhane Fotoğraf Kulübü 4. Fotoğraf Sergisi Albümü, 72 s., 20x20 sm, Ankara Ofset, Ankara

2006 Sevgi, Bilgi ve Sanat, Hemşireler Fotoğraf Sergisi Albümü, 104 s., 20x20 sm, Ankara Ofset, Ankara

2006 Adnan Ataç, Şermin Ataç “Beşbin Yıllık Sevgi KAYSERİ” Fotoğraf Sergisi Albümü, 122s., 21x30 sm, M Grup Matbaacılık A.Ş., Kayseri

2006 Siemens Ankara çalışanları Fotoğraf Sergisi Albümü, 52 s., 20x20 sm, Ankara Ofset, Ankara

2006 Gülhane Fotoğraf Kulübü 5. Fotoğraf Sergisi Albümü, 96 s., 20x20 sm, Ankara Ofset, Ankara

2007 Fotoğraflar: Adnan Ataç, Metin: Sultan Sönmez Tokhay “Gönül Bahçesine Açılan Bir Destandır HACİBEKTAŞ” Fotoğraf Albümü, 80s., 16,5x23 sm, Ankara Ofset, Ankara

2007 Gülhane Fotoğraf Kulübü 6. Fotoğraf Sergisi Albümü, 108 s., 20x20 sm, Ankara Ofset, Ankara

2008 Gnkur. Kılıç Fotoğrafçılık Gurubu 2. Fotoğraf Sergisi Albümü, 96 s., 20x20 sm, Ankara Ofset, Ankara

2009 Adnan Ataç, “Fotoğraflarla AMASYA Güzellemesi” 160 s., 23,5x30,5 sm, Amasya Valiliği

2010 “Sevdadır Gördüklerim DURSUNALİ SARIKOÇ” Fotoğraf Albümü, FSK Yayını, Yayına hazırlayan: Adnan Ataç, 156 s., 21x24 sm, Öncü Basımevi, Ankara

2010 Adnan Ataç, “Gündüz KELEBEKLERİMİZ”, 156 s., 21,5x24,5 sm, Ankara Ofset, Ankara

Yayınlanmış Fotoğraflarının ve fotoğraf yazılarının bazıları

1986 Adnan Ataç, AFSAD Fotoğraf Dergisi, 37. sayı, Portfolyo, Ankara

1989 Adnan Ataç, İFSAK Fotoğraf, Sinema Dergisi, 22. sayı, Söyleşi, İstanbul

1989 Adnan Ataç, REFO Fotoğraf Sanatı Dergisi, 7-8. sayı, Portfolyo, İstanbul

1990 Adnan Ataç, Objectif Dergisi, Türk Fotoğrafçıları Özel Sayısı, No: 100, Portfolyo, Belçika

1990 Adnan Ataç, AFSAD 8. Ulusal Fotoğraf Sergisi (Bilim ve Sanat İnsanlarımız 2), Ankara

1992 Adnan Ataç, Objectif Dergisi, No: 111, Belçika

1994 Adnan Ataç, Türk Plastik Sanatçıları Ansiklopedik Sözlük, Kaya Özsezgin, Yapı-Kredi Yayınları, İstanbul

1995 Adnan Ataç, FSK Fotoğraf Dünyası Dergisi, 1. sayı, Portfolyo, Ankara

1995 Adnan Ataç, Houston International Festival, “Contemporary Turkish Art Exhibitions”

İstanbul Kitabı

1995 Adnan Ataç, “Yaşayan Bilim ve Teknik”, TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi Yarışma Kitabı, İstanbul

1999 Adnan Ataç, Engin Özendes; Türkiye’de Fotoğraf, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul

2000 Adnan Ataç, FSK Fotoğraf Albümü, Ankara

2002 Adnan Ataç, Photo Digital Dergisi, 22. sayı, Portfolyo, İstanbul

2002 Adnan Ataç, Fotoğrafın Geleceği, Bülten Özel Sayısı, Mayıs-Haziran 2002, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara

2004 Adnan Ataç, Fotoğraf Dergisi, 55. sayı, Portfolyo, İstanbul

2004 Adnan Ataç, Türk Fotoğrafında Çıplak, Alberto Modiano, s: 38-39, 217, Bileşim Yayınevi, İstanbul

2004 Adnan Ataç, Kadın ve Fotoğraf Üzerine Düşünmek, Fotoğraf Sanatı Kurumu Bülteni, Özel Sayı-3, Kasım 2004, Ankara

2005 Adnan Ataç, Türk Fotoğrafında 1960 Sonrası, Güler Ertan, s: 38-43, İstanbul, Bileşim Yayınevi

2005 Adnan Ataç, Dijital Art, MAG Dergisi, sayı: 5, s: 70-71, Ankara

2005 Adnan Ataç, Dijital Art, MAG Dergisi, sayı: 6, s: 77-79, Ankara

2005 Adnan Ataç, Türk Fotoğrafçıları Kütüphanesi 21, Antartist Yayıncılık, İstanbul

2006 Adnan Ataç, Die Andere Türkei – Wie die Moderne den Bosphorus erobert, Aufbau – Verlag, Almanya

2006 Adnan Ataç, Kayseri Tarih. Sanat, Kültür, Abdullah Kılıç İstanbul

2010 Adnan Ataç, “2010 İstanbul Kenti ve Kentlisiyle Buluşma” Sergi Kitabı, s: 63-70, Ankara

2010 Adnan Ataç, ATLAS Dergisi “Türkiye’nin Kelebekleri”, Sayı: 207, Haziran 2010, s: 92-98, Ankara

2011 Adnan Ataç, SGK Bülteni “Mogan’ın Kuşları”, Sayı: 39 Ocak-Şubat 2011, s: 90-91, Ankara

2011 Adnan Ataç, TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi “Kelebekler”, .05.2011, Ankara

2011 Adnan Ataç, 5. Ankara Fotoğraf Günleri Karma Sergileri 2009, FSK, Fotoğraf Sanatı Kitapları, s: 8-11, 68-69, 114-116, Ankara

2011 Adnan Ataç, Anadolu Fotoğraf Dergisi “Arılar ve Sinekler”, (e-dergi) Sayı: 4, Eylül 2011, Ankara

2011 Adnan Ataç, Fotoğraf Sanatı Kurumu Yıllığı - 2011, s: 8-9 Ankara

2012 Adnan Ataç, Anadolu Fotoğraf Dergisi “Ayın Fotoğrafçısı”, (e-dergi) Sayı: 13, Haziran 2012, Ankara

Aldığı önemli ödüller

1978 Yeni Fotoğraf Dergisi ve Akbank Fotoğraf Yarışması: Birincilik ve İkincilik Ödülü

- 1982 Kodak Film Fotoğraf Yarışması: Mansiyon Ödülü
- 1986 Polonya - “Venüs 86” Nü Fotoğrafları Yarışması: Bronz Madalya
- 1986 “Doğa ve İnsan Yapısı” Konulu Fotoğraf Yarışması: Birincilik Ödülü
- 1986 AFSAD “Çevre Sorunları ve İnsan” Konulu Fotoğraf Yarışması: Başarı Ödülü
- 1986 II. Devlet Fotoğraf Yarışması: Üçüncülük Ödülü
- 1986 Türkiye Ormancılar Cemiyeti “Orman, Doğa ve İnsan” Konulu Yarışması: Birincilik Ödülü
- 1987 Kent-Koop’un düzenlediği “Konut ve İnsan” Konulu Fotoğraf Yarışması: İkincilik Ödülü
- 1988 III. Devlet Fotoğraf Yarışması: Birincilik Ödülü
- 1988 Polonya - “Venüs 88” Nü Fotoğrafları Yarışması: Altın Madalya
- 1988 İFSAK: Yılın En Başarılı Fotoğraf Sanatçısı Ödülü
- 1988 Fotoğraf Dernekleri 1. Ulusal Yarışması: Başarı Ödülü
- 1988 REFO Color 2. Ulusal Fotoğraf Yarışması: Üçüncülük Ödülü
- 1988 Japonya - 14. FIAP Renkli Baskı Biyenalı: FIAP Gümüş Madalya (FIAP Silvered Medal)
- 1988 AFSAD 6. Ulusal Fotoğraf Sergisi (Emek): Özel Ödül
- 1989 Kültür Bakanlığı “Çirkin Mimariden Örnekler” Konulu Fotoğraf Yarışması: İkincilik Ödülü
- 1989 Mülkiyeliler Birliği İst. Şb. Uluslararası Fotoğraf Sergisi (Renkli Baskı Dalı): FIAP Mansiyon Ödülü (FIAP Honorable Mention)
- 1989 “İslam Kültür Mirasından Görüntüler” Konulu Uluslararası Fotoğraf Yarışması: Mansiyon Ödülü
- 1990 Belçika - Amatör Fotoğraf Dergisi Fotoğraf Yarışması: Başarı Ödülü
- 1991 “Sevgi ve Müzik” Konulu Uluslar arası Fotoğraf Yarışması: Bronz Madalya
- 1991 T.C. Kültür Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü 1991 Yunus Emre Sevgi Yılı Nedeni İle Düzenlenen “Sevgi” Konulu Yarışma: İkincilik Ödülü
- 1992 45. Türkiye Jeoloji Kurultayı 1992 Fotoğraf Yarışması.: En İyi Jeolojik Yapı Ödülü
- 1994 Türk Hava Kurumu Fotoğraf Yarışması: Birincilik Ödülü
- 1995 Balıkesir Genç İşadamları Derneği “Balıkesir” Konulu Yarışma: Onur Ödülü
- 1996 TMMOB Mimarlar Odası Isparta Temsilciliği “Isparta’da Kent ve Yaşam” Konulu Yarışma: Üçüncülük Ödülü
- 1998 Kültür ve Turizm Bakanlığı Devlet Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü: Birincilik Ödülü
- 1999 İspanya - XXVII. Trofeo Gipuzkoa İnternational: FIAP Mansiyon Ödülü (FIAP Mention D’Honneur)
- 2003 Ankara Sanat Kurumu: Fotoğraf Dalında Yılın Sanatçısı Ödülü
- 2009 Fotoğraf Sanatı Kurumu: FSK Onur Üyeliği
- 2010 FIAP Doğa Bienali “Doğada Makro” Baskı ve Sayısal kategoride Türkiye takımına

Katıldığı seminer, söyleşi, sempozyum, panel ve benzeri fotoğraf etkinliklerinden bazıları:

- 27.04.1989 “Fotoğraf Kadrolarımızı Tanıyalım” Söyleşi, İFSAK, İstanbul
- 13.11. 1992 Cuma Söyleşileri Kapsamında “Fotoğraf Üzerine” Seminer, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara
- 1993 Fotoğraf Dersleri, Gazi Ü. Mesleki Eğitim Fakültesi Uygulamalı Sanat Eğitimi Bölümü, Ankara
- 21.02.1995 “Fotoğrafın Plastik Sanatlar İçindeki Yeri” Konulu Panel konuşması, Türk-İngiliz Kültür Derneği, Ankara
- 03.05.1995 “İnsanın Gelişiminde Sanat ve Fotoğraf” Konulu Panel konuşması, TÜBİTAK, Ankara
- 04.09.1995 “Fotoğrafa Giriş” Semineri, MEB Kız Teknik Öğr. Gen. Md.lüğü, Ankara
- 03.1996 Ataç’ın Konukları Programında “İbrahim Demirel” ile Söyleşi, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 12.04.1996 Ataç’ın Konukları Programında “Fikret Turgut” ile Söyleşi, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 25.05.1996 Ataç’ın Konukları Programında “A. Halim Kulaksız” ile Söyleşi, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 06.1996 Ataç’ın Konukları Programında “Prof. Dr. İsmail Demirdöven ile Fotoğraf Felsefesi” Üzerine Söyleşi – 1, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 0.21997 “Fotoğraf’ın Dünü Bugünü” Konulu Panel Konuşması, BUFSAD, Bursa
- 14.03.1997 Ataç’ın Konukları Programında “Prof. Dr. Mehmet Bayhan” ile Söyleşi, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 06.1997 “Yaratıcı Fotoğrafik Uygulamalar” Konulu İleri Düzey Eğitim Semineri, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 01.08.1997 “Fotoğrafta Yaratıcılık” Konulu Söyleşi, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 26.10.1997 “Fotoğraf ve Yaratıcılık” Konulu konferans, AFSAD 5. Fotoğraf Sempozyumu, Ankara
- 12.05.2000 Ataç’ın Konukları Programında “Prof. Dr. İsmail Demirdöven ile Fotoğraf Felsefesi” Üzerine Söyleşi – 2, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 05.2000 “Fotoğraf Felsefesi” Konulu İleri Düzey Eğitim Semineri, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 13.06.2000 Ataç’ın Konukları Programında “FSK Kurucu Üyeleri ile Fotoğraf Üzerine” Söyleşi, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 09.01. 2001 Ataç’ın Konukları Programında “Prof. Dr. Gönül Gültekin ile Sanat Tarihi ve Fotoğraf” Üzerine Söyleşi, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 23.02.2001 “Fotoğraf’ın İnsanın Estetik Gelişimine Katkıları” Konulu Panel Yöneticisi, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara

- 27.02.2001 Ataç'ın Konukları Programında "Prof. Dr. Gönül Gültekin ile Tarihsel Süreç İçinde Görme ve Algılama Biçimleri" Üzerine Söyleşi, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 27.03.2001 Ataç'ın Konukları Programında "Ozan Sağdıç" ile Söyleşi, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 27.04.2001 Ataç'ın Konukları Programında "Necmettin Külahçı" ile Söyleşi, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 15.06.2001 Ataç'ın Konukları Programında "Sıtkı Fırat" ile Söyleşi, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 2002 "Fotoğrafın Felsefesi" Konulu Seminer, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 15.02.2002 Ataç'ın Konukları Programında "Hasip Pektaş" ile Söyleşi, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 29.03.2002 Ataç'ın Konukları Programında "Şahin Kaygun'u Anma Günü, Nevin Akoğul ve Ayşegül Kaygun" ile Söyleşi ve Video Gösterisi, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 05.04.2002 Ataç'ın Konukları Programında "Çerkes Karadağ" ile Söyleşi, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 13.12.2002 Ataç'ın Konukları Programında "İbrahim Demirel ile Fotoğrafta Kompozisyon Konulu" Söyleşi, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 21.03.2003 Ataç'ın Konukları Programında "Mikail Ünver ile Dijital Teknoloji" Konusunda Söyleşi – 1, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 28.03.2003 Portfolyo Günü Programı çerçevesinde "Selda Salman Acar" ile Söyleşi, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 29.03.2003 "Dijital Fotoğraf" Konulu Panel Yöneticisi, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 25.04.2003 Ataç'ın Konukları Programında "Mikail Ünver ile Dijital Teknoloji" Konusunda Söyleşi – 2, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 26.04.2003 "Sahne Fotoğrafları" Konulu Panel Yöneticisi, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 21.11.2003 Ataç'ın Konukları Programında "Sıtkı Fırat" ile Söyleşi, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 06.12.2003 "Anadolu Kültürünün Korunması ve Geliştirilmesinde Fotoğrafın Rolü" Konulu Panel Yöneticisi, FSK 3. Ankara Fotoğraf Günleri, Ankara
- 07.12.2003 "Fotoğrafta Yeni Yaklaşımlar" Konulu Panel Yöneticisi, FSK 3. Ankara Fotoğraf Günleri, Ankara
- 18.12.2003 "Dijital Fotoğraf mı?" Konulu Panel konuşması, 1. Ulusal Fotoğraf Sempozyumu, İstanbul
- 20.03.2004 "Sayısal Fotoğraf" üzerine söyleşi, Mersin Fotoğraf Derneği, Mersin
- 25.05.2004 Ataç'ın Konukları Programında "Gültekin Çizgen" ile Söyleşi, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 29.06.2004 Ataç'ın Konukları Programında "Prof. Dr. Nihat Boydaş ile Estetik" Konusunda Söyleşi, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 15.10.2004 Ataç'ın Konukları Programında "Aykut Fırat ile Digital Teknolojide son Gelişmeler" konusunda Söyleşi, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara

06.11.2004 “Fotoğrafta Kadın ve Kadın Fotoğrafları” Konulu Panel Yöneticisi, FSK 4. Ankara Fotoğraf Günleri, Ankara

27.11.2004 “Fotoğraf Üzerine Düşünmek ve Digital Fotoğraf” söyleşi, Trabzon Fotoğraf Günleri, Trabzon

18.02.2005 Ataç’ın Konukları Programında “Fotoğraf Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar” konusunda Söyleşi. Konuk: Prof. Güler Ertan (MÜ), Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara

16.04.2005 “Fotoğrafta Digital Teknoloji Sempozyumu”nda Digital teknoloji ile ilgili uygulamalı Panel konuşması, Çukurova Üniversitesi, Adana

23.03. 2005 “Digital Fotoğraf Teknolojisi” konferans ve Sanat Günleri, BİLKENT Üniversitesi Kültür , Ankara

21-22.10.2005 “Fotoğrafta Digital Teknoloji” Gurup çalışması, BUFSAD, Bursa

12.’05-03.’06 “Fotoğrafta Digital Uygulamalar 1,2,3”, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara

18.02.2006 “Tıbbi Fotoğrafçılık” Semineri, A.Ü. Tıp Fakültesi Anatomi AD., Ankara

31.03.2006 “Fotoğraf Sanatı” Üzerine Söyleşi, Fırat Ü. Eğitim Fakültesi, Elazığ

11.04.2006 Ataç’ın Konukları Programında “Fotoğrafta Digital Uygulamalar 4”, Konuk: Aykut Fırat (FIRATCOLOR), Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara

04.2006 “Fotoğraf Temel Eğitimi” Kursu, Atatürk Sanatoryumu, Ankara

09.05.2006 Ataç’ın Konukları Programında “Fotoğrafta Digital Uygulamalar 5”, Konuk: Haydar Akbaş (ASGÜL), Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara

21.06.2006 Ataç’ın Konukları Programında “Fotoğrafta Digital Uygulamalar 6”, Konuk: Haydar Akbaş (ASGÜL), Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara

01.12.2006 “Fotoğraf Üzerine Düşünmek” söyleşi, İzmir Fotoğraf Derneği (İFOD), İzmir

12.01.2007 “Fotoğraf ve Digital Teknoloji” söyleşi, Konya Fotoğraf Derneği (KONFAD), Konya

23.01.2007 Ataç’ın Konukları Programında “Görmek, Algılamak ve Fotoğraf” söyleşi, Konuk: Prof.Dr. Selahattin Erikçi(GATA), Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara

20.02.2007 Ataç’ın Konukları Programında “Sanat ve İroni” söyleşi, Konuk: Prof. Hasan Pekmezci (HÜ), Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara

04.03.2007 “Sanat, İroni ve Fotoğraf” üzerine söyleşi, Fotoğrafya, Adana

30.03.2007 Ataç’ın Konukları Programında “Sanat ve Felsefe” söyleşi, Konuk: Prof. Dr. İsmail Demirdöğen (HÜ), Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara

15.04.2007 “Doğa, Yaşam ve Fotoğraf” Söyleşi, Özgür Radyo, Ankara

03.08.2007 “Hataylı Fotoğraf Sanatçısı Adnan Ataç” Söyleşi, TRT Hatay FM Radyo, Ankara

08.09.2007 “Renkler, Işıklar, Gölgeler” Fotoğraf üzerine söyleşi, ATA TV, Ankara

04.10.2007 “Sanat, İroni ve Fotoğraf” üzerine söyleşi, AFSAD, Ankara

06.11.2007 Maltepe Ü. Güzel Sanatlar Fak. Fotoğraf Bölümü, İstanbul “Fotoğraf Projeleri” üzerine söyleşi ve gösteri,

27.11.2007 Ataç’ın Konukları Programında “Türkiye’de Fotoğraf Yayınları” söyleşi, Konuk: Alberto Modiano, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara

- 14.12.2007 Ataç'ın Konukları Programında "Soyut Düşüncenin Fizyolojisi" söyleşi, Konuk: Prof. Dr. Selahattin Erikçi (GATA), Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 15.02.2008 Ataç'ın Konukları Programında "Belgesel Film, Belgesel Fotoğraf Üzerine" söyleşi, Konuk: Kerime Şenyücel (TRT), Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 28.03.2008 Ataç'ın Konukları Programında "Fotoğraf Projeleri" söyleşi, Konuk: Timurtaş Onan, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 18.04.2008 Konukları Programında "Fotoğraf Projeleri" söyleşi, Konuk: Ömer Yağlıdere, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 09.05.2008 Ataç'ın Konukları Programında "Fotoğraf Projeleri" söyleşi, Konuk: Zeynel Yeşilyurt, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 26.12.2009 "Fotoğrafta Etik ve Haklar" konulu Panel Moderatörlüğü, 5. Ankara Fotoğraf Günleri, Ankara
- 15.06.2010 "Suzan Sontag - Fotoğraf üzerine" Kitabı üzerine sohbet 1,2, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 08.02.2011 "Doğadan" konulu Fotoğraf Gösterisi ve söyleşisi, Ankara Fotoğraf Sanatçıları Derneği (AFSAD), Ankara
- 09.09.2011 "Kuş Fotoğrafları üzerine" Söyleşi ve Fotoğraf Gösterisi, Fotoğraf Sanatı Kurumu, Ankara
- 24.03.2012 "Karanlık Odadan Aydınlık Odaya Geçiş" Süreci" konulu Panel Konuşması, Ankara Fotoğraf Akademisi, Ankara
- 25.03.2012 "Fotoğrafın Geleceği" konulu Panel Konuşması, Ankara Fotoğraf Akademisi, Ankara

ÇERKES KARADAĞ

Bir sanat adamı...

Görüşmeler/Derleme:

Metin Yazımı:

Düzelme:

Çerkes Karadağ

Fotoğraf Sanatı Kurumu (FSK)

Fotoğraf dünyasında bugün tuhaf şekilde bir öfke ve kin görüyorum. İstanbul'dan kulağıma böyle kaba sesler geliyor. Bazen hakarete kadar vardırılabiliyor, böyle bencil tartışmalar. Ben bütün hayatım boyunca anlayış birliğim olmasa dahi ne sanatta, ne hayata bakışta, ne dünya görüşünde, hiçbir anlayış birliğim olmasa da sanatta var olan bütün alanlara ve her alanda yer alan herkese saygı gösterdim. Örneğin, Tekin Ertuğ'la iletişimimiz hep sanat üzerine olmuştur. O çerçevede kalınca da hiçbir sorun yaşamadık, iletişimimiz her zaman sevgi ve saygı ölçüleri içerisinde devam etti. Böyle bireysel çerçeveden bakılınca; biraz medya etkisi, biraz para ve biraz da popülerlik arayışı, insanların ilişkilerini, iletişimini bozuyor ne yazık ki. İnanılmaz ölçülerde kıskançlıklar doğuyor.

Bence ustaların anılarını derlemekle, atölyende çok iyi bir başlangıç yapmışsın. En azından dönemsel olarak Türkiye'de fotoğrafla şöyle veya böyle uğraşmış kimselerle anlamlı görüşmeler gerçekleştirmişsin.

Fotoğrafın kategorileri var. Fotoğraf geniş bir coğrafya, farklı alanları var. Eline bir makine alan şu veya bu şekilde (amatör, ticari-profesyonel, artistik, ...) iş yapar. Annesini babasını çeker, gün batımını çeker. ...geniş bir alana yayılan birbirinden hayli farklı çok miktarda kategori var. Bir de sanata eğilen, fotoğrafa sanat olarak bakan, bütün varlığını ve dinamizmini sanat üzerine oturtmuş başkaları var. İşte bu başkaları diye söz ettiğim insanlardan, ne yazık ki çok az.

Ben geçmişte de bu alandaki az oluş nedeniyle epeyce çektim. O yüzdendir ki, onca yıl bu kadar kitabın üzerine eğildim. Nedeni? Bir entelektüel eğilimleri olan fotoğraf ve sanat insanlarının ve bir de çeşitli düzeylerdeki amatör fotoğrafçıların bulunması. Bu ayrımın nedeni, bu kategoriler arasındaki temel farklılıklar, fotoğrafın nasıl bir sanat dili olduğu, fotoğrafın nasıl ayrışabileceği ve diğer sanatlarla ne kadar iç içe olduğu meselesini vurgulayabilmek için, onca kitap yazdım. Ve geriden daha da yenileri geliyor.

Durum böyle iken, zaman zaman bakıyorum, tamamen yalnızım. Neden yalnızım? Çünkü sanatı disiplin açısından ele alan nerdeyse yok gibi. Çünkü bir yere gelindiğinde kültürel arka plan, düşünsel arka plan, ideolojik tavır, hayata karşı duruş, vb devreye giriyor. Dünyadan ne beklediği, ne algıladığı ve insanlığa ne vermek istediği devreye giriyor. Her şeyden önce özgünlük devreye giriyor. Yapılagelenlerin önemli bir kısmı özgün değil.

Geçen sene benim kuşaktan bir arkadaşım, isim yapmış biri. Adı var, sanı var, fotoğrafları var. Konuşuyor; Bana, yarışmalara artık katılmadığını, çünkü bütün önemli ödülleri aldığını söyledi. Çok şaşırdım doğrusu. Bu saate kadar hâlâ kendinizi yarışmalara endeksliyorsanız, ancak yarışma fotoğrafçısı olursunuz, onun ötesine geçemezsiniz. Dedim ki; "Sen fotoğrafa 1970 li yıllarda başlamadın mı?" "Evet" dedi. "Peki" dedim, "ilk on 10 sene, 1970 sonuna kadar nasıl bir dünya görüşüyle şekillendin? İkinci 10 senende, yani 80 ile 90 arası, hangi kategorilerde iş yaptın? Nelere ilgi duydun? Senin fotoğraf geçmişinde, yaşamında hangi dönüşümler oldu? Bunun siyasi boyutu, kültürel boyutu var, entelektüel boyutu, sanatsal boyutu var, teknik ve estetik boyutu, tematik boyutu var. Bir tema seçmişsindir onun üstünde kafa yormuşsundur... Hadi 90 dan 2000 e kadar başka bir kategoridir, başka bir zaman dilimidir... İnsan doğar büyür ve ölür. Senin sanatsal değişiminde ne var? Neler öne çıkmaya başladı da, anıların içinde önemli neler kaldı? Seni anlatacak 'birinci kuşak işlerim' diye, bana yaşamla ilgili dönemsel olarak iş koyabilir misin?" Durdu, tuhafına gitti. "O zaman", dedim, "1970 lerde sokağa çıkıp fotoğraf çektin, bugün de sokağa çıkıp fotoğraf çekiyorsun, öyle ya. Bütün sokak fotoğraflarını bir araya getirdiğimizde, sen hangi sorunsala el uzattın, düşünen bir insan olarak? Madem ki kamera bir düşünce aracı, sen nasıl çalıştın? Sende hangi düşünceler

var? Bende her 10 yılın farklı izleri ve etkileri var. Biçime kadar her şey değişti bende.”

Şimdi meseleye bu minval ile baktığımızda, sayabileceğimiz çok az insan var. Tamam, insanlar isim yapabilir, popüler olabilir, medya bunlara destek verebilir, havası olur, itibarı olur, karizması olur. Ama bilinmeli ki, bunların hepsi geçici ve dönemseldir.

Önceki yıl bir abimiz; 1970 lerin sonu ile 80 li ve 90 lı yıllar fotoğrafımızın en etkin görünen ağabeylerindendi. Herkesi yönlendiren, şekillendiren biçim veren, yarışmalarda; “şöyle çek, böyle çek”, diyen bir abimiz. “Usta” dedi, “ne iyi yaptın da, sadece sanat yaptın. Ben şimdi geriye dönüp baktığımda ‘hiçbir şey yapmamışım’ diyorum kendi kendime”... “Bir insan, sanat yapıtlarıyla tarihe kalır” dedi. “Bakıyorum geriye, her tür olayın içinde bulunmuşum, her tür hareketin içinde yer almışım. Ama hiç eser üretmemişim. Bunun için çok pişmanım” dedi.

“Eser ürettiğini varsayanlar da söylediğin sorunlarla iç içe” dedim. Yani, dönemsel hiç bir şey yok. Sanat söz konusu olduğunda, bir sanatçının retrospektifi yapıldığında, eğer bundan 30 sene önceki haliyle bu günkü arasında nicelik ve nitelik bakımından bir şey değişmemişse, bakış açısında belirgin bir gelişme yok ise, o kişi hep yerinde saymış demektir. Maalesef, Türkiye’de yerinde saymayan çok az insan görebiliyorum. Çok az insan özgünlük arayışında, sanatsal bir dil yakalama çabasındadır. Yaptıklarıyla, “bu tarz, şu kişiye aittir” dedirtebilecek kadar özgünlüğünü ortaya koyacak çok az insan var. Bu bakımdan, söylediğim gibi, gerçekten çok yalnızlık hissediyorum. Oysa çok faal ve sosyal bir insanım... Ama belki genç kuşaklar arasından çıkabilir. Büyük bir yarış var, bu kuşakta çünkü. Aynı zamanda ciddi bir bilgi birikimi var orta yerde. İşte bu bilgi birikiminden yararlanan insanlar var. Bunlar zamanla süzülür ve bir yol yöntem keşfederler kendileri için. Uluslararası açılımlar bunu da tetikliyor. Bienaller, sergiler, fuarlar, yarışmalar, ...ne bileyim her şey işte. Bunların hepsi etkin bir şekilde böyle bir atmosfer yaratıyor. Bu atmosfer içinden birileri çıkabilir. Çünkü onlar tekniğe çok fazla boğulmadılar. Şimdiki fotoğrafçılar bilgisayar çağının fotoğrafçıları. Bilgisayarı ne kadar hızlı ve iyi kullanırsa bir insan, fotoğraf dilini ve terminolojisini de öyle kullanacaktır. Dolayısıyla bizim geçmişte biçimsel olarak fotoğraflarda yaratmak istediğimiz o gerçek üstü (sürreal) etkileri bir tuşa dokunarak kolayca elde edebilmekteler. Birkaç basit hareketle gereksizleri dışarıda bırakan, fazlalıkları temizleyen, optik kusurları düzelteren, vb her şeyi rahatlıkla yapabilen teknik donanım var artık herkeste. Ama bilgi birikimi eksik. Yani, sanatsal yaratıcılığa yönlendirecek bir mekanizma eksik.

Üniversiteler de geride kaldılar. Şu anda fotoğraf eğitimi veren üniversiteler, 1970-80 dönemi bakışıyla fotoğraf öğretiyorlar. Oysa çağ değişti, bakış açısı değişti. Nesnelere yaklaşımımız değişti. Varlıklara yönelimimiz değişti. Çünkü çekirge sürüsü gibi bir fotoğrafçı kalabalığı her yere dağılıyor, her şeye müdahale ediyor ve çekip alıyor yerinden. Her şeye kamera çevriliyor. Dün, bir konunun önünde durup düşünen, karar verip fotoğraf çeken kişi, mahalli bir portreydi. Bugün böyle bir portre yok artık. Her yerden geliyor, konunun karşısında bir an duruyor, çekiyor ve gidiyor. Hatta durmasına bile gerek kalmadı. Oradan geçerken, yani hareket halindeyken, deklanşöre basıp geçip gidiyor. Düşünme işini sonraya bırakıyor. Bu bakımdan, günümüz fotoğrafında en büyük eksiklik, bir düşünüş eksikliğidir. Bir fikir alt yapısı yok. Özetle, bu minvalde ben, içinde bulunduğumuz ortamda bunu görüyorum, buna tanıklık ediyorum. Ama fotoğrafçının serüveni çok daha güçlü şekilde gelecek. Çünkü fotoğraf, ciddi oranda resim sanatını, heykeli, performansını, kavramsal sanatı ve diğer bütün etkinlikleri, alabildiğine kuşattı. Nesnel görme, nesnel gerçeklik yoluyla irdeleme, gerçek dünyayı nesnel aracılığıyla görme, çağdaş tavrın her alanında yer aldı. Video artlardan tutun, aklınıza gelen bir sürü çağdaş işlerin hepsinde fotoğraf var. Fakat fotoğrafçı da yok, fotoğraf da yok. İşin kötüsü bu.

Fotoğrafi resme taşıyanlar var. Ya da yeni gerçekçi çalışan ressamlar var. Bunların temel kaynakları fotoğraf. Bu bakımdan, fotoğrafın açılımları çok zengin, ama fotoğrafçıların açılımı henüz çok kısır.

T.E.: *Sizin fotoğraf serüveninizi anılardan yola çıkararak, fotoğraf desteğiyle değil, sözlü olarak alabilir miyiz?*

Ç.K.: Ben fotoğrafa başladığımda doğrudan doğruya bir sanat olarak başladım. Sanat olarak başladığım için, ben de sanatsal kaygılar fotoğrafa başladığımdan beri var. Geçen yıl, akademik eğitimden geçmiş dikkatli bir fotoğrafçı, benim 1974-75 lerde yayınlanmış iki üç işimi araştırmaları sırasında görmüş. “Ağabey” dedi, “daha 1970’li yılların başından itibaren çağdaş fotoğraf yapıyormuşsun”. Haklıydı. Çünkü o dönemin anlayışı, tamamıyla sosyal gerçekçi bir bakıştı. Yani, o dönemin genç fotoğrafçısı, ülkenin düze çıkmasına, haksızlıklara karşı durmaya, demokratik toplumsal mücadeleye fotoğrafla katılmak gibi bir idealle yola çıkmıştı. Dolayısıyla, Anadolu’nun keşfi gibi tamamıyla dokümanter ağırlıklı bir çalışma vardı önünde. Bu günkü orta kuşak fotoğrafçıların hepsinde bu anlayış vardı. Nitekim derneklerin kurulması, şekillenmesi, yönetimlerin yönlendirmesi gibi şeylerin hepsinin altında, bu “sosyal-toplumsal gerçekçi” mantık yatıyordu.

Her dernek, bir siyasal partinin yedek parçasıymış gibi bir izlenim bırakıyordu. Öyle ki, 1970 li yıllarda ben, “çiçek böcek çekilirdi, çekilmezdi” kavgasının içinde buldum kendimi. Çiçek böceğe düşman mısın kardeşim? Doğaya düşman mısın?.. Böyle bir dönemde, ben tamamıyla kavramsal işler yapmaya çalıştım. Yani, hayattan kurgular yaptım. 10 yıl kadar belgesel fotoğraf çektim ama bu belgesellerin hepsinde bugün bile imza atacağım kadar güçlü kompozisyonlar var. Çok sağlam başladığımın bir delilidir bu, kendi öz geçmişimi tayin ettiğimde. Bunların hepsinde, doğrudan doğruya bir sümüklü çocuk edebiyatından çok, bir tanımlama var. Olan gerçeğe, kendi katkılarımı koymakla da kalmam, üstelik ben bu gerçeği hangi dille anlatabilirim kaygısı taşıyım. Bunun için, seçilmiş kompozisyonlar, alabildiğine duru hale getirilmiş çerçeveler, artistik ışıklar. Seçilen zaman aralığı, günün artistik ışık yaratabileceğim saatleridir. Örneğin sabah erken ve akşam gün batımına yakın saatler. Şimdi hatırıma gelen bir fotoğrafım; İstanbul’da bir iskele baba demiri, demirin üzerinde yenilmiş bir balığın kılçıkları, başı ve bir bıçak. Bir akşam güneşinde neredeyse soyut hale getirilmiş bir fotoğraf. Bir başka şey; Ankara, Gazi, Atatürk Orman Çiftliği’nde bir yük trenindeki işçilerin mazgallardaki elleri, o nasır tutmuş eller. Bir duvar ve o duvarda eller. Soyut bir kompozisyon gibi. Özellikle 80 li yıllara doğru gelirken, az bir iş var ama Kocatepe Camii’nden, bir anlamda eleştirel yaklaşan, uzun süre korkumdan yayımlamadığım işler var. Mesela; dört minarenin üçünü görüyorum, dördüncü minarede “ölüm tehlikesi” yazılı bir tabela var. Yahut çamaşır ipinin ardından dört minare görünüyor...

Yani, böyle karşıtlıklar vardı. Hepsi de kreatif karşıtlıklardı. 80 lerin başında zaten tümüyle soyut fotoğrafa yöneldim. “Renkli Fotoğraflar” isimli bir sergi açtım. Renk armonileri üzerine kurulu, renkçi bir bakıştı. 80 li yılların başından itibaren, benim bu gün nitelikli sayılabilecek çalışmalarımın alt yapısı oluştu. “Balerinler”, daha sonra “Nü”ler, ve ardından daha da uzun soluklu balerinler ve nü’ler serisi ortaya çıktı. 90 lı yıllarda, bu sefer atölyede çalışmayı bırakıp, “Kent ve İmge” fikri üzerine karar verdim. Kentleri, kuru ağaçların atmosferi eşliğinde Prag’da, Budapeşte’de resmettim. Daha sonra Bursa’yı tamamıyla soyut dışavurum renkleri üzerinden yorumlamaya çalıştım. Ankara’yı yalnız ağaçların gözüyle resmetmeye çalıştım. Lefkoşa’yı kapalı kapılar arasından, bölünmüş bir kentte ruhların da bölünebileceğine olan inancımı ve ona tepkimi dile getirmek üzere ortaya koydum. Dolayısıyla bütün serüvenim kurgulanmış görüntüler üzerine oldu.

1980 lerle beraber, hayata katılıp, oradan güzel enstantaneler yakalamayı, çok önceden terk ettim. Çünkü bir şeyin tek boyutta aydınlatılmasının artık bana yetmeyeceğini, kendi güneşimi yaratmam gerektiğine inandım. Olabildiğine bana ait biçimli ve formu, gücü açığa çıkaracak işleri ortaya koymaya çalıştım ve sadece figürü değil, figürle beraber gölgesini keşfettim. Kentlerin ağaçlar tarafından örtüldüğünü, böylece yeşil bir örtüyle kentlere turistik bir bakışla bakılabileceğini, kentlerin güzel yüzü olarak bunun sunulduğunu, aslında örtülerinden sıyrıldıkları zaman, kentlerin gerçek kimliklerini ortaya koyabileceğine olan inancımınla, hem Ankara'yı, hem Budapeşte'yi hem Prag'ı, kuru ağaçlar ardından çektim.

Bir anlamda fotoğrafa hem gölge, hem de kuru ağacı yoğun şekilde koydum. Şimdi bunlara baktığımızda, bunlar 40 yıla yayılan işler. Ama bunların demlenmesi zaman aldı. Yorumlanması zaman aldı. Uzun bir serüveni oldu bunların.

Bu arada, araya sıkıştırdığım Sanat ve Edebiyatımızda ünlü veya ünsüz birçok ismi birebir yorumladım. Onları gerçek mekânlarından kopardım. Onları ait oldukları dünyadan kopartıp kendi dünyama çektim. Bu dünyada, gelecek nesillere, onların yüzü üzerinde okumalar sağlayabilecek portrelerini çektim. Portrelerin hepsi de rastlantısal olarak onların son ve üzgün çekilmiş portreleri oldu. Böylece, bir kuşağın daha, fotoğraflarım üzerinden okunmalarına zemin hazırladım. Benzer şekilde, bunu halk ozanları için de yaptım. Yaklaşık 30 un üzerinde, bugün artık hayatta olmayan önemli halk ozanını atölyeme çektim ya da onlara misafir oldum. Böylece, gezgin halk ozanlarının tam da ruhuna uygun bir çalışma yaptım. Atölyede yaptıklarım ise, amaçlı ve hedefli bir şeydi. Dediğim gibi, onları mevcut dünyalarından koparttım, kendi dünyama çektim ve onların benim dünyam içinden nasıl göründükleri konusunda, gelecek nesillere aracılık ettim. Başarılı olduğum kanaatindeyim, çünkü o fotoğraflar birer literatür oldu. Artık o insanlar, o fotoğraflarla anılıyor. Bir anlamda ülkemiz fotoğrafının nitelikli portre çalışmalarından biri oldu. Tabii bu süreç içerisinde farklı temalar üzerinde arayışlarım, aslında gelip sanatta özetleniyordu. Eğer, “bu kadar çok tema arayışı, farklı temalar üzerine bu kadar yoğunlaşma olmaz” denilecekse, ben farklı sanat alanlarında tek tema üzerinde ömür tüketen birçok insanı, sonunda fabrikasyon üretime doğru meyleden birçok ressamı tanıyorum. Bu ressamlar, ben çocukken de aynı tarz çalışıyorlardı. Ben büyüdüm, artık orta yaş geçip yaşlı kuşağa doğru giderken, hâlâ aynı resimleri yaptıklarını görünce, bunun hiç de doğru bir şey olmadığını, zaman içinde fikir, tema, biçim olarak farklı yönler ve arayışlara yönelip, zihnin tazelenmesini ve berraklaşmasını sağlamak gerektiğine inandım. Bu nedenle yoğunlukları biraz farklı yerlere aktardım. Ama aktardığım tematik şeyler, benim yeniden yoğunlaşmamı sağladı. Balerinlerim topu topu 75 fotoğraf. Ama sekiz seneye yayıldı. Portrelerim 17 seneye yayıldı. Nü'ler 23 yıla yayıldı...

Az şey değil doğrusu. Nü'lerden topu topu iki kitap çıkartacağım. Demek ki yüz yüzeli fotoğraf için 23 yıl ayırmış bulunuyorum. O zaman ciddi bir yoğunlaşmadan söz edilmesi gerekir. Onun da ötesinde, tabii ki bunlar birer sanat serüveni içinde gelişmiştir. Bütün işlerimi kendi öz geçmişim olarak görüyorum. Tamam, sanatın düşünsel boyutundaki eksiklik beni yaşamımın önemli bir döneminde düşünsel tarafa yönelttiyse de, esas itibarıyla, “özgeçmişim yapıtlarımdadır” dersem, her şeyi özetlemiş olurum sanıyorum. Söylediğim şey satır aralarında da var, görüntülerde de var. Şimdilerde resimlerde de var. Ve heykellerde de var tabii ki. Bir özgeçmiş oluşturabilir diye yapıtlara çok özen gösterdim. Her zaman yaptığım işi anında beğenmedim. Bir kenara koydum, zaman zaman onları alıp yeniden inceledim, eksiklerimi görmeye çalıştım. Önemsemediğim bazı şeylerin, aksine önemli ip uçları sağladığına inanıp yeniden listeme dahil ettim. Derken, şarap gibi,

çalışmalarım süreç içinde demlendi. Ve kimi çalışmalar da tabii ki zamanla beni aştı gitti. Onlar artık bağımsız kimlik gibi benim dışımdalar artık. Ya onlar beni temsil ediyor, ya da ben onları temsil ediyorum. Zaman zaman onların beni daha fazla temsil ettikleri olur. Eserlerin bağımsız bir kimliğe kavuşması kolay değil. Yapıtlarınızı insanlar benimseyin diye özel bir davranış gösterdiğiniz zaman, ters tepebilir. Süreç içinde insanlar, izleyiciler, sanat sevenler, koleksiyoncular, onları beğenirler durulaştırırlar ve netleştirirler. Bu süreç yaşandığında belirli eserler üzerine yoğunlaşıyor, onlar öne çıkmaya başlıyor. Balerin çalışmalarım bunların başında gelir. Sonra da nü'ler ve diğerleri geliyor.

T.E.: *Çerkes Karadağ bütün fotoğraf yaşamı boyunca işin hep entelektüel, düşünsel boyutunda olmuştur. Çerkes Karadağ nereden ve nasıl çıkageldi de böylesine bir entelektüel birikim oluşturdu? Hangi koşullardan geldi ve nasıl elde etti bu entelektüel birikimi?*

Ç.K.: Çocukluğumdan itibaren kitap okurum. Yaşadığım küçük ilde bir Halk Kütüphanesini mesken edindim. Bir süre sonra memurlar o kadar güvenli buldular ki, onlar yemeğe gidiyorlar, kütüphanenin kitap bölümünün anahtarını bana teslim ediyorlardı. Henüz onbeş yaşında öykü yazmaya başladım. Denemeler yapmaya başladım. onyediy yaşında ilk öyküm mahalli gazetede yayımlandı. 1971 de onsekizime girdiğimde lise bitmişti, edebiyat okumak üzere büyük kentlere gitmek istedim. Burada da serüven devam etti. Burada da mahalli gazetelerde öyküler yayımladım. Sonra ödüller aldım. Onlar da teşvik etti. 70 lerin başlarında olumsuz koşullar nedeniyle öykü yazmayı sürdürmedim. Onun üzerine güzel sanatlara olan eğilimim ortaya çıktı. Aslında bir fotoğraf öncesi vardı. Beni fotoğrafa teşvik edecek ölçüde, o gizemli kara kutunun anlamını kavrama merakı vardı bende. Ama imkânlar yeterli değildi. Zaten bilen de pek yoktu. Resimle başladım. Resim okurken fotoğrafı, dediğim gibi, sanat olarak düşündüm. Hocamla bir kavgam olmuştu sınıfta, ders sırasında. Uzun hikâye. Ama hocayı fena bozmuşum.

Ben o zaman sınıfta bakır üzerine portreler yapıyorum ve bununla da geçimimi sağlıyorum. Üniversiteyi de öyle okuyacağım. Hocam bana derste kızdı. “Bunlar sanat falan değil” dedi. “Evet hocam. Ama ben bunları geçinmek için yapıyorum” dedim. “Geçinmek için yapıyorum” dediklerimden bir tanesi Bülent Ecevit portresiydi. Ecevit’in son Başbakanlığı sırasında makam odasında hâlâ asılı duruyordu.

“Bırakın böyle salak sepet işleri. Sanat yapın. Burası güzel sanatlar okulu”, dedi. O zaman ben de çok kızdım ve dedim ki; “Hocam kaç yıldır Gazi Eğitim’de hocasınız?” “10 yıldır”, dedi. “5 yıl da Akademi’de okudunuz”, dedim. “Evet”, dedi. “15 yılda sanat adına ne yaptınız?” dedim.. “15 yıl sonra ben zehir zemberek olurum” dedim.

Bu kavga biraz daha sanata eğilmemi sağladı. Çünkü, artık bir inat da vardı. Küçük kasabalarda veya şehirlerde yaşayanlar, eğer ufuklarını dünyaya açacak bir ışık, bir ipucu bulmuşlarsa, ondan sonra onları yerlerinde tutamazsınız. Çok ender olur bu durum. Genellikle üç beş kişidir, onlar da birbirilerini bulurlar. Biri tiyatroyu, biri şiiri, biri romanı, biri sinemayı falan sever. Bunların tek umutları birbirleridir. Başka hiç kimse yoktur, onları anlayacak. Derken, bu omuz omuza dayanışma içinden, çok büyük insanlar çıkar. Unutmayın Atıf Yılmaz da böyle bir serüvenden gelmiştir, Yılmaz Güney de, Lütfü Akad da, Yaşar Kemal de. Bu durum benim yaşamımda da oldu. İlk üç-dört kişilik grup arkadaşlarım zaten kendi alanlarında sanat ve düşünce adamıydılar. Serüven içerisinde onların da benim gibi motive edici bir ortamı vardı. O ortamda büyük bir yalnızlık vardı, kültür ortamına susamışlık vardı. Ben tabii o motivasyonla 17 yaşında evimi terkedip Ankara’ya geldim, İstanbul’a

gittim. O zaman Şahin Kaygun'la tanıştım. Şahin, Akademi son sınıftaydı. Ben başlıyorum, O bitirecek. Böyle bir noktada tanıştık. İstanbul'da Akademi okurken hastalandım, kaydımı yapamadım. Döndüm Ankara'ya Gazi Eğitim'e girdim. Gazi Eğitim hem politik hem sanatsal anlamda beni ciddi motive etti ve 80 lere kadar resim ve fotoğrafı birlikte yürüttüm. Ama ikisini ayrı gözlüklerle. 80 li yıllarda bir sergimin açılmasını engellediler. Bunun üzerine amatör düzeyde kalmak üzere resimle yollarımı ayırdım. Tamamıyla fotoğrafa yöneldim. Zaten bir hocamla yine tartışmıştık. O'na; "Siz halen klasik yöntemler resim yapıyorsunuz. Oysa fotoğraf çağdaş bir sanattır, gelişmeye ve yenileşmeye açıktır. Onun sanatsal dinamikleri resimden aşağı değildir", dedim. Beni de bu yüzden bir dersten bırakmıştı. Bu yüzden bir yıl kaybettim. Demek ki yola çıkarken zaman zaman bazı kilometre taşlarında sizi motive eden, ateşleyen olaylar yaşıyorsunuz. Ama benim heyecanım daha 14 ümde vardı. Dolayısıyla daha birkaç sene önce büyük abimle sohbet ederken; "Çerkes sen hamallık yapıyordun", dedi. "Evet, hamallık yaptım, ben de biliyorum bunu" dedim. Ama, günde en fazla 75 kuruş kazanmışım, 25 kuruş kitap taksidi ödüyorum. "Roman alıyordun", dedi. "Evet, alıyordum. 25 kuruş taksitle alıyordum", dedim. Zaten kitaplar da 1 lira değerinde idi ve hepsi de bez ciltli idi."

İkide bir beni babama şikâyet ediyordu. Babamda öfkesini benim kitaplarımdan almak için hamle yapıyordu. Kitaplarımı atmaya yelteniyordu. "Ben bu kitapları atayım, sen de bunlarla uğraşma", diyordu. Ben de kızmışım kendisine, bir gün dedim ki; "Bir gün gelecek beni televizyonda göreceksiniz. O zaman daha radyo yok oralarda, televizyon ise Türkiye'de yok. Televizyonu nereden görmüşüm, nereden öğrenmişim? Kütüphanede hangi ansiklopediyi karıştırmışım da oradan aklımda ne kalmış? Televizyon nasıl bir şey? Kimler televizyona çıkıyor program yapıyor? onu da bilmiyorum. Evdekiler hiç televizyon bilmiyor, hatta hiç birimiz televizyonun adını bile bilmiyoruz. Deseler ki "nedir bu Televizyon dediğin şey, yenilir mi içilir mi? Onu da bilemeyeceğiz. Abim bu anısını anımsatınca, şaşırdım tabii. 1964 de oldu, sözü edilen şey.

Bu bakımdan, tamam, elbette ki sanat bilgisini, kültürünü zamanla kazanıyorsunuz ama hedef kavramını ben çok önce keşfettim. Belki fotoğraf olmazdı da, resim olurdu, öykü olurdu, ama şu veya bu şekilde bir şey muhakkak olurdu. Bir hedef kavramı bende çok önceden oluşmuştu. Zaten onu hedeflediniz mi, yolun yarısındaınız.

T.E.: *Resim ve heykel de yapıyorsunuz. İstanbul'a taşındıktan sonra başladı sanırım.*

Ç.K.: Ankara'da ön çalışmalarını yapıyordum. Ama kayda değer şeyler değildi yaptıklarım. İstanbul'da ciddi şekilde eğildim bu işe. Ve bu arada, bir anlamda sokak fotoğrafı da diyebileceğimiz şeyden çok çabuk sıyrıldım. Çünkü sokakta serüven ve rastlantılar var. Oysa sanat ciddi bir iş. Rastlantılara terk edilemeyecek kadar ciddi bir iş. Elbette rastlantısal olarak çekilmiş çok güzel fotoğraflar var. Tarihte var, literatürde var, müzelerde var. Gene de bir sanat adamının serüveni macera üzerine kurulamaz. Başka bir söyleyişle, serüven üzerine kurulamaz. Rastlantılarla güzel fotoğraf çekeceğim diye bir ömür harcanamaz. Tamam, serüvenin büyüsunü hep hoş gördüm ama serüveni bir hayat tarzı yapıp, bunun üzerine sanat yapılabileceğine inanmadım ve bunun üzerine çok da yazı yazdım.

Biraz da yazı serüveninden bahsedeceğim. Aşağı yukarı Ankara'daki öyküsel fotoğraf hareketlerinin hepsinin içinde bulundum. Dernek üyeliği, dernek kuruculuğu, ilk dergi çıkartma, makale, ders, derslerin nitelik kazanması, ...gibi. Denebilir ki duvar gazeteleri dahil, bir sürü faaliyetin içinde bulundum.

Sadece kazara 12 Eylül'den hemen önce, beni yedek üye yaptılar. Sonra bir baktım ki üçüncü asil üye olmuşum. Herkes istifa etmiş, bir şeyler dönüyor ortada. “Nedir bu olanlar?” demeye fırsat kalmadan 12 Eylül geldi. Anladım ki birileri bir yerden tüyo almış. Dernek bize kaldı. Fakat rastlantıya bakın ki sıkıyönetimin ya 2 yahut 3 numaralı bildirisinde, Devletin resmi dernekleri Kızılay, Türk Hava Kurumu, Çocuk Esirgeme Kurumu, ...vb. ile birlikte AFSAD'ın ismi de kapatılmayacak dernekler arasında açıklandı. Kemal Cengizkan ile birbirimize haber ediyoruz. Sende bir şey var mı? Ali Rıza'ya (Akalin) soruyoruz; “Sende bir şey var mı?” Rahmetli Mehter'e (Oral) soruyoruz; “Sende bir şey var mı?” Hepimiz Mamak'ı boylamayı beklerken, dernek açıldı. Tuhaf bir şekilde kısa süre önce Dernekten istifa etmiş olanlar, sıkıyönetimin bu açıklamasından sonra, yeniden gelmeye başladılar ve fotoğraf çekişmesi başladı. Ara nameyi bize bırakmışlardı, o ara nameyi biz yaşadık.

Onun dışında, ne dernek yöneticiliği gibi bir arayışım oldu, ne de böyle bir görev üstlendim. Dernekleri tamamıyla düşünsel ve duygusal bir işbirliği ortamı diye düşündüm. Hiçbir zaman ne fotoğraf sanatını belirleyebilecek kurumlar, ne o yetkinliğe sahip kurumlar ve ne de o yetkiye ulaşabilecek kurumlardır benim kanaatime göre. Dernekleri o düzeyde bir yetkinlikte hiç görmedim. Ama aynı heyecanı paylaşan insanların bir arada bulunduğu böylesi örgütlenmelerin halen gerekli olduğuna da inanıyorum.

Üstelik enteresan bir şey de oldu; Aslında tesadüf de değil, bilinçsiz bir şekilde, hem kurucusu olduğum bir fotoğraf derneğinden (FSK), hem de 4 numaralı üyesi olduğum diğer bir fotoğraf derneğinden (AFSAD) atıldım. Anlayacağınız, tutunamadım (!), ikisinden de atıldım. Böylece ben de yüklerimden kurtuldum, onlar da yüklerinden kurtuldular. İşte belli dönemleri kapsayan bu gibi dernek çalışmaları sırasında, fotoğrafta sanatsal ve düşünsel boyutun eksikliğini iyice hissetmeye başlamıştım.

O günkü dergilerde rica minnet arkadaşlar benimle aynı duyguları paylaşan Kemal Cengizkan ve şimdi isimlerini hatırlayamadığım diğer arkadaşlar (ki onlar daha sonra fotoğraftan uzaklaştılar) canla başla benimle birlikte, fotoğraf insanların önemli düşüncelerinin yer aldığı makaleler çevirdiler ve biz dergiye ek olarak sarı sayfalarda onları yayınladık. Sözümlü ettim dergi, Afsad'ın çıkarttığı “Fotoğraf Dergisi” dir. Sonra duvar gazetesine bunları devam ettirdik. İki versiyonu olan Fotoğraf Dergisinde de bunu devam ettirdik. Derginin birinci versiyonu 16 ya katlanan bir cep dergisiydi. Ama ikincisi bir miktar daha dergi formatında bir şeydi. Bunlarda düşünsel makaleler yayınladık. Sonra bu eksiklik beni ciddi olarak rahatsız etmeye başladı. Çünkü herhangi birisiyle fotoğraf sanatı konusunda konuştuğunuzda, kamerasıyla konuşuyordu, lensi ile konuşuyordu. Öyle ki, ekipman kalitesi, fotoğraf makinesi ve mercek teknolojisi sanatın çok üstüne çıktı. Böyle bir şey içindeyken, bu gibi bir iklim ağır basıyorken, bir gün ateşe el vurur gibi uzun bir sancıdan sonra yazmaya başladım. Sonra o yazı eylemi hiç kopmadı. İşte “Sözde Fotoğraf” böyle çıktı. Sonra “Görme Kültürü” serisi ve diğer kitaplar çıktı. Şimdi yeni kitaplar gelecek.

Görme Kültürü'nden sonra “Anlam Kültürü”nü yazdım, bitirdim. Sonra, şu sıralar adını tam olarak koymadım ama “Çağdaş Fotoğraf” diyebileceğimiz, çağdaş fotoğrafın sanat estetiğini anlatan, ihtimalen 3 cilt olabilecek bir kitap var. Yazıp da henüz redakte edemediğim “Fotoğrafın Sanat Serüveni” var. Fotoğrafın sanat tarihi sayılabilecek bir kitap var. Bunların hepsini iki yıl içinde bitirmek istiyorum. Bunları bitirirsem belki de dünyada literatürün en üst sıralarında yer alacak sayıda kitap çıkartmış olacağım. Tabii kitap sayısından çok, kitapların niteliğinin önemli olduğunu biliyorum. Bu kitapların hepsinde en büyük kaygım, nitelikli kitaplar olması idi. Öyle bir kaygı

taşımasaydım, biraz harc-ı alem davransam ve hafife alsaydım, bunları ve daha başkalarını çoktan çıkartmıştım. Bu bakımdan, yayınlanan kitaplar üzerine aşağı yukarı 6-7 yıldan bu yana kulağıma gelen, kitapların gittikçe daha fazla okuyucusu tarafından aranır hale geldiğini, yeni baskıların beklendiğini, ciddi sanatsal ve düşünsel tartışmalara zemin hazırladığını, birçok düşünsel makalede ve kitapta, kaynakça kısmında yer aldığını duydum. Bunlarına önemli bir literatür oluşturduğunu düşünüyorum. Şimdiki kitaplarsa, yayınlanmış kitapların takipçisidirler ve fotoğrafın dili üzerine daha söyleyeceğim çok şeyin varlığına işaret eder gibi, ortaya çıkmaktalar.

T.E.: *Fotoğraf Dernekleri içinde gerçekleşen eğitimlerde de çok emeğiniz oldu.*

Ç.K.: Eğitimin niteliği konusuna çok dikkat ettim. Örneğin eskiden bir kişi alıp bir kursu baştan sona götürüyordu. Ben, her bölümün ayrı ayrı hocalarca verilmesi ve hocaların belirli konularda kendilerini daha iyi hazırlamaları ve ağırlıklı olarak o konuda eğitim vermeleri gerektiğine inandım. Böyle bir şeyi ilk başlatan benim. Ben, fotoğraf estetiği ve kompozisyon dersi verdim. Sanıyorum yıl 1984 yahut 85 idi. Yani, eğitimde belli konularda uzmanlaşmak ve düzeyi yükseltmek anlamında sayılabilecek ilk adımlardı. Sonra, ilk atölye eğitimini de ben verdim. Kendi özel atölyemi FSK üyelerine açtım. Oradan birçok kişinin yetişmesine yol açtım. Şimdi çok iyi yerdeler. Örneğin Kenan var, Çanakkale de fotoğraf bölümü başkanı Aykut var. TRT de iyi bir programcı olan Banu var, Erol Çınar var. Daha birçok kişi var. Bunların hepsi o stüdyo eğitiminden geçti. O devirde stüdyo gerçekten zordu. Bilinen stüdyolar portre, vesikalık fotoğraf stüdyolarıydı. Daha sanatsal stüdyoları, Ankara'da birkaç arkadaş açtı. Hemen hemen hepimiz aynı zamanda açtık. Onlar zamanla daha çok reklam niteliğine döndürdüler çalışmalarını. Ben de hayatımı kazanmak için reklam çekerken, önemli zamanımı da kendi sanat çalışmalarına ayırmıştım. O arada eğitime de ayırdım zamanımı, karşılıksız olarak. Bu anlamda, ömrümün 30 yılı ciddi bir şekilde fotoğrafa gitti. Üniversitelerde de, aşağı yukarı 7 üniversitede birçok genç fotoğrafçının yetişmesine kaynaklık ettim. Benim spektrumumun geniş olması nedeniyle, sadece fotoğrafçılar değil, bugün bir çok genç önemli şair, yazar, denemeci gibi orta kuşak sayılabilecek bir çok ismin ya şiirlerine, ya öykülerine, ya yazılarına, ya da çıkarttıkları edebiyat ve sanat dergilerine kaynaklık ettim.

Tek tek saymam mümkün değil. Şu isim bu isim demek istemiyorum doğru da olmaz ama birçok genç ismin önemli noktalara gelmesinin ilk fitilini ateşleyenlerden biriyim. Belli bir umutsuzluk belli bir boşluk, belli bir kendini tanıyamamazlık döneminde onları uyaran, yönlendiren, hedef gösteren, cesaret veren, moral veren, güven duymalarını sağlayan kişi oldum. Böyle hem öğrencilerim oldu, hem de fotoğraf ve sanat dünyasından kimi isimler oldu. Bunlar bugün çok iyi yerlerde. Bunlardan sinemacılar var, ciddi ödüller almış olan. Önemli şiir ödülleri almış, önemli öykü ödülleri almış birçok insan var.

E.T.E.: *Çağdaş fotoğraf, bu gün, günümüzün güncel sanat anlayışı ile bağdaştırılabilen çağdaş fotoğraf mı? Sizin için çağdaş fotoğraf neyi ifade ediyor?*

Ç.K.: Halen fotoğrafımızda bir belgesel kafa bulanıklığı var. İnsanlar belge ile sokak fotoğrafını karıştırıyorlar. Dolayısıyla, söze konu şey belgesel olunca, çağdaşlık kavramını da hiç ediyorlar. Çağdaş fotoğraf, fotoğrafçının fotoğraf karesi üzerindeki her tür kontrolünü sağlayan anlayıştır. Yani, rastlantılarla çekilmiş şeyler değil, tasarlanarak çekilmiş şeylerdir. Benim inancıma göre fotojurnalist çalışmalar ile belgesel çalışmaların hepsi de tasarlanmış işlerdir. Çünkü sokakta rastlantısallık yoktur. Onlar belli kurgular, belli mekânlar, belli olaylar, belli olgulardır. Hepsi fotoğrafçının potasından geçer. Fotoğrafçı, bunlar üzerinde her milimetresine müdahale edebilecek, kontrol altına

alabilecek bir anlayışa sahiptir.

Yani, bir fotoğraf tüm verileri ile fotoğrafçıya ait ise ve bu bir düşünsel zemine oturuyorsa, çağdaştır. Onun ötesindeki fotoğraf tamamıyla rastlantısaldır. Çağdaşlık kavramını biçimlerle ölçmemek lazım. Bir biçim bozumuna da gidebilirsiniz, bir biçim inşasına da gidebilirsiniz. İkisi de mümkündür. Çünkü sanatçı doğaya zaman zaman ters davranarak ve farklı bir anlayış geliştirerek doğayı bozabilir. Çünkü, arkasında düşünsel ve ideolojik bir manifesto vardır. Bazen doğayı yetersiz, yaşamı yetersiz bulur ve yeni bir yaşam inşa eder onun yerine. Bunların hepsi çağdaş anlayışlar içinde yer alabilir. Ama hepsinde de, fotoğrafçı, kameraya hükmeden adamdır. Oysa bugün, kameranın fotoğrafçıya hükmettiği inanılmaz fazla fotoğraf çekiliyor.

Biraz dernek serüvenimize değinelim şimdi. Örneğin, FSK'nın kuruluş manifestosunu ben yazdım, Tahir Ün ve Ozan Sağdıç'la birlikte de redakte ettik. Hani, "şu cümleyi öne alalım bunu arkaya alalım", şeklinde bir redaksiyon.

Bu manifestonun ortaya çıkışı şöyledir; Bir gün benim Tunus Caddesindeki atölyemde şunu kararlaştırdık; "Sanat adamlarını fotoğrafta toplayalım ve bir oluşuma gidelim. Amatör derneklerden, şu veya bu gezi gruplarından sıyrılıp, gerçekten fotoğraf sanatı ile ilgili bir oluşum gerçekleştirelim. O zaman eğer yanlış hatırlamıyorsam Mustafa Türkyılmaz, Ozan Sağdıç, Necmettin Külhahçı, ben, Ali Rıza Akalın, Tahir Ün ve galiba İbrahim Demirel, Sıtkı Fırat gibi isimlerle benim atölyede toplandık, tartıştık. Bunların bende görüntülü kayıtları da var. Bir süre sonra Dursunali Sarıkoç böyle bir oluşumu yürüttü ve dedik ki; "Bu önceliğini konuştuğumuz, yani ilkeleri, manifestosu, düşünsel yapısı, sanatsal duruşu, ...gibi düşündüğümüz bu şeyleri, bu oluşumla gerçekleştirelim". Sanırım Dursunali yaptığımız toplantılarımızdan haberdardı. Dursunali dernekçi bir adam. Dedik ki, "Madem durum böyle, biz böyle bir oluşuma kuramsal alt yapı oluşturarak insanları motive edelim, birisi de teknik olarak yürütsün" bu işi. Dursunali'nin bu çıkışı bizim o toplantılarımızın teorik sonuçlarını, onun bulunduğu yöne taşıdı. Sonra Dursunali başka bazı isimler de davet etti bu toplantılara. Dedik ki, "bu isimlerin birçoğu sanat alanında yok... Tamam, fotoğrafa emek vermiştir, o alanda bir şekilde yeri vardır ama sanat alanında yok... Sonra bu tartışıldı. Adnan Polat katıldı, Tekin Üstündağ katıldı. Biz Tansu Gürpınar'ı ilk başta düşünüyorduk, tam da o sırada Dursunali vesilesiyle kendisi geldi. Hasip Pektaş katıldı. Mehmet Arslan Güven bu ilk çalışmalar sırasında vardı. Tuğrul Çakar, Adnan Veli Kuvanlı, Adnan Ataç katıldılar. 17-18 kişiye ulaştık. Orada, bu oluşumun bir fotoğraf derneği değil, fotoğraf sanatı ile ilgili bir kurum olması gerektiği, üyelik sisteminin güçleştirilmesi, üyeliğin teşvikle gelmesi, örnek insanların önde olması, bu insanların motivasyonu ile kalite açısından bu kurumun gelişmesi, sürekli üye alan diğer kurumlar gibi değil, üyeliğin bir prestij olması gerektiği, gibi kararlar alındı.

Başlangıçta bu kararlar alındı. Biz başlangıçta kurucular olarak hemen çekildik ve bir yönetim kurulu atadık. "Biz kurucular kurulu, derneği yönetme konumunda bulunmayalım, derneği yönetim kurulu yürütsün dedik. Biz, kurucular kurulu olarak görevimizi yaptık, sahneden çekildik, fakat derneği yönetenlerin sanat formasyonları yoktu. Fotoğrafa gönül vermiş insanlardı ama sanat formasyonları bulunmuyordu. Bu vaziyet zamanla bir gezi derneği, doğa yürüyüşleri derneği, hatta neredeyse alışveriş derneğine dönüştü. Biz de sahneden tamamen çekildik.

T.E.: *Dursunali Sarıkoç, Derneğin isim babası olduğunuzu söyledi. Öyle anımsıyor.*

Ç.K.: Derneğin ismini koyup koymadığımı anımsamıyorum ama manifestoyu yazdığımı iyi

anımsıyorum. Ozan ağabey ve Tahir ile de tartıştığımızı iyi anımsıyorum. Çünkü biraz da ifadeler benim ifadeler. Böyle bir manifestonun ileride derneğin kuruluş amaçlarının tartışılmasında, her zaman uyarıcı olacağını düşündük. Derneğin niteliği şu an nedir bilmiyorum. Ama kurulduğu zaman ortaya konan kuruluş manifestosu ile bugünkü durumu karşılaştırılırsa hayal ettiğimiz şeyden ne kadar uzaklaştığı kolayca anlaşılır.

Bu manifesto, tek sayı olarak Ozan ağabey tarafından çıkartılan fotoğraf dergisinin giriş sayfasına yazıldı. Kurucular kurulu bildirgesinde de yazılıdır, manifesto. Dernekte lokalinde uzun bir zaman çerçeve içinde duruyordu. Altında da hepimizin ıslak imzası vardı.

Dursunali'nin doğaseverliği nedeniyle, dernek ilerleyen dönemde giderek bir gezi derneğine olmaya doğru yol aldı. Sami ile birlikte rotasını Doğa Derneği olmaya doğru çevirdi. Ardından, yavaş yavaş aidat ödemedikleri gerekçesiyle kurucuların dernek üyelikleri düşürüldü. Kurucular Kurulunun hepsinin aidat ödeyecek imkânları vardı. Ama biz, o tür moral sakıncalara yol açılmasını diye, kurucular kurulunun derneğin doğal üyeleri olduğunu, onların yerinden edilemez olduğunu savunduk. Çünkü Kurucular Kurulu, derneği kurmuş ve çekilmişti. Etik bakımdan onların dernek üyeliklerinin devam etmesi gerekirdi. Yine aidat alınsın, ama aidat diye bir gerekçe olmasın. Aidat gerekçe gösterilerek, kurucuların üyeliklerinin düşürülmesinin mümkün olmaması gerektiğini savunduk.

T.E.: *Yazılı olarak bunların belgeleri var mı? Böyle şeyleri kayıt altına almış mıydınız?*

Ç.K.: Hayır, bunlar toplantılarda konuşuldu. En nihayet dar bir camiydik. Küçük çaplı bir oluşumduk. O zaman bugünkü gibi yüzbinler fotoğrafla ilgilenmiyordu ki. O zaman ilk kez ben bir eğitim atölyesi açtım. Sanat estetiği, Kompozisyon, Portre Sanatı vb... Bir süre sonra kendi atölyemi de hiçbir ücret almadan derneğe açtım.

Hatta o dönemlerde bir öğrencim vardı. İsmi Fatma idi. O'na derslere devam etmediği için çok gücenmiştim. Meğer hastaymış, 6-7 ay sonra vefat etti. Çok üzülmüştüm. Atölye çalışmalarını oldukça disiplinli tutuyordum. Bu kızcağız da bir geliyor, iki gelmiyordu. Hasta olduğunu nerede bilebilirdim... Atölyemden iyi isimler çıktı.

Bugün ben üniversitede çocuklara fotoğraf öğretmiyorum. Onlara motivasyon vererek fotoğraf yapmalarını sağlıyorum. Atölyeyi bir derste kurduk, ertesi gün "kızım sen ışığı tak, sehpayı kaydır, şunu ortalıktan kaldır..." gibi şeyleri yaptık. Üçüncü gün bütün eksikler bitti. Dördüncü gün artık herkes ışıkları kendisi kullanabilir durumdaydı. İnsanı önce motive edeceksiniz.

Özellikle akademik anlamda fotoğraf, sanat, kuram, düşünsel boyut, öyle herkesin harcı değil. Birilerinin ona âşık olması lazım. Bu kişilerin kibritini çaktın mı ondan sonrası gelir.

1985-86 lı yıllarda oluşturduğumuz grupta Halûk diye bir çocuk hiç sahneden çekilmiyordu. O fotoğraf eleştirisine yöneldi, ben başka bir şeye, Ali Rıza Akalın başka bir alana yöneldi. Gruplaşırken bizim eleştirmenimiz de olsun, örgütleyicimiz de olsun, basının önüne çıkarken de birisi bulunsun diye görev dağılımları yaptık. Örneğin Ali Rıza örgütlenme, ben basın ile ilişkilerde, Tahir derneklerle olan ilişkilerde, bir başkası da eleştirel boyutta idi. 4 kişilik bir grupla 1 yılda inanılmaz şeyler yaptık. Ankara slayt gösterileri haftası yaptık. Ankara Fotoğraf Grubu (AFG) idi ismimiz. British Council'la da işbirliği yaptık. Sonra Chris Steele-Perkins'i çağırdık. Magnumun İngiliz temsilcisini çağırdık. O'nu getirdi İngiliz Kültür Derneği. Sonra Rauf Denктаş'ın fotoğraf çektiğini

öğrendik ve O'nu çağırdık. O zamanlarda Kıbrıs'ta da kimse bilmiyormuş O'nun fotoğraf çektiğini. O'da davetimizi kabul etti. Ancak tam etkinlik sırasında Margaret Thatcher Türkiye'ye geldi. O zaman Rauf Denktaş bize mektup yazdı; "çocuklar benim işgal ettiğim konum KKTC'nin Cumhurbaşkanlığı makamı. Bu etkinlik için gelmek istiyordum ama etkinlik İngiliz Kültür Derneği'nde düzenleniyor. Thatcher Türkiye'de olduğu için, bu diplomatik olarak mümkün değil" dedi. Gösterisini de maalesef yollamadı. Çünkü onu gösterse yine diplomatik olarak sıkıntı olacaktı. Bir de Yugoslavya Fotoğraf Federasyonu Başkanını davet etmiştik. Yugoslavya o tarihte henüz dağılmamıştı. Yüzümüzün akıyla çıktık ve onlarca gösteri yaptık. Ankara'da ilk defa bu kadar çok slayt gösterisi izlendi.

Sonra tabii bireysel bakışımız, sanatsal farklılığımız bizi farklı noktalara itti ve o etkinlikle kaldık. Ama bir bir buçuk sene boyunca oldukça faal bir iş yaptık. 1985 den 1989 a kadar böyle devam etti.

T.E.: *Sizin bir de Ali Rıza Akalın ile bir ortaklık maceranız var.*

Ç.K.: 1987'de Tahir, ben ve Ali Rıza bir atölye açacaktık. Tahir sabırsız davrandı ve bir şirket ile ortaklık kurdu, ayrıldı. Sonra, Ali Rıza ile ben atölyeyi kurduk. 1987 den 1993 e kadar Ali Rıza ile birlikte profesyonel bir atölye yürüttük. Sonra Ali Rıza İzmir'e taşınacağını söylediği için ayırdık. İzmir'e taşınmadı. Sonra ben atölyeyi kendi ilkelerimle, düşüncelerimle kendi anlayışım ile sürdürdüm. 1994 de Ankara'da Sokullu'da kendi yerimi alınca, atölyeyi daha da genişleterek daha akademik ve daha sanatsal işler yapabilecek şekle getirdim ve oraya taşındım. Öyle de kaldı. Halen de yerinde duruyor. Ali Rıza'da bir ara profesyonel çalıştı ama sonra tümüyle kendini sanata verdi. Güzel yıllardı, o yıllar.

T.E.: *İstanbul'a gitme isteğiniz nedendi? Gittikten sonra ne oldu?*

Ç.K.: Ankara'da iken, bir anda ardı ardına kitaplarım çıktı. O devirde yayın çok zordu. Örneğin benim "Nüans" çıktığında, o yıl toplam 5 tane sanat albümü yayınlanmıştı. Bunların dördü ressam, heykeltıraş bir ben fotoğrafçı idim. Yayın çok kıymetli idi. Çok az basılıyordu ve çok da pahalıydı. Ama 1989,1993,1995 ve sanırım 1997 de ardı ardına kitaplar çıkınca, fotoğraf dünyasında dikkat biraz Ankara'ya çekildi. Benim kitaplar ortalıkta, görülüyor, zaten kitap sayısı az. Tartışılmaya başlandı. Oldukça olumlu karşılayanlar olduğu gibi, boy hedefi yapanlar da oldu. Üzerinde anafolar olunca, baktım Ankara'da ben gittikçe dar bir çerçevede kalmaya başlıyorum ve boğmaya çalışıyorum şehir beni. Çünkü motivasyon ve aktivite şansı azaldı, daraldı. Daha bir amiyane söylemek gerekirse, kıskanacağım kimse kalmadı. Hiç elimde olmadan (belki de elimdeydi bilmiyorum) ön plana çıkmaya başladım. İşte her kitapta 55 tane, 80 tane, derken 200-300 eser çıkınca bir anda, 700-800 eserim yayınlanmış oldu. Yani kamuya açıldı. Sonra ben Ankara'dan İstanbul'a taşındım. Çünkü İstanbul artık Uluslararası bir kent noktasına geliyordu. Uluslararası bienaller, yarışmalar, fuarlar falan oluyordu. Türkiye'nin dünyaya açılan kapısıydı İstanbul. O sırada kızım da üniversiteye hazırlanıyordu. Onu İstanbul'da okumaya motive ettim. Böylece bir taş ile iki kuş vurdum. Birbirimizi tetikledik. Biraz da apar topar İstanbul'a gittik. İstanbul'da büyük bir hayal kırıklığı ile karşılaştım. Çünkü İstanbul'da her şeyi maddi bir karşılığa bağlıyorlardı. Her şeyin maddi bir karşılığı vardı. Bir şey maddi olarak değer görüyorsa, o değerli varsayılıyordu. Tipik bir kapitalist mantık. Benimse amatör bir ruhla tamamen içe dönük yaptığım işler orada bir başka görülmeye başlandı. Bir başka şey daha gördüm ki İstanbul'da ciddi tanınıyormuşum. Hiç beklemediğim gibi, kimse şahsen tanımıyor ama ismen çok iyi biliyorlardı. Bu da bir şaşkınlık nedenim idi. İstanbul'da profesyonel sanat galerisine işler taşındım. O tarihe kadar çok fazla profesyonel galerilerde fotoğrafçılar bulunmamış.

Genellikle banka galerilerinde, kurum galerinde, belediye galerinde, dernek galerilerinde veya vakıf galerilerinde sergi yapmışlar ama hiçbir sanat galerisine gitmemişler. Ankara'da yaşadığım sürece açamadığım sergi sayısının fazlasını İstanbul'da açtım. Ankara'da 2 ya da 3 sergi açmıştı. Giderayak Ankara'da balerinleri ilk defa sergiledim Akçağ Müzik galerisinde. O sergiyi İstanbul'a taşıdım ve peşi sıra sergiler geldi. Önemli galerilerle çalıştım. Profesyonel sayılacak galerilerdi bunlar. Onların da ilk fotoğraf sergileriydi. İstanbul'a ilk yedi yıl içerisinde fotoğraf sanatını soktuğumu düşünüyorum. Ciddi bir ön açıcı çalışma yaptığımı düşünüyorum.

Sergilerde bir iki tane fotoğraf koleksiyoncusu vardı. Ama o koleksiyoncular da, fotoğrafçılar gibi amatör geldi bana. Fotoğraf sanatının dinamiklerini bilen koleksiyoncular değil, hobileri olan koleksiyonculardı bunlar. Bunlar benden hiç fotoğraf almadılar. Onlar müzayedelerden işlerimi aldılar. Hiç yüzyüze gelmedik. Ama koleksiyoncuların fotoğrafa dikkatini yönelten kişilerden biri olduğumu söyleyebilirim.

Nazif Topçuoğlu bir galeri ile çalışıyordu ama o galerinin sınırları dışına çıkmadı. Biraz elitist takılıyorlardı. Ben değişik galerilerle çalıştım. Bu galerilerin İstanbul Sanat Piyasasında etkileri çok büyüktü. Benim oradaki büyük sergilerim aracılığıyla, İstanbul'da fotoğraf sanatı ile profesyonel sanat galerileri arasında iletişim kurduğumu düşünüyorum.

Bugün tabii büyük sermayenin başka flörtleri oluyor. Onların arayışlarında, fotoğraf sanatından çok, popüler kültürün yarattığı etkiler var. Olsun ama ben ufuk açtığımı düşünüyorum. İstanbul, giderek fotoğrafta Uluslararası bir merkez haline geldi. Çünkü açılan tüm sanat fuarlarında yoğun ve ağırlıklı bir şekilde fotoğraf sanatı Türkiye'ye geldi. Bu, koleksiyoncuların ve galerilerin yeni şeyler görmesine yol açtı ve çağdaş dünyada neler olup bittiğini anlamaya çalıştılar. Uluslararası ilişkiler ufak tefek de olsa doğuyor. O tarihlerde yurt dışına gitmeyi de düşünüyordum. Ancak baktım ki İstanbul zaten bir dünya, ciddi bir cazibe merkezi, İstanbul'da ki sermaye büyük fuarlara doğru gittikçe, dünyadan da buraya ilgi var. O zaman, buradan dünyaya ulaşmanın daha güzel olduğuna inandım. Dış dünyaya ilgili bütün idealleri durdurdum. İstanbul heyecanlı ve coşkulu bir kent. Ama Ankara'nın sıcaklığını o içe dönük, o derinlemesine kök salınan geleneğini de hiç unutmuyorum. Çünkü bir nitelik farkı var ve ben bunu fark ediyorum, Ankara'da ve İstanbul'da yaşamış biri olarak. Ankara'da ki atölyemi canlandırıp zaman zaman gelip çalışma yapmak, zaman zaman yaşamak, Ankara ile olan bağlarımı yeniden güçlü tutmak istiyorum.

E.T.E.: *Küratörlükle ilgili düşüncelerinizi alabilir miyiz?*

Ç.K.: Küratörlük, sanat eğitiminde aslında yeni bir alandır. Eğitim olarak da ortaya çıktı. Ancak, küratörlük sanatçıyı bir yandan siparişleri değerlendiren insan noktasına taşıdığı zaman, çok kötü. Uluslararası küratör anlayışında bir felsefi çıkış vardır. Bu felsefi çıkış arayışında sanatçının biçim ve nitelik arayışlarına müdahale edilmez. Fakat amatör küratör sanatçıya nasıl bir iş yapacağını dikte ettiriyor. Bu yanlış ve ucuz bir şey. İstanbul'da bunun çok kötü örneklerini görüyorum. Ama Uluslararası fuarlarda bu daha ciddi bir şey. Örneğin geçen seneki fuar, Bertolt Brecht'in bir sözü üzerine kurulmuştu. O söz üzerinde dünyanın dört bir yanından sanatçıların değişik yorumları vardı. Çağdaş sanatta Küratörlük yeni bir alan oldu. Batıda sanatçı ile koleksiyoncu arasındaki tüccar vardı, o yerini şimdi Küratörlüğe bıraktı. Onun da nitelikli ve ucuz tarafları olacak ama gittikçe de oturacak. Yani, sanatla izleyici arasında ve sanatla sermaye arasında bağ kurmak için her gün yeni şeyler keşfediyorlar. Bana göre Küratörlük de böyle bir şey. Bir anlamda sanat organizatörü. Çünkü biz sanat sergileri için görüyoruz, oysa bir uluslararası bir konser etkinliği de bunun içindedir. Sanat

yönetimi diyorlar buna, genel anlamda. Bir şeyi olabilecek en ideal koşullarda yaratmak. Fakat Küratörlük diyor ki “biz barışı düşüneceğiz, siz ördek yapın, siz kuş yapın, siz havada uçak yapın, siz zeytin dalı yapın...” gibi. Böyle dikte edici şeyler olunca, Küratörlük de ucuzlayacaktır. Bu ucuz durum ve nitelik arayışı birlikte gidiyor. O da zamanla ayrışacak gibi geliyor bana.

T.E.: “İş” kelimesini kullandığınızı farkettilim. Alışkanlıktan mı, yoksa düşünerek kullandığınız bir terim mi, usta?

Ç.K.: “İş” terimi Türkiye’de de dünyada da akademik bir terim. Şimdi akademik atölyeler var, marangozhane, demirhane, kâğıt atölyesi, cilt atölyesi... Şu veya bu şekilde benzeri şeyler sanatsal amaçla da vardır. Serigrafi atölyesi, litografi atölyesi, baskı atölyesi gibi. Bunlar akademilerde “öğrenci işi”, “usta işi”, “sanatçı işi”, ...gibi kategorilerle ayrılan bir üretim alanı olduğu için, iş olarak tanımlanır. Litaretüre girmiş, ciddi sanat anlamında söylüyorum. Örneğin ben profesyonel anlamda fotoğraf yaparken, ticari anlamda hiçbir işe imza atmadım. Sanatsal olanlara attım. Yani o atölyede hem ticari hem de kendime dönük, yani sanatsal bir iş yapıyordum. Ticari amaçla işleri başkaları yönlendirdiği, onlar belirlediği için onlara imza atmıyordum. Esas olarak kendime yönelik işlere imza atıyordum. Bunlar sanatsal işlerdi, diğerleri ticari işlerdi. Dolayısıyla iş kavramı doğrudan emek ve yaratımla ilgili bir şey bana göre.

T.E.: Eser ya da yapıt neye diyeceğiz, bu durumda?

Ç.K.: Yapıt, bir anlamda bunu karşılıyor, somutlaştırıyor. Fakat bu üretim atölyesi, özellikle plastik sanatlar için ben işi çok daha fazla önemsiyorum. Daha çok edebi eserler için, müzik eserleri için, eser, yapıt vb şeyler alanın terminolojisi gibi geliyor bana. Gerçi fotoğraf için de söylenebilir.

Fotoğrafın şiirle bağlantısını ben yıllar önce yazmıştım. Bundan dolayı ki Türkiye’deki bütün önemli şairler benim arkadaşım, dostum. Bu ilinti hep var. Fakat yapıt ile iş arasındaki bağ düşünüldüğünde, plastik sanatları sanki bu terminoloji ile ilişkilendiriyorlar. Eser, yapıt işini edebi ve müzik eserleri ile ilişkilendiriyorlar. Ama gerçek anlamda birbirlerinden uzak, ilişkisiz değil. Sıcak gelen bu boyutları ile ele alındığında farklılaşabilir.

Aslında içinde zenaat olan sanat, iş olarak ele alınır. Ortaya kuşkusuz, eser çıkıyor. Ama içinde zenaat olan eseri, içinde sadece fikir olan eserden ayırmak için belki de iş ve yapıt farkını koydular.

Bir fotoğrafı karanlık odada basarsınız. Onun kâğıdı, zamanı, kimyası, emeği, onun üzerinde baskıda ne kadar niteliğe ulaşmak için uğraştığınız zenaat kısmına girer.

Üretim terimi de bugün çok kötü kullanılıyor. Üretim, sanayi toplumunun seri üretimini ortaya koyan bir terim. Bunun sanatla ilişkisi yok. İçinde duygu yok üretimin. Üretim, makinalaşmış bir iştir. Sanayi ile teknoloji ile ilişkilendirilmiş bir deyimdir. Ürün, hasat anlamına gelir, hasılat anlamına gelir. Ticari bir anlatımı var. Kaderci tarafı var.

Sanatın seyri böyle değildir. Sanatın niteliği önemli, sanatçı önemli.

Uluslararası fuarlarda artık o kadar çok şeyle karşılaşıyorsunuz ki, bunların bu kadar çok çılğınlaşma düzeyine ulaşmasının başlıca nedeni fotoğraf. Fotoğraf inanılmaz şekilde ön açtı. Hep iddia ederim. Biz hayatta birçok nesne kullanırız. O nesnelere bir fotoğrafa taşındığı zaman, o artık bir nesne değildir, bir fikrin parçasıdır ve başka bir anlam kazanır.

Gördüğümüz sandalye, işlevsel olarak bir sandalyedir. Burada bir sanatçının düşüncelerine konu olduğu zaman, artık o sandalye değildir. O bir iktidardır, o bir çöküştür, o bir yapıştığımız değerler sistemidir, o bir dört ayağı sağlama bağlanan garantidir. Bir sürü şeydir.

T.E.: *Sandalye demişken; bir ayağı farklı renk olan stüdyodaki sandalyeyi bize açıklayabilir misiniz?*

Ç.K.: O sandalye, kulakları çınlasın, modelimin sandalyesiydi. Ancak modelimin ona yüklediği anlam başkaydı. O bir illüzyon düşünmüştü. Sandalyeyi kırmızıya boyamış, tek ayağını yeşil yapmıştı. O bir illüzyon yaratacaktı, o kadar. Farklı bir eşya olarak evinde tutmak istiyordu. Sonra bana ilham verdi, “böyle bir şey de yapalım” dedim. Benim yüklediğim anlam da çok farklıydı. Ben sanat eğitiminden geldiğim için, rengin dalga boyu hakkında fikir sahibiydim. Turkuaz mavisi ve turkuaz yeşilinin dalga boyunun, algı sistemi üzerine etkisi vardır. Gözünüzü kısıtığınız zaman, o silinip gider. Ben nü’leri çalışmaya başladığımda, kadının tarihsel konumunu sorguladım hep. Onun için imgeler keşfettim. Örneğin, siyah formu onların iç dünyası ile ilgili, beyaz formu onların aydınlık dünyası ile simgeledim. Bu sandalye de onların toplumsal konumunu, yani onların oturdukları zeminin sağlam olmadığını belirtmek için kullandım. Böylece fotoğrafa baktığınızda onlar giderek uçuşan, sandalyenin dördüncü ayağını yok sayan, bir iz bırakıyordu siyah-beyaz fotoğraflarda. Beyaz bir boşluk yaratıyordu. Böylece sandalye doğru bir zemine oturmuyordu.

Ben kadınların uygarlığın başlangıcından bu yana toplumsal konumunun her an kayabileceği her an düşebilecek bu zemini çağrıştırmak için kullandım. Her zaman koltuk iktidarı, oturduğunuz sandalye de güveni simgeler. Üçüncü ayağının olmaması da bu zeminin güvensiz olduğunu ortaya koymak içindir.

Fotoğraflarda bu durum hem estetik durdu, hem bir kuşağın dikkatini çekti, çok sorular soruldu. Çıplak çalışmalar yapanların, bedenle düşünce arasında ilişki kurmasına kaynaklık etti. Sadece çıplak bedenin yorumlanacak bir şey olmadığını, soyunmanın, arınmışlığın, kendi sosyal sıfatından ayrılmanın ruhunu kavramaya çalıştığı, hep sorular sorduracak imge oldu. Bugün hem sandalyeyi koruyorum, hem imgeleri saklıyorum. Fotoğrafları duruyor. Kameralarımı da saklıyorum. Onlar yaşanır öğeler olarak kalsın.

T.E.: *Önümüzdeki zamanlara ilişkin görüşlerinizi alabilir miyim?*

Ç.K.: 2000 lere doğru gelirken yeni bir fotoğraf çağı ile yüzyüze olduğumu çabuk kavradım. Teknolojik değişmeler olsa da, fotoğrafik ruhun baki kalacağını ama görüntü elde etme koşullarının tümüyle değişeceğine inandım. Yoğunlukla bütün çalışmalarımın film kuşağının son isimleri olarak bütün çalışmalarımı, bütün projelerimi filme kaydurdum. Böylece yeni görüntü çağına girerken eski materyaller üzerinden çağdaş bir dili nasıl yakalayacağımın hep kaygısını taşıdım. O materyaller bize çok fazla seçenekler sunmazdı. Bizi fotoğraf gerçekliği sınırlarına hapsederdi. Oysa şimdi dijital teknoloji ve bilgisayar programları bize sonsuz seçenek sundu. Ben seçeneklerin çok az olduğu bir dönemde, ne kadar çok seçenek yaratmak istediğimi ortaya koydum, filmler üzerinde. Sanıyorum önemli bir dönemi kapattık. Ben idealimdeki birçok imgeleri balerinlerle nü’lerle kent ve imgelerle verdiğimi düşünüyorum. Şimdi beni çok daha soyutlanmış şeyler, çok daha renkcil temalar ilgilendiriyor. Oysa uzun yıllar siyah-beyazla ağırlıklı olarak ilgilendim. Siyah-Beyazın sürreal etkilerini çok sevdim, bu gerçek üstüçülük tarafına çok eğildim. Şimdi artık renkcil (ama renkli değil) çalışmalara girdim. Dijital kamera, benimle fotoğrafik gerçek arasındaki o gizemli bağı henüz çok da

kurmuş değil. Henüz o kameranın ruhuna vakıf değilim. Henüz oradan yeteri kadar heyecan duymuyorum. Ama kameramı bu renkçi ayrıntılara çevirmekten de geri durmuyorum. Önümüzdeki dönemde iyiden iyiye soyutlanmış döneme girerim. Diğer yandan biraz da fotoğrafın literatürüne ağırlık vermek istiyorum. Çünkü insanın görüntü üretimindeki heyecan grafiği bir yere kadar yükselebilir. Bir yerden sonra durur. Ben, özellikle insan görüntülerini, artık kendi görüntülerime taşıyorum. Çünkü insana dair, aşağı yukarı yapmadığım çalışma kalmadı. Neredeyse bütün çalışmalarında insan üzerine, özellikle kadın üzerine yürütülmüş temalarla yoluma devam ettim. Ama şimdi tümüyle insanı çerçeve dışında bırakan, insana dair yaratıların ortada olduğu soyutlamalarla, yine insan imgesini çağrıştıran işlere gireceğim. Ne çıkar şimdi bilmiyorum. Ama ufukta ne çıkabileceğine dair başlangıçlarım var.

Örneğin, beni kepenkler çok ilgilendiriyor. Bir işletme var, o açılıyor ve hayat başlıyor, ekonomik dönüşüm başlıyor, işletmenin kapısı kapanıyor ve bir korku tüneline dönüşüyor sokaklar. Özellikle iş yerlerinin olduğu yerler. Beni şimdi bu tezatlık çok ilgilendiriyor.

Eminönü, Perşembe Pazarı, aklınıza gelen İstanbul'un yoğun işletmelerinin olduğu yerde gündüz iğne atsan yeri bulamayacağı sokakların, kepenkler kapandıktan sonra nasıl bir gerçek üstü yere dönüştüğünün tezatını görüntülüyorum. Birkaç yıldır da bunu görüntülüyorum. Kepenklerin ardına sinen hayatlar ile terk edilmiş, sokaklardaki kepenkler kapatıldıktan sonra ki dünya, beni çok ilgilendiriyor.

O imgeyi kullanarak Lefkoşe'de, bölünmüş bir kentte bölünmüş ruhlar üzerine bir çalışma yapmıştım ve Lefkoşe'yi de kapalı kapılar ardından çekmiştim. Sadece kapalı kapılar da her şeyi yoğunlaştırmıştım. Şimdi de kepenkler meselesi var, onu devam ettiriyorum.

T.E.: *Son dönem çalışmalarınızı ve yapmayı arzu ettiğini çalışmaları dikkate alarak söylüyorum. Soyut çalışırken, "ben soyut çalıştım" demek yetmez, öylemi? Düşünsel bir geri plan gerek, doğru mu? Makro objektifi dilediğimiz yere doğrultup, deklanşöre basar, ortaya bir görüntü koyar, sonra da "bu benim soyut fotoğrafım" der isek, ne olur?*

Ç.K.: Benim 80 lerden beri ne yazık ki bütün işlerim ilk zaman hep tepkiyle karşılandı. Hep 10 yıl sonra anlaşıldı. Bu da ciddi bir sancı. Yani, zamanında ve döneminde ben o heyecanlarımı aktaramadım. Benim nü'lerim 10 yıl sonra anlaşıldı. Bizim kuşak fena eleştirdi beni. Balerinlerim yine 10 yıl sonra anlaşıldı ve bizim kuşak geçip de, yeni bir kuşak gelince anlaşıldı. Portrelerime de hep çamur atıldı. Portrelerini çektiğim insanların niteliğine. Ancak hiç biri beni mahcup etmedi ve hepsi alanlarında önemli isimler oldular. Bu gün birkaç kere mevcut kepenk maceramı sergilemek istedim. Tuhaf karşılandı. Biliyorum ki birkaç sene sonra yerini bulacak. Benim heyecan duyduğum şeyler, gününde heyecanla karşılanmıyor. Hep daha sonraları.

E.T.E.: *Sebepten, hep geriden gelinmesi mi?*

Ç.K.: Ben hızımı alamayıp epey bir yol alıyorum. Hızla yol alırken zihinsel muhasebemi yapıyorum. Sanıyorum ki izleyici de bu muhasebeyi yapıyor. Bir de bakıyorum ki aramızda hem biçimsel hem formsal, hem renksel algılama, tema seçimi, benim yoğunlaşmam ile duyduğum ve yansıtmak istediğim şeyleri bir anda bulamıyoruz.

Genç fotoğrafçıların balerinlerimi, nü'lerimi, portrelerimi vb. şeyleri taklit ettiğini duyuyorum. Hatta kuru ağaçlar ardından, kentlerimi. Bazen küçük anekdotlar, yazılar okuyorum bu konularla

İlgili. Bunlar hoş gelişmeler. Ama hep sergilediğim zaman bir tuhaf karşılanıyor. Oysa ben biçimsel oyunlar oynamıyorum. Yani, nesnel dünyadan seçimler yapıyorum. Ama sıkı bir süzgeçten geçirerek seçimler yapıyorum. Özgünlük arayışını her zaman çok önemsedim. Bunu yaparken önce tuhaf karşılanıyor, sonra taş yerini buluyor. Şimdi ihtimalen bu kepenklerim de öyle bir hal alacak. Hayatla, terkedilmiş hayat arasındaki karşıtlık çok iyidir. Kepenklerde inanılmaz bir dünya bulursunuz. Argolar, renkler. Örneğin kepenk'ini kapatınca adamın bir Galatasaray holiganı olduğunu görüyorsunuz. Kapısındaki oturma taşına kadar. Karşısında Fenerbahçeli bir adamın dükkânını bulursunuz. Biraz naifçe, fanatik bir şekilde ama hep kepenkler kapatıldıktan sonra.

Tabii sadece kepenkler değil çalışmalarım. Çok kısa, az portfolyolarım var. Yani, fotoğraf sayısı az olan portfolyolar bunlar. Örneğin bir haliç soyutlaması var ki, onu çok seviyorum. 12 fotoğraftan oluşuyor. Çok spontan bir şekilde oluşmuş bir çalışma. Haliç'ten gerçekten soyutlamaya gidilmiş fotoğraflar bunlar. İddialı sayılabilecek türden üstelik.

Yine bir natürmort serisi var. O da 18 yahut 20 fotoğraflık bir çalışma. Tamamıyla her şeyi doğal bir korulukta, ormanın içindeki doğal yapraklar ve otlardan bir natürmort serim var. Bunlar da sergilenecek.

Onların hepsi bir araya geldiğinde, benim yeni fotoğraf bakışımın da bir karşılığı olacak. Yani, renkçi, soyut ama kendi içinde bütünlüğü olan işler.

Fakat bu ürünlerin bir dijital görüntü halinde olmalarını hazmedemiyorum. Güvenemiyorum çünkü. Bilgisayar ortamlarındaki virüslerin varlığı beni rahatsız ediyor. Bu konuda çok sıkıntı çektiğim için, her an başlarına bir şey gelecek diye korkuyorum.

Bu arada keyif için belgesel tarzda İstanbul'da arka sokakları çalıştım. Bunlar, benim önce İstanbul'a yabancılaşmam, sonra yavaş yavaş tanımam, sonra sahiplenmem, sonra da bazı noktalarda uzman kesilmemin karşılığı şeyler.

Artık Beyoğlu'ndaki her önemli binanın kimliğini, onun geçmişini, bu gününü, diğer bina ile ilişkisini, o semtle ilişkisini, aşağı yukarı keşfedip çalışıyorum. Yani Beyoğlu'nda biraz amatör rehber olabilirim.

Binanın sanatsal niteliği ve hangi kuşak tarafından yapıldığı çok önemlidir. İstanbul Beyoğlu'nda biliyorsunuz ki Gayrimüslüm kümelenmeler var. Bir büyük yangın geçirmiş, o yangından sonra o bölgeleri kimler ne yapmış diye peşine düşüp, onların kültürel izlerini vb araştırırım.

Ben halen İstanbul'u gerçek yüzüyle tanımak için ayak diretiyorum. Çünkü gelişmiş bir kamerayla gidersem, bu keşfim karşılaşmayla başa baş gitsin diye özellikle alışkanlık sağlamasını istemiyorum. O sürpriz, hep varolsun istiyorum. Örneğin Zeyrek gibi, Fener gibi, Ayvansaray, Eminönü ya da daha arka sokakları gibi, Kadırga gibi, benzeri yerleri ilk karşılaşma ile keşfetmek istiyorum. Elbette bana ait farklılıklar olacak. Ben turistlerin oraya gittiklerinde neye yöneleceklerini aşağı yukarı biliyorum. Hangi imgeleri yakalayacağını, hangi imgelere hazır konacaklarını aşağı yukarı biliyorum. Kendi ayrıntılarımın farkındayım. O bölgelerden nasıl renkçi kompozisyonları, hangi figürleri, hangi nesnelere seçeceğimi ve bunları neyle ilişkilendireceğimi aşağı yukarı biliyorum. Dolayısıyla hâlâ gizemini koruyan bir büyük İstanbul var, benim için. Elimde kamera ile çıkıp keşfedeceğim bir İstanbul bu. O yüzden gidip turist olarak gezmiyorum.

Taklit edilmiş olmak, benim çok bakmadığım konu. Hep üçüncü elden kulağıma geldi. Olabilir tabii. Bende taklit ettim. Hem de özellikle ettim. Çünkü çok sevdiğim sanatçıları yorumlamak istedim. Bu durum bütün büyük sanatçılarda var aslında.

Sn. Gündoğdu'nun eşi Tünel'de doğmuş büyümüş. Bir gün onlara, o bölgeyi anlattım. Kızcağız ayrılırken; "Galata Kulesi'nin yanbaşında doğmuş, büyümüş ve 40 yaşına gelmişim. Bunca zaman hep İstiklal'de yürüdüm. Ama bilmiyormuşum", dedi.

Gümüş Suyu'nda Mimar Kemalettin'in muhteşem bir küçük yapısını gördüm. Mimar Vedat Tekin'in, Osmanlı Selçuklu ve Cumhuriyet sentezi muhteşem bir yeri var. Bugün lokanta olarak kullanılıyor. Onlar çini kullanmışlar. Selçukludan gelme gelenek. Hepsi küçük bir yere, gerçek bir çiniciye, iyi bir ustaya yaptırılmış, özgün çini kullanmışlar. Bu iki binayı sürekli ziyarete gidiyor ve seyrediyorum.

Bunlar Osmanlı'dan Cumhuriyete geçerken çok önemli izler. Örneğin Beyoğlu'nda Osmanlı mimari sistemini tek bir bina taşır. Elhamra Hanı. Bunun dışındakiler Osmanlı gayrimüslüm kültürünü taşır. Venedik, Ceneviz, Genç Rum Mimarisi, Ermeni mimarisi, vb var. Bir tek Osmanlı mimarisi var, revakları ile balkon kuşakları ile. Beyoğlu'ndaki bir sürü bina da padişahın emriyle kurulmuş. Onlarda padişahın emriyle kurulmuş bir binayı onur meselesi yapmışlar ve kitabelerine koymuşlar. Bir sürü kitabede Sultan Abdülmecid'e ithaf var.

Büyük bir İstanbul kitaplığı var ve orada yüzlerce kitap var, İstanbul ile ilgili. Benim bulunduğum sokakta, sarı bir apartman var. Balyen ailesinin yaptığı Sarıca apartmanı, olağanüstü bir yapı. İstanbul'un iki ünlü apartmanından biri. Diğeri de Doğan Apartmanı. İkisi de Dolmabahçe Sarayının mimarı Balyen ailesi tarafından yapılmış. Bir de Surp Agop Vakfı Sıraevleri var. Restorasyona girecek. Geçen yüzyılın İstanbul'unun en iyi iki binası. Hemen önünde de Şakir Paşa konağı; Yıkılmış yerine iş hanı yapılmış. Halikarnas Balıkçısı'nın babası sadrazam Şakir Paşa'nın Konağı. Bu Sarıca Apatmanın da Aliye Berker oturmuş. Hatta şimdi de bir yazar oturuyor. Zamanında Nazım Hikmet, Halikarnas Balıkçısı gidip gelmiş. Fahri Nüsa Zeyd oturmuş. Benim evimin 100-150 metre ilerisinde.

Şimdi size birer kartvizit vereyim ve kartvizitle ilgili hoş bir şeyler anlatayım.

Bakın ben bu kartvizitin üstündeki çınar yaprağını yıllar önce yapmıştım. Eskiden, yani kartvizitim yokken, herhangi bir yerde benden kart isteyenlere; "Siz kart mı kullanıyorsunuz? Ama el yazısı daha makbul değil midir?" der ve adresimi, telefonumu o anda bulabildiğim bir kâğıt parçasının üzerine yazıp verirdim. Kartım yoktu çünkü. Sonra Mustafa (...) ile kararlaştırdık ve memleket işi bir çınar olsun dedik. Önce biz, sonra Semih Taygan da aldı aynı karttan. Biz bunu, yolsuz, işsiz, emekli tayfası, serbest sanatçı tayfasına yaygınlaştırıyoruz. Garipliğe bakın şimdi; şu sıralar birilerinden telefon ve adres istediğimde, o kişi eğer bir kâğıda yazıp bana vermeye yeltenirse, hemen;"Aaa, sizin hâlâ bir kartınız yok mu? Hangi zamanda yaşıyoruz dostum..." diyorum. Öyle ya, artık benim bir kartım var çünkü.

Ankara'daki atölyem duruyor hâlâ. Satmaya gönlüm el vermedi. Baharda gelip düzenlemek ve yaşanabilir hale getirmek istiyorum. Atölyemi faal duruma getirmeyi düşünüyorum.

Hayalimde yepyeni bir nü serisi var. Belki onunla final yaparım. Düş dünyasına dönük ama her şey gerçek nesnelere oluşacak. Bunun için farklı bir stüdyo fonu yapmak istiyorum. Herşey artçı, her şey beyaz. Ancak bunun için uygun bir mekân bulmam gerek. 80-100 m2 yekpare bir depo bulabilirim. Ankara'da da aslında sanatsal bir atölye çalışması yapmak istiyorum. Gerçek anlamda

sanat yapmak isteyen olursa çalışırım. Benim portre atölyemden eğitim almış öğrencilerimin yaklaşık 400 dolayında sıkı portre çalışması var. Ankara'da oluşturacağım atölyede, adım adım bir portre eğitimi, nihai olarak da kreatif portre eğitimi yapabilirim. Kentin tarihsel dokusu içinde uygulamalı portre eğitimi yapabilirim. Belki yararlı olurum.

Almanya'da bir şehir müzesine gittim. Müzenin girişinde bir dilenci duruyor. Bildiğim kadar Almanca ile müzenin girişine nasıl girebileceğimi sordum, eliyle arkayı işaret etti. Ama sinirliydi. Beni payladı zannettim. Neden öyle davrandığını da anlayamadım. Bir baktım, uzaktan bir yaşlı kadınla, benim yaşlarımda bir genç kadın birlikte geliyorlar. Bir yandan da bana bakıp duruyor ve birbirlerini çekiştiriyorlar. Yaşlı kadın gözlerimin içine baka baka yanıma kadar geldi ve bana müze ile ilgili bir şey sordu. Ne yazık ki kadının sorusunu anlayamadım. Yabancıyım dedim, sadece. Döndü, o adama, yani dilenciye sordu. Adam bana yaptığı hareketi aynen onlara da yaptı. Hiç yüksünmediler, geri döndüler. Anladım ki giriş kapısı başka bir yerde. Kadınları takip ettim ama o kadar تنها ki ortalık, araya mesafe koydum, yanlış anlaşılmasın diye. Ama yaşlı kadın dönüp bakıyor, genç olansa çekiştirip duruyor onu. Anladım ki, ben kara kafalıyım ya, o nedenle beni sevmedi. Fakat yaşlı kadın ilgili görünüyor. Sonra müzenin bahçesinde bir süre oyalandım ve müzeye girdim. Bir baktım ki bunlar da bilet alıyorlar. Müzenin girişinde sergi afişleri, duyurular falan var, ben onlarla meşgulüm. Yaşlı kadın beni görünce, üstüme yürür gibi geldi, avucumu açtı ve içine bir sürü bozuk para saydı. “Bu ne?” dedim. Dedi ki; “Müzeyi gezersiniz”. “Benim param var dedim”. “Olsun, bu benim armağanım olsun”, dedi. Bir an beni dilenci yerine koyduğunu varsaydım ama süratle düşündüm, müzenin içinde bir dilenci... bir dilenci neden müzeyi gezsün? Teşekkür ettim. Onlar müzeye girdiler. Ben de gidip bilet aldım. 7,5 mark. Elimdeki para 15 mark. Belli ki 2 bilet parası vermişler. Sonra müzenin içinde bir daha bulamadım onları. Bir küçük odaya girdim bu odanın içinde bir Raffaello, bir de El Greko var. İki büyük usta. Kendi kendime, “bir daha bunları bulamazsın” dedim. Raffaello 25-30 cm gibi bir şey, El Greko biraz büyük. İkisinin de boyaları çatlamış, ikisine de güvenlik duvarının arkasından izliyorum. Ben böyle iştahla tabloları izlerken (yanda bir kapı var), bir baktım ki devasa bir salon, o iki kadın beni izliyorlar. Koştum yanlarına; “Çok teşekkür ediyorum. Biletimi aldım, bu para fazla”, dedim ve paranın fazlasını iade ettim. Yaşlı kadın; “Asla olmaz, bu müze sadece bir kere gezilmez”, dedi. O zaman çantamdan yeni yayımlanmış nüansı çıkarttım ve dedim ki; “Bunu size armağan etmek istiyorum”. Yaşlı kadın, genç kıza döndü ve; “Ben sana bu adam bir sanatçıdır demedim mi”, dedi.

Sergime davet ettim. Ertesi gün genç kız utancından gelmedi ama yaşlı kadın serginin açılışına geldi.

Yine Yugoslavya'da Novi Sad Şehrinde, şehrin katedraline gittim. İçeri girdim, hiç insan yok. Ama bir kez girmiş de bulundum. Yavaş yavaş geziyorum. En son, taaa papazın bulunduğu bölüme geldim, vitraylar yerden tavana kadar. Kapı, bir ara açıldı. Tak tak bir ses, yanıma geliyor. “Eyvah” dedim. Yalnızım müzede. “Şimdi, izinsiz girdi diye bir şey yakıştırırlarsa” diye geçirdim içimden, endişeyle. Boynumda da makine var. Ayak seslerini sahibi tam arkamda durunca, dönüp kim olduğuna baktım. Ben döner dönmez de; “Oh my god, Christmas...” dedi. Ne, “oh my god” ı anladım, ne “Christmas” ı anladım. Ama kelimeleri hafızama yazdım. “Ne diyor bu? Neden hayret etti?” Göz göze geldik şaşkınlık içinde bir yüz. Orta yaşlı bir papaz. Boynumda makinayı görünce rahatladı. Şöyle beni bir süzdü. Gözünü benden ayırmıyor ama. Teşekkür ettim ve çıkıp gittim. Sonra öğrendim ki, beni İsa sanmış

Benzer bir Şey de Kıbrıs'ta yaşadım. Yakındoğu Üniversitesi bir fotoğraf festivali yapıyor, ben de davetliyim. Benimle birlikte Orhan Alptürk, Halûk Uygur isimler var ve 25 fotoğrafçı daha var. Girne limanında dolaŐıyoruz. Bir cafe'nin önünde iken, iri yarı bir adam, birden kalktı grubun arasından, daldı, elimi tuttu ve "Merhaba İsa" dedi. Sonra da sırtını döndü, gitti.

DURSUNALİ SARIKOÇ

**Usta bir fotoğrafçı, bir gönül insanı:
“Ben fotoğrafa aşığım. Bu aşkım
her deklanşöre basmamla başlar
o kareyi çekmemle biter.
Daha sonra yeni bir aşk başlar
ve devam eder.” diyor**

Görüşmeler/Derleme:

Metin Yazımı:

Fusun Demiray

Fotoğraf Sanatı Kurumu (FSK)

1951 yılında Trabzon'da doğdum. Tüm anılarım her yerde yayımlanan öz geçmişimin içindedir. Ancak bu anıların içinde fotoğraf anılarının ayrı bir yeri vardır ki bu gün bile beni her düşündüğümde peşinden sürükleyerek geçmiş günlere götürür. Yaklaşık kırk yılın bitimsiz aşkı gizlidir bu anıların içerisinde.

Bu kırk yılın içerisinde fotoğrafa dair çok sayıda saydam gösteri yaptım. Kişisel sergiler açtım, karma sergilere katıldım. Fotoğraf alanında ödüller aldım, jüri üyesi olarak katıldım fotoğraf yarışmalarına ve ödüller verdim. Fotoğrafla ilgili derneklerin örgütlenmesi üzerinde çaba sarfettim.

Devlette çalıştım. Memuriyet hayatımı devam ettirirken fotoğraf hep yaşam biçimim olmaya devam etti. Emekli oldum "Fotoğraf Pazarı"nı açtım. Burada sürdürdüm fotoğraf sohbetlerini dernekten arta kalan zamanlarımda. Dükkânım aile eviydi. İnsanların buluştuğu, çay içtiği, sohbet ettiği bir mekândı. Asla bir ticarethane olarak görmedim. Ankara'da fotoğrafla uğraşıp benim mekânıma uğramamış kişi çok azdır.

Ben fotoğrafın adını dağlara taşlara yazdım, yüreğimle kazıdım.

Neden fotoğrafa bu denli aşığım, bu kadar çok seviyorum biliyor musunuz? Çünkü hayata bakış açım fotoğrafla çok değişti. Dostluklarım oldu, fotoğrafla birlikte doğan ve asla unutulmayacak kuvvetli dostluklardı bunlar. Ayrıca fotoğraf beni doğa ile buluşturdu. Doğayı yeniden tanımama neden oldu. O yüzdendir ki fotoğrafa çok şey borçluyum. Bu borcumu ödeyebilmek için çok çaba sarf ettim. Türkiye'de fotoğrafın gelişebilmesi adına elimden geldiğince çok emek verdim

Şöyle bir geçmişi düşünüyorum da, aslında ailem hep benim yaptığım sanata dair çalışmalara karşı geldi. Babam fotoğraf adına yaptığım her hareketimi engellemeye çalışmıştır. İlk olarak aldığım mandolini taşlara vurarak kırdı ve üzerine gaz yağı dökerek yaktı. Daha sonra gitarı kendi kendime öğrenmeye çalıştım. Bu da engellenmeye çalışıldı. Gizli gizli bastırduğum fotoğraflarımı bir gün eline geçirip yırtarak sobaya attı ve yaktı.

Ancak, ben kafama koyduğum her şeyi bugünde yapıyorum o gün de yapardım ve yılmadım. Sürekli devam ettim sanatın içinde bir şekilde yer alabilmek için.

Tuvalette bir gün sigara içtim. Babam da hemen arkamdan tuvalete girmeye karar vermiş ve tabii dumanlar ortada. Arkamdan bağırdı; "Dursun Ali buraya gel!" Beni masanın karşısına oturttu. "Kibritini çıkart!" dedi, çıkarttım. Arkasından "Sigara Paketini çıkart!" dedi. Elbette onu da çıkarttım. Filtresiz sigara içiyorduk o dönemde. Sigaranın zararları üzerine uzun bir süre konuştu. Daha sonra bu sigara paketi ile kibriti anneme vermiş ve "Bunları sandıkta sakla ki Dursun Ali askerden döndüğünde sigarayı bırakmamış olursa kendisine verirsin." demiş.

Fotoğrafa ortaokul sıralarında başladım. Ancak daha önceleri resim yapıyordum. Yaptığım resimler okulda bütün duvarlara asılıyordu. Resim çok zahmet gerektiriyordu. O zamanlar boya, kâğıt gibi resme dair malzemeleri bulmak da zordu tabii. Çini mürekkepleriyle yapardım resimlerimi. Desenler çini mürekkebi ile daha güzel çalışılıyordu. Suluboya çalışmaları ile resimden uzaklaşıp, fotoğrafa yöneldim.

Aynı zamanda bir yandan da şiir yazmaya devam ediyordum. Hatta bir şiirim Udi Ahmet ILGIN tarafından da bestelendi. Ahmet ILGIN "Ağlama Değmez Hayat Bu Gözyaşlarına" isimli parçasını bestelediği günlerde benimle komşuydu. Birbirimizi gerçekten çok severdik. Sürekli kendisini

ziyarete giderdim.

Bir gün Ahmet Ağabey benim bir şiirimi istedi ve besteledi.

*“Yalnız Günlerimde terk ettin beni
Bilsen ne kadar çok severdim seni.
Bu ayrılık bana çok acı geldi.
Dön artık sevgilim özledim seni.
Kaçsan da yıllarca yine bırakmam,
Unutursun belki ben hiç unutmam.”*

Lisede de bir fotoğraf grubum vardı. Bizlerin en büyük şanssızlığı çevremizde fotoğrafa dair sorularımızı yönlendirebileceğimiz kimse yoktu. Elbette o tarihlerde dernekler de bulunmuyordu. Fotoğraf sanatçısı ne demek? Onu da bilmezdik. Fotoğrafçı denilince akla gelen, stüdyolarda vesikalık fotoğraf çeken kişilerdi. Onları örnek alır ve onların çektiği şekilde fotoğraf çekmeye çalışırdık.

Tüm bu zor şartlara rağmen okul yıllarında fotoğraf benim dünyamdı. Bütün sosyal hayatım fotoğraf olmuştu. Ne kızları görüyordu gözlerim ne de başka bir şeyi. Fotoğraftan başka bir şey yoktu sanırım dünyamda.

Ben fotoğraf dersi almadım. O tarihlerde fotoğraf öğrenebileceğim herhangi bir yer yoktu tabii ki. Fotoğraf ile ilgili haberleri gazetelerden, dergilerden takip etmeye çalışıyordum. Bir sergi haberi okuyunca ancak gidebiliyordum sergiyi görmeye. Saatlerce büyülenmiş gibi izliyordum serginin her fotoğrafını tek tek. Tabii kurduğum hayalleri yabana atmamak gerekir bu sergi gezilerinde.

Çok iyi anımsıyorum. Sıtkı Fırat'ın bir fotoğraf sergisinden çok etkilenmişim. Düşüncelerimi yazdığım sergi defterine şu notu eklemişim; “Bende sizin gibi bir fotoğrafçı olmak istiyorum.” Bu notu yıllar sonra Sıtkı Fırat bana gösterdi. Çok etkilendim. Geçmişten gelen bu bağ benim duygulanmama neden olmuştu. Sıtkı Fırat benim ilk tanıdığım ustalardan. Saygım sonsuzdur.

Sonunda ilk fotoğraf makinemi alabilmişim. Sene 1971. Beriatta Marka bir makinaydı bu. Ancak itiraf etmem gerekir ki bugün bile tek hayranı olduğum fotoğraf makinesi Minolta dır.

Foto Çığır o tarihlerde birçok fotoğrafçının gittiği bir fotoğraf stüdyosu idi.

Benim yaşımdaykiler çok iyi anımsar. Kızılay'da Büyük Sinemanın karşısında Ercan Pasajı vardı. Şimdi yıkıldı. Bütün anıları da yıkılmasıyla birlikte yok ettiler. Foto Çığır da bu pasajın içerisindeydi. Sahibi ilk hocam, ustam diyebileceğim Hüdaverdi Mest'di.

Elbette o tarihlerde filmler kullanıyorduk ve benim makineme de film takılması gerekiyordu. Bende diğer fotoğrafçılar gibi makinemi elime alır almaz Foto Çığır'a koştum. Siyah beyaz ilk filmimi de taktık. Çünkü o tarihlerde renkli film yoktu. Hemen fotoğraf çekmeye koştum. Ulus'taki bütün tarihi mekânları tek tek özenerek çekiyordum. Merkez Bankasını, Osmanlı Bankasını, diğer tüm tarihi binaları çektim.

Öyle heyecanlıydım ki anlatmam mümkün değil o duygularımı. Kendimce çok güzel fotoğraflar çekmişim. Filmimi bitirdim. Makinenin kapağını açtım, filmi elime aldım güneşe tutarak baktım.

Hiçbir şey göremedim, simsiyahtı. Hemen Hüdaverdi ağabeye götürdüm ve bu makine arızalı diye bağırdım. O kadar üzgündüm ki. Yıkılan hayal kırıklıklarının yanında o kadar isteyerek aldığım fotoğraf makinem de arızalıydı.

İşte o zaman öğrendim, fotoğraf makinasının kapağının öyle ulu orta açılmayacağını, banyo edilmesi gerektiğini, ışığa asla tutulmayacağını. Hüdaverdi ağabey bana kısa bir karanlık oda eğitimi verdi. Banyosu, arganzörü, karanlıkta baskının nasıl yapılacağını, ...vs vs.

Artık fotoğrafla ilgili tüm alışverişlerimi ondan yapıyordum. Her gidip geldiğimde de kendisinden yeni bir şeyler öğreniyordum. Fotoğrafın sanat olduğunu da Hüdaverdi ağabeyden öğrendim. Sürekli beni fotoğrafın sanatsal kaygılarla çekilmesi gerektiği konusunda yönlendirdi.

Artık fotoğrafı bilinçli olarak çalışmaya başlamıştım ve dönüşü olmayan bir yolda idim.

Bir gün gazete haberleri arasında İstanbul Fotoğraf ve Sinema Amatörleri Derneği (İFSAK) tarafından düzenlenen “Çocuk ve Oyun” konulu bir fotoğraf yarışması açıldığını okudum. Kimse beni bu yarışmaya katılmam konusunda yönlendirmedi. Nasıl bir cesaretti bilmiyorum, ama bu konuda biraz çalıştıktan sonra çektiğim fotoğrafları İFSAK’a gönderdim. Bu katıldığım ilk fotoğraf yarışmasıydı ve ben bu fotoğraflardan sergileme kazanmıştım.

Kazandığım bu sergileme ödülü nedeniyle Mehmet BAYHAN imzalı bir davetiye aldım. İstanbul’a davet edilmişim. Hemen gittim, ödül törenlerini ve içinde kendi fotoğrafımın da bulunduğu sergiyi izledim. Tabii Mehmet Bayhan ile tanışmanın heyecanı başka idi.

Mehmet Bayhan’la yaptığımız sohbette Ankara’da neden İFSAK gibi bir derneğin olmadığını sordum. Hazırlıkların sürdüğünü, yakın süreçte açılacağını söyledi.

Tartışılmaz bir gerçektir ki Mehmet Bayhan ülkemizde fotoğrafın ilerlemesinde en fazla katkı sağlayan çok önemli isimlerden biridir. Fotoğraf Dernekleri Çalışma Kurulu (FDÇK) da ve daha sonra kurulan Türkiye Fotoğraf Sanatı Dernekleri Birliği (TFDB) inde önemli görevlerde bulunmuş ve fotoğrafımızın yönünü belirleyen önemli isimlerden biri olmuştur. Düzenleyici, örgütleyici ve eğitici olarak uzun yıllardır fotoğrafa engin hizmetler vermiştir.

Mehmet Bayhan bana fotoğraf çalışmalarında çok destek verdi. Sevgi saygı gördüm. İlgisini hiç eksiltmedi üzerimden. Dostluğumuz uzun yıllar devam etti.

1977 yılında Mehmet Bayhan bir gün beni aradı ve Ankara Fotoğraf Sanatçıları Derneğinin (AFSAD) kurulduğu haberini verdi. Derneğin kurucuları arasında Sinan Çetin, Merter Oral, Alparslan Aydın, Celal Ertem, Özcan Yurdalan, Ercan Öztürk, Bülent Demirel ve Cüneyt Ayrıl yer almaktaydı. Çok heyecanlandım ve hemen AFSAD’a üye olmak için gittim.

Şinasi Sahnesinin alt katında bir odaları vardı. Sohbetler, eğitimler hep bu odada yapılıyordu. Üyelik başvurum üzerine ne tür fotoğraf çektiğimi sordular. Her şeyi çekiyorum insan, doğa, ağaç, çiçek, böcek konu fark etmiyor dedim. Çektiğim fotoğraflardan kendilerine götürmemi üyelik işlemlerine daha sonra karar vereceklerini söylediler.

Ertesi gün beğendiğim fotoğraflardan bir grup fotoğrafı kurucu üyelere götürdüm. Ancak çektiğim fotoğrafları beğenmediler. Çünkü sosyal içerikli değildiler. Sosyal içerikli fotoğraf çalıştıklarını bu fotoğraf tarzının kendilerine uygun olmadığını söylediler. Ne yapmam gerektiğini sorduğumda

yoksulluğu, emeği, vb. yansıtan fotoğrafların olması gerektiğini belirttiler.

O tarihlerde yani Derneğin ilk kuruluş zamanlarında Türkiye çok karışıktı. Yaşam koşulları zorluydu. AFSAD' da bu sıkıntılar arasında bir duruş sergilemeye çalışıyordu. Fotoğraf sanatında her şeye yer verilmesi gerektiğini düşünmeme rağmen üye olabilmek adına aslında portfolyomda var olan toplumcu-sosyal belgesel niteliğindeki fotoğraflardan getirdim. Ne var ki, üçüncü kez gidişimde ancak üyeliğe kabul edilmişim.

Dernekte artık sürekli sosyal içerikli fotoğraflar çekiliyordu.

Hepimiz o kadar heyecanlıydık ki dernekte işler inançla ve coşkuyla yürütülüyordu. Fotoğrafa gönül verenler, bir yandan AFSAD varlığını sürdürmeye devam ederken bir yandan da sürekli fotoğraf üretiyor ve bunu toplumla paylaşabilme yollarını arıyorduk. Daha çok kitlelere ulaşabilmek amacımızdı.

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde oluşacağı öngörülen değişimler bizler için yeni fotoğraf konularıydı. Çünkü bölgede öngördüğümüz kültürel, sosyal ve ekonomik değişimler belirgin durumdaydı. Çevremizdeki tüm çalışmalara devam ederken bir yandan da bu alanda çalışmaya devam ediyorduk AFSAD olarak. AFSAD' ın neredeyse geleneksel hale getirdiği GAP Belgeseli idi bu. Yaklaşık 10 yıl kadar çalıştık bu alanda. Bu proje çalışmasına katılan kişiler de oldukça fazlaydı. Şu anda isimlerini hatırladığım ve hatırlayamadığım yaklaşık 30-35 AFSAD' lı fotoğrafçı katılmıştı GAP Belgeseli çalışmalarına. AFSAD' ın bu çalışması "Sanat Kurumu Özel Ödülü" ile Sanat Kurumu' na ödüllendirilmiştir.

Zamanla AFSAD' da değişik birimler açılmaya başladı. Bana da sergilerin sorumluluğu verdiler. Deli gibi çalışıyordum. Sergi salonları için hummalı bir çalışma içindeydik. Bu şekilde devam ederken yönetime seçildim.

AFSAD' ın 1987 yıllarında Fevzi Çakmak 1 sokaktaydı yeri. Nezih bir ortamı vardı. Alparslan Aydın beni aradı ve Yönetim Kurulu Üyeliği için teklifte bulundu. AFSAD ın ilerlemesi için çalışmak gerekiyor dedi. Elbette hem fotoğraf adına hem de AFSAD adına görev almalıydım ve Alparslan' ı kırmadım. Ben sergi gösteri biriminde görev aldım, Alparslan da başkan olmuştu. Çok kısa sürede AFSAD iyi bir yere geldi. Birçok kurul oluşturuldu. Danışma Kurulu, Çalışma Kurulu, Hukuk Kurulu, gibi. Alparslan Aydın 2 yıl süre ile Başkanlık yaptı.

AFSAD yönetiminde görev aldığım bir tarihte Temel Eğitim Kursu gazetelere ilan vermeye başladık. Ancak, İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bu konuda Savcılığa suç duyurusunda bulunuldu. Çünkü kurs vermek konusunda gerekli izinler alınması ve eğitim ortamımızın ona ilgili yönetmeliğe uygun olarak döşenmiş olması gerekiyordu. Konu hakkında savunma verebilmek amacıyla savcılığa davet edildik. Savcılıkta yapılan eğitimin bir kurs olmadığı, para karşılığı yapılmış bir eğitim olmadığı sadece kendi üyelerimize bağış karşılığında verilen seminerler olduğunu anlattık ve bu şekilde olayı sorunsuz kapattık.

Derneğin kuruluşunun ikinci yılında çıkartmaya başladığımız "Fotoğraf Dergisi" 1993 yılına kadar çeşitli aralıklarla, fakat aynı isimle basılmaya devam etmiştir.

"Fotoğraf Dergisi"nde açacağımız bir karma sergine fotoğraf alabilmek amacıyla bir gün Ara GÜLER' i ziyaret etmek için İstanbul' a gittik. Yanına gittiğimizde bize fotoğrafın sanat olmadığını,

bizlerin birer fotoğrafçı olduğumuzu söyledi. Bize karma sergi için fotoğraf vermeyi kabul etti. Bütün bunlardan sonra ben kendisinden bir ricada bulundum. “Sizin portre fotoğraflarınızı çok beğeniyorum ama benim için çok önemli bir roman yazarı var ki O’nun portre fotoğrafını sizden rica etsem bana verebilir misiniz?” dedim. “Kimmiş O?” dedi. “Orhan Kemal” dedim. İçeriye gitti ve benim için çok değerli olan o portre fotoğrafının kendisine ait karanlık odada baskısını yaptı ve getirdi.

Daha sonra AFSAD’da 1990–1992 yılları arasında bir dönem Başkanlık da yaptım.

AFSAD’ın kamu yararına dernek olması benim başkanlığım döneminde olmuştur. Bu Türkiye’de bir ilktir. Buna da biraz değinmek istiyorum.

AFSAD’ın kamu yararına dernek olarak kabul görmesi amacıyla yönetim kurulu ve danışma kurulu olarak karar aldık Ben hemen dosyanın oluşturulması ve gerekli evrakların düzenlenmesi işlemlerini tamamladım. Dosyayı Maliye Bakanlığına takdim etmemiz gerekiyordu. O dönem Maliye Bakanı rahmetli Adnan KAHVECİ. Biliyorsunuz Adnan KAHVECİ Sürmene’li ve benim hemşerim. Buna güvenerek Adnan KAHVECİ ile görüşmeye karar verdim ve sekreterliğini aradım. Ancak yerinde olmadığından görüşemedim, telefon numaramı verdim ve teşekkür ettim. O gece saat 23 civarında gelen bir telefonla uyandım. Telefonun ucundaki diğer ses ise Adnan KAHVECİ’ye aitti. Kendisini daha önce aramış olmamdan dolayı beni aramıştı. Talebimi kendisine ilettim ve fotoğraf derneğimizin kamu yararına dernek olması için yardım talebinde bulunmak amacıyla kendisini ziyaret etmek istediğimi belirttim. Ertesi gün saat 15 için randevu aldım. Randevu saatim gelince genelde Karadeniz ve Sümela fotoğraflarından oluşan fotoğraf kataloğu ile diğer gerekli evrakları alarak tek başıma kendisini ziyaret ettim. Fotoğraf derneğimiz ve çalışmalarına ilişkin bilgiyi aldıktan sonra konuyu danışmanlarından birine aktardı ve benimle birlikte irtibat halinde bulunarak derneğin kamu yararına dernek statüsünde çalışan dernek olmasının neden gerektiğine ilişkin güzel bir rapor yazılması istedi. Bu danışmanın hazırladığı 3-4 sayfalık bir rapor Bakanlar Kuruluna sunuldu ve 1991 yılında AFSAD “Kamu Yararına Çalışan Dernek Statüsü” nü aldı.

Daha sonra kurucu üyelerle anlaşmazlıklar yaşanmaya başlandı. Hem fotoğraf alanında yaptığımız çalışmalar hem de etrafımda çok kalabalık bir grubun olması huzursuz etti herkesi.

1993 yılında yapılan bir genel kurulda listeler oluşturuldu. Mehmet Arslan Güven ve ben ortak liste yaptık. Bu durum çok tepki almama sebep oldu. Bu liste ile seçime katılırsam oy alamayacağım herkesçe söylenmesine rağmen, listemi değiştirmedim ve yaşanan gerginlikler arasında seçimi kaybettim.

Bunun üzerine arkadaşlarımla desteği ile adresi Necatibey Caddesi 56 numara olan bir daire kiraladım. 40’ın üzerinde üyemiz vardı. Bunların arasında Tacettin Teymur, Barış Köse, Adnan Polat, Eren Özerdim de bulunuyordu. Gerçekten çok güzel çalışmalar yaptık. Bu emeğin getirisi olarak ilk sergimizi açtık. Ancak, AFSAD yönetim kurulu sergide derneğin ismini kullanmamız gerektiği konusunda bizi uyardı. Yapılan bu uyarı üzerine AFSAD logosunu kullandık. Elbette bir sonraki sergide de aynı şekilde AFSAD logosunu kullandık. Ancak her ne hikmetse bu sefer de AFSAD’ın ismini kullandığımız için tepki aldık. Bunun üzerine AFSAD’a istifa dilekçemi hazırlayıp sundum.

Yapılan tüm ısrarlara rağmen geri dönmedim çünkü çok kararlıydım ve ayrıldım. Grup kurabilme çalışmalarına başladım.

Aslında bugün düşünüyorum da neden muhalif olarak dernekte kalmadım. Çünkü bir derneğin ilerlemesinde iyi bir yönetim kadar iyi bir muhalefette o kadar önemliydi. Ancak, muhalif olmak için bile arkamızda bir grup desteğin olması gerekmekteydi. Daha önce de belirttiğim gibi Mehmet Arslan Güven ile yaptığım listeden dolayı çok tepki almıştım. Güven ortamı bozulmuştu. Amacım öyle olmasa bile herkes amacımın AFSAD'ı ikiye bölmek olduğunu düşünüyordu. Oysa ben fanatik bir AFSAD hayranıydım. AFSAD'ın bayrağını her yere taşıdım. Dağların zirvelerinde de AFSAD'ı görebilirdiniz. Evlerin camlarına yapıştırılmış etiketlerde de. Aynı zamanda derneğin içinde de her türlü faaliyetlerde ben vardım. Fotoğraf adına yaptığım çalışmaların dışında derneğin camlarını kapılarını sildiğimi bile çok iyi anımsıyorum.

Ben hem derneğimi hem de fotoğrafı çok seviyordum. Bana karşı yönlendirilen suçlamalar beni çok kırdı ve istifa ettim.

İstifa dilekçem AFSAD'da dört beş ay bekledikten sonra bir gün Alparslan Aydın beni aradı, görüşmek istediğini söyledi. AFSAD'dan fotoğrafın zarar görmemesi adına ayrılmamam gerektiğini, bunun dernek için kötü olacağını belirtti. Alparslan Aydın kendisini çok sevdiğimi ve onu kıramayacağını biliyordu.

Ancak ben çok kararlıydım, fotoğraf adına çalışmalarımı devam ettirebileceğim yeni bir dernek kurabileceğimi söyledim. Alparslan da bu kararlılığımı görünce saygı gösterdi ve yeni kuracağım dernekte fotoğraf eğitimlerinde bana destek olabileceğini söyledi.

Aslında AFSAD'dan birçok isim de üyelikten atılmıştı bir dönem. Çerkes Karadağ, Tuğrul Çakar, Tahir Ün, Adnan Veli Kuvanlık gibi. Kimi başka nedenlerle, kimi de aidatlarını ödemedikleri gerekçe gösterilerek dernekten uzaklaştırılıyordu. Asıl sorun ise bambaşkaydı. Bu kişilerle AFSAD yönetimi arasında bir fikir çatışması, bir anlaşmazlık doğmuştu.

Açıklama şu şekilde oldu: “dernek çalışmalarında, ilkeli hareket önemlidir. Bu arkadaşlar o dönemin yönetimine göre ilkeli hareket etmiyor ve dernek faaliyetlerine engel oluyor, sabote ediyorlardı (yukarıdaki isimlerin bazıları). Bu yüzden dernekte atılmaları gerekiyor”.

İstifa ettikten sonra AFSAD'a gitmedim. Ankara'da ne kadar fotoğraf sanatçısı varsa listesini yaparak yeni bir dernek kurma çalışmalarına başladım.

Çok hassas ve titiz bir çalışma olmalıydı. Kurulacak olan yeni dernek birlik ve beraberlik içerisinde ve sevgi ile yürütülmeliydi.

Grup kurma çalışmalarına şu şekilde başladık. Ben ilk önce çalışacağım arkadaşımı belirledim. O geldikten sonra üçüncü kişiyi beraber belirledik. Üçüncü gelince dördüncü kişi arayışına başladık. Dördüncü kişi ile birlikte hep beraber beşinci kişi için çalışmalar devam etti. Bu şekilde sayı çoğaldı. Herkesin onayı alınıyordu.

Bir kişinin bile kabul etmemesi halinde önerilen kişi dernek için davet edilmiyordu. Bütün kararlar böylece oy birliği içerisinde devam ediyordu.

İlk sırada ben vardım. İkinci isim Mehmet Arslan Güven'di. Ondan sonra Uğur Bilge, daha sonra da Adnan Polat alındı. Sonrasında alınacak her isim önceki alınan kişilerin hepsinin ortak onayı sonrasında alındı.

Yeni derneğimizin kurucuları arasındaki diğer isimler ise şunlardır; Çerkes Karadağ, Mustafa Türkyılmaz, Tahir Ün, Necmettin Külahçı, Tansu Gürpınar, Adnan Veli Kuvanlık, Göker Müftüoğlu, Osman Aziz Yeşil, Hasip Pektaş, Ozan Sağdıç, Tuğrul Çakar, Bekir Sıtkı Fırat, Haydar Bülbül, Şükrü Süha Aray, Uğur Bilge, Bülent Hiçyılmaz.

O dönemde Ankara'da fotoğrafla uğraşan ancak bu listede ismi olmayan diğer kişiler mutlaka kurucu üyeler tarafından onay verilmemiş kişilerdir. Ali Rıza Akalın'ın dışında tabii. Ali Rıza Akalın kurucu üye olarak davet edilmiş ancak kendisi bir toplantıya katılmış diğer toplantılara katılmamıştır. O yüzden kurucu üyeler arasında yer almak istemediği sonucuna varılmış ve daha bir kez daha davet edilmemiştir.

Ayrıca, bir yandan Derneğin kuruluş çalışmalarını devam ettiriyor, bir yandan da Derneğin isminin ne olması gerektiği konusunda tartışıyorduk O günlerde açılan dernekler isimlerin baş harfleri ile anılırdı. AFSAD gibi. Biz o yüzden farklı isim arayışlarına başladık. Bizler fotoğraf sanatı derneği koyalım diye düşünürken, Çerkes KARADAĞ "Fotoğraf Sanatı Kurumu" olmasını önerdi. Ben çok beğendim ve onay verdim. Fotoğraf Sanatı Kurumu'nun isim babası Çerkes KARADAĞ'dır.

19 kişi tamamlanınca dernekler masasına başvurduk ve 1994 yılında Ankara'da kuruldu Fotoğraf Sanatı Kurumu (FSK)

Ancak hemen belirtmem gerekir ki dernek tüzüğünde kurucu üyeler arasında yer almamasına rağmen Adnan Ataç, Tekin Üstündağ ve Ahmet Selim Sabuncu ilk günden itibaren FSK'nın kurulması için emek vermiş, gönül koymuş kişilerdir. Yasal zorunluluklar nedeniyle bu kişilerin isimleri Dernek Tüzüğündeki kurucu üyeler arasında yer almamıştır.

Dernek binası olarak Menekşe sokakta çatı katında bir yer tutuldu. Ancak yaşlı üyelerimiz buraya çıkamadı. Gerçekten çok yüksekti ve asansörü yoktu. O yüzden Sami Türkay'ın Başkanlığı döneminde FSK'nın bugünkü binasına taşındık Derneğimizi.

Hepimiz çok heyecan duyuyorduk, ancak bu heyecanla birlikte içimizde büyük bir sıkıntı da vardı. Dernek binasını kiralamakla bitmiyordu her şey. Dernek için birçok eşya, araç, gereç, karanlık oda malzemeleri, vs gerekiyordu. Adnan Polat bu ilk günlerde bizlere çok destek oldu. Yaptığı bağışlarla birçok eksikimizi tamamladı. Aynı şekilde Tekin Üstündağ da desteğini bizlerden hiç esirgemedi. Dernek olarak çıkarttığımız dergiye reklam verdi ve derneğin gelir elde etmesini sağladı. Bugün sizlere bunlar çok önemli değilmiş gibi gözükebilir, ama o günlerde ayakta kalabilmek için bu katkılar çok önemliydi.

Yaşanan bütün bu zorlukları bilmelerine rağmen aidatlarını ödemeyen üyelerimiz vardı. Sanırım beni bunun kadar çok üzen başka şey olmamıştır. Hepimiz zor şartlar altında ödüyordük aidatlarımızı. Ayrıca aidat dışında da birçok destek veriyorduk zor ekonomik şartlarımıza rağmen. Ama ekonomik durumları fevkalade iyi olan üyeler tarafından dernek aidatların ödenmemesi affedilir gibi değildi. Benim aklım bu duruma hâlâ pek ermiyor doğrusunu isterseniz.

Gönül isterdi ki bizim gösterdiğimiz özverinin birazını onlar da gösterebilirler. Dernek olarak daha kısa sürede daha iyi yerlere gelebilirdik böylece.

Çünkü dernekçilik bir gönüllülük işidir. Bir derneğe devam ediyorsanız ve o derneğin ilerlemesini istiyorsanız mutlaka sizin de fedakârlık yapmanız gerekiyor. Birileri yapsın ben izleyeyim, dernek bir

yerlere gelince ben de o isimlerin içerisinde olayım düşüncesi, bana göre çok yanlış bir düşüncedir. Bu olumsuz tavır bu gün de kimi insanlarda var. Tanık oldukça da üzülürüm.

Zorluk ve yokluk içinde devam etmeye çalışıyorduk. Ben çok kararlıydım bu derneğin devamı konusunda. Kendime ve arkadaşlarıma söz vermiştim.

Yaşanan bu süreç sanırım üyelere iyi anlatılmadı ki zaman zaman en ufak bir zorlukta derneğin kapatılmasına ilişkin karar alabiliyorlardı. Örneğin yeni bir yönetim kurulunun belirlenebilmesine ilişkin genel kurul toplantısında bir türlü yeni yönetim oluşturulamamıştı. Seçimin yapılması ve yeni yönetimin belirlenmesi gerekiyordu. Ancak bunu bir türlü yapamıyorlardı. Dernek kapanma noktasına gelmişti. O kadar rahat kapatacaklar ki derneği. Oysa bizler bu derneği ne zor şartlarda kurmuştuk. Asla böyle bir şeye izin veremezdim ve hemen o ortamda bir yeni yönetim oluşturdum.

Ayrıca yayınına devam etmek için elimizden geleni yapmamıza rağmen ancak tek sayı çıkartabildiğimiz bir de dergimiz oldu. "Fotoğraf Dergisi". Dernek kurucularından Tahir Ün ilgileniyordu yayın konusuyla. Ayrıca yayın kurulunda Ozan Sağdıç'ın da olduğunu anımsıyorum.

Derginin devamını sağlayabilmek adına her türlü imkânımızı seferber ediyorduk. Ankara'dan bir gelir elde edemediğimiz için reklam alabilmek adına İstanbul'daki fotoğraf toptancılarına kadar gittik. Ancak o zamanlar reklama hiç önem verilmiyordu. Reklam dünyası şimdiki gibi değildi.

Bütün bu sıkıntıların yanında 2. nci sayının bütün belgeleri de kayboldu. Böylece 2. nci sayının yayımını yapamadık.

FSK'da Başkanlığı bizden sonra Sami Türkay devraldı. O da aynı heyecanla bu görevi sürdürdü.

FSK'nın kuruluşunda AFSAD yönetimi ile yaşanan bu sıkıntılardan dolayı, uzun süre AFSAD-FSK ilişkilerinde olumsuzluklar yaşandı. Onlar bizi benimsemedi hatta yok saydılar. Hal böyle olunca, biz de onları ciddiye almamaya başladık. Bugün bunların hepsinin aşıldığını sanıyorum (umut ediyorum). Hepimiz fotoğraf sanatının gelişimi adına çalışıyoruz ve ortak paylaşımlar sağlıyoruz.

FSK'nın kurulması olumsuzluk doğurmadı, aslında fotoğraf gelişimi adına daha iyi oldu bile diyebilirim. İki dernek de çalışmalarını hızla arttırdı. Artık projeler üretilmeye, daha ciddi çalışılmaya başlandı.

Ancak, zamanla Çerkes Karadağ, gibi kurucu kadroda bulunan üyelerin bazılarının dernek üyelikleri düşürüldü. Bunun en önemli aidatların ödenmemesi idi. Onlardan bir kısmı aidat ödemeyi çok önemsemediler. Oysa Dernek tüzüğüne göre de dernek aidatlarının ödenmemesi halinde dernek üyeliğinden çıkartılmaları gerekmektedir.

Daha önce de belirttiğim gibi Adnan Polat, Tekin Üstündağ, Sıtkı Fırat, Mustafa Türkyılmaz gibi kurucu üyeler dernekten desteklerini hiç eksik etmediler. Derneğimiz yeni kurulan bir dernekti. O kadar çok eksikimiz vardı ki. Birçoğumuz devlet memuruyduk. Aldığımız maaşla zar zor geçinen insanlardık. Durum böyle olunca elbette hiç aidat vermeyen üyelere tepkiler doğuyordu. Aidat ödemeyenlerin üyeliklerinin düşürülmesi, en fazla, düzenli olarak aidat ödeyen üyelerin serzenişi ve talebi idi.

Bu konuda düşüncem aslında tamamen farklıdır. Kurucu üyelerin hepsinin bugün dernek içerisinde yer almaları gerekmektedir. Bu isimler aidat ödememiş olabilirler, ancak birçok yönden desteklerini

verdiler. Bugün dernek içerisinde bu isimleri göremememiz de, derneklerin uyguladığı yanlış politikalar yüzünden olmakta. Dernek içinde kurumsallaşmayı başaramadık bir türlü. Bunu itiraf edebiliyorum rahatlıkla. Bu kişiler derneğin kuruluş aşamasından itibaren hep yanımızda olan kişilerdi. O kişileri kaybetmemek adına birçok şey yapılabilirdi. Ama kanaatimce Dernek Yönetimleri bunu yeterince önemsemedi ve vefa borçlarını ödemediler.

Ben Dernek Başkanlığını devrettiğim andan itibaren, kurucu üyelerin üyelikten çıkartılma işlemleri başladı. Daha sonraki dönemlerde derneğin ilerleyen sürecinde yer alan ve fotoğraf çalışmalarını dernek bünyesinde devam ettiren kurucu üyelere onur plaketleri verildi, ancak verilmeyen üyeler oldu. Bu durum kırgınlığı daha da artırdı.

Umuyorum ki ilerideki tarihlerde bu onur plaketleri diğer tüm kurucu üyelere de verilecektir. Çünkü o kişiler bugün bile dernek için çalışan ve hâlâ çalışacak olan kişilerdir.

Gerek AFSAD'da gerekse FSK'da verdikleri eğitimlerle fotoğraf sanatının ilerlemesine katkı sağladı bu kişiler. Başta Tuğrul Çakar olmak üzere, Adnan Veli Kuvanlı, Tansu Gürpınar, Adnan Ataç, Göker Müftüoğlu'nu sayabilirim eğitimciler arasında. Bu isimler ellerinden gelen her şeyi yaptı derneklerin ilerlemesi konusunda. Verdikleri eğitimlerle birçok alanda bizlerin aydınlanmasına katkı sağladılar.

Ayrıca Ozan Sağdıç, Mustafa Türkyılmaz, Necmettin Külahçı gibi isimler de gerek fotoğraf konusundaki söyleşilerde gerekse yaptıkları fotoğraf sunumlarında derneğe çok katkı sağlamışlardır. Bu sohbetler basın fotoğrafçılığında tutun, doğa fotoğrafçılığına kadar birçok alanı içermekteydi.

Adnan Ataç tarafından hazırlanan "Ataç'ın Konukları" programı örneğin; Ataç, birçok alanda fotoğraf ustasını dernek bünyesinde misafir etmiş ve ileri düzey eğitim anlamına gelecek sohbetler gerçekleştirmişti.

Derneğe pek çok katkı yapmış olan kişilerin isimlerinin birçok yere kaydedilmesi, bütün geçmiş dönem günümüze kadar titizlikle gözden geçirilip defterlere, kitapçıklara işlenmesi, bunların temizce arşivlenmesi ve her yeni yönetimin masasının üstünde, gözünün önünde bulunması gerekir. Dernek kendi tarihini yitirmemeli.

Fotoğraf Sanatı Kurumu fotoğraf sanatı adına dostluk içerisinde kurulmuş bir dernektir. İçerisinde kavgaya yer yoktur. Hepimiz birlik içerisinde sevgiyle çalışmak zorundayız. Şimdi sevgi ve saygı içerisinde dernek bünyesinde çalışmalarını sürdüren kişilerle en ufak bir tartışma konusu olması durumunda yeniden bir dernek mi kurmamız gerekiyor? Olmaz öyle bir şey. Ben sadece tüm kurucu üyelerin yeniden bir araya gelebilmesi için yeniden dernek başkanı olmayı isterim gerçekten. Çünkü kurucu üyeleri bir araya getirebilmek adına çok çaba sarf etmişim.

Fotoğraf Sanatı Kurumunu salonunda gerçekleşen "Al Gözüm Seyreyle" isimli fotoğraf albümünün imza gününde o yüzden çok duygulu anlar yaşadım. O kadar mutlu oldum ki. Uzun süre görmediğim dostlarım yanımda idi ve bana kitap imzalatıyorlardı. Bir gece de 100 ün üzerinde imza atmıştım. Kader arkadaşım diyebileceğim Tacettin Teymur, Semra Peker, Barış Köse, Deniz Akça, Özer Kılıç, Osman Ürper, Mehmet Bayhan, Zeynel Yeşilay, Sıtkı Fırat ve şu an ismini saymadığım neredeyse tüm dostlarım vardı.

Ben tüm insanları çok seviyorum. Ben birlikten, beraberlikten ve sevgiden yana bir insanım. İsterim

ki tüm insanlar birbirleriyle kucaklaşsın. Bunun için elimden gelen ne varsa yapmaya çalışırım. Kırgınlık benim hep tepki verdiğim bir şeydir. Anlamsız hırslar insanları nizaya götürür.

Birçok gruplar kurdum. Çalışma grupları. “Grup G”, “Grup F” gibi. AFSAD’ın ilk üyelerinin biriyim ben. Üye numaram 16 idi. Kaç kişi bilir bunu? Kaç kişi benim AFSAD Bakanlığı yaptığımı bilir? O ilkler arasında benim gibi fotoğrafı çok sevenlerde vardı ancak, derneği kendi dünya görüşlerini hayata geçirebilecekleri bir zemin bir düşünen kişiler de vardı. Bu nedenle ilk çalışma grubumu o tarihlerde kurdum, fotoğrafa gönül verenlerle birlikte. Ancak şu anda o grubun ismini anımsayamıyorum.

Daha sonra 2 grup daha kuruldu. “Grup F” yine ben AFSAD’ta iken kurduğum bir çalışma grubuydu. O tarihlerde atölyeler ve çalışma grupları vardı. AFSAD Danışma Kurulu toplantısında herkesin bir grup veya atölye kurmasına dair karar alınmıştı. Benim grubum 40 kişiye ulaştığında diğer dernek üyelerinden tepki geldi. Böylesi anlamsız, gereksiz, bencil tepkilere tepki olarak doğdu işte Grup F. Tacettin Teymur ve ben hemen bir yer kiraladık Necatibey Caddesi 56 numarada... Daha sonra bu grubun yaptığı çalışmalar Sanat Kurumu tarafından birincilikle ödüllendirildi.

Yine, Adnan Ataç, Zeynel Yeşilay, Göker Müftüoğlu, Habip Yanç, Ben, Hamit YALÇIN, İsmail Haykır’la birlikte 9 kişiden oluşan bir grup kurduk. “Grup F9”. 2009 un, 9 uncu ayının, 9 uncu günü kurulduğu için, bu ismi kullandık.

Bu grupların amacı eylem yapmak değil, çalışmalara enerji vermek fotoğrafa yeni başlayan arkadaşlarla birlikte çalışabilmek onların da ufkunu açmaktı.

Ben bunca yıldır derneklerde görev yaptım. Kesinlikle söyleyebilirim ki Türkiye de fotoğraf dernekleri olmasaydı fotoğraf sanatı bugünkü durumuna gelemezdi. Çünkü fotoğraf dernekleri sergi, gösteri, söyleşi, gezi, eğitim, yarışma gibi her türlü paylaşımın sağlanabildiği yer olduğu gibi, aynı zamanda birlikte üretmeyi sağlayan bir aile yuvasıdır da.

Fotoğraf derneklerinin temeldeki hedefi öncelikle fotoğrafı seven, fotoğrafa ilgi duyan insanları bir araya getirmek. Onların fikirlerini, bilgilerini paylaşabilecekleri, ortak birlikte bir şey yapabilecekleri bir zemin hazırlamaktır.

Sonraki hedefi ise fotoğraf sanatını veya fotoğraf makinesi ile ekipmanlarını teknik olarak öğrenmek isteyen kişilerin usta kişilerden gereken eğitimleri alabilmelerini sağlayabilmektir.

Üçüncü bir hedef olarak sosyal ve psikolojik hedefleridir. Aynı havayı soluyan, aynı atmosferi paylaşan kişilerin bir araya gelebilmelerini sağlayabilmektir.

Fotoğraf derneklerinin bu üç temel işlevi bu güne kadar tam olarak oluşturup oluşturamadığına bakmak gerekiyor. Kaldı ki, bu konular hep tartışılmıştır dernek ortamlarında. Ben eğitimin dernekler için hep eksik kaldığını düşünüyorum. Çünkü yeterli bilgi donanımına sahip kişiler derneklerde yeterince bulunmamaktadır. Diğer taraftan insan kazanmak çok zordur. Yıllar boyunca dernek üyeliklerinin artması bu üyelerin nitelikli eğitimci kişiler olarak yetiştirilebilmesi için büyük önem verdim bunu çok açık yüreklilikle söyleyebilirim. Ancak görüyorum ki yönetim değişiklikleri gerçekleştikçe bazı kişilerin derneklerden uzaklaşmasına göz yumuluyor veya üyelikleri iptal ediliyor.

Fotoğraf yeni teknolojilerle birlikte oldukça hız kazandı. Fotoğraf çekenlerin sayısının artması ile

birlikte aynı zamanda fotoğraf derneklerinin sayısı da arttı. Artık meydanlarda tek başımıza değiliz. Yeni ve bilgi birikimi yüksek gençler fotoğrafın içerisine girmeye başladı. Bu Türk Fotoğrafçılığı açısından olumlu gelişmelerdir. Önemli olan biz dernek olarak ne yapmalıyız bunun ayrımına varmak gerekiyor. O yüzden fotoğrafın sanatsal eğitimi ile birlikte teknik olarak da eğitimlerin çok iyi verilmesi gerekiyor. Bu da derneklerde eğitimler konusunda belirli bir ustalık mertebesine ulaşmış kişilere düşüyor.

Tartışılmazdır ki, her işin başı eğitimidir. Derneklerin bu gün en temel eksikliği eğitimidir. Eğitimin artabilmesi eğitimcilerin niteliğinin de yüksek olmasına bağlıdır. Bu konuda öğretecek kişinin bulunup, derneğe davet edilmesi gerekiyor.

Diğer taraftan, eğitim açısından atölyelerin çok gerekli olduğu artık tartışılmaz. Ancak görüyorum ki bugün atölye çalışmalarına gereken önem çok verilmiyor. Bu atölye çalışmaları uzun soluklu olmalı ve süre sonunda yapılan çalışmalar hem dernek üyeleri ile hem de fotoğrafa gönül vermiş herkesle paylaşılabilir.

Sosyal dayanışma, uzlaşma, çakışkısız yaşama konusunda eksiklikler olmaya başlıyor gibi geliyor. Fotoğraf Sanatı Kurumu bu güne kadar sorunsuz ilerleyen ve fotoğrafı, fotoğrafı seven kişilerle paylaşmayı başarabilen bir dernektir. Hep bir aile ortamı olmuştur, bu gün de yeni yönetimlerin aynı düşünceler içerisinde olmalıdır.

Fotoğraf derneklerinde herkes istediği özgürlükte fotoğraf yapabilir. Oysa Akademik alanlar, öğrencilerin yönlendirildiği ve dar alanlarda çalışılan yerlerdir.

Fotoğrafın dünyada ve Türkiye’de ilerlemesinde de derneklerin yeri çok önemlidir. Fotoğrafta gelişen teknolojinin takip edilebilmesi açısından da dernekler özel önem taşır bence. Ben fotoğrafta teknolojinin hep takip edilmesinden yanayım. Fotoğrafa ben de elbette analogla başladım. Dia çok çalıştım. Dia çekmek için çok titiz olmak gerekiyor. Hem çekerken hem de baskı da hata payı pek yoktur.

AFSAD’a 16 numaralı üye olduğum ilk günlerde dernek kuruculardan Cüneyt Ayrıl ile birlikte karanlık odaya giriyorduk. Siyah - Beyaz fotoğraf basıyorduk. Anımsıyorum bir defa tam 8 saat kalmışım karanlık odada. Ne açlık hissettim, ne yorgunluk. Yaptığım iş bitmediği için başka bir şey düşünemiyordum.

Daha sonra dijital fotoğrafla birlikte hep yeni teknolojiler gelmeye başladı. Bu teknolojileri takip etmek fotoğrafa yeni heyecanlar kattı. Karanlık odaların yerini aydınlık oda, yani photoshop uygulamaları aldı. Ama teknolojinin gelişmesi bizi durdurmadı, tereddüt etmemize yol açmadı. Bizdeki heyecan hep artarak devam etti.

Ancak itiraf etmem gerekiyor ki, ilk S/B fotoğraflar benim için çok daha fazla heyecan verici idi. Onun her şeyini ben yapıyordum. Renkli fotoğrafları laboratuvarlar yaptığı için aynı heyecanı yaşayamadım. Renkli fotoğraf hiç ilgimi çekmemişti. Aslında hâlâ da çok çekmiyor.

Sonuçta ister Siyah - Beyaz olsun, ister renkli olsun, ister dia çalış, ister dijital, sonuçta fotoğraf yapacaksın. Sadece deklanşöre basmakla fotoğraf yapılmıyor çünkü. Fotoğrafi yapabilmek için emek, bilgi, kültür birikimi gibi birçok donanımın yanında, aynı zamanda çok çalışmak da gerekiyor.

Fotoğraf sanatı gün geçtikçe çok ilerledi. Kurgu fotoğraf önemli bir şekilde yol aldı. Gerçi ben

fotoğraf çekerken kurgu yapmıyorum, yapılmasına karşı olduğumdan değil elbette. Ben doğadan ve doğrudan fotoğrafı seviyorum. Fotoğraf sanatçısı fotoğrafını nasıl yapmak istiyorsa öyle yapabilmelidir. Bunun açıklamasını da yapmak zorunda değildir. Önemli olan fotoğrafçının çalıştığı konularda ne kadar derinliğe inebildiği ve çalıştığı konuları ne kadar irdeleyebildiğidir.

Derneklerde en çok tartışılan konulardan bir diğerkonu da, “Fotoğraf Yarışmaları”dır. Ben fotoğraf yarışmalarının yapılmasından yanayım. Gerekli olduğunu düşünüyorum. Çünkü fotoğrafa başlamış insanların bir şekilde teşvik edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Fotoğraf yarışmalarının da bu teşviklerden biri olabileceğine inanıyorum. O heyecanı yaşamalıdır fotoğrafçı. Ayrıca fotoğraf yarışmalarıyla tecrübe kazanılması da önemlidir.

Ancak, sorun Jüri üyeleri ile ilgilidir günümüzde. Tartışılması gereken asıl kısım budur. Düşünsenize bu gün hangi yarışmaya bakarsanız bakın neredeyse bütün jüri üyeleri kendi görüşlerine, bakış açılarına uygun fotoğrafları seçiyor. Bunun sanatta özgürlüğü kısıtladığını kabul ediyorum. Öyle fotoğrafçılar var ki, sadece yarışmalar için fotoğraf çekiyor. Katılmayı düşündüğü yarışmanın konusuna göre hazırlanıyor. Jüri üyeleri kimler ise onların sevdiği tarz fotoğrafları üretiyor ve gönderiyor. Daha da beteri, neredeyse yirmi yıldır hangi yarışmaya baksanız hep aynı isimleri jüri üyesi olarak görüyorsunuz. Bir kişi yüz kez, yüz elli kez neden jüri üyesi olur? O kişilerden başka bu ülkede jüri üyesi olabilecek kadar donanımı olan başka kimse yetişmemiş midir?

Elbette fotoğraf yarışmaları olmalı ama bugün yapıldığı şekilde değil. Daha titiz davranmalı jüri üyeleri ve ayrıca katılımcının da kendisini bu hırstan kurtarması gerekiyor. Sanırım para kazanma ve şöhret olma hırsı böyle şekillendiriyor insanları.

Ayrıca, Derneklerde yürütülen fotoğraf çalışmalarında fotoğrafın sanatsal açıdan ilerleyebilmesine ve fotoğrafımızın Uluslararası alanda yer edinebilmesine giden yolda fazlaca emek verilmediğini düşünüyorum.

Dernekler Ulusal ölçekte fotoğrafı paylaşabilme özelliğine sahip olursa, hem fotoğraf paylaşımını hem de atölye çalışmalarını Ulusal çapta yürütebilirse fotoğraf hızla ilerleyecek ve Uluslararasına da taşınabilecektir.

Şunu belirtmeden geçemeyeceğim. Mehmet Bayhan görevde olduğu yıllarda bu iletişimi sağlayabilmek adına oldukça emek vermişti. Ancak bugün dernek yönetimlerinin ve özellikle Türkiye Fotoğraf Sanatı Federasyonunun (TFSF) bu konuya o kadar önem vermediği hissine kapılıyorum. Yanılıyor olabilirim. Şayet yanılıyorsam da mutlu olurum.

TFSF nin bugün bu konularda daha hassas davranması, daha fazla yol alması gerektiğini düşünüyorum.

Bu arada TFSF'nin merkezinin Ankara'ya taşınmasını çok olumlu bulduğumu belirtmeliyim. Ankara'lı fotoğrafseverler olarak hepimiz TFSF'ye fotoğraf sanatının ilerlemesinde katkı sağlayabilmek adına tüm desteğimizi vereceğiz. Buna inanıyorum.

FSK'nın kuruluş gününden itibaren çok sayıda fotoğraf gezisi düzenledim. Değişik organizasyonlar gerçekleştirdim. Bu gezilerle fotoğraf sayısı artırıldı diyebilirim kesinlikle.

Türkiye'nin birçok yerini gezdik, dernek üyeleri ile birlikte. Ülkemizin İlkbaharını, Sonbaharını, Kışını ve Yazını fotoğraflayabilme şansı bulduk. Ama öyle iki yer vardı ki, bu yeni keşiflerimiz

arasında sonbaharının tadına doyum olmuyordu. Yedigöller ve Karagöl.

Karagöl, Trabzon Fotoğraf Derneğinin daveti üzerine gittiğim ve çok etkilendiğim bir yerdir. Ülkemizde varolan bir cennettir. Fotoğraf Dernekleri Çalışma Kurulu üyeliğimin devam ettiği günlerde bütün derneklerin temsilcileri bir araya gelip federasyonlaşmak için bir çalışma kurulu oluşturmuşlardı. Belirli dönemlerde bir araya gelip toplantılar yapıyorduk. Genelde toplantıları fotoğraf derneklerinin olduğu yerlerde yapardık. Bu toplantılardan birisi Trabzon Karagöl’de yapıldı. Trabzon Fotoğraf Derneği üyelerinin bir sürprizi idi bu Karagöl toplantısı.

Karagölde küçük bir kulübede uyku tulumlarının içinde yattık. Ne yatak, ne masa vardı. Gece ulaşabilmiştik Karagöl’e. Çevreyi görememiştik dolayısıyla. Sabah saat 4-5 gibi uyanmaya başlayınca dışarıya çıkan herkes önce bir çığlık atıyordu. Çok şaşırdım ve hemen dışarıya attım kendimi. Beni karşılayan manzara karşısında nefesim kesildi. Ekim ayının 10 u idi. Kırmızı, mor, mavi, lacivert, ...her rengi bünyesinde barındıran gölün çevresi çam ormanı ile kaplıydı.

Karagöl’e daha sonraki yıllarda çok sık gittik. Maçahel, Şavşat, köyler, Karagöl gezilerimizin bol olduğu yerlerdi. Şunu hemen belirtmem gerekir ki, bence Türkiye’nin en güzel doğası Artvin Şavşat’ta bulunmaktadır. Şavşat’a ilk fotoğraf gezilerini grup olarak düzenleyen bizlerdik.

Şavşat’ı anmışken hemen bir anımı paylaşmak istiyorum sizlerle. Şavşat’ta bir gezide fotoğraf çalışırken yukarıdan bağırma geldi. Köylüler fotoğraf çekmemize tepki veriyorlardı. Fotoğrafçı arkadaşlara müdahale eden de yaşlı bir amcaydı. Hemen o bölgeye gittim. Yaşlı amca köyün muhtarıydı. Selamlaştık ve neden fotoğraf çektiğimiz konusunda bilgi almak istedi.

Kendisine bölgeyi Türkiye’ye tanıtmaya çalıştığımızı, bu güzellikleri tanıttıktan sonra turistlerin aratacağını, gelirlerinin de bundan dolayısıyla artacağını, vb birçok neden anlattım. O zaman gülerek bana; hep siz mi espri yapacaksınız bende kamera şakası yapıyordum dedi ve hepimize ayran ısmarladı.

Fotoğraf gezileri acı tatlı birçok anılarla doludur. Bu gezilerden kalan bir anımı daha hemen paylaşmak istiyorum sizlerle.

Bir gün Trabzon’da yaylara içerisinde 22 kişinin bulunduğu bir minibüsle seyahat ediyorduk. Sultan Murat yaylasına doğru giden yol üzerinde her tarafta sis vardı. Ara sıra açılıyor bir iki çam ağacı görüyorduk. Otların üzeri hafif ıslak. Bir ara baktım yoldan çıktık. Şoföre yanlış yola saptığımızı söyledim. Çünkü araba yavaş yavaş çimlere gidiyordu. Araba arazinin eğilmesi ile birlikte yan yattı. Diğer taraf uçurum. Bütün yolcuları aşağıya indirdim. Erkeklerle birlikte arabayı çektik. Aşağı yuvarlanmaya az kalmıştı. Kurtulduktan sonra gördüğümüz uçurumun karşısında hepimiz çok şaşırdık.

Fotoğraf çekerken aynı açıyı bulabilmek için bazı fotoğrafçılar bizim ayaklarımızın aldığı şekle bakıp, o şekilde yere ayaklarını koyup aynı fotoğrafı çekmeye çalışıyordu. Yine böyle bir anda çeken fotoğrafçıya ne yaptığını sorduğumda “Ağabey sen iyi fotoğraf çekiyorsun, aynı yerlere basarsam bende iyi çekerim” dedi. Sevgiyle bakıp gülümsedim.

Gezilerimizde “Eminem” şarkısı ile coşuyorduk hep.

Sabahtan gördüm seni,

Çok beyaz geldin bana,

Fotoğraflarımızın büyük bir çoğunluğunu Karadeniz’de çektik. Kapadokya, Düzce Samandere, Yedigöller, Amasra, Safranbolu, Yörük Köyü, Karabük, Sinop sürekli fotoğrafa gittiğimiz alanlardı. Yurtdışı gezilerimiz de oldu.

Yine bir doğu Karadeniz gezisi için sponsorluk yapmaları konusunda KODAK Firmasını aradım. Kiralayacağımız minibüsün etrafını Kodak reklamlarıyla dolduracağımızı bu minibüsle bir hafta boyunca fotoğrafçılar olarak doğu Karadeniz’de seyahat edeceğimizi ancak onlarında bizlere film desteği vermeleri gerektiğini belirttim. Teklifimi firma kabul etti. Minibüsün süslenebilmesi amacıyla reklam kağıtlarının tamamını onlar hazırladı. Anımsadığım kadarıyla 100 adet slayt film, 50 adette negatif film verdiler. Ben bu filmleri gezilere giderken üyelere dağıttım.

Fotoğraf gezilerinden bahsettikçe coşuyorum. Yine 150 kişiden oluşan bir gezi düzenledik. Üç otobüs gece yola çıktık. Çatalzeytin, İnebolu, Abana, Cide, Amasra ve Ankara uzun bir güzergâh. Çatalzeytin’den sahile inen yol sarp bir yoldu. Bir otobüsün lastiği patladı. Yolcuların bir kısmı diğer otobüslere bindi. Binemeyenler İnebolu’ya kadar yürümek zorunda kaldı. En güzel fotoğrafları da onlar çekti.

Akçaabat’ ta otobüsten indik. Deniz kenarında balıkçılar yeni yeni ağlarını hazırlıyorlar balığa çıkacaklar. Yanımda Tekin Üstündağ vardı. Balıkçı bize; “Siz deli misiniz, Ankara’dan bunun için mi geldiniz?” dedi. Kafasını sallayarak gitti. Gerçekten deli miydik, merak içinde birbirimize baktık. Olsun, deli de olsak akıllı da, biz bu işe gönül vermiştik ve vermeye de devam edecektik.

Fotoğraf gezilerimiz genelde turizm fotoğrafı gezileriydi. Doğa ve manzara fotoğrafları benim ilgimi çekerdi. Kurgu fotoğraflar bu gezilerde olmazdı. Dernek olarak yaptığımız fotoğraf gezileri daha çok dernek üyelerinin birbirlerini tanımaları ve anlaşmaları amacıyla yapılmış gezilerdi ve tatil amaçlı idi. Gitmiş iken de o yöreye ait fotoğraflar çekiliyordu. O yüzden Bodrum Turgutreis gittiğimiz yerler arasındaydı.

Karadeniz gezilerinde konaklama noktalarını hep değiştiriyorduk.

Elbette bireysel fotoğraf çekimlerine de giderdik. Benim için Sıtkı Fırat bu gezilerde çok önemli bir isimdir. İkimiz Doğu Karadeniz gezilerini çok yaptık.

Karadenizli olmam nedeniyle bir vefa borcu olarak tüm Karadeniz’i fotoğraflamayı görev bildim. O yüzden Karadeniz tüm çalışma alanım oldu fotoğraf yaşantım boyunca ve bu şekilde olmaya da devam edecek.

Türkiye’nin her yerini gezdim. O zamanlar benim bir haritam vardı. Gittiğim yerleri kırmızı ile çizdim. Bir gün baktım çizecek yer kalmamış. Her yer kırmızı olmuş.

Çünkü görevimden dolayı gittiğim yerler vardı. Jandarmada çalışıyordum. Kuryelik yapıyordum. Göreve gönüllü olduğum için sürekli beni görevlendirirlerdi. Bütün illeri gezdim. Gitmediğim yer kalmadı. Özellikle güneydoğuya ve doğuya yapılan bütün görevlendirmelere istiyordum.

Görev için Kilis, Şırnak, Hakkâri, Yüksekova, Beytüşşebap, Şemdinli gezisi yapacaktım ve Kilis’ten başladım, Hakkâri’ye gideceğim. İki zorlu geçit geçmem gerekiyor. Tanin Geçidi ve Süvari Halil geçidi. Ancak bu geçitleri geçmek o kadar kolay değil. Her yer kar. Ben bir kamyoncuya el kaldırdım,

Hakkâri Yüksekova'ya gidiyordu kendisi. Bindik kamyonu gidiyoruz. Tırmandıkça kar tipi başladı. Öyle bir yere geldik ki kamyon orada kaldı. Bölgeyi iyi tanıdığım için yakınlarda Karayolları Bakım Müdürlüğü olduğunu biliyordum ve yürüyerek gitmeye karar verdik. Anarşi o dönemde de yoğun bir şekilde vardı. Bize yemek verdiler ama benimle hiç ilgilenmiyorlar, kamyon şoförünü nasıl ağırlıyorlar anlatamam. Bir türlü nedenini çözemiyorum. Sonunda bölgenin sorumlu müdür bana bağırma başladı. O kadar sinirliydi ki. Sonunda anladım nedenini, elimdeki makinadan dolayı. Beni gazeteci sanmış ve siyasi olarak o dağlarda bulunduğumu düşünmüş. Benim askeri personel olduğumu anlayınca bütün sorun çözüldü.

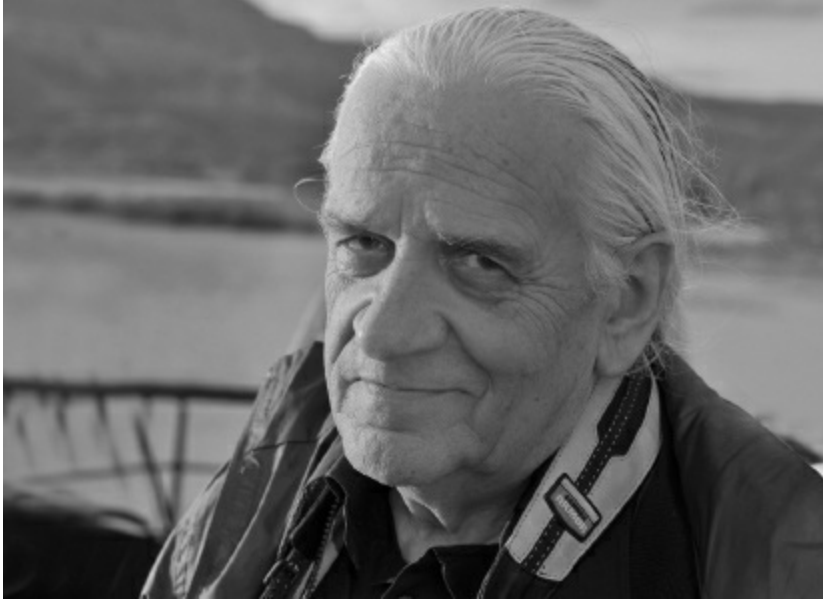
Kamyon orada kalınca ben askeri dolmuşla devam ettim yoluma. Beytüşşebap'a gidiyordu. Şırnak'ın karşısında Beytüşşebap. Ortam çok sıkıntılıydı. Herkes elbiseleri ile yatıyordu.

Bu alanda çok fotoğraflar çektim ancak bu fotoğraflar kayboldu. Buna hâlâ çok üzülüyorum.

Ben fotoğrafa aşığım. Bu aşkı her deklanşöre basmamla başlar o kareyi çekmemle biter. Daha sonra yeni bir aşk başlar ve devam eder.

Eğer hayatınızın fotoğraf olmasını istemiyorsanız fotoğrafı fazla sevmeyin derim.

GÖKER MÜFTÜOĞLU

Görüşmeler/Derleme/Metin Yazımları:

Düzeltemeler:

Göker Müftüoğlu

Fotoğraf Sanatı Kurumu (FSK)

Babam Lütfi Müftüoğlu fotoğrafa meraklı idi. 1927 yılında alınmış, 6X9 boyutunda fotoğraf çeken körüklü bir Zeiss İkon makinesi vardı. Babamın bu merakı benim fotoğrafla tanışmamı sağlamıştır. Nitekim ilk ciddi çekimimi de ortaokul ikinci sınıfta bu makine ile yapmıştım. Ankara TED kolejinde okuyordum. Bir gün babamdan izin alarak makineyi alıp arkadaşlarımla fotoğraflarını çekmeye gittim. Çekmiş olduğum bu fotoğraflar “mucizevî” bir biçimde çok güzel çıkmıştı. Bu işi becerebildiğimi görmüştüm. Üstelik hiçbir şey bilmeden. Sadece “güneşli havada çekiyorsan diyaframı 22 ye getir ve 100 enstantane de çek” demişti babam. Doğal olarak fotoğraf çekimi bugünkü gibi değil. Düşünün eski körüklü bir makine. O zamanlarda çektiğim bu fotoğrafların içimdeki fotoğraf çekme isteğini daha da büyüttüğünü anımsıyorum. Öyle ki her durumu fırsat bilip makine için babamdan izin alıyordum ve fotoğraf çekiyordum. Ben fotoğrafın tadını aldıkça izinlerin arası da sıklaşıyordu. O zamanlar beni en çok frenleyen; film, banyo ve baskı gibi işlerin parasal yanlarıydı. Bu arada Türkiye’nin girdiği ekonomik krizde dolar 280 kuruştan 9 liraya fırlamıştı. Bu nedenle ithalat kısıtlanmış ve film bulunamaz hale gelmişti. Film ve banyo işlerini Atlas Foto da yaptırıyordum. Atlas Foto, şu anda Soysal Pasajının olduğu yerde idi. Krizle birlikte filmler belli koşullarda bulunabiliyordu. Çektiğimiz filmi banyoya verdiğimiz zaman yeni bir film alabiliyorduk. Bunun yanı sıra film alımına makinenizle gitmeniz gerekiyordu ve makinenizin arka kapağının içine saatçi tornavidası ile çentik atılıyordu.

Tahmin edersiniz ki o zamanlar fotoğrafla ilgili şimdiki gibi çok kaynak ve olanak yoktu. Tek tük fotoğraf kitabı bulunabiliyordu. Ben Amerikan ve İngiliz kütüphanelerine gidip fotoğrafla ilgili dergi, kitap alıp okuyor, anlayıp kendimi geliştirmeye çalışıyordum. Öğrendiklerimi de denemek, dolayısıyla daha fazla fotoğraf çekmek istiyordum. Bir noktadan sonra 6X9 makine yetmemeye başlamıştı. Her filmle 8 poz çekilebiliyordu. Ekonomik nedenler ve krizden dolayı film bulmak da zordu. Bu nedenle 35mm.lik bir makine edinmek istiyordum. Almanya’da çalışan uzaktan bir akrabamızı tatilini geçirmek için Türkiye’ye gelmişti ve 35mm.lik bir makinesi vardı. Akrabamızı zorla bu makinesini satmaya ikna etmiştim. Böylece 35mm.lik bir makinem olmuştu. Artık bir filmle 36 poz çekebiliyordum. Zamanla film bulma sıkıntısı da azalınca “deliler” gibi fotoğraf çekmeye başladım. Yeni öğrendiğim şeyleri daha fazla deneyebiliyordum. Bu kez de hesapta olmayan yeni sıkıntılar baş göstermişti. Film banyo ve baskı için veriyordum fakat net olan olmayan, doğru pozlanmış, yanlış pozlanmış tüm fotoğrafların baskısı yapılıyordu. Bu kez de ekonomik açıdan zor gelmeye başlamıştı. Durum böyle olunca kendimce başka bir formül buldum. Artık baskı almadan sadece filmi banyo ettirmeye başlamıştım. O zaman 2,5 liraya filmi banyo ettiriyor ve yalnızca seçtiklerimi bastırıyordum. Birkaç yıl bu biçimde devam ettim.

Bu sırada lise ikiden lise üçe geçmiştim ve kafamda meslek seçimi oluşmaya başlamıştı; mimar olmak istiyordum. Birçok ailede olduğu gibi benim de ailem, doktor olmamı gönüllerinden geçiriyorlardı. Ancak mimar olmam konusunda da ellerinden gelen desteği veriyorlardı.

Mimar olma isteğim, resimdeki başarımdan geliyordu. Ortaokul ve lisede yapmış olduğum resimlerden hiç biri bende değildir. Çünkü derslerde yaptığım resimlerin hepsini öğretmenlerim seçip sergilere göndermişlerdi. TED Ankara Koleji’nde okumuş olmak benim için bir şanstır. Bu şans Ankara’daki tek özel okul olmasından ve tüm öğretmenlerimin seçme olmasından kaynaklanır. Okuduğum dönemlerde İngilizce okutulan derslerin öğretmenlerinin çoğu İngiliz idi. Türk öğretmenlerim ise, konularında Türkiye’nin en önde gelenleriydi. Örneğin ortaokulda İsmail Altınok ve lisede Eşref Üren gibi iki önemli ressam resim öğretmenim olmuştur.

Lise ikiden üçe geçtiğim yaz, mimarlık okullarını araştırmaya başlamıştım. O zamanlar Ankara’da mimarlık bölümü olan bir tek Ortadoğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) vardı. İngilizce avantajı

nedeniyle bizler için ODTÜ, kolejin devamı gibiydi. Ancak mimarlık bölümü yeni kurulmuştu ve henüz mezun vermemişti. Biraz daha araştırdığımda yeni olması nedeniyle eğitim kadrosunun henüz tamamlanamadığını ve bazı derslerin boş geçtiğini öğrenmiştim. Bu yüzden ODTÜ' den vazgeçtim ve İstanbul'daki üniversiteleri araştırmaya başladım. İstanbul'da da iki üniversitede mimarlık bölümü vardı; İstanbul Teknik Üniversitesi ve Güzel Sanatlar Akademisi. Bu iki kurumu tanımaya çalışırken Teknik Üniversitedeki eğitimin, daha çok inşaat mühendisliği ağırlıklı olduğunu öğrendim ve istediğim gibi bir mimarlık eğitiminin Güzel Sanatlar Akademisinde olduğunu fark edip, buraya yöneldim.

Güzel Sanatlar Akademisi o yıllarda da sınavla öğrenci alıyordu. Ben de nasıl bir sınav olduğunu öğrenmek için İstanbul'a gittim. Tesadüfen amcamın oğlunun bir arkadaşının bu okulda öğretmenlik yaptığını öğrendim ve bu kişi ile görüştim. Sınavlarda resim yaptıklarını öğrendim. Biraz daha irdelediğimde Güzel Sanatlar Akademisindeki eğitmen son yaptıkları sınavda çaydanlık resmi yaptırdıklarını söyledi. Bana, bir çaydanlık resmi yapacak olsam; su dökülen ağzının nereye denk gelmesi gerektiğini sordu. Ben de çaydanlığın kapağı ile aynı yükseklikte olması gerektiğini söyledim ve nedenini şu biçimde açıkladım; Su dökülen ağız, çaydanlığın kapağından aşağıda olursa çaydanlığı ağzına kadar dolduramazsınız, yukarıda olursa çaydanlığın kapağından akar, dedim Güzel Sanatlar Akademisindeki eğitmen de aradıklarının bu olduğunu, resmin güzelliğinden çok bu tür özelliklere baktıklarını söyledi. Bu görüşme benim içimi rahatlatmış ve böyle bir sınavda başarılı olabileceğimi düşünmememe neden oldu, çünkü yapılan sınavlardaki anadüşünceyi ve nelere dikkat etmem gerektiğini anlamıştım. Lise son sınıfa geçtikten sonra meslek konusu kafamda şekillendiyse de İstanbul'da nasıl yaşayacağım sorusu beni ciddi biçimde düşündürüyordu. İstanbul'da akrabalarım vardı ancak akrabalarımın yanında kalmak istemiyordum. O zamanlarda yurtdışı kalma olanakları çok kısıtlıydı. Ailemin maddi durumu da beni İstanbul'da okutmak için yeterli değildi. TED Ankara Kolejinde de ilkokul üçüncü sınıfta girdiğim bir sınavda kazandığım burs ile okumuştum. Hem İstanbul'da yaşamının getireceği masraf hem de mimarlık eğitiminin pahalı bir eğitim olması nedeniyle vazgeçtim. Bu nedenle de lise bitirme sınavlarında bir dersten bütünlemeye kalmıştım ve iki yıl bu bütünleme sınavına girmedim.

Eğitimime ara verip çalıştığım yıllarda, sınıf arkadaşlarımdan biri ODTÜ mimarlık bölümünü kazanmıştı. Çalışkan bir öğrenci olmasına karşın resimle ve çizimle pek arası yoktu. Bir gün beni aradı, yıl sonu projesini yaparken yardıma gereksinimi olduğunu söyledi. Beşevlerden Konya Yoluna ve Bahçelievlere giden yol ayrımındaki üçgen araziye bir benzin istasyonu çalışması istenmiş projede. O yıllarda otobüsler, kamyonlar şehir içine girebiliyordu. Yol güzergâhlarını düşünerek mazot pompalarını yerleştirdik. Yine o yıllarda evlerde yeni yeni gaz sobası kullanılmaya başlanmıştı. Yakınlarda oturanların yararlanmaları için istasyona gaz pompası da yerleştirdik. Tasarladığımız benzinliğin çizimlerini ve perspektif resimlerini de yaptım. Bu çalışma sonu arkadaşım sınıfını geçmişti. Sonraki yıl bir daha yardım istedi. Bu kez de bir yazlık ev projesi çizmesi istenmiş. Koşullardan biri, bu evde iki araçlık garaj olması idi. Arkadaşım bu konuda bazı çalışmalar yapmıştı. Ancak iki araçlık bu garaj inşaat alanının yarısından fazlasını kaplıyordu. Buna çözüm olarak garajı giriş katının altına yerleştirip giriş katında geniş bir salon ve balkon kazanarak yatak odalarını da üst kata yerleştirdiğim bir ev tasarladığımı anımsıyorum. Arkadaşım bu o projeye de başarılı olmuş ve o yılda sınıfını geçmişti. Ancak çok çalışkan bir öğrenci olmasına karşın üçüncü sınıfta çizim dersinden başarılı olamamış ve ODTÜ'den ayrılmak zorunda kalmıştı. Ertesi yıl tekrar sınava girerek Siyasal Bilgiler Fakültesini kazandı. Mezun olduktan sonra da dış işlerinde emekli olana değin başarıyla çalıştı.

Mimarlık okuyamayacağımı anladığım zaman kendime yeni bir hedef olarak radyo ve televizyon yayıncılığını seçtim. Fotoğrafçılık yerine radyo ve televizyon yayıncılığını seçmemin nedeni de daha büyük kitlelere ulaşabilme olanağı sağlamasıydı.

Bu süreçte fotoğraf çekmeye de devam ediyordum. Bir gün filmleri banyodan almaya gittim. Film rulosunu açtığımda bir tarafında beyaz lekeler olduğunu gördüm. Fotoğrafçıya söylediğimde fotoğrafçı önce önemsemedi beni. Ancak ben ısrarcı olunca çırağını çağırdı. Baktılar ve ustura biler gibi mendil ile kazıyıp lekeleri çıkardılar. Filmler çizilmişti. Ben bunu söyleyince fotoğrafçı; “o tarafı parlak, bir şey olmaz” gibi bir cevap verdi. Ancak ışıktaki baktığın zaman bu çizikler açık bir biçimde görülüyordu. Bu bana iyi bir ders oldu ve filmleri kendim banyo etmenin yollarını aramaya koyuldum. Ancak okuyup bir şeyler öğrenmeye devam etsem de ne ile nasıl banyo edeceğimi tam bilemiyordum. Fotoğrafçılardan bu konuda yardım alabileceğimi düşündüm ve fotoğrafçıları gezmeye başladım. Ancak hiçbir fotoğrafçı ser verip sır vermiyordu. En sonunda, gittiğim bir fotoğrafçı bana bu konuda yardım etti. Hemen kâğıdı kalemi aldım elime ve fotoğrafçının her söylediğini not ettim. Kimyasalları nereden alacağımı da öğrenmiştim. Aynen dediği gibi Ulus'ta Hanif Çarşısından gidip aldım. Fotoğrafçının belirttiği gibi malzemeleri 5 litre suda belli bir sırayla erittim. Elimde malzemelerin ve reçetenin olmasının verdiği heyecanla bir cumartesi günü evdeki banyoya el koyarak denemelere başladım. Ancak her şey henüz tam değildi. Örneğin okuduklarımdan filmleri spirale sarmam gerektiğini biliyordum, ancak spiralim ve tankım yoktu. Daha önce okuduğum bir kitapta bu işlemin sallayarak da yapabileceği yazıyordu. Bu bilgi sayesinde eksiklerden birini aşmıştım. İkinci sorun filmleri banyoda ne kadar tutacağım konusu idi. Pencereye gidip 3 kare fotoğraf çekiyordum, karanlıkta bu çektiğim pozları kesip, belli bir süre banyoda tutuyordum. Aynı denemeleri tekrarlayarak ne kadar süre banyo yapılması gerektiğini de bulmuştum. Yani bu sorunu da bir filmi gözden çıkararak çözmüş oldum. Zamanla diğer eksik malzemelerimi de tamamladım. Böylece baskılarımı da kendim almaya başladım.

Liseyi bitirdikten sonra artık aileme daha fazla yük olmak istemiyordum. Bir iş arayışına girdim ve şu anda Gölbaşı Bayrak Garnizonunun bulunduğu yerde çalışmaya başladım. İyi de para kazanıyordum. Asker kaçağı olarak arandığım için bu işte 9 ay çalıştıktan sonra ayrıldım. Üniversite araştırmaya başladım. Kafamda bir şey olmadığı için en rahat okuyacağım bölüme gitmek istiyordum ve bunun İngiliz Filolojisi olduğuna karar verdim. Ankara Üniversitesinin sınavına girdim ve beklediğimden çok üzerinde bir puan aldım. 10 tercih hakkım vardı, birinci tercihim İngiliz Filolojisiydi ve bu bölümü kazandım. Ders yılı başında derslere sürekli devam ediyordum. Her ders için belli bir yüzdede devamlılık zorunluluğu vardı. Bu yüzdeyi nisan mayıs aylarında doldurup sonrasında devam etmeyip çalışmaya başlıyordum. O dönemlerde üniversiteler 1 Kasım'da açılıyordu, ders programının belli olması gibi zamanları da kendime kullanarak yılda yaklaşık 5-6 ay çalışıyordum. Yabancı dil avantajım nedeniyle yabancı kuruluşlarda çalışabiliyordum ve ertesi yılı geçirebilecek para kazanıyordum. 3. sınıfın sonlarında gene bir yabancı kuruluşta çalışmaya başlamıştım. Bu sırada 1 Mayıs 1964 tarihinde Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) kuruldu ve sınav açıldı. Eylül ayındaki sınavda 800 kişi arasında ilk 12'ye girdim ve Radyoda prodüktör olarak çalışmaya başladım. Bu sırada okul açılmıştı, dersler için radyodan kaçma şansım yoktu. Durumumu hocalarıma anlatarak devam imzası istemeye karar verdim. Prof.Dr. İrfan Şahinbaş o zaman kürsü profesörüydü. Aynı zamanda tiyatro ve oyunculukla da ilgilendiğim için Prof. Dr. İrfan Şahinbaş beni tanıyordu. Durumumu anlatınca İrfan Bey gülerek “Sen mesleğini seçmişsin sana imza veririm” dedi. Diğer hocalara da durumu anlattım, bir de İrfan Şahinbaş hocadan imza aldığımı söyleyince bir hoca dışında hepsi devam için imza verdi. Yalnız İngiliz olan hocamız imza vermemişti. Ancak şansım

yaver gitmişti ve ders programında ders saati 11:50 olarak belirlenmişti. Ankara Radyosu ile okulun yakın olmasından da faydalanıp 11:45'te radyodan derse gelip imza atabiliyordum. Derslere devamımı bitirdim, ancak 4 yıl bitirme tezimi vermedim. Sonunda yine polis tarafından asker kaçağı olarak aranmaya başlayınca tezimi hazırlayıp bitirme sınavlarına girdim ve okulu bitirdim. Askere gittim.

Yedek subay okulunda iken boynunda lubitel fotoğraf makinesi ile dolaşan bir er gördüm. Bir gün merak ettim ve yanına gidip ne yaptığını sordum. Bana, pul fotoğraf çektiğini söyledi. Şaşırdım. 6x6 makineyle bir vesikalık fotoğraf için bir film harcıyorsa işi zor diye düşündüm. Yine de uzaktan uzağa izlemeyi sürdürdüm. Bir gün baktım, yanında 10 kişiyle kantine geldi. İçerden beş tane sandalye getirdiler ve fon olarak kullandıkları duvarın önüne yan yana dizdiler. Beş kişi sandalyelere oturdu, beş kişi de sandalyelerle duvar arasında yan yana dizildi. Çektiği bir kare fotoğraftan 12 tane kartpostal bastırıyor ve bunları keserek on kişinin pul fotoğrafını çekmiş oluyordu. Sanırım yokluk insanı aynı zamanda yaratıcı da yapıyor.

TRT Ankara Radyosunda göreve başladığım zaman, henüz Türkiye'de televizyon yoktu hatta televizyondan söz eden de yoktu. Ancak yeni kurulan bu kuruma verilen ad bana bir ip ucu vermişti. "Türkiye Radyo Televizyon Kurumu". Adında televizyon sözcüğü geçen yeni bir kurum. Çalışmaya başladığım zamanlarda radyoda program yapıyordum ama bir yandan da deliler gibi televizyonla ilgili kitaplar okuyordum. Kültür yayınlarında çalışırken diğer arkadaşlar bana sataşıyorlar, televizyonla ilgilendiğim için dalga geçiyorlardı. Bir gün yine böyle bir konu açıldı herhalde tepem atmıştı. Dedim "Arkadaşlar hiç mi gazete okumuyorsunuz haftada bir iki kez haber çıkıyor, falan ülkede televizyon yayın alanı şu şu bölgeleri kapsayacak biçimde genişledi ya da filan ülkede televizyon yayını başladı diye. Tüm dünyada televizyon yayınları yaygınlaşıyor, elbette burada da olacak". "Biz o zamana kadar emekli oluruz" diye güldüler. Ben de "ya hiç mi düşünmediniz, çalıştığınız kurumun adına bir bakın, bu kurumu kuranların düşündükleri bir şey var ki televizyon sözcüğünü buraya koymuşlar" dedim. İki yıl sonra İngiltere'ye, BBC'ye film ve televizyon konusunda eğitime gittim. Kısaca hedefime ulaşmıştım, diyebilirim.

İngiltere'de fotoğraf açısından da şansım yaver gitti. Hocalarımdan biri "profesyonel fotoğrafçı"ydı ve bana çok yardımları oldu. Çeşitli konularda fotoğraflar çekiyor ve kendisiyle bunlar üzerinde konuşuyorduk. Bu sayede de çok şey öğrendim. Bir hafta sonu Londra yakınlarında bir otomobil yarışlarına gittim. Yanımda ilk aldığım Kodak Retinetta 1A makinem vardı, amatör bir makine idi ve en yüksek enstantanesi 1/250 idi. Otomobil yarışlarında bu enstantane yetmiyordu. O sırada okuduklarımdan anımsadığım "pan" tekniğini uygulamaya çalıştım. Oldukça da başarılı sonuçlar aldım. Önümden 150-200km hızla geçen otomobilleri 1/250 enstantane ile net bir şekilde çekebilmişim. Aynı yöntemi daha sonra gittiğim motorsiklet yarışlarında da kullandım. Daha sonra hocamın da yardım ve desteği ile çok daha gelişmiş, bir Kodak Retina Reflex makine ve üç objektif satın aldım. Ancak bu makine ve objektifler çalıştığı için Türkiye'ye getiremedim.

Türkiye'ye döndüğümde televizyonda görevlendirildim ve döndükten 34 gün sonra Televizyon yayınına başladık. 17 yıl TRT de çalıştıktan ve çeşitli görevler yaptıktan sonra 1 Ocak 1982'de Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesine geçtim ve 2006 yılında da buradan emekli oldum.

İlk Nikon makinemi 1972 yılında Hollanda'ya giden bir arkadaşıma aldirttim. Bu makineyi halen zaman zaman kullanıyorum. Sonra olanaklarım el verdikçe yeni makineler aldım. 80'li yıllarda profesyonel işler yapmaya başlayınca kazandıklarımla Hasselblad marka profesyonel bir makine

aldım. Dijitale geçiş döneminde filmli makinelerini kullanmayan dostlar ve arkadaşlar makinelerini bana armağan ettiler ve böylece elimde 40 civarında fotoğraf makinesinden oluşan küçük bir koleksiyonum oldu. Benim dijitale geçişim ise 2007 yılında Nikon D80 ile oldu.

Çalışmalarımı sürdürürken 1987-1988 yıllarında Ankara Fotoğraf Sanatçıları Derneğine (AFSAD) üye oldum. Burada çeşitli görevler aldım sonra kimi nedenlerden AFSAD'tan ayrıldım. FSK' yı kurmadan önce benim gibi AFSAD'tan ayrılan bir grup arkadaşlarla "Grup F" diye bir grup kurduk. Necatibey caddesinde bir arkadaşımızın bürosunda toplanıyor, fotoğraf çalışmalarımızı orada sürdürüyorduk. 1994 yılında 22 arkadaş Fotoğraf Sanatı Kurumu'nu (FSK) daha geniş bir yelpaze içinde Türk fotoğrafına destek olmak amacıyla kurduk. İlk başta AFSAD' takilerle rakip firma durumuna düştük, diyaloglar sertleşti, ilişkiler koptu. Ancak ilişkiler şimdilerde oturdu, bizim onlara rakip olmadığımızı onların kulvarı ile bizim kulvarımızın farklı olduğu anlaşıldı.

FSK' yı kurarken düşündüklerimizi hayata geçirebilmeyi başardık. Derneklerin temelde şöyle bir sıkıntısı olur. Dernekler belli bir süre yükselir, ama ondan sonra doğrusal bir çizgide gitmez; inişler çıkışlar, dalgalanmalar olur. Aradığını bulamayanlar küserler koparlar, bazıları dernek içinde sorun yaratırlar. Bunları FSK da yaşadı, hatta bir dönem bu sıkıntılar öyle büyüdü ki; derneği kapatıp AFSAD' la birleşelim noktasına gelindi. Sıkıntılı bir durum olduğu zaman Yönetim Kurulu kurucuları Danışma Kurulu olarak toplantıya çağırıyor ve durum tartışmaya açılıyor. Yönetim Kurulu ile birlikte değişik seçenekler ve çözümler üretilmeye çalışılıyor.

Sinema ve televizyon dernekleri de var ama ben fotoğraf derneğini yeğledim ve fotoğrafa ağırlık verdim. Zaten televizyonda 17 yıl çalıştım, sonrasında da 28 yıl eğitimini verdim. Ne kaldı geriye? Ama burada da "Kısa Film ve Belgesel Atölyem" var. Belli bir sayıya ulaşıldığında bu atölye de de çalışmalar başlayacak.

Her mesleğin üç ayak üzerine kurulduğunu düşünüyorum. Bunun bir ayağı uygulamadır, biri eğitim ve biri de yöneticilik. Bunların hepsini de yaptım. Binin üzerinde program yapmışım, bir o kadar da yönetmenlik yapmışım, TRT'de 10 yıl ders verdim. Ayrıca, Kültür Yayınları Müdürlüğü, Program Müdürlüğü, Ankara Televizyon Müdürlüğü yaptım. Hatta yöneticilik yaptıktan sonra tekrar prodüktörlük yapılır mı? Ben yaptım. Prodüktörlük benim mesleğim. Yöneticilik başkalarının takdiridir. Uygun görürler işin başına geçer yaparım. Bir süre sonra istemiyorum ben bu işten sıkıldım derim ayrılırım ya da siz yeterli bulunmazsınız görevden alınırsınız. Ama prodüktörlük benim işim ve onu ne zaman istersem tekrar yapabilirim. Bunun üzerine ben yöneticilikten ayrıldım ve yıl 2012, TRT de Ankara Televizyon Müdürlüğü görevinden sonra prodüktörlüğe dönen kimse yok.

Ondan sonra Üniversiteye geçtim. Üniversiteye geçme kararımı kolay almadım. TRT' de çalışırken Gazi Üniversitesinden bir teklif geldi. Hemen geçmedim. Yarı zamanlı olarak dersler verdim. 12 Eylül sonrası TRT' de yapılan yeni düzenlemeler, değişiklikler nedeniyle kararımı verdim ve üniversiteye geçtim. İletişim Fakültesinde televizyon ile ilgili dersler verdim. Fotoğrafçılığımı hiç ön plana çıkarmadım. Çünkü o dönemde fotoğrafçılık derslerini İbrahim Demirel veriyordu.

Başlangıçta, fotoğrafa meraklı kişi taklit etmekten de çekinmemelidir. Ustaların eserlerine bakıp neyi, nasıl yaptığını düşünmeli, hatta uygulamalıdır. Zamanla bilgiyi nerden aldığınızı hatırlamazsınız ancak bir şey onu çağrıştırır ve bir anda anımsar ve uygularsınız. Tekniklere hâkim olduktan sonra kendi üslubunuzu ortaya koyabilirsiniz. Bu süreçteki gelişim ve değişim beni hep heyecanlandırmıştır.

Kursa gelmiş ama sonra hiç uygulama yapmamış, hiç üzerinde durmamış biri kendini geliştiremez. Fotoğrafta bilmek yeterli değildir. Mutlaka uygulama gereklidir. Fotoğrafta temel kural budur. Yoksa bir süre sonra bilgiler yitirilir. “Ben bunu yapamam” dememelidir. “Bunu yapanın benden farkı nedir? O yapıyorsa ben de yaparım” demelidir. Fotoğrafa başladığımda düşüncem bu idi. Bugüne kadar da değişmedi. Fotoğrafa yeni başlayanları gözlemliyorum. Ne yazık ki temel eğitim aldıktan sonra kuruma devam edip üye olanların sayısı çok az, firemiz çok fazla. Ama burada kurumun bir suçu olduğunu zannetmiyorum. Kişiler ne bekliyor, ne düşünüyorlarsa temel eğitim bittikten sonra tamam ben öğrendim bu işi deyip uzaklaşıyorlar. Kimileri işi gücü nedeniyle zorunlu olarak gelemiyor ama firemiz çok oluyor aslında. Bir biçimde bu firenin azalması gerek. Bu konuda dernek yapabileceğini yapıyor, kapıyı herkese açık tutuyor. Genç arkadaşların çok yararlanabileceği seminerler oluyor, bakıyoruz 15-20 kişi geliyor. Tabii burada çağırılan kişiye de mahcup oluyor yönetim. Ama şamatalı tantanalı bir konu olduğu zaman da oturacak yer olmuyor. Burada yönetimin yapabileceği çok bir şey yok; üyelerin derneğe sahip çıkması gerek.

Atölyelerin de olması gerekiyor bence. Temel eğitimde alınan bilgiler yetmez. Atölyeler de olmalı ki kişi hangi dala meraklıysa o dalda kendini geliştirme olanağı bulsun. Uygulamayı eğitimden, eğitimi uygulamadan ayıramayacağımız için atölye hem sınıfta hem de saha da olmalı. Nasıl temel eğitim bitiminde fotoğraf gezisi yapılıyorsa atölyede de bu olmalı. Sınıfta kuramsal tarafı işlenip görsellerle desteklendikten sonra uygulama bölümü, sahaya çıkmaktır. Kurs sonu açılan sergilerde kurstan önce bir kare çekmemiş insanların fotoğrafları var. Bu da neyi gösteriyor; temel eğitim kapsamında olsa bile hiç fotoğraf çekmemiş bir kimse sergilenebilir fotoğraf çekecek duruma gelebiliyor. Ondan sonrası artık o kişinin bireysel isteğine, benimsemesine inadına ve işin üstüne gitmesine kalıyor. Dolayısıyla temel eğitimdeki hocası elinden tutup götürecek değil ya. Dolayısıyla temel eğitimden sonra da atölyeler daha ilerletmek isteyen ve bir alanda bilgi ve deneyimini ilerletmek isteyenler için olanak sağlıyor. Örneğin Tekin Hoca'nın atölyesi olmasa böyle bir çalışma yapmak aklınıza gelir miydi?

Bunca yıl fotoğrafla ilgilenmiş olmama rağmen bugüne kadar sadece bir yarışmaya katıldım. Ancak genç fotoğrafçılara yarışmalara katılmalarını tavsiye ediyorum. Eskiden yarışmaların hatır gönül ilişkileri nedeniyle çok tarafsız olmadığını düşünüyordum. Bu nedenle de yarışmalara katılmak istemedim.

Fotoğraf değerlendirmek öznel (subjektif) bir şey. Jürilerde fotoğraf seçerken öncelikle fotoğrafın, yarışmanın konusuna uyup uymadığına bakıyoruz. Sonrasında fotoğrafın hem içerik hem de teknik olarak kalitesine bakıyoruz. Kompozisyonuna, baskı kalitesine vb. bakıyoruz ve seçiyoruz. Örneğin geçenlerde jüri olarak katıldığım bir yarışmada dört kategoride binin üzerinde fotoğraf vardı. Öncelikle ilgili kategorideki fotoğrafları izliyoruz. Hepsini izledikten sonra tekrar başa gelip elemeye başlıyoruz. Eleme nasıl oluyor? Beş kişilik jüriden ikisi kalsın derse ikinci tura kalıyor fotoğraf. Böylece sayı azalıyor, sonra bir tur daha ve bu turda üç kişi kalsın derse fotoğraf kalıyor. Böyle böyle elene elene geliyor, en son kalan 15-30 fotoğraf içinde sıra derecelendirme yapmaya geliyor. Birinci, ikinci, üçüncü ve mansiyonları seçerken herkes fotoğrafa 10 üzerinden puan veriyor. Topluyoruz ve en yüksek puanı alan fotoğrafa yeniden bakıyoruz ve birinci olur mu'yu tartışıyoruz. Dediğim gibi öncelikle konuya ve yarışmanın amacına bakıyoruz. Çok güzel bir fotoğraf konuya uygun değilse eliyoruz. Örneğin geçen yıl Kızılcahamam jürisindeydim. Çok güzel bir kelebek makrosu vardı. O fotoğraf Türkiye'de her yerde çekilebileceği için Kızılcahamamı anlatmayacağından eledik. Ama her zaman bu kadar rahat olamayabiliyoruz. Eledikten sonra bakıyorsunuz kalanlar içinde birinci

olabilecek fotoğraf yok, o zaman da kötünün iyisini seçiyoruz. Kimi zaman birinciyi, ikinciyi, üçüncüyü seçemediğimiz de oluyor. Ancak dediğim gibi fotoğraf seçimi nesnel(objektif) olamaz. Benim beğendiğimi başkası beğenmeyebilir. Benim birinci seçtiğim fotoğrafı başkası dereceye bile sokmayabilir. Bunu en güzel Federasyonun her yıl çıkardığı derece, mansiyon alan fotoğrafları yayımladığı albüme bakarak görebilirsiniz. Kaçıyla aynı düşüncede olabilirsiniz bir bakın.

Fotoğrafla ilgili eğitim vermeye ilk olarak halk eğitim merkezlerinde başlamıştım. AFSAD'a üye olmadan sonraki ilk genel kurulda yönetim kuruluna aldılar beni ve eğitim öğretimden sorumlu yönetim kurulu üyesi yaptılar. Televizyonculuk eğitimi vermeye ise 1967'de İngiltere ye gidip geldikten üç yıl sonra başladım. Televizyon yayınına başladıktan sonra 1970 ve 1980 yılları arasında da TRT'de açılan bütün kurslarda ders verdim. Bu kursların bazılarının koordinatörlüğünü yaptım. Bu kurslara şimdilerde tanıdığımız bir çok isim katılmıştı.

Yaptığım çalışmalar arasında en önemsedğim, Devlet Opera ve Balesi'nde gerçekleştirdiğim çalışmadır. "Mavi Gözlü Dev" balesini ilk provasından sahnelenmesine kadar olan süreçte; sahne, dekor, kostüm, besteci, orkestra ve provalar da içinde olmak üzere tüm hazırlık evresini fotoğrafladım ve oyunun galasında Büyük Tiyatro'da sergisini açtım. Oyun İstanbul'a gidince sergisi de beraberinde gitti. Projeye ilgili son çekimimi oyunun ilk gösteriminde (prömiyerinde) yaptım. Bu çekimde deklanşör sesi nedeniyle biraz zorlandım. Sonrasında boş bir locadan çekim yapma olanağı sağlanınca sorun büyük ölçüde çözümlenmiş oldu. Çekimimi buradan yaparak gürültü sorununu büyük oranda çözmüş oldum.

Değişik bir ortamda ve değişik bir alanda çalışmanın peşindeydim ve böyle bir çalışma için uzun süre ortam kolladım. Bu fırsat da tesadüfen Nazım Hikmet'in hayatını konu alan "Mavi Gözlü Dev" balesinde çıkmıştı. Ne yazık ki bu çalışmamda, düşündüklerimin ancak %60'ını gerçekleştirebildim. Projeye Kodak sponsor olacaktı ancak çekimler esnasında Kodak Türkiye Genel Müdürü istifa edince harcamaları onaylayacak kimse bulunamadığından sıkıntıya düştüm. Sonrasında başka desteklerle çıkarabildim sergiyi. Ancak tam istediğim gibi olmadı. Kafamdakilerin bir bölümünü gerçekleştiremedim belki ama, o zaman farkında da değildim; sanırım birçok ilke imza atmışım. Bir bale, ilk provası, ilk sahnelenmesi, bu süreçteki tüm aşamalar, 3000 in üzerinde fotoğraf ve bir oyunun sergisi. Düşündükçe bazen ben de şaşırıyorum ve "İyi bir iş yapmışım" diyorum.

Belli bir fotoğraf dalına yoğunlaşmak yerine farklı konularda fotoğraf çekimleri yapıyorum. Zaman zaman portre, zaman zaman doğa, makro çekiyorum ve son zamanlarda ürün çekimi yapmaya başladım. Fotoğraf makinesi olmadan yani "silahsız(!)" gezmiyorum. Ancak fotoğraf makinesini de taşımış olmak için taşımıyorum. Eğer makinem yanımdaysa mutlaka çekime hazır olmalı. Ortamdaki ışığa göre poz ölçümünü yapar ve diyafram, enstantane buna göre ayarlı şekilde hazır tutarım. Sürekli her şeyi hazır tutmak oldukça önemli ancak her zaman yeterli olmayabilir, zamanlama ve şans da fotoğrafçı için oldukça önemlidir.

Fotoğrafçılar için arşivlemenin de ciddi bir sorun olduğunu düşünüyorum ve benim de yapamadığım şey bu. Çektiğim tüm fotoğrafların negatifleri, negatif zarflarında dursa da sistematik bir biçimde olmadığından belli bir zamandaki ya da belli bir konudaki fotoğraflara ulaşmakta zorlanıyorum. Dijitale geçtikten sonra da, önceleri fotoğrafları CD ya da DVD'de sakladım. Bir şey gerekince bilgisayara yerleştirmeye çalıştığım CD kırılınca CD ve DVD'nin de yetersiz geldiğini düşünmeye başladım ve her CD ve DVD'nin de kopyasını oluşturdum. Aynı zamanda bellek kartlarımı da hiç boşaltmıyorum, dolduğunda yeni bir kart kullanıyorum. Bir başka deyişle, bellek

kartlarımı film kullanır gibi kullanıyorum.

S. HALÛK UYGUR

Fotoğraf: Erhan Yelekçi - İsmail Ökke

Görüşmeler/Derleme/Metin Yazımı:

Melihat Güngör

Düzelme:

Son Düzeltme:

S. Halûk Uygur

Fotoğraf Sanatı Kurumu (FSK)

Sanatın Ayırına Varmak

Fotoğrafla geçen uzun yıllarımı dikkate aldığımda, “anı var mı?” sorusuna, “hayır” demek mümkün değil. Sadece fotoğraf dünyam veya genel olarak fotoğraf dünyamız değil, yaşamda geçmişimizin yâd edilmesi ve olup bitenlerden ders çıkarılması bağlamında da anıların irdelenmesi kaçınılmazdır.

Konu fotoğraf olunca belki biraz daha seçici olmak gerek. Fotoğrafla nasıl tanıştığımı anlatmakla başlayayım iyisini. Oldukça karışık bir durum. Fotoğrafla tanışmak; fotoğraf makinesi ile tanışmak mıdır, yoksa fotoğrafın bir sanat disiplini olduğunun farkına varılması mıdır? Ne yazık ki, fotoğrafla tanışmaktan söz edildiğinde, daha çok fotoğraf makinesi ile tanışmak (ki ben katiyen onaylamıyorum bu ilişkilendirmeyi) şeklinde bir algı ile bakılıyor meseleye. Bu algı (böyle pürtelaş bir bakış açısı) nedeniyledir ki, bazı ağabeylerimiz, ustalarımız; fotoğrafta 40.-50. sanat yıllarını daha 60 lı yaşlarına gelmeden kutlayabiliyorlar.

Aslında benim üç yaşında çekilmiş bir fotoğrafım var. Boynumda fotoğraf makinesi asılı. Ben o fotoğrafın ne zaman çekildiğini asla hatırlamıyorum. Demek ki doğduğum yıllarda bile evimizde bir fotoğraf makinesi vardı, hatırladığım zamanlarda da hep bir fotoğraf makinesi oldu evimizde.

Tabii ki benim, fotoğrafın bir sanat disiplini olabileceğini sezmem, algılamam, kavramam çok daha sonralara ait.

Fotoğrafla geçen bu uzun süreç içinde beni etkileyen anılar arasından biraz esprili olanlarına öncelik vermek istiyorum. Fotoğrafa hobi olarak başladım. Hobi olarak başlayınca birçok iyi güzel anı da oluyor ister istemez. Ve fotoğrafın bir hobi olmaktan öte kendini ifade biçimi olduğunu ise, çok daha sonraları fark edebildim. Bu da yeni bir yaşam tarzı ve yeni anıların oluşmasını getirdi beraberinde.

Fotoğrafımızın Nasreddin Hocası; “Mehmet Dilci”

Fotoğrafa ilk başladığım yıllarda biz dörtlü bir grup olarak dolaşırdık. Benim de dahil olduğum, Dr. Ercan Altun, Hakkı Akdeğirmen ve bu yıl 30. Sanat yılını kutlayan Mehmet Dilci ile birlikte dört kişilik sıkı bir ekip.

Bu dörtlünün fotoğrafa başlamasından itibaren çok ilginç ve esprili anılar da oluşmaya başladı. Özellikle de Mehmet Dilci. Dilci için fotoğraf dünyasının Nasrettin Hocası diyebilirim rahatlıkla. Hatta en son 30. Sanat yılını kutladığımızda onu gençler şöyle bir portre ile temsil etmişlerdi. Eşeğe ters bindirmişler ve eşeğin boynuna da eski bir fotoğraf makinesi asmışlardı. Sadece Nasreddin Hoca tiplmesi yapmakla kalmayıp, bugün gelişigüzel yapılan fotoğrafa itirazı da böylece dile getiriyorlardı.

Mehmet Dilci ile pek çok gezimiz oldu. Bunlardan biri de Mardin’e yaptığımız bir dizi gezidir. 1995 li yıllardı. O zaman Mardin de terörden etkilenen bir kentti. Belediye Başkanı ve Çimento Fabrikasının Müdürünün davetiyle gitmiştik Mardin’e. Amaçları Mardin’i bir turizm kenti yapmak idi. Mardin’in tanıtımını yapmak istiyorlardı. Fotoğraflar için de, en yakın Fotoğraf Derneği olan AFAD’a müracaat etmişlerdi. Ben AFAD’ın başkanıydım o tarihlerde. Ben başkan olduğuma göre yıl 95 değil, 98 olmalı. Önce Ercan Altun ve Mehmet Dilci ile birlikte gittik. Sonraki gidişlerimizde bu sayı sekize kadar ulaştı. Mardin, Hasankeyf ve Midyat’ta fotoğraf çektik. Önümüzden polis mayın tarıyor ve arkasından biz fotoğraf çekiyorduk. Bunun sonucu olarak ortaya çıkan fotoğraflarla tüm

Türkiye’yi dolaşan sergiler açtık, takvimler, kitaplar yaptık. Bu fotoğrafları gören başka fotoğrafçılar ve sinemacılar bizi arayarak oraya nasıl gidebileceklerini sordular, bizden bilgi aldılar. Daha sonra Berivan filmi çekildi orada. Sonuçta Mardin bugünkü haline geldi. Halbuki o yıllarda yemek yiyecek doğru düzgün bir lokanta, kalacak doğru düzgün bir otel yoktu. Bugün çok güzel lokantaların, çok yıldızlı otellerin bulunduğu, antikacıların var olduğu bir şehir Mardin. Terörden uzak, turist akınına uğrayan bir şehir haline geldi.

O günlerin birinde Mehmet Dilci ile Kasımiye Medresesi’ne gitmiştik. O dönemde meşhur bir de televizyon reklamı vardı. Banu Alkan’dı sanırım reklamda oynayan. Saf rollerinde. Bir kokoreçiye “Benim kasetim var... Siz benim kasetimi dinlediniz mi?” diye soruyordu. Tam o günlerdi işte, Kasımiye Medresesi’nde fotoğraf çekerken Mehmet Abi antik bir taşa basarak yere düştü. Acilen Mardin Devlet Hastanesi’ne götürdük. Fakat hastanede hiç doktor yok. Hemşireler var sadece. Okuldan yeni mezun olmuş genç kızlar. Oraya gidene kadar acıdan bağırان Mehmet Abi, çevresini genç kızlar sarınca susuverdi birden. Sonra acısını unutarak, çevresini saran kızlara reklamdaki ifadeye benzer bir ifade takınarak “Benim sergim var... Siz benim sergimi gördünüz müüü?” diye sordu.

Sonra hastanede doktor olmadığı için bacağına kırık olduğu kararını ben ve Ercan verdik. Hemşirelerden biri de kırık bacağı alçıya aldı. Yeterince bilgili saramadığımız için biraz acısı oldu ama en azından sakat kalmaktan kurtuldu.

Daha sonra başka bir gidişimizde gördük ki Mehmet Abi’nin düştüğü taşın etrafını çimento ile çevirmişler, gelen her ziyaretçiye anlatıyorlar;

“Burada fotoğraf sanatçısı Mehmet Dilci çekim yaparken düştü”. Böylece Mehmet Abi turizm tarihine geçmiş oldu.

Yine bir keresinde Mehmet Abi ile dolaşırken bir çocuk geldi yanımıza. “Abi” dedi, “Siz TRT’den mi siniz?” Mehmet Abi; “ yok biz AFAD’danız” deyince çocuk durdu, düşündü, Abi o kanal bizde çıkmıyor, çekmeyin“ dedi.

Mehmet Abi ile anılar bitmez. Bir keresinde Taşkale’ye geziye gitmiştik. Bu gezimize İzmir’li önemli bir fotoğraf sanatçısı olan Nail Uygur da katılmıştı. Mehmet Abi Nail’i görünce kendini anlatmaya başladı. Dedi ki; “Ben çok önemli bir fotoğrafçıyım. Yaptığım fotoğraflar tüm Türkiye’de çok beğeniliyor. Hatta bir gün Konya’da fotoğraf çekerken Yusuf Tuvi beni gördü. Dedi ki, ‘Sen çok iyi bir fotoğrafçısın, senin fotoğraflarından kartpostal yapmak istiyorum. Ne dersin?’ Mehmet abi böyle deyince, İzmir’li olan Yusuf Tuvi için Nail Uygur itiraz etti. ‘Abi’ dedi ‘Bir yanlıştın olmasın. Yusuf Tuvi böyle kartpostal işleriyle uğraşmaz. Elektrik mühendisidir.’ Mehmet abi ısrarında devam etti. ‘Hayır’ dedi. ‘Yusuf Tuvi idi.’ O zaman Nail Uygur, ‘Yusuf Tuvi’yi tarif et abi, nasıl biridir?’ dedi. Yusuf Tuvi, hepiniz bilirsiniz, zayıf ve uzun boylu bir abimizdir. Mehmet abi; ‘Kısa boylu ve şişman’ dedi. Nail Uygur ‘Nasıl olur abi’ dedi, ‘Yusuf Tuvi zayıf, uzun boylu biridir’. Mehmet abi şöyle bir durdu, düşündü ve dedi ki; ‘Demek ki ben görmeyeli boyu uzamış’. İşte böyle bir Nasrettin hocadır Mehmet abi. Bilmediği hiçbir şey yoktur neredeyse. Yapmadığı iş yoktur. Makineniz bozulunca tamir eder, kendine has filtreler yapar, yeni yöntemler bulur. Hatta ilk defa ebru ile fotoğrafı birleştirip kendine göre yorumlayan kişidir... Beyşehir’e gitmiştik. Orada bir telefon geldi kendisine, karşıdaki bir kız sesi idi. Bir kız onu köprüde fotoğraf çekerken gördüğünü, çok karizmatik bulduğunu, kendisinden çok etkilendiğini söyleyerek, tanışmak istediğini ve ne iş yaptığını sordu. O

da dedi ki;” Biraz doktor, biraz eczacı, biraz çiftçi, ressam ama sapına kadar fotoğrafçı.”

Mehmet abi böyle bir insan işte. Onunla olan anılarımı yazsam bir kitap olur. Bir gün yazacağım bunları ve adı da “Dilci Evliya Çelebi ‘nin Seyahatnamesi” olacak. Böylece daha çok insan okuma şansına sahip olacak.

Mehmet Dilci’nin benim hayatımda çok önemli bir yeri var. Hem çok konuşan, hem de aynı zamanda aksi biri olarak bilinir ama içi pırıl pırıldır. “Alo” dediniz mi koşarak gelir. Çok az bir gelirse, tüm yaşamını fotoğrafla götürür. Yaşamında başka bir şey yoktur. Bu açıdan çok saygındır. “Benim” diyen çok kişiden de çok fazla şey üretmiştir. Bizim “Sunu” diye bir yayın organımız var. Her sayımızda birini yazarız. O sayıda da sıra Mehmet Dilci’ye gelmişti. Birileri O’ na; “Senin aleyhinde yazıyorlar” demiş. Bu bir hışımla çat kapı derneğe geldi ve “bana ait yazıları çıkarın” dedi. O kadar ısrar etti ki okumadan, mecburen o sayfaları çıkarmak zorunda kaldık. O kadar güzel ve komik şeyler yazmıştık ki hakkında, o sayfalar el altından satıldı ve çok daha fazla para kazandık. Şimdi hep bunu anlatır ve “Sunu Dergisinden kâr ettiren tek kişi benim” der.

Acı Bir Olay

Tabii ki acı anılar da var. Bunları en önemlisi 1995 Kasım’da yaşanan bir trafik kazası. Kapadokya’ya fotoğraf çekmeye gidiyorduk. 40 kişi vardı otobüste. Pozantı’da bir kaza oldu. Bu kazada maalesef 13 kişi öldü, pek çok insan da yaralandı. Benim de boynum kırıldı. Birkaç gün yoğun bakımda kaldım. Daha sonra, birkaç sene sonra, AFAD Başkanı iken bu 13 arkadaşımız adına yapmaya başladığımız “13 Kare Uluslararası Sanat Festivali” bu gün hâlâ devam ediyor. Önümüzdeki yıl 13. sü yapılacak. Sonuncu hariç, bu güne kadar yapılanların hepsinin koordinasyonunu ben yaptım. Bu kaza, fotoğraf dünyasına böyle bir etkinliğin kazandırılmasına neden olan çok acı bir olaydır.

En Kötüsü Sanatçı Duyarlılığına Uymayan

İkiyüzlü Davranışlardır

Bu kazanın dışında beni en çok zorlayan şey, fotoğraf dünyasındaki anlamsız, yaşamımıza hiçbir katkısı bulunmayan kısır tartışmalar ve bazen bir sanatçı duyarlılığına uymayan ikiyüzlü davranışlardır. Aslında bunları unutmak gerek, böyle anıların hatırlanmaması daha iyi.

Yaşamın her alanında ikiyüzlü davranışlar var. Ama fotoğraf dünyasında daha fazla var. Çünkü sanat, egoların bilendiği bir alandır. Sanatta hırs var. Sanatçı hırslı olur. Bundan kendine çizmiş olduğu hedefe ulaşma azmini kast ediyorum. Sanatçı bu azimden arındırılırsa, geriye sanat kalmaz, hobi kalır. Önemli bir hedef olmadan hobi olarak uğraşılan fotoğraf faaliyetinde görülen hırs ise bazen patolojik boyutlara ulaşabiliyor. Kendine hedef koyup azimle çalışmadığı için kendilerini geçenler oluyor ve o patolojik hırs kendini geçenleri yok etme içgüdüsüne dönüşebiliyor. Fotoğraf dünyasında görünen o ki, bu tip hırs artacak. Neden dersiniz, çünkü eskiden hem sanat hem hobi için yapıldı fotoğraf, şimdi ise fotoğraf o kadar çok hobi için yapılıyor ki, sanat ve hobi fotoğrafçılığı ayrılıyor hızla. Bu yüzden çatışmalar ve kırılmalar olacak. Çünkü ayrılırken, diğerinin tarif edilmesi ve kendini ondan ayırıştırması gerekecek. Bu arada kırılanlar olacak doğaldır. Sanat tarihi incelenince hep böyle olduğu görülür.

Sanatçılar Anlaşılmama Sorunu Yaşarlar

Sanat ve bilim yapanlar devamlı bir anlaşılma sorunuyla karşılaşır. Neden dersiniz, çünkü bilim adamı ve sanatçı, alışlagelmişin dışında bir şeyler söyledikleri için bilim adamı veya sanatçıdır. Alışlagelmişin dışında bir şeyler söyleyince haliyle tepki de büyük olacaktır. Bu yüzden ben tepkiden değil, tepkisizlikten korkuyorum.

İyi Şeylere Vesile Olmak

Anılar deyince biraz da kötü anıları unutup, geride hoş seda bırakan anıları anlatmakta fayda var.

Örneğin Mardin'e yaptığımız çalışmadan yaklaşık beş altı yıl sonra bir daha gittik. Bir öğrencim de vardı yanımızda. Kasımiye Medresesi'ne gittik ve çok güzel bir değişim olduğunu gördük. Medrese çok değişmiş. Bakım yapılmış, her yer tertemiz. Her tarafa turistik tesis yapılmış, tuvaletler yapılmış, çocuklar turistik eşya satıyorlar. Beyaz elbiseli turizm polisi gelmiş, medresenin odaları etnografik olarak düzenlenmiş. Çok memnun oldum. Orada daha önceki dönemden tanıdığımız bekçi Mehmet Ali vardı. Beni uzaktan gördü tanıdı, yanımıza geldi. Bana; "Doktor" dedi, "Sen misin?" Daha sonra çevresine baktı, eliyle beni göstererek yüksek sesle "İşte Mardin'i kurtaran adam bu" dedi. Şaşırdım, "Nasıl yani, Mardin'i ben nasıl kurtardım?" Değişime olan katkımızı anlatıyordu. Bu benim için çok onur verici bir olaydı. İnsanın bir şeyi değiştirmiş olması ve bunu fotoğrafla yapması, herhalde bir fotoğrafçı için en güzel anıdır. Bu değişime katkım olduğu ve bunu da fotoğrafla yaptığım için çok memnun oldum. O günkü gezide çimento fabrikasının misafirhanesine de uğramıştık. O dönem çektiğimiz fotoğrafların duvarlarda asılı olduğunu gördük. Sekiz yıl önce çekilmiş bu fotoğrafları o zaman beğenmedim. Beğenmediğim için de, bizimle birlikte bu seyahatte bulunan öğrencim Gülsüm'e fotoğrafların bana ait olduğunu söyleyemedim. Ama bekçi Mehmet Ali ile karşılaşmış bahsettiğim o coşkulu an yaşanınca, beğenmediğim bu fotoğrafların, böyle önemli bir değişime ve gelişmeye katkısı olduğunu gördüğümde, aslında güzel fotoğraflar olduğunu anladım. Akşam geri döndüğümüzde Gülsüm'e fotoğrafların benim olduğunu söyledim. Eh o da haklı olarak neden önceki akşam bunu

söylemediğimi sordu. “Bu fotoğrafların güzel olduğunun dün akşam farkında değildim. Ama bugün gördüm ki bu fotoğraflar bir şeyleri değiştirmiş, demek ki bu fotoğraflar güzelmiş, yeni fark ettim” dedim. Bu fotoğrafların her şeyin olumlu yönde değişmesine katkısı olmuştu.

Nereden Nereye

1998 de yine Mardin’e gitmiştik. Mardinliler de alışık değil o yıllarda fotoğrafa. Fotoğraf çekiyoruz, çocuğun biri yanımıza geldi; “Abi ne yapıyorsunuz?” dedi. Biz de, Mardin’i tanıtmak için çalıştığımızı, Mardin’in güzelliklerini, tarihi eserlerini fotoğraflarla anlatacağımızı söyledik. Çocuk çok şaşırıldı. “Abi siz aptal mısınız” dedi. “Bakın şu kitapçıda bir sürü kartpostal var, gidin alın.” Mardin bir tek fotoğrafçıya şaşırın bir şehir iken, kısa zamanda bu hale gelmişti.

“Turist misiniz?” Önyargısı

Bir defasında da Diyarbakır’da eşimle ve bir kız öğrencimle, yine Gülsüm vardı yanımızda, geziyoruz. Bir genç geldi yanımıza, beni durdurdu ve başladı işaretle konuşmaya. Beni gösterdi eliyle “Sen”, kendini gösterdi “Benim”, sonra fotoğraf makinesini göstererek fotoğraf çekme hareketi yaptı, “Fotoğrafımı çeker misin?” Ben de; “Hemşerim” dedim, “Neden Türkçe konuşmuyorsun da işaretle anlatmaya çalışıyorsun?” “Aaaa” dedi “Sen Türk müsün?” “Evet” dedim. Bu seferde yanımdakileri gösterdi. “Ya bunlar?” Eşimle, kız öğrencim. “Peki” dedi “Bunlar?” Hınzırlığım tuttu. Kızların ikisi de sarışın. “Yok” dedim. “Onlar Fransız.” Döndü arkadaşına ve “Biz” dedi “Birini bile bulamıyoruz, adam iki taneyi birden götürüyor.”

İnsan Fotoğrafı

Sadece bizim ülkemizde değil, yurt dışında da bazı yerlerde durum böyle. Doğuya gittiğinizde de benzer tepkiler alıyorsunuz. Kuzey Afrika’yı hariç tutuyorum. Onlar turizmin nasıl bir ekonomik döngü olduğunu, nasıl para getirdiğini anlamışlar. Batı’da ise insan fotoğrafı çekmek çok zor. Zannederim insanlar eğitim düzeyi yükseldikçe özel alanlarına girilmesine daha çok itiraz ediyorlar. Eğitim azaldıkça, bundan hoşlanıyorlar. Örneğin doğuda birinin fotoğrafını çektiğinizde çok mutlu oluyor. Eğitimli bile olsa. Batıda ise tam tersi, onu özel hayatına girme olarak kabul ediyor. Hangisi doğru bilmiyorum. Ama gün geçtikçe bu durum Batıdaki insan lehine değişiyor. Gitgide insanlar daha az fotoğraf çektirir hale geliyorlar. Çünkü o kadar çok fotoğraf çeken oldu ki. İnsanlar fotoğrafa o kadar çabuk ulaşabiliyorlar ki, fotoğraf çektirmenin Doğulu insan için de bir cazibesi kalmadı.

Üstelik bir de çekilen fotoğraf kullanılıyor. Eskiden de kullanılırdı ama kötü kullanılmazdı. Şimdi kötü de kullanılıyor. Değişik mecralarda, reklamlarda, internette, facebook’ta. Bazen de değiştirilerek kullanılıyor. Bu tip şeyler tepkilere yol açıyor.

Bilinçlenme

Fakat tüm buna rağmen özellikle Türkiye’deki fotoğrafın (fotoğraf deyince sanat fotoğrafını kastediyorum) gittikçe bilimsel temellere oturduğunu görüyoruz. İnsanlar eğitim alıyor. Atölyeler açılıyor. İnsanlar bildiklerini birbirine aktarıyorlar. En azından insanlar fotoğraf makinelerini almakla fotoğrafçı olunamayacağını, eğitim almak gerektiğini görüp, öğreniyorlar. Bu farkındalık yaratılıyor. Ah ki şu olmasa; Herkes, kimsenin mükemmel olmadığını hissetse. Dolayısıyla mükemmel fotoğrafı da hiç kimse çekemeyecektir. Herkesin bir sonraki fotoğrafı bir öncekinden daha iyi olacaktır. O zaman fotoğrafa aşık olmak yerine, fotoğrafını eleştirmek ve eleştirenden de mutlu

olmak anlayışı gelirse, bu tartışma ve kavgaların da önü kapanacaktır diye düşünüyorum.

Aileden Devralınan Miras

Aslında fotoğrafa başlama öykümü aşama aşama anlatmak isterim. Biraz önce söyledim. Boynuma üç yaşında asılmış bir makine ile hatırlıyorum fotoğraf makinesini. Evimizde fotoğraf makinesi her zaman oldu. Babam çok varlıklı olmayan bir memur olmasına rağmen entelektüel bir insan olması nedeniyle evimizde o dönem için lüks sayılan radyo, pikap, fotoğraf makinesi ve daha sonra televizyon gibi teknolojik aletler vardı. Bunların evlere ilk girdiği ailelerdendik. Fotoğraf makinesi de böyle girdi eve.

Ancak İlk defa, fotoğrafla kendi görüntümü tespit etmenin dışında düşüncelerimi başkasına anlatabileceğimi anladığım an 1982 yılı idi.

Milat

12 Eylül 1980 askeri darbesi olmuştu. Ben o sırada askerlik görevimi yapıyordum. Hiç bir gerekçe gösterilmeden tutuklandım. 6 ay işkence gördüm. 6 ay sonra; “Aaa, yanlışlık olmuş” deyip bıraktılar. Ama bir kere sakıncalı olmuşum. Eşimin mecburi hizmeti nedeniyle “sakıncalı” olarak Kayseri’de göreve başladık.12 Eylül’den hemen sonra sakıncalı olarak yaşamının zorluğunu, ancak o zamanı aynı zorluklar içinde yaşayanlar bilirler. Mecburen içimize kapandık. Fakat gene de kendi çapımızda entelektüel bir yaşam sürme yolunu seçtik. Bu yollardan biri izcilik ve dağcılıktı. Erciyes dağının dibinde olması nedeniyle Kayseri’de dağcılık yapma olanağı arttı. Yaşım 26 filan. Gencim. Damarlarda hâlâ sıcak kan dolaşüyor. Erciyes’e zirve yapmak üzere çıktık. Öyle kolay kolay herkesin göremeyeceği manzaraları görme şansını yakaladık. O an şöyle bir duygu oluştu. “Başkaları göremiyor ama burayı ben görüyorum”. Burayı nasıl anlatırım, başkalarına nasıl gösterebilirim?” Doğanın sizde yaratmış olduğu duygusal değişimi başkalarına aktarmak! İlk olarak karıma, Hanife’ye aktarma ihtiyacı duydum. Fotoğraf makinesine de ilk olarak böyle bir gözle orada baktım. Bu bir milattır belki. Artık bundan sonra fotoğraflarımda kendimin sureti yerine düşüncelerim olmaya başladı.

Fotoğraf Eğitimi

Adana’ya geldiğimde, 1990 civarında AFAD’la tanıştım. Orada da fotoğraf eğitimi diye bir şey gördüm. Böylece fotoğraf eğitimi alma ihtiyacı doğdu. O andan itibaren de fotoğrafın bir eğitim dalı, hatta eğitim alınması gereken bir bilim dalı olduğunu düşündüm. O dönem benim çok yarışmalara katıldığım, çok ödül aldığım, AFİAP ve EFİAP unvanları aldığım dönemdir. 1998’e gelene kadar hiç sergi açmamıştım. O zaman sergi açmak bana çok kolay görünüyordu. Ödüllü fotoğraflarımı yan yana koysam sergi olur diye düşünüyordum. Bunun için fotoğrafları büyüttüm, koydum yan yana, baktım çamur gibi. Demek ki ödül almak önemli değil, önemli olan duygu ve düşüncemin bir düzen ve sistem içerisinde anlatılması. Ve o güne kadar yapmış olduğum tüm fotoğrafları çöpe attım.

Altın Oran Düşünce ve Sanat Platformu

Bugün bende gördüğünüz hiçbir fotoğraf 1998’den öncesine ait değildir. 98’den sonra fotoğrafta duygu ve düşüncenin anlatılması temelinde sistemli çalışılan, birlikte üretilen, önceden projelendirilen, gerekirse kurgulanan, gerekirse “an”ı biçimlendiren-kaydeden ama kurgunun da sanatın temeli olduğu gerçeğinden asla uzaklaşmayan bir anlayışla ve bildiklerimi, öğrendiklerimi

başkaları ile paylaşarak bugüne geldim. Geçen yıldan itibaren yeni bir anlayışı paylaşıyoruz. Bu anlayış da şudur; Tek başına hiçbir yere gidemezsin, topluca gitmek zorundasın. “Altın Oran Düşünce ve Sanat Platformu” buradan doğdu. Şu an benim etrafımda pek çok genç var. Pek çok fotoğraf ve proje üretmekte ve birçoğu beni geçmiş durumda. Çok sayıda kitap çıktı. Bizzat benim imzam olan 20’ye yakın kitap var. O gençlerin de 15 civarında kitabı var ve dolayısıyla bu grup 30 civarında projeye imza atmış durumda. Birçok konuda sanat eğitimi veriliyor, sinemaya da başladık bu dönemde. İçinde ressamların, heykeltıraşların olduğu çoğu fotoğrafçı olan bağımsız bir grup bu. Şöyle bir dünya görüşü ile bakıyorlar; Sanat olan fotoğraf değildir. Sanat düşüncedir. Fotoğraf da resim gibi, tiyatro gibi bu düşüncenin aktarılması için bir araçtır. Bu arkadaşlar; “Asıl sanat, insanın beyninde oluşur” bakış açısıyla yürüyen kişilerdir. Dolayısıyla çoğu fotoğraf kökenli olmasına rağmen bugün multidisipliner düşünen arkadaşlardır.

Mehmet Baltacı

Mehmet Baltacı’yı anmadan geçmek olmaz. Ben Mehmet Baltacı’yı, Baltacı AFAD Başkanı iken tanıdım. Belki de AFAD’a temel fotoğraf kursu almadan üye olan tek kişiyim. O dönemde beni Baltacı’ya götürdüler. “Temel Eğitim Kursu almadı ama fotoğrafları çok iyi, bu doktoru üye yapalım” dediklerinde, fotoğraflara baktı ve beni AFAD’a üye yaptı ki, AFAD’a üye olmak çok zordu o dönemde. Onu bu şekilde tanıdım, sonra çok sıkı dost olduk. Benim önümü açan, önderlik yapan birçok ağabeylerimden biridir. Maalesef ölümü de yakınlarımda oldu. Baltacı uzun yıllar İstanbul’da çalışmış bir fotoğrafçı. Aslında daha ilkokuldayken babasının kendisine önerdiği meslekleri reddederek fotoğrafçı olmuş. Memleketi Erzin’de de fotoğrafta ulaşacağı düzeyden mutlu olmamış ki önce İzmir’e oradan da İstanbul’a gitmiş. İstanbul’da Sami Güner, Ersin Alok dahil olmak üzere, birçok ustanın yanında çalışmış. Profesyonel fotoğrafçılığı öğrenmiş ve bu arada sanat fotoğrafına özel bir ilgi göstermiş bir ağabeyimizdi. Sadece fotoğraf alanında değil, her alanda dolu dolu idi. Daha sonra uzun yıllar birlikte çalıştık. Hatta ben AFAD Başkanlığına aday olacağım sırada, “Hocam ben yeniyim, bu derslerde zorlanırım” dediğimde, “Sen merak etme aday ol, ben gerekirse derslerin hepsini anlatırım” dedi ve beni yüreklendirdi. Bu açıdan benim için önemli bir yere sahiptir. AFAD’daki herkes için önemlidir. Sadece bilgisini değil, ekipmanını, dünyasını ve her şeyini paylaşırdı. Ölümü de kutsal bir güne denk geldi. “13 Kare Festivalleri’nden birinin başlangıç günü, başlangıç seremonisi yapıldığı an, vefat etti. Seremoniyi de ben yönetiyordum. Sunumları yaptık, bitirdik, sergiyi açtık, telefon geldi. Başkent hastanesinden aradılar, Baltacı’nın vefat ettiğini söylediler. Biz her 13 Kare’de bir sevgi ve dostluk yürüyüşü yaparız. Bu bilgiyi aldıktan sonra Baltacı’nın adını anarak ve ağlaya ağlaya yürüyüş yaptık ve sonra hep birlikte hastaneye gidip ustaya son görevimizi yaptık. Erzin’de evinin karşısındaki mezarlığa, çok sevdiği doğanın içerisine gömüldü. Geriye çok sayıda öğrenci ve kitap bıraktı. Bunlardan birisi Adana Fotoğraf Tarihi’dir. Ayrıca eski Adana fotoğrafları olan çok sayıda kitap ve albüm bıraktı. Kendisinden seçmeler albümünü bıraktı. Ben ve birkaç arkadaşım kendisiyle ortak kitap yapma şansına da sahip olduk. “Tarihi Fotoğraflarla Adana” diye yapılan derleme benim, onun ve bazı arkadaşların çabalarıyla yapılmıştır. Aynı zamanda benim Adana tanıtımıyla ilgili yapmış olduğum, “4000 Yıllık Öykü Adana” adlı kitaba hiç çekinmeden fotoğraf verdi. O kitaplarla da yaşamaya devam ediyor. O öldükten bir sene sonra 1. Ölüm yıldönümünde anarken alınan bir kararla Adana Büyük Şehir Belediyesi, Altın Koza bünyesinde tarihi Kız Lisesi binasında “Mehmet Baltacı Fotoğraf ve Sinema Tarihi Müzesi”ni kurmaya karar verdik. Ailesi bütün makinelerini (sanırım 200 civarında makinesi vardı), tüm fotoğraf arşivini, kendisinin topladığı fotoğraf arşivini bu müzeye hediye etti. Şu an Adana bu müzenin daha da zenginleşmesiyle, 10 bin fotoğrafı olan bir fotoğraf ve sinema tarihi

müzesine sahip oldu ki, Balıkesir'den sonra ikinci müzedir bu. Adana'da bu tip müzelerin açılmasının ilk çıktığı oldu.

Kasım Gülek Sanat Galerisi

Konu AFAD ve fotoğraf olunca güzel şeyler söyledik. Güzel bir anı daha anlatayım, doğrusu tarihe kalmasını isterim. Ama ondan sonra sitemlerim de olacak, tarihe bunlar da kalmalı. AFAD'ın birçok binası oldu. Ben AFAD'a girdiğimde şu an arkeoloji müzesinin karşısında olan bir binadaydık. Ben yeni bir üyeydim. O sırada yer konusunu tartışıyorduk. AFAD yer kirasını ödeyemiyordu, kapanma tehlikesi vardı. Belediye'den bir yer talep edilmesini önerdim. İki grup vardı. Bir grup belediyeden yer alırsak, onun güdümüne gireceğimizi ve onun siyasetine alet olacağımızı söylüyordu. Öbür grup ise, “niye alet olalım, biz isteyelim, isteyen bir yüzü, vermeyenin iki yüzü” dediler. Onun üzerine benim önerim ve Baltacı'nın da desteği ile Belediyeye gittik. Şu an yıkıldı merkez caminin karşısında bir yer verdiler ve 13 Karede burada başladı. Yerimiz olmadan yapamazdık. Burayı kadın kuruluşları ile birlikte bize verdiler. Uzun süre burada kadın kuruluşları ile birlikte çalışıp soluklandık. Benim Başkanlığım döneminde, herhalde derneğin tarihinde ilk defadır, Kültür Bakanı İstemihan Talay Derneği ziyaret etti. O sırada Baltacı hayattaydı. O zaman Baltacı müzesini kurma fikrini paylaştık İstemihan Talay ile. Bir fotoğraf müzesi ilk defa olacaktı. Henüz Balıkesir'deki müze kurulmamıştı. Tepebağ'da tarihi bir ev bulduk, onu restore ettirecektik. 12 milyar lira idi o zamanın parasıyla, gereken para. İstemihan Talay hemen bu ödeneği çıkarttırdı. Para bankaya hesabına yatırıldı. Fakat daha sonra ben Başkanlıktan ayrıldım, o girişim de askıda kaldı. Bu arada yeni bir girişimde bulunmuş ve Gülek ailesine gitmiştik. Gülek ailesi, önce Gülek Plaza içerisindeki tarihi binayı önerdi bize. Ancak sonradan anlaşıldı ki o tarihi bina muvazaalı idi, önu açık değildi. Bunu üzerine şu an ki (Saadet Apt) apartmanın altındaki iki dükkânı önerdiler. Başkan bendim ve beş yıllık bir anlaşma yaparak o iki binayı bodrumla birleştirerek “Kasım Gülek Sanat Galerisi”ni oluşturduk. Daha sonra da diğer arkadaşlar orayı geliştirdiler.

Kütük

Dernek yeri edinilmesi sırasında, bir “anı kütüğü” yapılmasına karar verilmişti. Çünkü tarih unutulmasın ve bu işte emeği geçen, yıllardan beri dernekte kirasız oturulmasını sağlayan insanlar gelecekte de bilinsin, unutulmasın istemiştik. Sadece derneğin yeri değil, içinin dekorasyonu içinde çok emek verilmişti. Bu isimler o kütükte yer aldı. Ama nedense daha sonra bu kütük kayboldu, bir müddet kayıp kaldı ve en son geçenlerde şiddetle itiraz edince, kütük çıktı ortaya. Yakın bir zamanda, yaklaşık 1,5 ay evvel. Bu üzücü bir olaydır. Şöyle ki kaybedip tekrar ortaya çıkartıldığına göre, bu bilinçli bir geçmişi unutturma olayıdır.

Fotoğraf Üretenler – Laf Üretenler

Zaman zaman fotoğraf üretmeyip, iş üretmeyip, sadece laf üreten ve bununla da kendisini fotoğrafçı olarak devam ettirmeye çalışanlar, bu yollara başvuruyorlar, çoğu zaman da başarılı oluyorlar.

Son zamanlarda fotoğrafta bir ayrışma gündeme geldi. Bu ayrışma, fotoğrafın çok yaygın olarak kullanılmaya başlanmasıyla birlikte bir altyapı oluşturmakla oluşturmamak arasında bir ayrışmaydı. Çünkü demirci bile olsanız demiri işlemek için bir bilgi sahibi olmalısınız. Bu her meslek için gereklidir. Hekimliği de, ziraati de eğitim alarak yapabilirsiniz ancak. Ama maalesef, son dönemde bir fotoğraf makinesi satın alıp, iki aylık bir kursa katıldıktan sonra fotoğraf sanatçısı(!) olunmaya başlandı. Tabii ki öbür taraftan çok emek sarf edenler de var. Üç beş yıllık eğitim alıp, bir üniversite

düzeyinde eğitim aldığı halde, hâlâ kendisini yetersiz hissedenler de var. Yetersiz hissetmek, onları araştırmaya yöneliyor. Ama sonuçta orta yerde görüntüler, sergiler dolaşüyor. Haliyle bu, farklılığın görülmesine yol açıyor. Tabii bu farklılık görülünce de bazı olumsuz durumlar, sıkıntılar, çekememezlikler çıkıyor ve bazen de daha ileri gidilebiliyor. Gene de bize düşen görev, bu tür tartışmalara girmeden yolumuza devam edebilmek olmalı. Fakat şunu bilmeliyiz ki, eğer sanatın tartışmasız en önemli insanını Da Vinci kabul ediyorsak, Da Vinci bile son gününe kadar kitap okumuş, araştırmıştır. Yani asla kimse en iyi olamaz, kimse mükemmel olamaz. Herkes sadece en iyiye, mükemmele biraz yaklaşabilir. Herkes gösterdiği çaba doğrultusunda mükemmele yaklaşır. Az çaba gösteren de, mükemmele çabası oranında yaklaşmıştır. O da bir adım atmıştır. O nu da takdir etmek gerekir. Ama bunu bir tartışma, kavga nedeni haline getirmemek gerekir diye düşünüyorum.

Yarışmalar

Bu arada biraz da yarışmalara değinmek isterim. Biliyorsunuz birçok yarışmaya jüri olarak katılıyoruz ve bazen çok olumsuz şeylerle karşılaşılıyor. Yarışma jürileri, takdir edersiniz ki jürinin ortak ama subjektif yorumunu ortaya koyan bir kurumdur. Bu yarışmaya fotoğraf göndermekle de, gönderen kişi, jürinin subjektif yorumunu kabul ettiğini peşinen kabul etmektedir. Jüri üyeleri önceden açıklanmakta ve katılımcı da, o jürinin takdirine fotoğrafını sunmaktadır. Ama maalesef her jüriden sonra birileri çıkar, kendisinin hakkının yendiğini iddia eder. Üstelik bunların çoğu, diğer fotoğrafları, seçilen veya elenen fotoğrafları görmeden bunu söyler. Çünkü herkes haliyle yarışmada birinci olmak için fotoğraf gönderir. Kimse kazanamayacağını bile bile göndermez. Ama başkasının da kendisi gibi iddialı olacağını düşünmeyen bazı arkadaşlar bu tip eleştiriler yaparlar. Bunlara alıştık ancak fiili saldırı yapılması ve buna bazen derneklerin de göz yumması ilginçtir, acıdır.

Yarışmalara Endeksli Sanat Anlayışı

Geçenlerde sahaflarda “Yeni Fotoğraf” isimli, 1970’li yıllarda çıkan en eski fotoğraf dergisinin altı sayısını buldum. Bu sayıları incelediğimde fotoğraf dergisinde ismi geçen 50-60 tane fotoğrafçı vardı. Bunların sayılarda birbirleri ile yazışmalarına baktığımda hep tartışma ve özellikle de yarışmaların sonuçları üzerine tartışma yaptıklarını gördüm. Kendilerini yarışmaya endekslemiş oldukları görülüyordu. Şöyle bir düşündüm, bugün bunlardan kaç kişi geriye kaldı diye isimlere baktım. İsimlerden sadece üç tanesini biliyordum. Birincisi İsa Çelik, ikincisi Gültekin Çizgen, üçüncüsü Mehmet Bayhan. Takdir edersiniz ki bu ağabeylerimiz de yarışmalarla değil, yapmış oldukları fotoğrafik çalışmalarla, kimisi eğitimci, kimisi eleştirmen, kimisi fotoğrafçı olarak yapmış oldukları fotoğrafik çalışmalarla, bilgilerinin üzerine bilgi koyarak kaldılar. Bugün de bilinen binlerce-onbinlerce fotoğrafçı içerisinden geriye kalan, aynı oranda, aynı sayıda olacaktır. İşte çıkartılacak ders de bu olmalıdır.

“Altın Oran Düşünce ve Sanat Platformu”nun

Kuruluş Serüveni

Bu arada Altın Oran'ın kurulmasını anlatayım. Adana'da Altın Oran Düşünce ve Sanat Platformu aşağı yukarı 100 tane amatörlük düzeyini geçmiş sanatçının bir araya geldiği bir “düşünce kulübü”. Kendisine göre prensipleri var. Kulübün amacı Adana'da sanatın bilimsel temellere dayanarak ve eğitim ağırlıklı gelişmesini sağlamak. Yeni Yılmaz Güney'lerin, yeni Yaşar Kemal'lerin, yeni Şahin Kaygun'ların çıkmasını tetiklemek, desteklemek. Bunun için sıkı bir eğitim programı yapmak, yeni müzeler ve yeni sanat mekânları açılmasını sağlamak. Bir Adana yayınevi kurarak, Adana'da çıkan kitapları ve Adana'lı kitapları yayınlamak. Adana'yı anlatan sürekli, periyodik bir prestij dergi çıkarmak gibi görevleri var. Bunların çoğunu da yapıyor Altın Oran. Çoğu fotoğrafçı olmak üzere sinema, tiyatro sanatçıları, ressam ve diğer sanat alanlarından insanlar var içinde. Buraya üye alırken dikkat ettiğimiz nokta şudur. Sanatı hobi olarak yapmayan insanları almaktayız. Yani artık kafasından; “Bu benim boş vakitlerimi doldurduğum bir faaliyettir” görüşünü atmış olanları, atabilmiş olan insanları almaktayız. Çünkü böyle olunca, o insanlar kendilerini geliştirmek için çaba sarfediyorlar, fedakârlık yapabiliyorlar. Çoğu dernekte bulunan arkadaşlarımız böyledir. Hobi de bir güzelliştir elbette. Ama sanatsal etkinliği, boş vakitlerini doldurmak olarak gören bir insana, siz sanatın prensiplerini, felsefesini anlattığınızda, ona anlamsız gelebiliyor. Yaratıcı da olabilir, yaratıcı şeyler de çıkarabilir, ama biz ona, “Sen de bir Şahin Kaygun olmalısın” diyemeyiz. Dersek, karşılığını alamayız. Bu yüzden Altın Oran'ın hedefleri içerisinde hobi olmayan (profesyonel demiyorum, o ayrı bir kavram), sanatı hobi olarak yapmayan insan olması gerekiyor. Hırs kesin olmalı ama bu hırsı patolojik anlamda anlamayınız. Başkasının haklarının, başkasının yarattıklarının üzerine basarak çıkmak değil, kendinizi aşmaya çalışmayı kastediyorum burada. Kendine bir hedef koyup, bu hedefe ulaşmak için kendini yenilemekten bahsediyorum. Evrimin temeli böyle bir hırdır. Yani ancak güçlü olanlar ayakta kalır evrime göre. Altın Oran da işte böyle bir çalışma. Ama paylaşan, birlikte üreten ve bu yüzden zannediyorum, hatalı olursam arkadaşlarım beni affetsinler, Türkiye'de şu an en çok üreten gruptur, bir sanat grubudur Altın Oran. Her ay muhakkak bir sergisi açılmaktadır. Her ay yeni bir etkinliğe katılmaktadır. Her ay yeni bir belgesel çalışma çıkmaktadır. Her gün eğitim çalışmaları mutlaka vardır. Şu an Adana'da

2 müzenin açılmasına katkı sundular. Daha evvel de iki müze açmışlardı. Dört müzenin açılmasında Altın Oran'ın emeği önemlidir. Şu an içinde bulunduğumuz Kız Lisesi, Altın Oran'ın emeğinin de olmasıyla ortaya çıkardığı bir yerdir. O çalışmayla Altın Oran fikir olarak başladı. Adı daha sonra ortaya çıktı. Baltacı müzesi bu oluşumun başlangıcıdır. Sonradan adı Altın Oran oldu, ama o ekip başlattı bunu. Şu anda da bu işleri tüm Türkiye'de yaymaya, yaygınlaştırmaya çalışıyor Altın Oran. En son açtığı, açılmasına katkı sağladığı müze ise Adana Sinema Müzesi'dir.

Doğum Tarihi

Fotoğrafi düşününce, kendi doğumumu 1998 sayıyorum. O yıla kadarki bütün çalışmalarımı yok sayıyorum, üzerini çiziyorum. 98 bir milattır. 98'le birlikte fotoğrafın bir sanat disiplini olduğunu, bir eğitim olduğunu, hem kendimizin eğitilmesi, hem bildiklerimizin başkaları ile paylaşılması gerektiğini anladığım dönemdir. Fotoğrafın deklanşör olmadığını, deklanşörün fotoğrafın sadece 1/250 saniyelik kısa bir süresi olduğunu, fotoğrafın ise yaşamın ta kendisi olduğunu, yani, bir fotoğrafçının sabah kalkıp, düşünmeye başladığı andan itibaren fotoğraf yapmaya başladığını anladığım dönemdir 1998.

Fotoğraf “Kuram” dır

Biz, aslında bahsettiğim dörtlü grup, bir gezi fotoğrafçısı grubu olarak başladık. Ama bugün Ercan'la Hakkı pek fotoğrafla ilgilenmiyor artık. Mehmet Dilci ile ben, bizi bu noktaya taşıyan olgu olmasına rağmen, gezi fotoğrafçılığının, kaybedilmiş zaman olduğunu düşünüyoruz. Çünkü Fotoğraf kuramdır. Baştan sona sizin düşüncenizi başkasına aktarmanın bir yöntemidir. Ama benim fotoğraflarıma baktığınızda, “ben hiç kuramsal İŞLER yapmıyorum” diyen insanlardan daha maniple edilmemiş gibi görülür. Buna rağmen, tamamen benim duygu ve düşüncelerimi yansıtır. Ben, benim duygu ve düşüncelerimi yansıtmayan fotoğraf çekmedim mi? Çektim. Ama göstermedim insanlara. Eğer bir fotoğraf benim duygu ve düşüncelerimi yansıtıyorsa, ancak o fotoğraf benim fotoğrafım olabilir. Aksi halde fotoğraf makinesinin marifetidir diye düşünüyorum. Dolayısıyla, bugün geldiğimiz noktada şu an yapılan gezi fotoğrafçılığının doğru yapılmadığını, bizim de o zaman gezi fotoğrafçılığı yaparak doğru yapmadığımızı düşünüyoruz. Gerçi ortada Mardin gibi doğru yapılmış bir gezi fotoğrafçılığı çalışmamız var, onu yadsımıyorum. O, planlanarak yapılmış, amacı olan bir fotoğraf gezisiydi. Mardin'in gelişimine katkıda bulunmak, Mardin'i bir turizm kenti haline getirmek için yapılmış bir çalışma idi. Daha çok, otomobile binip gidip Kapadokya'ya hangi görüntüye rastgelirsen, sokakta hangi insanı görürsen, bunları birleştirip görüntülemekten bahsediyorum. Bu fotoğrafçılık değil, görüntü avcılığıdır. Eskiden insanlar hayvan avlıyorlardı, şimdi görüntü avlıyorlar. O görüntüyü ben yorumlamalıyım. O görüntü benden bir şeyler söylemeli.

Derneklerin Düzenlediği Geziler

13 kişinin hayatını kaybettiği kazada (yara aldım ama) arka sıralarda oturup tek sağ çıkan kişi ben oldum. Dileğim şu ki; böyle kazaların bir daha olmaması için, derneklerde gezi düzenleyenler çok titiz davransınlar. 13 Kare Festivali, Özgen Özgenal Kupası, Sanat Atölyelerinin açılması çoğunlukla benim başkanlığımda gerçekleşti. O atölyelerden çok sayıda fotoğrafçı yetişti. Son zamanlarda kişisel nedenlerden dolayı atölye çalışmalarını “Altın Oran Düşünce ve Sanat Platformu”nda sürdürmekteyim.

T.E.: *AFAD Yönetim Kurullarında bulunmanız ve Başkanlığını da yapmanız nedeniyle, sivil toplum örgütü olarak bir fotoğraf derneğinin işleyişi ve handikapları hakkında oldukça deneyimlisiniz. Lütfen bize fotoğraf derneklerinin aslen üstlenmesi gereken şeylerin neler olması gerektiği, sinema kursları gibi eğitim faaliyetlerini yürüten ve başka kimi etkinliklerde rol alan fotoğraf derneklerini de dikkate alarak, ilgisi bulunmadığı halde üstlendiği şeyleri üstlenmelerini doğru bulup bulmadığınızı nedenleriyle birlikte açıklayınız.*

S.H.U.: Günümüzde (istisnalar hariç tutulursa) dernekler fotoğraf sanatı derneğinden çok, fotoğrafı da kullanan gezi ve turizm veya hobi derneklerine döndü maalesef.

T.E.: *Derneklerde en önemli problemler nelerdir? İnsan unsurunu dikkate alarak, problemlerin doğmasına yol açan sorunlara değinmenizi, bunların aşılabilmesi için neler yapılması gerektiğine ilişkin görüşlerinizi iletmenizi rica ediyorum.*

S.H.U.: Bence derneklerde sanat eğitimi ve kültürü verilmemekte... Zaten bunu verebilecek düzeyde olan fotoğrafçıların çoğu derneklerin dışına çıkmış durumda.

T.E.: *Fotoğraf Derneklerinin sayısının büyük illerde çoğalmasını nasıl değerlendirirsiniz? Çoğalma sizce olumlu mudur, olumsuz mudur? Neden?*

S.H.U.: Bu, biraz da dijital teknolojinin fotoğrafı daha kolay ulaşılır hale getirmesiyle ilgili. Popülizmin “Bir gün herkes meşhur olacak, ama 15 dakikalığına” şeklinde formüle olmuş kuralına, bu çoğalma tam denk düşmekte. Bu yüzden herkes “fotoğraf çeker” hale geldi... Çoğalmanın olumlu yanı da var... Eğer eğitimle desteklenirse, hem fotoğrafçı sayısı artar, hem de bilinçli bir izleyici kitlesi oluşur. Olumsuz yanı ise, eğitimle birlikte yürümeyen çoğalma, yozlaşmayı da beraber getirip, kısır tartışmalara, hatta belden aşağı süren kavgalara neden olacaktır. Ben ikincisinden çok korkuyorum. Onun için böyle kitlelerden uzak durmayı yeğliyorum.

T.E.: *Fotoğraf Eğitimi ve Dernekler. Lütfen bu önemli konuya yaklaşımınızı bizimle paylaşır mısınız?*

S.H.U.: Üç ayda verilen kısa eğitimler sadece makine kullanmayı öğretir. Fotoğraf kültürünün oluşmasını sağlamaz. Bugün derneklerde olan budur (istisnaları dışarıda bırakıyorum).

T.E.: *Dernekler içinde yürütülen Atölyeler yeterli midir? Atölyeler nasıl olmalıdır? Dernek bünyesinde olmayan, dernek dışında yürütülen atölyeler için ne düşünümüyorsunuz? Hangi durum daha olumludur sizce?*

S.H.U.: Yeterli olanlar muhakkak var. Örneğin bizim yaptığımız atölyeler ki, iki yıl süreli ve devam mecburiyeti olan atölyelerdir, Üniversitelerin Doktora programlarından ileri durumdadır kanaatimce. Ancak maalesef, çoğu atölye diye lanse edilen şeyler, sadece basit birer workshop'turlar. Makro atölyesi, portre atölyesi, ... gibi şeyler aslında birer çalışma grubudurlar. Atölyeler ise; bırakın fotoğrafı, sanatı bütünlüklü olarak ele almalıdır. Yarışmalara fotoğraf gönderme atölyesi, gezi atölyesi gibi kendilerini gülünç duruma düşüren atölyeler bile açılıyor. Ne kadar hazin.

T.E.: *Özü amatör olan fotoğraf derneklerinde, profesyonel etkinlikler gerçekleştirme iddialarına ilişkin görüşlerinizi alabilir miyim?*

S.H.U.: Artık, fotoğrafı hobi olarak yapmayanlar, profesyonel oluşumlarda faaliyet göstermeli bence. Ben fotoğrafı hobi olarak yapmıyorum.

T.E.: *Fotoğraf ve Sanat. Bu iki kavramı birlikte düşündüğünüzde, vardığınız sonucu bize iletir misiniz lütfen.*

S.H.U.: Fotoğraf, resim, tiyatro diye tanımladığımız şeyler, sanatın dışavurumunu sağlayan tekniklerdir sadece... Sanat ise, düşüncenin güzel ifade edilmesidir. Sanatçı hangi tekniğe kendini yakın hissediyorsa, düşüncesini o teknikle ifade eder. Ama gerçek sanatçılar, asla bir tek teknikle yetinememiştir. Örneğin Abidin Dino, hem resim yapmış, hem şiir yazmış, hem denemeler üzerine çalışmış, hem de film çekmiştir.

T.E.: *Fotoğraf (Fotoğraf Yapıtı) ve Fesefe. Bu bağlamı bizim için değerlendirir misiniz lütfen?*

S.H.U.: Sanat, düşünceyi aktaran bir şeyse eğer, düşüncenin oluşum yöntemi de felsefedir. Felsefesiz sanat, dolayısıyla sanat fotoğrafı olmaz.

T.E.: *Ülkemizde fotoğrafa ilişkin basılı eser konusunu, fotoğraf dergileri gibi yayınları, buralarda yayınlanan metinleri dikkate alarak, lütfen eksiklerimizi ve iyi yanlarımızı ve sahip olduğumuz potansiyeli değerlendirebilir misiniz? Kuram (teori) konusundaki eksiklerimizi nasıl gideririz?*

S.H.U.: Bu konuda çok eksik olduğumuzu düşünüyorum. Ama bizde, dünyaya göre daha genç yaşta fotoğrafa başlanıyor. Bu açığı kapatabilecek yıpranmamış dimağlarımız geliyor arkamızdan...

T.E.: *Sizden önceki kuşağı, sizin kuşağınızı ve bugünün fotoğrafçılarını bize değerlendirir misiniz lütfen? Kuşaklar arasında fark nedir, hangi nedenlerle oluşmuştur sizce?*

S.H.U.: Benim de dahil olduğum orta kuşak, amatör tavırla profesyonel işlere önem verir, özenirdi... Şimdiki kuşak ise fotoğrafı çek, facebook'ta paylaş ve alkışla... Alkışlamazsa eğer, yandaşlarıyla beraber üzerine yürü mantığı ile hareket ediyor.

HASIP PEKTAŞ

Görüşmeler:

Derleme:

Fusun Demiray,

Ebru Tekerek Ertuğ,

Metin Yazımı:

İlk Düzeltme:

Son Düzeltme:

Hasip pektaş

Fotoğraf Sanatı Kurumu (FSK)

Fotoğraf derneklerinin ve bu derneklerde faaliyet gösteren kişilerin topluma karşı iyiyi ve doğruyu gösterme sorumluluğu vardır.

Toplumun beğenisi başka türlü yükselmeyecektir. Sizler nitelikli ve farklı çalışmalar sunarsanız toplumun beğenisi artacaktır. Hep iddia ederim, eğer İstanbul'da veya Ankara'da çalışan dolmuşlarda arabesk müzik yerine bir sene Beethoven çalınsın toplumun müzik konusunda ki beğenileri ve tercihleri değişecektir.

Çünkü bu dinleme ve görmeyle olacak bir şey. İyi şeyler sunmak zorundayız. Televizyon programlarına dikkat edersek toplumun kolay hazmedilene, düşünmeden alınabilene yöneldiğini görebiliriz hemen. Oysa, televizyonlarda program yapımcıları daha nitelikli programlar yapsa ve sunsa toplumun kültür seviyesi de yükselecek ve seçici olacaktır.

Bildiğiniz üzere ben ekslibris ile ilgileniyorum. Gerek Türkiye'de gerekse başka birçok ülkede ekslibris ile ilgili çalışmalar yapmaktayım. Ekslibris ile ilgili her sunumumda bu sanatın en büyük sıkıntısının koleksiyonculuğunun olmaması olduğunu dile getiriyorum.

Koleksiyonculuğu olmayan bir sanatın yaşama şansı yoktur. Bilindiği üzere ekslibris ile uğraşan bir sanatçının Türkiye'de günlük ihtiyaçlarını bile karşılamasına olanak sağlayacak şekilde ekonomik bir güce sahip olabileme şansı bulunmamaktadır. Bu sanatın ilerleyebilmesi ve bu sanata gönül vermiş kişilerin çalışmalarını devam ettirebilmesi için toplumun öncelikle kitap okumayı sevmesi gerekiyor. Çünkü ekslibris kitapla ilgili bir çalışma alanıdır.

Moskova Metrosunu düşünüyorum da, herkes -oturanlar, ayaktakiler- hep kitap okuyor. Londra'da da aynı şeyi görürsünüz. Kitap okumayan bir toplumuz ve bu bizim gerçeğimiz. O yüzden bu toplumda herhangi bir sanat dalıyla da olsa ilgilenmeyen çok kişi var ve çoğunluk sanatsal etkinliklerin dışında bulunmakta.

Yaşam bir sınavdır. İnanın ben öğrencilerimden çok şey öğrendim ve öğreniyorum. Sanatta da böyledir. Sürekli bir öğrenme içerisinde olmamız gerekiyor. Çok az çalışma yaparak, oldubitti, ben bu işi öğrendim, sanatçı oldum diye bir şey olamaz. Önemli bir yarışmada birinci oldum, artık fotoğrafın en güzelini ben çektim gibi bir düşünce anlayışı olamaz.

Öğretmenlik mesleğini seçme nedenim Ermenek'teki bir sanatçı öğretmenden etkilenmem nedeniyledir. Çünkü öğretmen okullarında sanat eğitimlerine çok önem veriliyordu o tarihlerde. Konya Akşehir öğretmen okulunda geçirdiğim üç yıllık yatılı öğrenim süresinin benim üzerimde çok büyük bir etkisi vardır. Okulda eğitimlerimize gece de devam ediyorduk. 1971 yılında bir köy öğretmeni olduğumda henüz yaşım onsekiz idi. Öyle ki, o tarihlerde onsekiz yaşına maaş bağlanmadığı için yaşımı üç ay büyütme zorunda kaldım.

İlk görev yerim Çorum'un Sungurlu Kazasının Körkü Köyü idi. O kadar heyecanlıydım ki anlatamam. Bu köye gidebilmek için bindiğim minibüsün sürücüsü beni yolun yarısında indirdi; *"üzüm bağlarının arasındaki yolu takip et köye varırsın."* dedi. İnanır mısınız, tam dört saat yürüdüktan sonra köye ulaşabildim. Çatısı kiremitli olan bir bina vardı sadece. Önce oturdum ve seyrettim. Dedim; *"Hasip, ömrün burada geçecek!"*

Köye gidince hemen görev yapacağım okuluma gittim. Okulun tek öğretmeni vardı ve ben ikinci öğretmen olarak gönderilmiştim. Bu öğretmen hem okulun müdürü hem de öğretmeniydi. İkinci

öğretmeni yıllardır istiyorlarmış ancak kimse gitmiyormuş. Aynı okulda görev yapacağım diğer öğretmen beni görür görmez “*tavla bilir misin?*” diye sordu. “*Hocam bilmiyorum ama öğretirseniz öğrenirim.*” dedim. “*Eyvah, şimdi bir de sana tavla mı öğreteceğiz!*” dedi.

Okulun tek sınıfı vardı. Bütün öğrenciler bu sınıfta eğitim görüyordu. Diğer öğretmen birleştirilmiş ilk üç sınıfa, ben de dört ve beşinci sınıfa eğitim veriyordum.

Ayrıca, müdür odası olarak yapılan bir oda daha vardı ki bu oda da gelecek öğretmene lojman olarak ayrılmıştı. Bu odaya bir divan atıldı, bir de aydınlatmada kullanmam için “*lüks lambası*” verildi bana. Öğretmen arkadaşım; “*hocam burada yatacaksın, bizim yaptığımız yemekten de yersin. Pazara beraber gideriz ve alışverişimizi yaparız, yapılacak masrafa sen de katılırsın.*” dedi.

Söylenenleri sadece dinliyordum. Çünkü onbeş gün sonra Gazi Eğitim’in sınavlarına girmeyi düşünüyordum. Bunu kafama iyice koymuştum. Ancak bunu müdüre söyleyemiyordum. Çünkü söylediğim an bütün bu ilgiler bitecek ve ben ortada kalacaktım.

O dönemde yanlış anımsamıyorsam altmış lira para almıştım. Cuma günü traktörle Sungurlu’ya alışveriş yapmak için gittik. Orada Müdüre sınava girmek istediğimi ve gitmek istediğimi söyledim. “*Eyvah! Demek seni de kaybedeceğiz. İnşallah kazanamazsın!*” dedi.

Sınavı kazandım. Çünkü öğretmen okullarında oldukça iyi sanat eğitimi alıyorduk. Resim, müzik, beden eğitimi çok iyi olacaktı ki, gittiğin okullarda çocukları şekillendirebilesiniz. O nedenle, ben ve aynı okuldan mezun olan dört kişi birlikte sınava girdik ve beşimiz de kazandık.

Bildiğiniz üzere, bugünkü “Gazi Üniversitesi ve ona bağlı bütün Eğitim Fakülteleri” o tarihler de “Gazi Eğitim Enstitüsü” idi. Gazi Eğitim Enstitüsü’nde üç yıl süren bir eğitim aldık. Enstitünün son yatılı öğrenciyim. Daha sonra siyasi olayların artması sonucu eğitim fakültesinin yatılı kısmını kaldırdılar. Okulu yatılı olarak okuyabildiğim için kendimi çok şanslı hissediyorum. Çünkü bu üç yıllık eğitim altı yıla bedeldi. Gece ve gündüz sürecek şekilde çok iyi hocalardan eğitim aldım. Okulda başarılı olan öğrencileri öğretmen okullarına seçerler ve kura ile atamalarını gerçekleştirirlerdi. Benim ilk görev yerim Muş oldu. 1974 yılında Muş Kız İlköğretmen Okulu’na gittim. Tam Kıbrıs çıkartmasının olduğu tarihte. Tren her tünele girdiğinde yaşadığım heyecanı bugün bile çok iyi anımsıyorum.

Muş Kız İlköğretmen Okulu’nda bir buçuk yıl çalıştım. Müthiş bir mahrumiyet, kar-kıyamet kış vardı. Şubat tatilinden sonra tekrar Muş’a döndüğümde oturduğumuz dam evin bulunduğu sokağın tamamen karla dolduğunu gördüm. Kapıyı açabilmek için kürekle yarım saat karı küremem gerekiyordu ki eve girebileyim. Her şeye rağmen en güzel anılarımın, hocalık deneyimlerimin olduğu yerdir Muş Kız İlköğretmen Okulu. Bu mahrumiyetten kurtulabilmek adına askere yazıldım ancak bu sefer de Siirt’de on sekiz ay askerlik yaptım.

Askerlik sonrasında Giresun Espiye Ortaokulu’na kura çektim. 1977 yılında da burada görev yaptım. Yüksek Öğretmen Okullarının öğretmen ihtiyacı nedeniyle Milli Eğitim Bakanlığı bir sınav açtı. Otuz sekiz kişi Gazi Üniversitesinde sınava girdik ve sekiz kişi kazandık sınavı. Samsun Yüksek Öğretmen Okulu’na atandım.

Bu okulda resim öğretmeni idim ve bir atölyem vardı. Grafik ve baskı atölyesi. Taşbaskı, serigrafı

hepsi var. Ayrıca, bir tane de karanlık odası vardı. Tabii o tarihte fotoğrafla da ilgiliydim.

Yeri gelmişken “Fotoğraf Sevdası”na ilişkin küçük bir anımı anlatmak istiyorum sizlere. Bölümün anahtarı yanımda değildi ve ben hafta sonu karanlık odada fotoğraf basmak istiyordum. Baktım pencerelerden birisi açık. Hemen o açık pencereden içeriye girdim. Karanlık odada fotoğraf basmak demek, zamanı unutmak demektir bilirsiniz. Ben de orada zamanı unutmuşum. Üstelik evdekilere de burada fotoğraf basacağıma ilişkin herhangi bir bilgi vermemiştim. Elbette saatler geçip benden haber çıkmayınca eşim çok merak etmiş ve polisi aramış. Her yerde beni aramışlar, hatta bölüme kadar gelmişler ancak atölyenin ışıkları kapalı olduğu için oraya bakmak akıllarına gelmemiş. Ben çalışmamı bitirip gecenin bir saatinde elimde bahçeden koparttığım bir demet çiçekle eve gittiğimde eşimin bana ne kadar kızgın olduğunu bugün bile çok iyi anımsıyorum. Fotoğraf sevdası böyle bir sevda işte. Size herşeyi unutturabiliyor.

Yine benim Hacettepe Üniversite’sine geçmemi fotoğraf sağlamıştır. Lisans mezunuydum. Gazi’de üç yıl okudum. Samsun’da dördüncü yılı tamamladım ama 12 Eylül 1980 sonrası yükseköğretim okulları eğitim fakültesine dönüşüne dedim ki; “*Hasip, Üniversitede kalmak istiyorsan gereğini yapmak zorundasın!*”. Mezun ettiğim bir öğrencimle birlikte Hacettepe Üniversitesi’nde Yüksek Lisans sınavına girdim. Kazandım. Ancak, Samsun’da aynı zamanda öğretmenlik yaptığım için bir sene boyunca her hafta iki gün Ankara’ya geldim ve gittim.

Bugün Yeditepe Üniversitesinde öğretim üyesi olan Prof. M. Zahit Büyükişleyen’in, Ozan Sağdıç’ın fotoğraf kataloguna yazdığı önsözünü görünce çok etkilendim, ben de fotoğraflarımı Zahit Beye göstermeye karar verdim. “*Hocam sizin bir yazınızı okudum çok ilgimi çekti. Benim de fotoğraflarıma bakabilir misiniz?*” dedim. Sağolsun kabul etti ve fotoğraflarımı inceledi. Ancak, yorum yapmak yerine “*Hasip bizim fotoğraf biriminde hocaya ihtiyaç var, Ankara’ya gelebilir misin?*” dedi. Zaten benim amacım Ankara veya İstanbul’a gidebilmektir. “*Gelirim hocam*” dedim.

Bunun üzerine ben Hacettepe’nin Fotoğraf Birimi’nde bir sene fotoğraf hocalığı yaptım. Bildiğiniz üzere Üniversitelerde tüm birimler rektörlüğe bağlıdır. Ben hangi işi yaparsam yapayım hep severek yapmışımdır işimi. Fotoğraf Birimi’nin bodrum katta yer alan karanlık odasında stüdyo düzenlemeleri yaptım. Çocuklarla fotoğraf gezilerine çıkıp, sergiler yaptım.

Bu gezilerden birine ilişkin enteresan bir anımı anlatmak istiyorum. Ankara yakınlarında Beytepe Köyü var. Hemen Beytepe kampüsünün arkasında bir köy burası. Daha önceki bir tarihte gittiğim bu köyü çok beğendiğim için öğrencilerimi de götürmeye karar vermiştim. Beş öğrencimle birlikte elimizde Zenith marka fotoğraf makineleriyle fotoğraf çekmeye gittik. Köy ortamı taş evleriyle birlikte çok güzeldi. Hiç unutmam köyün girişinde yanında da bir kız çocuğu ile bir bekçi karşıladı bizi. “Nereye gidiyorsunuz?” dedi. “Fotoğraf çekmeye gidiyoruz.” dedim. “İzin aldınız mı ki fotoğraf çekeceksiniz?” dedi. Ne diyebilirsiniz ki. “Bilmiyordum izin almam gerektiğini” dedim. Biraz sohbeti artırdım yanındaki çocukla ilgilendim. Baktım ortalık yumuşadı ve tekrar sordum “Girebilir miyiz?” “Şöyle bir dolanın ve çıkın” dedi. Böylece köye girebilmeyi başarmıştık.

Köyde o bekçinin huysuzluğunun tam aksi güleç ve fotoğrafa iyi niyetle yaklaşan bir amca ile karşılaştık. Amca tarladan geliyordu. Omuzunda kazma kürek. Bizi o kadar güzel karşıladı ki anlatamam. “Nereden geliyorsunuz? Ne yapıyorsunuz?” diye sorarken sesi heyecanlıydı. Fotoğraf çektiğimizi öğrenince çok mutlu oldu. “Benim de fotoğraflarımı çekin gelin hele size bir şeyler ikram edeyim” dedi.

Ramazan günü olmasına rağmen yer sofrası kurdular, benim ve öğrencilerimin karnını doyurdular. Amcanın portresini öğrencilerimden biri çekti. Pencere önünde yalın hoş bir portreydi bu. Bu foto safari sonucundan bir sergi yaptık. Üniversite Rektörü sergiye gelince anlattım; “bu sergi Beytepe Köyü’nde çekilen fotoğraflardan oluşmuştur ve bu fotoğraf bizim karnımızı doyuran amcanın fotoğrafıdır.” Rektör çok etkilendi ve dedi ki; “lütfen bu fotoğrafı amcaya götürün ve armağan edin”. Sergi sonunda biz o fotoğrafı çocuklarla birlikte amcaya götürdük ve armağan ettik.

Sonraki yıllarda Beytepe Köyü’ne tekrar gittiğimde ayaklarım beni o eve götürdü. Ancak o ev yıkılmış ve amca da vefat etmişti.

Hacettepe’de bir buçuk iki seneye yakın fotoğrafta eğitmen olarak görev yaptım. Bu arada hazırladığım yüksek lisans tezimin konusu “Basın İlanlarında Grafik Tasarım ve Layout” idi. Yüksek lisans tezim bittiğinde o dönemin Dekanı; “*bu arkadaşta kaçırmayın, bölüme alın*”, demiş. Böylece grafik bölümüne geçtim.

Bu bölümde akademik kariyerimi tamamladım.

Yardımcı Doçent, Doçent, Profesör oldum. Yirmi yıldan fazla Hacettepe Üniversitesi'nde çalıştım. İki buçuk yıl Dekan Yardımcılığı, üç yıl Dekanlık yaptım. Şu andaki Hacettepe Sanat Müzesi'nin kurucu müdürüyüm. Müzenin içerisinde var olan bütün eserleri diyebilirim ki tek tek sanatçıların hepsini dolaşarak toplayan kişiyim. O koleksiyon için gerçekten çok çaba harcadım. Ayrıca, ekslibris çalışması yaptım Üniversite ile birlikte. Üniversitenin şu anda yaklaşık binbeşyüze yakın ekslibris koleksiyonu var. Uluslararası düzenlenen iki yarışmanın Ekslibrisleri de bu koleksiyonda.

2007 yılında İstanbul'dan gelen davet üzerine çalışmalarımı İstanbul'da devam ettirmeye başladım. İstanbul benim yaşam tarzıma çok uyan bir şehir. Birçok insan İstanbul'un trafiğinden ve kalabalığından çok şikâyet etse de, gerek kültürel yönden gerekse diğer birçok yönden benim için çok önemli bir şehirdir İstanbul.

Çalıştığım üniversite çok iyi bir üniversite. Işık Okullarının temelleri 14 Aralık 1885'te o zamanlar Osmanlı İmparatorluğunun bir şehri olan Selanik'te kurulan Feyziye-i Sübyan Okulu, yani Feyziye Okullarına dayanıyor. Hatta Mustafa Kemal Atatürk'ün gittiği Şemsi Efendi İlkokulu da Feyziye Okulları Vakfının bünyesinde. Balkan savaşını izleyen yıllarda okul merkezini Selanik'ten İstanbul'a taşımıştır. 1935'te kuruluşlarının 50. yıldönümünde Atatürk'ün de onayıyla Feyziye Okulları ismi Işık olarak değiştirilmiştir. 1986'da Vakıf, İstanbul Maslak'ta Üniversite kurmaya karar verdi. Işık Üniversitesinin temelleri de böylece atılmış oldu. Üniversite 1996-1997 Akademi yılında eğitime başladı. Tarihinden de anladığımız gibi Feyziye Okulları 126 yıldır Türk Eğitim Sistemine hizmet etmektedir.

Işık Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Tasarım Bölümü'nde beş yıldır öğretim üyesi olarak bulunmaktayım. Ancak, fotoğrafla bağım hiçbir zaman kopmamıştır. Ankara'da kazandığım fotoğraf bağım ise benim için çok önemlidir.

Samsun'dan Ankara'ya geldiğim zaman kendimi yalnız hissettim. Bir şekilde AFSAD'ın adını duydum. Fotoğrafa da eğilimliyim o tarihlerde. Ve AFSAD'a üye olmaya karar verdim. Üye olduktan sonra tabii kurs vermem teklif edildi ve yönetim kuruluna girmem istendi. Böylece Dursunali Sarıkoç ile birlikte uzun süre çalışabilme olanağı buldum.

Hatta AFSAD'ta açtığım bir fotoğraf sergisinde Alparslan geldi ve *"bu bir resim sergisi mi? fotoğraf sergisi mi?"* diye sordu. Çünkü fotoğraflarımda öyle bir resim tadı vardı. Ve gerçekten AFSAD da çok iyi günler geçirdim. Çok iyi dostluklarım oldu.

AFSAD'da çok güzel etkinlikler yaptık, dostluklar kurduk ancak daha sonra ne olduysa AFSAD'tan bir kopuş oldu. Dursunali Sarıkoç'un daveti üzerine Fotoğraf Sanatı Kurumunu kurmaya karar verdik. Mülkiyeliler Birliğinde yaptığımız bir toplantı sonucunda Fotoğraf Sanatı Kurumu kuruldu. Ben Dursun Ali Sarıkoç'a *"gel gücümüzü bölmeyelim AFSAD'dan ayrılmayalım"* demiştim. Ama şimdi görüyorum ki çok iyi olmuş. Bu bir zenginliktir. Sağlıksız bir rekabet değil ama gizli bir yarış doğar bundan. Ankara o yönde çok zengin.

Benim fotoğraf maceram çok zengin değil ama

nereye gidersem gideyim fotoğraf makinam hep yanımdadır. Yurtiçi ve yurtdışı gezilerimde hep farklıyı seçmeye çalıştım fotoğrafta. Doku fotoğraflarım ağırlıktadır.

Bu tür fotoğraflardan çok haz duyuyorum. Bir derinlik katıyor. Bir zenginlik var bu fotoğraflarda.
İlginç

ve değişik fotoğraflar önemlidir benim için. Herkes gibi olmak istemiyorsan farklılığı yaratıp, kendinden bir şeyler katman gerekiyor fotoğrafa, diye düşünüyorum. Böylece yaptığınla öne çıkabilir, örnek teşkil edebilirsin. Özgünlük orada zaten.

Kendi branşım ile ilgili derslerimde de hep onu söylüyorum. Özgün olmadıktan sonra sıradan herhangi bir insan olursunuz. Fotoğrafta özgün olmak gerekir diye düşünüyorum. Ne kadar özgünüm, ne kadar geleceğe kalabilirim bilmiyorum, onu zaman gösterecektir, bilemeyiz tabii.

Fotoğrafta da bir kaç ödül aldım. 1989, AFSAD 7. Ulusal Fotoğraf Yarışması, “Kültür Bakanlığı Özel Ödülü”. 1988, Fotoğraf Dernekleri 1. Ulusal Yarışması, Saydam “Başarı Ödülü”. AFSAD tarafından düzenlenen Kültür ve Sanat İnsanlarımız konulu yarışmada çok sevdiğim hocam Mustafa Ayaz’ın atölyede çektiğim bir portresi ile aldığım ödülüm benim için önemliydi.

Bütün yaşamımı fotoğrafa verdiğimi söyleyemem. Fotoğrafın bana şöyle bir faydası oldu; Ekslibrislerimde fotoğrafı çok kullanıyorum. Fotoğraftan çok yararlanıyorum. Çünkü o kompozisyon olarak da çözümlenmiş halde elimin altında bulunuyor. Gerektiğinde kendi değiştirmelerimle, düzeltmelerimle Ekslibrise dönüştürüyorum. Bir zenginlik benim için.

Ben zaten sanatçının kesinlikle tek yönlü olmaması gerektiğini söylüyorum her zaman. Şiir bilen, şiir okuyan, şiir yazan bir sanatçı hiç okumayan bir sanatçıya göre daha avantajlıdır diye düşünüyorum. Çünkü şiir fotoğrafçıyı besleyecektir. Bakış açısını değiştirip zenginleştirir de. Keza öğrencilerimde de tanık oldum. Çok iyi müzik bilgisi olan bir öğrenci, grafik tasarımda da başarılı oluyor. Çünkü onu zenginleştiriyor. Farklılaştırıyor. O yüzden çok yönlü yetiştirmemiz gerekiyor kendimizi. Ben o yüzden farklı alanlarda yetişmekten memnunuz. Belki de bir alanda ilerleyip de o alanda yumruk vuracak düzeyde değilim ama o zenginliği taşıyorum içimde. Resim de yapıyorum keza. Baskıresim zaten yapıyorum.

Sadece fotoğrafta değil diğer alanlarda da temel kaygım farklı olanı ortaya koyabilmektir. Bu zaten sizi bir yerlere götürecektir. Başkasının yaptığını yapmak sizi bir yere götürmeyecektir. Picasso’nun yaptığını yaparsanız Picasso’nun kötü bir kopyası olursunuz. Bu fotoğrafta da böyledir, resimde de böyledir. Tüm sanat dalları için bu geçerlidir. Ama yaşam zenginliğiniz ve görgünüz ne kadar fazla ise bu yaptığınıza mutlaka yansiyacaktır.

Bir diğer konu ise bir ya da iki tane çalışma yapmakla hiçbir zaman o alanın ustası olamazsınız. Çok üretmek gerek. Ama tabii ki bilinçli olarak çok üretmenin insanı geliştirdiğine inanıyorum. Hata yapmanın insanın geliştirdiğine inanıyorum. İlk yaptığım ekslibrislere baktığım zaman bunları ben mi yapmışım diye şimdi gülüyorum. Çünkü en önemsedğim şey ekslibrisde yazıdır. O dönemlerde serigrafi ile yaptığım ekslibrisde koca koca yazılar kullanmışım. Oysa şimdi dönüp baktığımda ne kadar tuhaf geliyor o çalışmalarım bana. Tabii buraya nasıl geldim? Hem yapılanları görerek, hem hata yaparak, hem de arayarak ilerledim.

Geçenler de AFSAD’dan aradılar. “*Hocam AFSAD’daki katıldığınız yarışmalara ait arşivlerinizi dijital ortama kaydettik ve dernek rahatlasın diye sahiplerine fotoğraflarını iade ediyoruz. Bir adresinizi alabilir miyiz*” dediler. Fotoğraflarım geldi. Şöyle bir baktım ve tebessüm ettim. Dedim ki kendi kendime; “*Hasip nasıl böyle bir fotoğraf çekersin sen? Üstelik bu fotoğraflar sergilenmiş de!*” Kim bilebilir ki, belki yaşarsam on sene sonra da şimdi çektiğim fotoğraflar için aynı şeyi

söyleyeceğim. Bu hepimiz için geçerlidir. Herkes, gelişim oldukça, beğenisi yükseldikçe eskileri eleyecektir.

Fotoğrafa gönül vermiş arkadaşlarıma şunu tavsiye etmek istiyorum; Kendimize karşı birazcık acımasız olmamız, çabuk beğenmememiz gerekiyor. Ya da seçimi sizin dışınızda birine daha yaptırmanız gerekiyor. Başka görüşleri de almanızda yarar var. Çünkü insan kendine karşı birazcık bencildir. Kendi yaptığını daha çok sevebilir. Farklı kişilerin bakması, eleştirmesi zenginleştirmenin nedenlerinden biridir.

Benim ekslibrisdeki gelişimde en büyük katkı Belçikalı arkadaşım Martin Mayes'in eleştirileridir. Çünkü o acımasızca eleştirmektedir. "Kırılır mı acaba?" diye düşünmez. "Yararlanman gerekiyorsa benim eleştirilerimden, acımasızca eleştirmek zorundayım" diyen birisidir. Türkiye'deki ekslibris sanatının gelişmesinde de çok büyük katkısı bulunmaktadır.

Bu nedenle yaptığım çalışmalarda olabildiğince paylaşmak ve başkalarının görüşlerini de almak isterim.

Fotoğrafta da temel yaklaşımım, içinde figür de barındıran, soyut çalışmalar da olan, doku da bulunan çalışmalardır. Ama ne yaparsam yapayım hepsinde seçici olmaya özen gösteririm.

Bir yerde fotoğraf çekimi yapmaya gittiğimde yüzlerce fotoğraf çeksem bile dönüşümde yaptığım elemeler sonucunda inanır mısınız ya bir fotoğraf kalıyor geriye ya da iki tane. Çünkü her çektiğiniz karenin geleceğe kalma şansı yok. Çektiğiniz bir fotoğrafın kompozisyon yönünden, renk yönünden, ışık yönünden iyi olması biraz gözünüzün iyi olmasına, biraz da yüreğinizin dolu olmasına bağlıdır.

Ben henüz fotoğrafta iddialı olduğumu söyleyemem. Hâlâ öğrenme aşamasındayım açıkçası.

Bizler de geliyoruz, teknoloji de geliyor. Fikirler de geliyor. Bundan on yıl önceki fotoğrafa bakış açısı da değişiyor. Artık "*fazla slaytın var mı?*" sorusunu sorduğumuz günler geride kaldı. Şimdi "*fazla flaş diskin var mı?*" sorusunu sormak durumuna geldik. Bu teknoloji var iken ısrarla ben karanlık odaya girip agrandisörde fotoğraf yapacağım, çekimlerimde film kullanacağım demek bana çok anlamlı gelmiyor. Çünkü her şey bize hizmet ediyor. O zaman bu telefonları da kullanmayalım. Bütün bu teknolojileri yaşantımızı kolaylaştırdığı için kullanıyorsak, fotoğrafta da yaşantımızı kolaylaştıran teknolojileri kullanmamız gerekiyor. Elbette yararlanacağız.

Renkli ya da siyah beyaz fotoğraf mı, belgesel ya da deneysel çalışmamı diye düşünmekten çok, bizim esas olan düşüncemiz şu olmalıdır; "*Geleceğe örnek teşkil edecek bir çalışma yapabiliyor muyuz? Geleceğe bırakacak bir çalışmamız var mı?*" Buna bakmak gerekiyor.

Siyah-Beyaz fotoğrafın yarattığı nostalji ve getirdiği sadelik herkesi etkiliyor diye düşünüyorum. Ayrıca, Siyah-Beyazın kendine has güzellikleri var. Ancak, renklinin de kendine göre etkin olduğu yerler var. Rengin hâkimiyetinin bir etkinliği var öncelikle. Ben siyah-beyaz fotoğraftan da, renkli fotoğraftan da etkilenen birisiyim. İki çalışmayı yapanlara da saygı duymaktayım.

Ara Güler'i hangimiz siyah-beyaz ya da belgesel çalışıyor diye dışlayabilir ki? Kendisi ben sanatçı değilim, fotoğrafçıyım diyerek kendi yolunu belirlemiş ise de çektiği fotoğraflara baktığımızda, sanat bağlamıyla da tad aldığımız fotoğraflar bunlar. Yaşamdan öyle "an"lar yakalamış ki, o "an"ların hepsi Ara Güler'in fotoğraflarıyla geleceğe taşınacak.

Daha önce de belirttiğim gibi sürekli bir öğrenme içerisinde olmamız ve çok çalışmamız gerekiyor. Hiç kimse bir anda sanatçı olamaz. Hatalar yapacak, çalıştıkça bu hataları yok edecek ve kendini geliştirecektir. Ara Güler, hemen Ara Güler olmadı, bunu unutmayalım. Milyonlarca fotoğraf çektikten sonra bugünün Ara Güler'i doğdu.

Picasso için de aynı şeyleri söyleyebiliriz. Onbinlerce desen yaptıktan sonra bugün bizim hafızamızdan silinmeyen o resimleri yaratmayı başarmış bir sanatçı.

Bu durum sadece fotoğraf sanatında değil, tüm sanat dallarında böyledir. Çok hata yapıp, kendinizi düzelttikçe ilerleme kaydedeceksiniz. Bütün fotoğraf sanatçılarının arka planına baktığımızda, başlangıçta belki olumsuzluklar vardır ama zaman içerisinde ve yoğun çalışmalar sonucunda geliştiklerini görüyoruz.

Aynı fakültede beraber çalıştığım Ahmet Öner Gezgin deneysel fotoğraf konusunda çabaları olan bir arkadaşımızdır. Tüm platformlarda, sempozyumlarda bu çabaları hep sürmüştür ve sürecektir. Ben tüm bu çalışmalara saygı duyuyorum. Çünkü hiç biri diğerini öldürmüyor. Bana söyler misiniz lütfen, fotoğraf icat oldu da resim öldü mü? Aksine her ikisi de birbirinden yararlandılar. Fotoğrafi kullanarak resim yapanlar da var. Usta ressamlara bakın, Picasso bile fotoğraf yapmış. Hiç bir engel yok önlerinde. O yüzden bence deneysel fotoğrafçılığa da açık kalmakta yarar var.

Sanatta amacınız geleceğe bir eser bırakmak ise yönteminiz ne olursa olsun, diliniz ne olursa olsun yeter ki bıraktığınız estetik değerler taşınsın. Sanat tarihine geçecek nitelikte olsun. Deneysel ya da belgesel hiç farketmez. Unutmayalım ki hatıra fotoğrafının tarihe geçme şansı yok. Ama iyi bir belgesel için bunu söyleyemeyiz.

Şöyle bir National Geographic'de yayımlanan fotoğrafları düşünsenize. Evet onlar birer an fotoğrafı ama tema, kompozisyon, ışık kullanımı, hepsi mükemmel fotoğraflar.

Ya da foto muhabirlerinin çektiği fotoğraflar için de aynı şeyi söyleyebiliriz. Türkiye Foto Muhabirleri tarafından düzenlenen yarışma sonuçlarında ödül alan fotoğrafları incelerseniz hepsinin ayrı bir ustalıkta çekilmiş olduğunu göreceksiniz. Birincilik ödülünü alan Ümit Bektaş'ın fotoğrafı beni çok etkiledi. Van depreminde göçüğün altından çıkartılan bir çocuğun gözleri her şeyi söylüyordu. O anı yakalamak önemlidir. O bir belgedir ve yok sayamazsınız.

Şahin Kaygun'da fotoğrafın üstüne müdahale ederek resme çevirmeye çalışmıştır. O genç yaşında o kadar güzel eserler bırakmış ki hepsi örnek olacak çalışmalar. İki de yaşamda yer alacak, geleceğe taşınacak eserlerse eğer ben ayırım yapamam ve her iki çalışmaya da iyi niyetle bakmaktan yanayım.

Belgesel çalışmaları yapan arkadaşların amacı bir belge bırakmak ileriye. Bir olayı yansıtmak. Onların her hangi bir kompozisyon kaygısı estetik kaygısı olmayabilir. Ben o fotoğrafı yok sayamam. Onların önceden belirledikleri bir duruş var. Ben bu olayı yansıtacağım diyor. Bu bir bakış açısı. Nereye koyacağınız, nerede kullanacağınız önemli. O fotoğrafı çeken şunu kafasına koymuş. Yaşam kesitini alacağım, ben bunun kadrajı ile estetiği ile uğraşırsam o adam yok olabilir. Ben bunu an fotoğrafı olarak çekeceğim. O öyle bakıyor olabilir. Unutmamak gerekir her şey, yaptığınıza verdiğiniz değerle geleceğe kalacaktır. Siz değer verirsiniz toplum değer verecektir. Sosyal Belgesel alandaki fotoğrafçılık yeniden ateşlendiği, hareketlendiği biliniyor. Belki o grubu ateşleyen, günümüzdeki çelişkiler ve yaşanan olaylardır. Bu toplumun içerisinde yaşıyoruz. Çevremizde olup bitenlere sağır kalamayız. Talep görüyorsa eğer, yapılanlar benimsenmiş ise, bu tarz çalışmalar da

devam edecektir. Bir insanı ateşlemenin en önemli yolu “eline sağlık” demektir. Onu dediğiniz zaman herkes ateşlenir. Bu herkes için geçerlidir. Herkes takdir bekler. Bir kişiyi şöylece bir yüreklendirin arkasını getirecektir kesinlikle.

Fotoğrafın anonim olması gerektiği yolundaki istem de dikkate değerdir. Bu hangi amaçla yapılıyor, neye ve kime yararı olacak bunu çok bilmiyorum doğrusu. Topluma o fotoğrafı ulaştırmak anlamında sokak sergileri açabilir ve toplumun aydınlatılmasına katkıda bulunabilirler diye düşünüyorum. Bu daha etkilidir. Fotoğrafçı kendi dilini oluşturmuşsa eğer, bir tarz yaratmışsa, altına istediği kadar adını yazmasın. Siz onu nerede görürseniz görün o fotoğrafçıya ait olduğunu anlarsınız. Şahin Kaygun fotoğrafını gördüğünüzde ya da Picasso'nun bir resmini gördüğünüzde ismine bakmadan tanımıyor muyuz hemen. Artık topluma mal olmuş eserlerdir. Onun aidiyetini fotoğraf yitirmez.

Paraya tevessül edilmemesi gibi bir anlayıştan yola çıkılıyorsa eğer, bu bana göre yanlış bir düşünce. İnsanların bu restorana girip para vermeden yemek yiyerek çıkıp gitmek gibi bir hakkı nasıl yoksa, o fotoğrafçının emeğine de saygı duyması gerekiyor. Fikir ve sanat eserlerinde bir emek vardır ve emeğin karşılığı ödenmelidir.

Ben o zaman bu düşünce ile çalışanlara şunu sormak istiyorum; Bunu ne kadar sürdürebileceksiniz? Sizi ekonomik olarak destekleyen olduğu sürece ancak bunu sürdürebilirsiniz!

Kaldı ki bana göre ülkemizde fikir ve sanat eserlerine gösterilen saygı da çok eksik. Artık bu konuda belki biraz daha duyarlı olduk, hakkımızı arayabiliyoruz. Belki dünyada ki birçok ülkeden daha fazla bu alanda işlem gören dava dosyaları mevcut mahkemelerde. Ancak, ben yine de saygının eksik olduğunu düşünüyorum.

Hemen bir konuda açıklama yapmak istiyorum yeri gelmişken. Benim bir profesör arkadaşım benim yaptığım bir logoya kendine aitmiş gibi, herhangi bir isim belirtmeden kendi doçentlik dosyasında göstermiş. Bu kişiye karşı dava açtım. Dava açmamdaki neden O'na olan kızgınlığımdan değildi. Bu olayı bir saygısızlık olarak gördüğümünden ve birçok kişiye emsal teşkil edeceğini düşündüğüm içindi. Çünkü bunu yapan kişi bir eğitimci, çocuklara doğruları öğreten bir kişi. Bu çok önemli bir şey benim için.

Henri Cartier-Bresson; *“fotoğraf çekmek birisinin beynini, yüreğini ve gözünü objektifin eksenine dizebilmektir”* demiştir. Bu üç faktör çok önemlidir. Bunlar ne kadar zenginse fotoğrafınız da o kadar zengindir. Elbette bunun bir reçetesi yok. Yaptığınız üretimde kompozisyon varsa, denge varsa, bir şeyler anlatıyorsa, size heyecan veriyorsa, önünde durduruyorsa, güzel olan “o”dur. Esas olan da fotoğraf sanatçısı, ressam, heykeltıraş gibi tüm sanatçıların yaptığı eseri ile deşarj olmasıdır. Yani yaşanmışlıklarını dile getirmesi ve bundan haz duymasıdır. O zaten bittikten sonra bu yapılanlar toplum tarafından benimsenirse yaşar gider, benimsenmezse de ölür yok olur.

Estetik ve Ana Sorunları kitabında Suut Kemal Yetkin şöyle der: “Düş görerek bilinç dışının baskısından kurtulan kişi eğer sanatçı ise düş göreceğine eser yaratarak, bilinç dışının yoğunlaşan baskısından kurtulabilir.”

Şöyle bir düşünsenize, her yaptığımız işin sonunda yorgunluğumuzu nasıl gideririz? Elbette ortaya çıkarttığımız eserin karşına geçip baktığımızda derin bir nefes alırız ve bütün bir emek sürecinde yaşanan yorgunluğun hiç birisi kalmaz.

Burada bir anektodu aktarmak istiyorum. Alman Ekslibris Sanatçıları Derneği Başkanı Dr. Med. Gernold Blum bir erotik ekslibrisimi görmüş ve bana bir mektup göndermişti; *“Mr. Pektaş ben de erotik ekslibrisden hoşlanıyorum. Bana bir erotik ekslibris yapar mısınız?”* diyordu mektubunda. Yaptığım araştırmalar sonucunda Girit seramiklerinin üzerindeki erotik figürleri biraz daha değiştirerek üçlü bir figür çalışması yaparak baskısını aldım ve gönderdim kendisine. Yanıt şu şekilde geldi; *“Mr. Pektaş bu çalışmanın fazla erotik olduğunu düşündüm. Ben biraz da sizin kültürünüzün de içerisinde olacağı bir çalışma bekliyordum ve biraz da kaligrafik yazı kullanılsın isterdim.”*

Bunun üzerine bereket tanrısından esinlenerek, Arap harflerinin estetiğini latin alfabesine dönüştürerek yeni bir *Ekslibris* daha yaptım ve kendisine gönderdim. Beğenmiş, *“tam istediğim gibi”* diyerek benden fiyat sordu. Ben de yurtdışı fiyatlarını araştırarak bir fiyat söyledim. Ama fiyatı çok yüksek buldu o kadar tepki verdi ki bana. Bu parayı gönderemeyeceğini, eğer istiyorsam ekslibrislerimi geri gönderebileceğini bildirmişti. Bunun üzerine kendisine bir mektup yazdım ve dedim ki; *“Mr. Blum, ben o ekslibrisleri yapıp size gönderene kadar bitirip karşısına geçip izlediğimdeki hazzı hiçbir şeye değişmem. Para falan göndermenize gerek yok. Ekslibrisler de sizde kalabilir.”* Daha sonra bana bir miktar mark göndermişti.

Yaptığınız şey sizi doyuruyorsa hiçbir şeyle değiştirilmez. Birileri için, birilerine beğendirmek için bir şey yaparsanız, inanın kalıcı bir şey yapamazsınız. Önce siz beğeneceksiniz, çöpe atmayı da herkesten daha önce yapacaksınız. O zaman yükseliş daha çabuk olur.

Kim ne yaparsa yapsın, deneysel ya da belgesel, siyah-beyaz ya da renkli fotoğraf, fark etmez. Yaptığı şey, kalıcı güzellikler ve kalıcı özellikler taşıyorsa mesele yok. Bir tek bu önemlidir. Teknik önemli değildir. Ruhunuzu okşaması, heyecan vermesi yeterlidir.

Fotoğraf salt fotoğraf olarak kalmamıştır günümüze gelene kadar. Pek çok sanatçı farklılıklar yaratmak çabasında olmuşlardır. Fotoğraf tarihini incelediğimizde bir Moholy Nagy, bir Man Ray, bir Picasso, bir Şahin Kaygun fotoğrafa kendilerini de koymuşlardır.

Picasso'nun çekmiş olduğu bir fotoğrafa baktığınızda eğer Picasso hakkında bir birikiminiz var ise hemen bu Picasso'nun fotoğrafı diyebileceksiniz. Çünkü yaptığı kolajla kendini bu fotoğrafa yansıtmıştır. Picasso için bu bir dildir. Deneyseldir. Kimsenin yaptığı bu gibi deneysel çalışmaları yok sayamayız.

Eğer sizin çektiğiniz fotoğrafın içinde siz varsanız, yüreğiniz varsa, eğitilmiş bir gözünüz varsa, kendi beyniniz varsa o zaten geleceğe kalacak ve iyi fotoğraf olarak her zaman yaşayacaktır.

Fotoğrafın iyi bir fotoğraf olması fotoğrafın temel ilkelerine bağlı kalınmasından geçiyor. Bu kuralların ne olduğunu da az çok hepimiz biliyoruz. Sabit Kalfagil'in güzel bir sözü vardır; *“fotoğrafi sanat yapan mesajda belli bir duygu yoğunluğunun bulunmasıdır. Fotoğrafçıyı sanatçı yapan ise mesajı yoğurup iletmeteki özgünlük ve kişiselliktir.”*

Söylediklerimin bir özetidir bu cümle. Sizin bir özelliğiniz var ise sanatçı olabilirsiniz. Hepimiz Picasso gibi resim yaparsak hepimiz Picasso gibi oluruz. Kendimizi bulana kadar hem üreteceğiz, hem fotoğraf dilimizi özgün bir şekilde getireceğiz.

Fotoğrafçının o özel anı yakalayabilmesi için çektiği bir karede yüreğinin çok güçlü olması

gerekmektedir.

Bir fotosafariye çıktığımda, herkesten önde giderim. Herkesten önce ben göreyim, farklı olanı yakalayabileyim, herkesin çektiğini çekmeyeyim diye.

Örneğin fotoğrafa eğer insanların aşına olduğu bir harf yapısı kazandırılırsanız etkisi bir kat daha artar. Çünkü insanlar o fotoğrafa aşınadır. Örneğin “O” harfi fotoğrafa bir renk katar. Fotoğrafta bir zincir oluşturmayı başarırsanız, dansı, ritmi de bu fotoğrafa koyabilirsiniz. Grafiği oluşturabilmeniz gerekir. O nedenle fotoğrafla müziği birbirinden ayıramazsınız. İddia ediyorum iyi müzik dinleyenler, şiir okuyanlar iyi fotoğraf yapabiliyorlar.

Tersini iddia edebilir misiniz?

Ben kendi öğrencilerimden de biliyorum. Gerçekten iyi müzik dinleyenler ve kitap okuyanlar öne çıktılar. Örneğin ben basın ilanını öğretiyorum. Bir basın ilanında metin ve slogan yazmak zorundalar öğrencilerim. Sınıfı geçmek isteyen bir öğrenci bir basın ilanı metni ve sloganı yazmak zorunda olduğu halde, bunda çok zorlanıyorlar. Neden? Çünkü kitap okumuyorlar. Bir öğrencimin ilk hazırladığı metne eline sağlık demişsem eğer hemen soruyorum ardından, “*kitap ve şiir okuyor musun?*”

Evet, okuyor! Çünkü kelime dağarcığı yaptığı slogana

ve metne yansımakta.

Bir fotoğrafta egemenlik ve değişkenliğin olması gerekiyor. Egemenlik, uygunlukla zıtlığın bir arada olması demektir. İçine bir de değişken unsur koymanız gerekiyor. Örneğin dört satır içeren bir fotoğrafta üç aynı şekilde egemen satıra bir farklı değişken satır koyduğumuz zaman heyecan artar. Grafikselsel yönden de bir anlam verir.

Özellikle portre fotoğraflarında fotoğrafı etkili kılan fotoğrafın sade olmasıdır. Arka fonun temiz ve ışığın iyi olmasıdır. Fotoğrafta hareket birlikteliği de önemlidir. Fotoğrafın önünün açık olması, kompozisyon seçimi fotoğrafçının fotoğrafı bildiğini gösterir.

Dürer'in sözüydü sanırım; "Sanat doğadadır, onu oradan çıkartabilen sanatçıdır." Doğa o kadar zengindir ki önemli olan görebilmek, seçebilmektir. Bir ağacın içine işlenmiş bir kadının vücudunu ele alın. Ancak görmeyi bilen bir fotoğrafçı çekebilir bu vücudun fotoğrafını.

Hacettepe de fotoğraf derslerine girdiğim yıllarda bir fotoğraf çekmiştim. Ağaç çok ilginçti. Gövde at başı gibiydi. Budak noktalar göz şeklinde. Yaprakları turuncu rengindeydi. Çünkü mevsim sonbahardı. Öğrencilerime gösterdiğimde hepsi çok şaşırmişti. Ve hep birlikte bu ağacı aramaya başladılar kampüste. Görebilen öğrencilerim olmuştu, anımsıyorum. Bu fotoğrafı çekip getirdiler bana.

Bütün bunlar görmeye bağlıdır. Herkes bakar, ancak herkes göremez. Henri Cartier-Bresson'un dediği gibi, gördüğünüzü objektifinize dizebilmek önemlidir.

Colerr'den bir alıntı daha paylaşmak istiyorum; "*Fotoğraf Sanatı için önemli olan, ilerlemedir. Ve bunun gerçekleşebilmesi için de sanatçı hep değişken ve devingen bir durumda olmalıdır. Fotoğrafçı her zaman iletebileceği daha iyi mesajların arayışı içinde olmalı ve yeni bakış tarzları geliştirmeleridir.*"

Picasso'nun geldiği noktaya nasıl geldiğini hiç düşündünüz mü? İlk resimlerine bakın lütfen. O kadar gerçekçi, o kadar düzgün resimleri var ki. Ama bugün Picasso kadar güzel güvercin resmi yapan birini göremezsiniz. Tüm dünya bu güvercin resmini kullanıyor. Ağzında bir defne dalı ve üç çizgiyle oluşmuş bir güvercin. Picasso, kübizmi kolay keşfetmedi ve ona ulaşması çok kolay değildi. Ayrıca Picasso'nun çalışma alanı tek değildi biliyorsunuz. Çok zengin bir sanat çeşitlemesi yapmıştır. Çok güzel heykelleri, seramikleri var. Öyle güzel bir keçisi var ki ne anlatmak mümkün, ne de karşısında yaşadığınız heyecanı tarif edebilmek.

Picasso'ya biri bir gün bir horoz resmi yapması için sipariş vermiş. Picasso on beş gün sonrası için randevu vermiş. Adam on beş gün geçtikten sonra gelmiş ve resmini istemiş. Picasso adamı oturmuş ve bir kalem kâğıt alarak başlamış horoz resmini yapmaya. Bitirip teslim edince. Adam elbette borcunun ne olduğunu sormuş. Picasso fiyatı söyleyince adam çok sinirlenmiş. "*İki karalama yaptın benden bu kadar istiyorsun*" diye tepki vermiş. Bunun üzerine, Picasso adamı yanına çağırılmış ve dolabının kapağını açarak yüzlerce horoz resmini göstermiş. "*Yüzlerce horoz resmi yaptıktan sonra doğdu bu elinizdeki horozun resmi*" demiş.

Her şeyde böyledir. Sadece üç tane heykel yapan bir heykeltıraş gördünüz mü hiç? Hep bir devinim içinde olacaksınız, değişeceksiniz.

Biraz da ekslibris’den bahsetmek istiyorum. 1450’ li yıllarda ihtiyaçtan doğan bir sanattır ekslibris. Günümüzde çok yönlü olarak gelişmiş müzeleri, dernekleri mevcuttur. Ekslibris, kitapların iç kapağına yapıştırılan mülkiyet işareti demektir. Ben kitabın iç kapağına üstünde Ekslibris Hasip Pektaş yazan bir ekslibris yapıştırırsam, bir başkasına o kitabın bana ait olduğunu belirtir.

Ekslibrisin sanatsal değerinin yanısıra, kitaba bir ikinci kimlik katmaktadır o. Dokunacak kadar yakınsınız ona. Gravür, ağaç baskı, taş baskı gibi birçok baskı teknikleri ile çoğaltılabildiği gibi fotoğrafla da yapılabilir. Ekslibrisin sanatsal değerinin yanısıra, kitaba bir ikinci kimlik katmaktadır o. Dokunacak kadar yakınsınız ona. Gravür, ağaç baskı, taş baskı gibi birçok baskı teknikleri ile çoğaltılabildiği gibi fotoğrafla da yapılabilir.

Dünyada yaygın olarak sanatçıların ürettiği bir sanat dalı olan ekslibris, özellikle Bulgaristan, Çin ve Rusya’ da çok yaygındır.

1450’ li yıllarda önemli devlet adamlarına, din adamlarına bir kitap armağan etmişler ve demişler ki içerisine bir etiket yapıştırılmalı ve bu kitap ona ait olsun. Kişiye özel, yani kitabın sahibine özel bir şey, kitabın yazarına ait bir şey değil. Osmanlı İmparatorluğunda bu mühür şeklinde kullanılmış. Sahaflarda bulacağımız bazı kitaplarda dört beş tane mühür görebilirsiniz örneğin. Bu gelenek matbaa ile birlikte daha da gelişmiştir. Albert Dürer’den tutun da Picasso’ya kadar birçok sanatçı ekslibris yapmıştır. Dürer’in dönemin devlet adamlarına yirmibir tane ekslibris yaptığını biliyoruz.

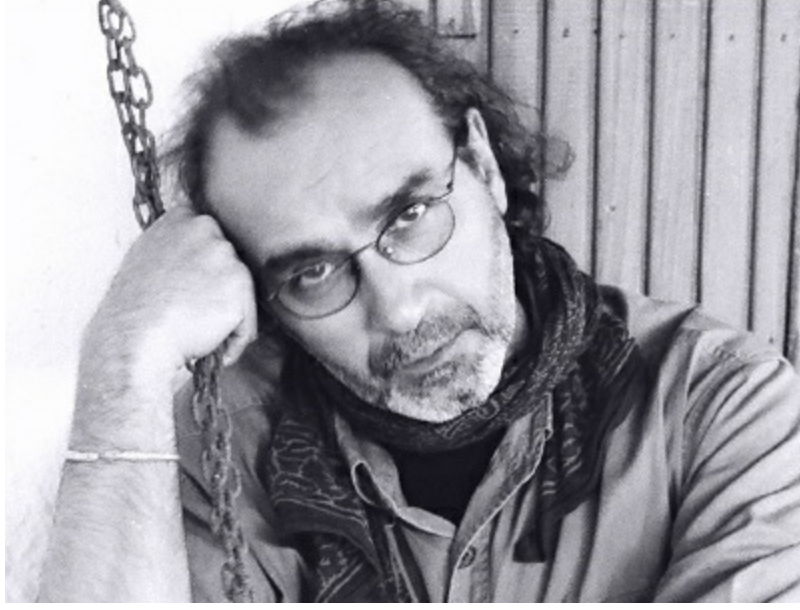
Ekslibriste yazı kullanılmalıdır. Çünkü ekslibris kim için yapılmış ise o kişinin adı okunabilmelidir ekslibrisin üstünde. Ancak, bu yazı çok büyük olmamalıdır. Ekslibrisin altına kurşun kalemle kodunu, kaç adet bastığınızı ve adınızı yazmalısınız. Çünkü kurşun kalem daha samimidir ve diğer kalemler gibi zaman içerisinde uçup yok olmak gibi bir özelliği yoktur. Şöhler ya da çok kaliteli HB kâğıdı kullanmakta ve kâğıdın mat olmasında yarar vardır.

Enternasyonel Ekslibris denilen bir çalışma türü daha vardır ki bu çalışmada ekslibrisin isim kısmı boş bırakılır ve sticker’a basılır. Kırtasiyelerde satılmak amaçlı yapılır. Sticker’ı alan kişi boş kalan yere adını yazar ve kitabına yapıştırır. Ancak koleksiyoncular için tercih edilmez çünkü aynı Ekslibrisden birçok kişide vardır. Ofsetle çoğaltıldığı için özgün bulunmaz ve rağbet görmez.

Ekslibrislerin altında 1/20, 5/30 ya da 30/100 gibi rakamlar görürsünüz. Bunun anlamı şudur; bu ekslibristen yirmi tane basılmıştır, bu elinizdeki birincisidir. Ya da yüz tane basılmıştır, bu elinizdeki otuzuncusudur... gibi.

Ekslibrisin altına yer alan baskı tekniklerine ilişkin numaralar ve merak ettiğiniz diğer tüm ayrıntılara internet sitesinden ulaşabilirsiniz. www.aed.org.tr ya da www.hasippektas.com adresinde ayrıntılara ve örneklerle ulaşmanız mümkündür.

ÖZCAN YURDALAN

Görüşmeler ve Metin Yazımı:

Düzelme:

Fotoğraf Sanatı Kurumu (FSK)

MU: *Fotoğraf ile kurduğunuz ilişkiyi ve gelişimindeki süreçlerinden başlayalım isterseniz.*

ÖY: Fotoğraf ile kurduğum ilk ilişki, körüklü bir makineyle oldu. Benim kuşağında, babalarımızın kullandığı o körüklü makine fotoğrafa dair hatırladığım ilk nesne oldu; hatta sanırım hafızamda fotoğraftan önce fotoğraf makinesi bulunuyor. Kenarları tırtıklı kesilmiş küçük boyutlu baskılar sonradan geldi benim dünyama, plastik makaraya sarılmış sırtı kağıt kaplı filmlerden bile sonra. Körüklü makine benim için sihirli bir aletti; aynı zamanda kokusu da olan bir şeydi. Kenarlarının deri kaplamasının kendine özgü bir kokusu vardı, hala hatırlarım, dolabımda durduğu yerde bugün de çocukluğumun kokularını bugüne taşır. Bir de arkasındaki kırmızı penceresinin altından rakamlar, işaretler geçerdi, onları seyretmeyi severdim. Film takıldıktan sonra başlangıçtaki boşluğu alırken içinden noktalar, virgüller, oklar, rakamlar geçerdi, bayılırdım onlara bakmaya. Çok geçmeden benim de kendi makinem oldu. (Toplumun avantajlı kesiminden geliyordum, babam subaydı ve annemle birlikte hayatlarını büyük oranda benim üstüme inşa etmişlerdi. Anadolu'nun pek çok yerinde bulduk ama çoğu yerde duvarlarla çevrili kapalı bir dünyamız vardı, subay aileleri ve subay çocukları kendileri için kurulmuş alanlarda yaşırdı. Bizim gibi olmayan çocuklarla okul sıralarında buluşurduk. Tabii ki benim sınıf geçme hediyelerim olurdu ve ilk yılların birinde bir fotoğraf makinesi alınmıştı. Tipi refleks makinalara benzer, 6x6 çeken bir kutu makineydi. "Pauva Start" diye bir marka hatırlıyorum üstünde. Bunu hatırlamamın sebebi şu oldu; Fotoğraf ile ilişki kurduğum ilk zamandan bu yana üç tür makine gördüm. Teknolojideki gelişmelere karşılık gelen makine tiplerini hem kullandım hem de o aletlerde üretilmiş görüntüleri elime aldım. Babam cam negatife fotoğraf çektirmemişti muhtemelen ama alaminütlerin karşısına oturmuştu sanırım. Onun biri 6x6 körüklü Kodak makinesiyle ben de fotoğraf çektim. Sonra bizim kuşağın elinden düşmeyen ve yıllarca kahrımızı çeken klasik refleks makineler geldi, şimdi de üçüncü jenerasyon dijital makineler kullanıyoruz. Benim yeni makinem, aynanın da ortadan kalktığı ama gene dijitale kayıt eden ara jenerasyon diyebileceğimiz bir alet. Hayatımdaki telefonlar da böyle bir gelişim izledi. Manyetolusunu bilirim, sonra bir süre santrale numara yazdırarak görüşmeler yaptım, ardından direk numara çevrilen telefonlar ve şimdi de kablosuz olanlar var elimizde, cep telefonları. Üstelik şeytanın aklına gelmez ama telefonla fotoğraf makineleri birleşti artık, tek alet ikisini de hallediyor. Demem o ki, bir insan ömründe bile son derece hızlı değişim gösteren, değişken bir teknik alt yapıya sahip aletle, teknolojik bir araç ile karşı karşıya.

İlkokuldan itibaren fotoğrafla kurduğum bu ilk ilişki; yani kendi makinemle çekip yıkatıp, bastırarak geliştirdiğim ilişki ortaokul-lise sıralarında biraz daha kristalize oldu. Can Sayiner ve Merter Oral ile birlikte okulun fotoğraf kulübünü kurduk. Bir yandan okul dergisini çıkarıyor ve aynı zamanda da siyasetle yakından ilgileniyorduk. Lise diplomasını aldığımız gün Merter ile beraber Ankara Sıhhiye'de dolaşırken Çankaya Halkevi'nin camında asılı olan fotoğraf kursu ilanını görmemiz ile birlikte, fotoğraf ile kurduğum ilişki yeni bir boyut kazandı. Böylece Çankaya Halkevi'nde Merter Oral ile birlikte fotoğraf kurslarına başladık, bu arada Can Sayiner de Fransa'ya sinema okuyamaya gitmişti.

MU: *Yıllar?*

ÖY: 1975 falandı galiba.

Çankaya Halkevi'nde ilk fotoğraf derslerimizi Tansu Gürpınar hocadan almaya başladık. Tansu hoca fotoğraf alanında hala üretimde bulunan değerli bir ustamızdır aynı zamanda. Halkevindeki kurslar bittikten sonra da fotoğraf çekmeye devam ettik ve derneğin fotoğraf kolunda aktif olmaya

başladık. Fotoğraf çekmenin yanında yaptığımız politik, toplumsal faaliyetler de vardı. Benim fotoğraf ile kurduğum ilişkiyi şöyle bir dürtünün harekete geçirdiğini söyleyebilirim: Yazılar yazıyordum ve bu yazılar dönemin ve yaşı'nın icabı gereği toplumcu-romantik (!) yazılardı.

MU: *Döneme tanıklığın bir çabası olarak?*

ÖY: Evet, o tarz metinlerdi. Yoksullar, işçiler, gecekonuda yaşayan insanlar gibi konularda bir küçük burjuva genci duyarlılığı ile yazılan metinlerdi.

Bir süre sonra fotoğrafların bu metinlerini üretirken çok işime yarayacağını düşünerek işe daha sıkı sarıldım. Kimi zaman yazdığım yazıları destekleyen fotoğraflar kimi zaman da fotoğraf çekip o fotoğraflardan yazacağım yazılar önemliydi benim için. Biraz o nedenle daha yakınlaştım fotoğrafa, yani fotoğrafı hep bir ifade aracı olarak gördüm. Çankaya Halkevi'nde bir takım toplumsal faaliyetler sürdürürken fotoğraf çalışmaları da devam etti, pek çok yerde ikisi kesişti. İlk açtığımız sergiler Halkevinin yaptığı gezilerde çekilen fotoğraflardan oluşuyordu. Gezi fotoğrafçılığı ve Halkevlerinin ilk döneminde ressamlar için organize edilen "güzel yurdum" resimleri üretmeleri için çıkarılan gezilerden biraz farklıydı bunlar. El yordamıyla, sezgilerle ve küçük burjuva hassasiyetleriyle üretilen, daha sonra aslına akıl erdirilemediği için tek kalemde "sümüklü çocuk fotoğrafları" diye eleştirilen bir dönem fotoğrafının kendi çapındaki öncülleri idi bunlar. Zaman; romanda "köy romanlarının" sanatta "toplumcu gerçekçiliğin" telaffuz edildiği dönemdi, günahıyla sevabıyla. Ankara dolaylarında yaptığımız gezilerde çektiğimiz fotoğraflar Halkevi bünyesinde küçük sergilere dönüşüyordu.

O yıllarda bir yıl arayla Diyarbakır-Lice'de ve Van-Muradiye'de büyük depremler oldu, çok insanımız hayatını kaybetti, büyük yıkım yaşandı. Hayatıma fotoğraf bahanesiyle giren depremlerin ilki 1975 Lice depremi oldu, o tarihten itibaren nerede büyük deprem yaşansa, biz de bir şekilde orada olduk bu güne kadar. Mayıs 2012'de Van'da depremde çocuklarla yeni bir çalışmaya başlayacağız. Yetmişlerin ortalarında, günümüzdeki gibi büyük afetlere müdahale eden tecrübeli kuruluşlar yoktu. Halkevleri gibi küçük organizasyonlar ve solcu gruplar afet olduğu vakit gidip yardım çalışmaları yapardı. Biz de Çankaya Halkevi olarak Ankara'da kapı kapı dolaşıp makbuz karşılığı bir kamyon dolusu eşya topladık. Dernek kasasından kiraladığımız kamyonun kasasına dört fotoğrafçı yerleşip yola çıktık. Lice merkezde çok kalmayıp köylere ve mezralara ulaşmaya çalıştık. Mevsim kıştı ulaşım ancak katırlarla mümkündü. Ulaştığımız afetzedelere eşyaları dağıtırken yaşanan süreç ile ilgili fotoğraflar çekiyorduk. Orada çektiğimiz fotoğraflar ile geri döndüğümüzde sergi açıp yaşananlara dikkat çekmek istiyorduk.

Lice'den döndükten sonra Fransız Kültür Merkezi'nde açtığımız serginin ismini şair Hasan Hüseyin koymuştu: 'Deprem Değil Beni Vuran'. Bu sergi Merter Oral ile ikimizin fotoğraflarından oluşuyordu. Bir yıl sonra meydana gelen Muradiye depreminde daha tecrübeliydik, iki kamyon eşya toplayabilmiş ve Belediye'nin bize tahsis ettiği kamyonlarla yola çıkmıştık ama yolculuk yine kamyon kasasında yapılıyordu. Söylemek istediğim şu ki; bu tür çalışmalar günümüzde foto aktivizm diye adlandırılan bir fotoğraflama tarzının ilk örnekleriydi. Bu fotoğraflama şekliyle değişimin, dönüşümün ya da iyileştirmenin bir parçası olmaya çalışıyorduk. Çektiğimiz fotoğraflarla objektifimizi doğrulttuğumuz insanların yaşadıklarını görünür kılmaya çalışıyorduk.

MU: *Bahsettiğiniz dönemlere ait teknolojinin günümüze kadar gelişmemiş olmasının fotoğrafa sanki başka bir anlam yüklediğini söyleyebilir miyiz?*

ÖY: Evet, birkaç nedenle. O dönemde fotoğrafçıya ve fotoğrafa yüklenen anlam ve beklenti, günümüzdekinden çok daha farklıydı, en azından bizim zihin dünyamızda böyleydi. Fotoğraflarımızın çok daha işlevsel ve etkili olacağına dair bir anlayış vardı. Çünkü o dönemde Türkiye’de fotoğrafın toplumsal sürece bir biçimde müdahil olabileceğini ve ufak tefek de olsa bazı değişiklikleri gerçekleştirebileceğini, en azından belli problemlere dikkat çekebileceğini düşünüyorduk. Ben hala böyle düşünüyorum ama o zamanlarda bu kanı çok daha yaygın ve yerleşikti. Çünkü az da olsa dünyadan örnekler biliyorduk. Bir de açtığımız sergilerin, çalışmaların yankılarının büyük olduğunu bizzat deneyimlemiştik. Yani yaptığımız işin sonuçlarını görebiliyorduk. Tekniğin etkisi neydi? Belki sergiler bu kadar çok açılmıyordu, fotoğraf çeken insan sayısı yeni yeni artmaktaydı. Refleks makineler taksitle satılmaya başlanmıştı ve hızla çoğalıyordu. Slayt film varsa da azdı ve pahalıydı. Orwo’nun, Agfa’nın film kutularının içinden poşet çıkardı, çektiğimiz filmleri o poşetlere koyar postayla banyoya yollardık. Onbeş-yirmi gün sonra filmler yıkanmış olarak geri gelirdi. Renkli film pek kullanmazdık, çoğunlukla siyah beyaz kullanırdık, kendimiz yıkar kendimiz basardık. Bu yanı sıra fotoğrafa sindirilmiş bir emek söz konusuydu. Mesela Muradiye’ye giderken aldığımız filmler, harçlığımızdan arttırdığımız bütçenin yeteceği kadardı. Ama çok da sıkıntı çektiğimizi, filmsiz kaldığımızı hemen hiç hatırlamıyorum. Bunun sebebi çok fazla filmimiz olduğu için değil de galiba ne yapacağımızı, ne fotoğraflar çekeceğimizi inceden düşünerek çalışmamızdı. Çok matah işler mi çıkıyordu ortaya; hayır, ama emeğin kokusu siniyordu, o da ayrı. Tekniğin bugünkü haliyle ortaya çıkardığı savurgan fotoğrafçılık, düşünmeden fotoğraf çekme durumu yoktu yani. Dolayısıyla bir yerlerde çekilip de getirilen işlerin etkisi biraz daha fazlaydı sanki.

Lice sergisini Ankara Fransız Kültür’de açtığımızda bir hayli ses getirdi. Çok sayıda insan ziyaret etti ve televizyon değil ama o dönemde yaygın olarak kullanılan radyo haberlerine, programlarına konu oldu. Sergi, Hasan Hüseyin’in ağzından “deprem değil beni vuran” diyen insanların problemlerine dikkat çekmek bakımından işini yaptı. Aynı dönemde bir imza kampanyası başlattık. Liceli lise mezunlarına üniversitelerde kontenjan isteyen bir imza kampanyasıydı. Depremzede yaşlılarımız o yılki sınavlara girememişlerdi ve müşkül durumdaydılar... Yani biz fotoğrafla toplumsal hayata bir biçimde dâhil olmanın hatta müdahil olmanın yollarını arıyorduk.

Türkiye 70’lerin sonuna gelirken toplumsal hareketlik oldukça yükselmişti. Ankara da bizim gibi küçük birkaç gurubun fotoğraf çalışmaları yaptığını biliyorduk. Bunlardan bir tanesi de Sinematek Derneği idi. O dönemde Çağdaş Sahne vardı, şimdilerde Kavaklıdere’de tiyatro oldu. Sinematek Derneği’nde Celal Ertem’in yürüttüğü fotoğraf kursları vardı. Bu ortamda Çankaya Halkevi’nin fotoğraf koluyla Çağdaş Sahne Sinematek’in fotoğraf birimi bir araya gelip yeni bir yapılanmanın ihtiyacını dile getirdiler ve nasıl yaparız diye tartışmaya başladılar. O tartışmaların içinde ben, Merter, Celal, Aydın, Ercan, Alparslan, Sinan, Bülent, Cüneyt de vardı ki daha sonra Kemal’in de katılımıyla AFSAD’ın ilk yönetim kurulu bu isimlerden oluşacaktı.

MU: *Dernek anlamında geçmişten gelen, örnek teşkil edebilecek yapılanmalar var mıydı?*

ÖY: Bizim model olarak aldığımız bir örnek yoktu. Çok daha önce kurulmuş İfsak vardı ama İfsak’ın fotoğraf anlayışı ve çalışma biçimi bize çok da uymuyordu doğrusu. Biz daha politik bir çizgide duruyorduk ve fotoğrafı doğrudan doğruya toplumsal değişimin bir aracı olarak nasıl kullanacağımızın derdindeydik. Dolayısı ile birebir örnek yoktu ama şöyle bir örnek vardı; Halkevlerinin birimler şeklindeki örgütlenme modelini Afsad’ın ilk tüzük ve çalışma biçimine de uyarlamıştık. Afsad’ın işleyiş modeli Halkevlerinin küçük bir kopyasıydı. Şimdilerde ise üç beş

değişiklik ile benzer yapı sürüyor diye düşünüyorum.

Dernek kurulup da çalışmalar başlar başlamaz tabii ki yer sorunu çıktı. Çağdaş Sahne'nin bodrumunda bir odamız vardı ama çok da yeterli değildi ama bir taraftan Sinematek'e yakındık, Sinan tam zamanlı çalıştığı için hep oradaydı, gereken durumlarda AFSAD'ı da kollayabilecekti. Bu şartlarda kurslar açıldı ve ilk kurslar ile beraber çok sayıda arkadaşımız Afsad'a katıldı. Kongrelere siyasi partiler mesaj yollar, bazıları temsilciyle katılırdı. Yanlış hatırlamıyorsam ilk kongreyi, konuşma yapmasa da Mehmet Ali Aybar ön sıralardan izlemişti. Gazeteler genel kurul sonuçlarını yayınlardı. Yani AFSAD kuruluşuyla beraber toplumsal hareketlilik içinde bir varlık olarak belirmeye başlamıştı.

MU: *Demek ki bir açığın doldurulmasına karşılık geliyordu.*

ÖY: Toplumsal kaynama bir hayli yüksek düzeydeydi. Toplumda bir değişim beklentisi ve özlemi vardı ve bu değişimin kültür sanat alanında bir dönüşüme işaret etmesi söz konusuydu. Fotoğrafçıların bu hareketlenmesi ve daha önce yapılan işler, yani gerek Sinematek'in gerek Çankaya Halkevi'nin yaptığı işleri umut yaratıyordu herhalde. İlginçtir hem devlet bürokrasinde hem de muhalefette, basında çalışmalarımız bir karşılık buluyordu.

AFSAD bu rüzgâr ile beraber şu soruların cevabını aramaya başladı, 'Türkiye'de fotoğraf sanatının nasıl bir işlevi olabilir?', 'Nedir bu fotoğraf?', 'Fotoğrafın hayattaki manası nedir?', 'Toplum üstünde herhangi bir etkisi var mıdır?', 'Fotoğrafçı neden fotoğraf çeker?' Bu sorular tartışılmaya başlandı ve bir sempozyum toplama ihtiyacı doğdu.

MU: *Sanki burada bir el yordamı var? Fotoğrafa paralel dernekçiliğin de öğrenildiği bir süreç yaşanmış.*

ÖY: Tamamen. Aynı zamanda dernekçilik yanında fotoğrafın da öğrenilmeye çalışıldığı bir süreç oldu. Fotoğrafın neden çekildiği, nasıl çekilmesi gerektiği, fotoğrafçının zihin dünyasının ve iç disiplininin ne manaya geldiğinin merak edildiği bir süreçti.

AFSAD'ı kurarken bu meselelere ve fotoğrafta toplumcu geleneğe dair ne bir miras devralmıştık, ne de düşündüğümüz gibi dernekçiliğin nasıl olacağına dair bir bilgi birikimi vardı. Türkiye'de yoktu. Fotoğrafın hayata nasıl müdahil olabileceğinin, toplumsal süreçte nasıl etkiler yaratabileceğinin pratik bilgisi biriktirilmiş değildi bu coğrafyada. Cumhuriyet ile birlikte başlayan süreçte fotoğraf büyük bir oranda devletin resmi ideolojisinin propagandası için kullanılmıştı, onun dışında da biraz güzel sanatların bir aracı olarak ele alınıyordu, İFSAK ise baştan beri bir hobi kuruluşu olarak kendisini tanımlamış, ilerleyen zamanda rasyonellerini oluşturmuştu.

Fotoğrafımızda Hayat Dergisi ile başlayan bir süreç vardı. O sürecin batıda geliştiğini bildiğimiz Time Life dergisi ile zirveye ulaşan fotoröportaj geleneği ile herhangi bir ilişkisi bulunmuyordu. Hayati problemler, toplumsal sorunlar değil, hafif haberler-magazin-suya sabuna dokunmaz fotoröportajlar yayınlanıyordu. Aynı dönemin Avrupa ve Amerika'da gündem yaratan yırtıcı fotoğrafçıları ile ülkemizdeki profesyonellerin de amatörlerin de bir ilişkisi yoktu. Türkiye o zamanlar şimdikinden daha da kendi içine kapalı ve dünyadan habersiz yaşayan devlet kontrolünün basın ve haberleşmede sınımsız tutulduğu, basının kağıt bulabilmek için iktidara yakın durmak zorunda kaldığı bir dönemde fotoğrafçıların ve fotomuhabirlerinin bir ağırlık sahibi olduklarını, batıdakine benzer bir örnek yaratabildiklerini söylemek için hayli iyimser olmak gerekiyor. Belki de yanılıyorum

ama bunca fotoğrafçılık okulunun bulunduğu memleketimizde hala mesela fotoröportaj geleneğinin mesela “Life” ile “Hayat” karşılaştırması yaparak değerlendirildiği bir akademik çalışmaya rastlamıyoruz, varsa da ben bilmiyorum da böyle konuşuyorum.

Yani batıda toplumsal eleştirel mevzular yayınlanabiliyordu ama Türkiye’de tek mecra olan Hayat Mecmuasında daha çok aktüel konular, magazin konuları ve suya sabuna dokunmayan mevzular yer alıyordu.

Dolayısıyla AFSAD’ın kurulma sürecinde bizim biraz özenerek baktığımız Camera Work ekolü gibi ya da Amerika’daki PhotoLounge gibi fotoğrafik birikimin sağlandığı merkezler yoktu.

Afsad’ı oluşturan kadroların zihninde ki fotoğraf basbayağı Amerika’daki Photo Lounge’un ya da Almanya’daki Arbeiter Photography’nin yaklaşımı gibi veya İngiltere’deki Camera Work ekolü gibi fotoğraflar vardı. Lakin AFSAD bütün bu örneklerin derinlemesine bilgisiyle kurulmuş bir yapı da değildi.

MU: *Burada bir öykünme mi söz konusu?*

ÖY: Öykünme söz konusu değil. Toplumsal şartlar doğal olarak bize böyle bir alan açmıştı. Belki bir kaçımız bu ekollerin adlarından haberdardı ama nasıl olduklarından, nasıl geliştiklerinden, neleri savunduklarından derinlemesine bilgi sahibi değildik. Aslında dedik ya derneğin inşası vb. bütün bunlar sonradan öğrenilmeye başlandı. Afsad ilk dergiyi çıkarmaya başladığında basbayağı Camera Work dergisinden esinlenmişti, katlayış biçimi de dahil olmak üzere. A3 boyutunu ikiye katlıyorduk, sonra onu da ikiye katlıyorduk, ilginç bir açılışı vardır o derginin, ilk sayıları o şekilde basılmıştı. Dolayısıyla hem küçük cep dergisi gibiydi hem de açıldığı zaman büyük boy fotoğraf yayınlatabiliyorduk. Öykünme asıl dernek kurulduktan sonra başladı. Daha önce fotoğraf ile uğraşan kadrolar fotoğrafın toplumsal etkisi üstüne, dokümanter etkisi üstüne ya da fotoröportaj ile belli konuların nasıl ele alınıp nasıl anlatılacağına dair herhangi bir miras bırakmamışlardı. Bırakılan miras büyük oranda fotoğrafın yüzey bilgileri, estetik düzenleme, grafik organizasyonu üzerineydi ki bizim aradığımız şey bu değildi tabii. Gelinek noktada bir sempozyum yapalım ve şu fikri, eksikliğimizi giderelim diye çalışmaya başladık. 1978’de Afsad’ın kuruluşundan bir yıl sonra, Nisan ayıydı, bir sempozyum toplandı ki bu Türkiye’deki ilk fotoğraf sempozyumudur. Adına, yine dönem gereği, yabancı bir kelime kullanmamak için sempozyum değil de ‘tartışmalı toplantı’ demiştik. Konusu ‘Türkiye’de fotoğraf sanatının işlevi’ idi. Katılım çok geniş bir yelpazede gerçekleşmişti, Fikret Otyam dernek başkanıydı. Bizim yakın durduğumuz fotoğraf anlayışına sahip olanları değil, bu anlayışın dışındaki fotoğraf alanlarını temsil edenleri de konuşmacı olarak çağırmıştık. Nitekim sempozyum oldukça başarılı geçmişti. Bu metinler, bugün referans gösterilebilecek değerdedir. Afsad’ın daha sonra devam ettiği sempozyumlar, bu ilk çalışmanın başarısı ve olumlu etkisinin yarattığı iklimde inşa edildi. 1. Sempozyumun hemen arkasından bu metinler, o dönemde Türkiye’nin en etkili edebiyat dergilerinden biri olan ‘Türkiye Yazıları’nın eki olarak verildi. Türkiye Yazıları dergisini Ahmet Say yayınlardı ve ekler biraz fazla basılmıştı, iadeler geri alınıp kitapçık haline getirildi ve yeniden dolaşıma sokuldu. Bir edebiyat dergisi bizim fotoğraf sempozyumunun sonuçlarını yayınlayarak önemli bir dayanışma gösteriyordu.

O dönemde fotoğrafın teknik bilgisini edineceğimiz doğru dürüst yazılı bir kaynak yoktu, bir tek Aydemir Gökgez’ün kitabı vardı ama biz de bir taraftan kurslar veriyorduk. Dolayısıyla kurslar içinde temel kitaplar hazırlamak için çalışmalara başladı. O dönem teksir ile çoğaltılan metinlerle

bültenler çıkarıyorduk, bunun için sendikaların teksir makinelerini kullanıyorduk.

Afsad ekonomik sorunlarla beraber sık sık yer sorunu yaşadı. İlk yer problemi ekonomik değil ama ideolojik nedenle yaşandı ve dernek içindeki ilk ayrışmada o zaman meydana geldi:

Sempozyumdan hemen önce Türkiye’de bir grev dalgası başlamıştı. Maden İş’in öncülüğünde Mess’e karşı genel grev diye niteleyebileceğimiz bir süreç yaşanıyordu. O grevler sırasında Afsad’dan bir grup fotoğrafçı grevleri fotoğrafladı. Ercan, ben, Kemal, Alpaslan ve Sevim beş kişi İstanbul’a geldik ve arkadaş evlerinde konaklayarak epey bir süre grev alanlarında fotoğraf çektik. Bu fotoğraflarla Çağdaş Sahne’nin fuayesinde sergi açtık. ‘Grev’ adlı serginin açık olduğu bir gün Afsad’dan bir grup arkadaşımızla birlikte Çağdaş Sahne yönetimi bize haber vermeden sergiyi topladılar. Bu Afsad’daki ilk büyük bölünmeye sebep oldu ve biz Sinamatek’in de yönetiminde olan arkadaşlarımızla yollarımızı ayırdık. İlk mekan sorunu böyle başladı. Kimi zaman bir kitap evinin bodrum katında kimi zamanda bir dernek ile ortak lokal tutarak varlığını sürdürmeye çalışırken biraz önce anlattığım sempozyum süreci gündeme geldi ve onunla beraberde dernek çalışmaları belli bir çizgiye ve istikrara kavuştu.

O dönemde Camera Work’e benzeyen dergiyi yayınlamaya başlamıştık. İlk sayıları tipo basıldı daha sonra ofset basacak düzeye gelmiştik. Dergi piyasada satılıyordu, en azından cepten para çıkmayacak kadar satılıyordu. Hatta yanılmıyorsam ikinci sayı çabucak tükenmişti yeni baskı yapmıştık.

Dergi ile beraber fotoğrafta da şöyle bir anlayış ortaya çıkmaya başlanmıştı; tek fotoğraftan çok, adına o vakitler “dosya” dediğimiz hani bugün fotoröportaj diye bilinen, foto hikaye diyebileceğimiz seri fotoğrafa ihtiyaç duyuyorduk. Gerek kendi fotoğrafçılığımızı gerekse Afsad’daki fotoğraf üretim süreci buraya doğru evriliyordu. Nitekim derginin ilk sayılarında bu tür dosyalar ağırlıklı yer tutar. Bütün bunlar ile beraber Afsad’ın tek sesli bir yapı olduğunu söyleyemeyiz. Derneğin içinde başka fotoğraf anlayışlarını savunan, fotoğrafı biraz daha kendisiyle açıklayan yani toplumsal etkisi ve yansımaları ile pek ilgilenmeyen arkadaşlarımız da vardı, her ne kadar bizim gibi insanların sesi fazla çıksa da. Süreç böyle devam ederken meşrebine uygun çalışmalar gerçekleşti. Örneğin, Ankara Belediyesi ile beraber bir çalışma başlattık, belediye bize iki tane otobüs verdi, otobüslerin içlerini boşalttılar, camlarını kapatarak sergi alanına dönüştürdüler. İşte bu iki otobüsü Ankara’nın sanayi bölgelerine, gecekondu mahallerine, hatta Kızılay’ın göbeğinde Güven Park’ın yan tarafına çekerek sergiler açıyorduk. Açtığımız sergiler toplumsal meselelerle ilgiliydi, sadece kendi çektiklerimizi sergilemiyorduk, o dönemde nötron bombası diye bir bela vardı insanlığın başında, şimdiki nükleer santraller gibi... Ona karşı ‘bulutlar adam öldürmesin’ diye fotoğraf sergileri açıyorduk. Gene, Sakarya Caddesine devasa bir inşaat çadırı kurarak sergiler açıyorduk ki; bunlar o dönemde mümkündü, yapabiliyorduk. İFSAK ile ortak çalışmalara başlamıştık. Hisarüstü gecekondu mahallesi, şimdi lüks villaların olduğu bir yer, o zaman gecekonduyla doluydu, mahalle derneğiyle birlikte orada sergiler açıyorduk. Bu gibi çalışmalar fotoğrafla hayata müdahil olabileceğimize dair inancımızı güçlendiren, bizi heyecanlandıran, moral veren önemli örneklerdi. Emeğimizin karşılığını alıyorduk, o anlamda söylüyorum.

Böyle giderken 80 darbesi oldu ve Türkiye’de fotoğraf da fotoğrafçılık anlayışı da ciddi bir kırılma yaşadı, hayatın diğer alanları gibi. Toplumsal alt üst oluştan fotoğraf dernekleri de etkilendi. Afsad kapatılmadı ama faaliyetleri askıya alındı. O zaman çıkan dergimizin üstünde bant vardı sıkıyönetimin şu kararıyla faaliyetlerimiz durdurulmuştur diye. Dernek açıldı ama toplantılar falan

yasaklanmıştı. 12 Eylül'e gelirken ben Genel İş Sendika'sının foto film merkezinde çalışıyordum ve tek işim fotoğraf çekmekti. Türkiye'nin her yerini dolaşıyordum. Toplumsal eylemleri, grevleri, mitingleri fotoğraflıyordum. Kendi arşivimle beraber sendikanın arşivi de 13 Eylül günü polis baskınında götürüldü. Ben bundan sonra uzun süre fotoğraf çekmedim. Kemal Türkler yeni öldürülmüştü. 12 Eylül'den hemen önce ve son çektiğim şey de Kemal Türkler'in cenazesiydi, hem 16mm film çekmişim hem de fotoğraf. Filmler Şafak Film Stüdyosunda banyodaydı bir daha ulaşamadık. O dönem zaten içeri girdim ve uzun bir süre de gözden uzak yaşamam gerekti. Araya epey bir zaman girdi. Yeniden toplumsal hayata döndükten sonra fotoğraf bir biçimde beni dürtükleyerek hayatımda yeniden yer almaya başladı. Fotoğraf kursları, gezi rehberlikleri ve yazılar şeklinde gelişen süreçle birlikte, fotoğrafla yeniden bağlantı tazeledim. 90'ların ikinci yarısında faaliyetler yoğunlaştı. 99 ile birlikte yeni bir dönem başladı. O dönemde Marmara depremi sonrasında çocuklar ile yaptığımız fotoğraf atölyesi çalışmaları önemli bir yer tuttu. O atölyesinin esas büyük oranda fotoröportaj temelliydi. İzmit'e gidip üç ay kadar çadır kentte yaşadık. Karanlık oda kurarak çocuklar ile beraber fotoğraf çalıştık. O dönem tam da filmli sürecin bitip dijitalin başlama aşamasıydı. Biz siyah beyaz filmle çalıştık, eski bir cephanelik binasını ceset torbalarıyla kaplayarak karanlık odaya dönüştürdük ve çocuklarla üç ay boyunca çadır kenti fotoğraflayarak çalıştık. Yaptığımız iş, çocukların çadırlardaki hayatı kendi gözlerinden belgelemelerini sağlamaktı. Nitekim bizce başarılı bir iş çıktı. Bu faaliyet Türkiye'de çocuklar ile yapılan ilk fotoğraf çalışmasıdır, 8 Ekim 1999 bu çalışmanın başlangıç tarihidir. Bundan önce çocuklarla fotoğraf çalışılabileceğine dair herhangi bir fikriyat ve pratik mevcut değildi. Ben İran'daki fotoğraf federasyonunun çocuk fotoğrafçılara yönelik etkinlikler yaptığına tanık olmuştum, bir üniteleri çocuklarla çalışıyordu ve çocuk fotoğrafçıların katıldığı uluslararası bir festival düzenliyorlardı. Bizim de Bekirpaşa Cephanelik Çadır Kenti'nde çocuklarla yaptığımız çalışma başarılı bir örnek oldu doğrusu, dayanışma gönüllülerinin bir faaliyeti idi.

Çadır kentteki çocukların çalışmalarından ürettiğimiz sergi çok dolaştı. Japonya'da da sekiz-on kere açıldı. ABD'de, Avrupa'da defalarca açıldı, Türkiye'de pek çok yere gitti ve bu çalışmanın ardından iki kitap yayınlandı. Kitabın biri çocukların çalışmalarından oluşuyordu. Diğeri ise ilk atölyeden sonra farklı yerlerde yaptığımız çalışmalardan derlediğimiz bir kitap oldu, 'Çocuklar ile Fotoğraf El Kitabı' diye, eğitimci için notlar mahiyetinde bir kitap hazırladık. Hala dolaşımdadır o kitap, baskısı tükenmiş olsa bile dijital kopyası dolaşılıyor. O dönemin ardından bu sefer bir kamyonu sahip olduk, "dünya çocukları fotoğraf kamyonu" adında bir kamyonumuz vardı artık. Memleketin pek çok yerini, o araç hurdaya çıkana kadar dolaştık.

99 atölyesi benim açımdan şunu gösterdi: Çocuklar ile fotoğraf çalışmak hakikaten çok geliştirici bir süreç, çocukların fotoğrafa bakışları, algılayışları çok öğretici; bir bunu öğrendim. İkinci öğrendiğim şey ise, fotoröportaj denilen ya da foto hikaye denilen fotoğraf türü Türkiye'de çok geniş, çok bereketli bir zemine sahip. Bu ifade yönteminin üstünde çalışılarak, hikayeler üretmek için uygun bir ortam var. Bu alanın üstünde yoğunlaşılması gerekiyor. Nitekim bu türden faaliyetler devam etti, ediyor. Mayıs 2012'nin ilk günlerinde yeni bir kitabımız yayınlanıyor. 2011 yılının ikinci yarısında Şırnak, Yüksekova, Batman, Mardin ve Van'da yaşayan 10-18 yaş grubundaki yetmiş yakın genç ile birlikte üç ay süren bir çalışma yaptık. Kendi yaşam alanlarında hikayeler anlattılar, çektikleri fotoğraflar bir kitapta toplandı ve çocukların gözünden bambaşka hayat tasvirleri ortaya çıktı.

99 Marmara depremi sonrasında yaptığımız fotoğraf çalışmalarıyla birlikte geline nokta bir yapı, bir örgüt kurulması icap etti. Çünkü yaptığımız çalışmalar nedeniyle bir miktar para

biriktirmiştik. Özellikle Japonya’da açılan sergilere ben de gitmişim, deprem sonrası travma giderme ve destek çalışmalarını nasıl yaptığımızı anlatan konferanslara katılmışım. Orada konferanslara giriş bedava ama çıkışta kapıdaki kumbaraya para bırakıyorlar. Dolayısı ile on bin dolar civarında hem konferanslardan hem de kitap satışlarından bir para toplanmıştı. Bu parayı doğrudan doğruya bankaya yatırdık ve Fotoğraf Vakfı’nın kuruluşunda varlık olarak gösterdik.

MU: *Vakıflar kanununa tabi olan bir vakıf mı?*

ÖY: Tabii ve hala açık olan bir vakıf. Kuruluş için yatırdığımız paranın çocuklara yönelik bir fotoğraf çalışmasında kullanılacağını kendi kendimize taahhüt ettiğimiz için o miktar hala Vakıf hesabında bankada duruyor.

MU: *Dünyada örneği var mı fotoğraf vakfı olarak?*

ÖY: Bir dolu var ama bizim vakfin kuruluş sürecini yaşayan başka vakıf var mı? bilmiyorum.

Fotoğraf Vakfı’nın kuruluş sürecinde iki eğilim oluştu, birisi sadece çocuklara yönelik bir vakıf yapalım diyordu, diğeri fotoğrafın genelini kapsayan ama içinde çocuklara yönelik faaliyetlerin de olduğu bir vakıf yapalım şeklindeydi, ikinci eğilim ağır bastı. Ama sadece çocuklara yönelik bir vakıf var mı? bilmiyorum. Son kertede vakıf olarak tam amacımızı gerçekleştiremedik. Şimdi var ama çok da aktif değil Vakıf, hala bir takım çalışmalar yapılıyor. Örneğin, Van’da çocuklar ile bir atölye yapmak üzere çalışmaya devam ediyoruz, az önce anlattım ya... Süreç bu şekilde devam ediyor.

Ben fotoğrafa olan ilgimi kuramsal alana yoğunlaştırdım, fotoğrafın kullanım alanları ile yakından ilgileniyorum. Bu alanların her birinin derinlemesine bilgisinin ve deneyiminin biriktirilmiş olması gerektiğini düşünüyorum. Biriken her pratiğin, her düşüncenin yazılı şekilde kalıcı hale gelmesini önemsiyorum. Fotoğrafın kullanım alanlarında teorik metinlere ihtiyaç olduğunu biliyorum. Portre, sokak, belgesel, gezi, tabiat, haber, spor fotoğrafı gibi alanlarda sadece teknik kayıtlara, teknik metinlere değil de asıl teorik bilgilere, düşünsel alt yapıya ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. Kendim ihtiyaç duyduğum için çalıştığım ve ‘Belgesel Fotoğraf ve Fotoröportaj’ diye bir kitap oluşturmaya çalıştım.

MU: *Kitabınız Türkiye’de kendi alanında söz sahibi bir kitap.*

ÖY: Bu ne anlam ifade eder bilmiyorum, şimdilerde dördüncü baskı aşamasına geldi ama Abdurrahman Çelebi hikayesi.

Ama bir taraftanda, kitabın derli toplu bir metodoloji önermesi var. Dünyada fotoğrafın en yaygın biçimde kullanıldığı haber fotoğrafçılığı ve foto hikayecilik konusunda, kendi adıma istifade edilebilecek bir kitap olduğunu düşünüyorum. Öte yandan, foto aktivizm diyebileceğimiz türden faaliyetlerin içinde yer alıyorum, kimi zaman çocuklarla kimi zaman yetişkinlerle. Ajans denemesi yapıldı bir biçimde devam eden, Nar Fotos diye bir yapı var, kıyasından da olsa içindeyim. Bütün bunlar ile beraber, fotoğrafın Türkiye’de tepe taklak durduğunu ve büyük bir emek ve kaynak israfının öznesi olduğunu düşünüyorum. Fotoğrafın en yaygın alanı olan hobi fotoğrafçılığının, bugünkü gidişat içinde ve bu haliyle insanların emeğini, parasını, zamanını ciddi bir biçimde çaldığını, çarçur ettiğini düşünüyorum. Sadece küçük hazlar, küçük yarışmacı akıllar ve küçük değerlendirmelerle karşı karşıya bırakılan insanların, bu ortamda istismara varan durumlarla karşı karşıya kaldığını düşünüyorum. Halbuki bu yaygın fotoğrafçılık alanının çok daha aktif hale gelebileceğini, insan

hayatına gerçekten anlam katabileceğini, toplumsal bir etkisinin var olabileceğini düşünüyorum. Tabii isteyen kendini tatmin etmek için bugünkü haliyle yaygın fotoğraf uygulamalarından memnun olabilir, hobinin de hobisi bir sanat mahiyetinde fotoğrafla uğraşabilir ama yurdum fotoğrafçısının çok daha etkin bir şekilde hayata katılabilmesi mümkündür ve ne de güzel olur diye düşünüyorum şimdilerde.

MU: *Dünyaya paralel Türkiye’de de yaşanan bir gelişme var. Çok kutuplu bir dünyadan tek kutuplu bir dünyaya geçişten kaynaklanan, etkisi bütün dünyada hissedilen çok çeşitli politika değişiklikleri var. 80’lerden sonra çok kutuplu dünyanın, sosyal içerikli konulara hatta sola yüklediği birçok misyonun yok olduğunu, şekil değiştirdiğini, eridiğini görüyoruz. Günümüzde de söyleyecek bir söz var ama o günkü anlamından farklı olarak bir söz var. Burada yaşanan bir dönüşüm var örneğin 80 öncesindeki solun kadrolarının, 80 sonrasının tek kutuplu dünyasında çeşitli iş dallarına, basın ve yayın hayatına dâhil olduklarını ve farklı farklı yorumlar getirdiklerini gördük. Buradan hareketle bir projeksiyon yaparsak neye dönüşüyoruz?*

ÖY: Şunu söylemek lazım ki; benim hala sabit olduğunu düşündüğüm değerlerle savunduğum fotoğrafçılık anlayışı, 70- 80’lerde savunduğum fotoğrafçılık anlayışı değil. O dönemdeki toplumsal ideallerim ve o ideallere ulaşılması için izlenmesi gereken yol konusundaki fikirlerim bir hayli farklı. Şu tespiti bir kere daha yapmak lazım, Türkiye’de hala toplumsal gerçekçi fotoğraf dendiği vakit, soğuk savaş döneminin zihniyle fotoğraf önermesi yapan anlayışlar var, olabilir doğaldır da. Ama bu, büyük oranda dünyadaki değişimin, gelişim süreçlerinin, işçi sınıfındaki dönüşümün, emeğin niteliğindeki farklılaşmanın ve tek kimlikli insan algısından, çok kimlikli insan algısına geçişin tam anlaşılmanış olmasından kaynaklanıyor; sol fikriyatın kendi eleştirisinin eksikliğinden muzdarip bir yaklaşım bu. Benim bugün söylediğim sözlerin hiç birinin arkasında 80 öncesi ya da soğuk savaş dönemi ya da duvarın yıkılmasından önceki anlayışlar yok. Temel olarak savaşların, sömürünün, ayrımcılığın, şiddetin, insan merkezli yaklaşımların olmadığı, eşitlikçi bir dünyanın mümkün olduğuna duyulan inanç ve ötekini kollamanın önemine duyulan güven var.

MU: *Geçmiş dönemin net kavramlarından, günümüzün belirsizliklerinin yarattığı kaos ortamının yöneliminin nereye doğru olacağı belli değil. Eskiden fotoğrafın yönünün nereye doğru olabileceği belliyken, günümüzde ne olacağı konusunda kuşkularımız var veya var mı?*

ÖY: Eğer fotoğraf üzerinden konuşacak olursak ben bunu pek dert etmiyorum. Çünkü her alan kendi özgün koşullarını yaratıp, o doğrultuda gelişimini sürdürmeli diye düşünüyorum. Kaos esas şurada: fotoğrafı tek anlayış etrafında tek bir dil, tek bir tarz etrafında toparlamaya çalışmak. Bu durum, bugünkü fotoğraf ortamının, kaosun ta kendisidir. Net söyleyeyim cümleyi; akademisyenler, haber fotoğrafçıları, fotoğraf sanatçıları, hobi fotoğrafçıları, belgeselciler, gezi fotoğrafçıları ve herkes bu işten ekmek yiyen ya da yemeyen herkes, tek bir yapı içindeler, o da hobi fotoğrafçıları örgütlendiği alanlar. Kim varsa, kendisini bu alanlarda var ediyor. İşte bu bir kaos... Türkiye fotoğrafının kaosunu yaratan mesele bu. Çünkü bu alanların her birinin birbirinden farklı özgün ifade biçimleri, kendilerine has problemleri var. Akademisyenin ya da haber fotoğrafçısının ya da gezi fotoğrafçısının problemleri, işleyiş biçimleri, nedenleri, zihniyetleri birbirinden farklıdır. Bu alanların gelişmiş bir toplumsallıkta, kendi örgütlülüklerini kendi platformlarını oluşturmuş olması gerekir. O gerçekleşse daha bir rahatlama, daha bir açılım ve derinleşme sağlanacak. Tabii ki birbirinden kopuk, alakasız olmaları gerekmiyor, yine birbirleri ile temas içinde yapılar olabilir bunlar. Bu sayede, hobi fotoğrafçılığı yani insanların boş vakitlerini hoş geçirtmeye yönelik fotoğrafçılık ve bunun örgütleri de varlıklarını devam ettirir ama şişmeden, sırtına fazla yük bindirmeden, işlevleriyle uyumlu bir

faaliyet çerçevesi içinde kalarak çalışmaya devam edebilirler. Fotoğraf anlamındaki kaotik durum bu, ama bunun dışındaki toplumsal kaotik gidişattan bahsediyorsak eğer Türkiye'deki bu gidişat konusunda ben de son derece endişeliyim ve çok karanlık günlerin gelmekte olduğunu düşünüyorum. Çünkü dünyadaki gelişimle beraber, paranın özgürce dolaşıp insanın özgürce dolaşmadığı dünya ve bölgemizdeki süreç ile beraber, üstelikte bu toplumu oluşturan bütün halkların, kültürlerin, her toplumsallığın hakkı olan hakların hala verilmemiş olması nedeniyle, ülkemizin ciddi bir kaosa sürüklendiğini düşünüyorum. Yakın geçmişimize dair bize söylenen bütün yalanlarla yüzleşmediğimiz sürece, yaşadığımız ve yaşattığımız acıların hesaplaşmasını yapmadığımız sürece, gerçek kimliğimize ve onurlu bir toplum olma idealine daha fazla yabancılaşacağız. Bu toplumun insanları şimdiye kadar ne gerçek anlamda bir demokrasiyi ne cumhuriyeti ne de laikliği yaşadılar. Hak etmediğimiz, layık olmadığımız için mi yoksa bizim hakkımızda hep vasilerimiz karar verdiği için mi? Bu sorunun cevabını yakın bir zamanda bulabilecek miyiz? çok emin değilim. Daha önce hiç aydınlık gördük mü ki?...

MU: *Fotoğrafın gelişiminde köşebaşı anlamında sayabileceğimiz taşlar neler? Bu süreç toplumsal süreçle paralel mi gitti?*

ÖY: Evet, beraber yürüdü. 80'ler ile beraber toplumsal gerçeklerin üstünü örtme, sadece Türkiye'de değil dünyada da yeni liberal politikalar ile beraber hayat buldu. Toplumsal gerçeklere gözleri kapama süreci, fotoğrafa da sadece "güzel"i göstermek için toplumsal sorunları gözden gizleyen, süslemeci anlayış biçiminde yansıdı. Fotoğrafçılar; ürettikleri işlerle toplumsal-insani gerçekleri görmemeye başladı, görüntülerini allayıp pullayarak memlekette ve dünyadan sadece güzellikler gösterme çabası içine girdiler, böyle bir süreç yaşandı. Hala da yaşanıyor; yaygın fotoğrafçılık anlayışı bu minvalde seyrediyor, memlekette fotoğrafın işlevi bu çerçevede anlaşılıyor. Nedir dönemeç ya da nasıl bir kırılmadan sonra Türkiye'de fotoğraf ayakları üstüne oturur? Biraz önce söylediğim gibi, her bir alanın kendi özgünlüğünü ve ihtiyaçlarını dile getirip kendi içinde derinleşebileceği platformların yaratılmasıyla, bu mümkün olur. Yoksa şimdi 'mış' gibi yapıyoruz. Yarışmalarla, kurslarla, seminerlerle vb. ile esas problemin üzerini örtüyoruz. Türkiye'de, akademi kendi özgün yapısını ve kurumlarını oluşturmadığı için eğitim berbat durumda. Sözüne ve duruşuna güvendiğim akademisyenlerin tespiti bu, benim değil sırf. Her yaştan ve kalibreden akademisyenlerimiz var ama pek azının gösterdiği çaba durumu kurtarmıyor. Durum şu: Fikirsiz bir fotoğraf ortamına sahibiz. Yayınlara bakalım, hiç başka bir şeye bakmaya gerek yok. Akademi demek; yayın demektir. Akademisyenlerin çıkardığı yayınların toplamına bakalım, ortada ne var... Haber fotoğrafçıları aynı şekilde özgün kurumlarını, gerçek kurumlarını oluşturamadıkları için, bu memlekette olup bitenlerin gerçek bir fotoğrafik dokümantasyonunu basında göremiyoruz. Fotoğrafçıların meslek örgütleri, siyasi iktidarla ve devletle fazlasıyla yakın bir duruş sergiliyor. Basının en başta devletle ve siyasi iktidarla arasında saygınlığına hanel getirmeyecek bir mesafe olması gerekmiyor mu? Belgesel fotoğrafçılar bugüne kadar ne dişe dokunur yaklaşımlar üretebildiler, ne özgün ve yaratıcı yaklaşıma sahip hikayeler anlatabildiler ne de bir mecra yaratılmasını zorlayacak değerlerde işler üretebildiler. Gezi fotoğrafçılığı, fotoğrafın en önemli alanlarından biridir, lakin içi boş klişelerle birbirini tekrarlayan imajlar üretmekten kurtulamadığı gibi reklam fotoğrafçılığının bir alanı olmuş, süslemeciliğin sığınağına oturup kalmıştır. Hobi fotoğrafçılığı üç beş klişe kompozisyon, birkaç teknik oyunla fotoğrafçılığın esasına vardığını sanarak,

o yarışma senin bu yarışma benim koşturan yarışma insanları yetiştirmektedir, jüriler de cabası. Bu işlerle uğraşan insanlar, kendisini fotoğraf kadrolarından sayan kişilerin, bu meseleleri önlerine koyarak ya onaylamaları ya da “hayır... bu işler bu şekilde olmayacak” demeleri lazım. Bu yüzden fotoğrafın uygulama alanlarında özgün yapılara ihtiyaç var. Herşeyi tek bir yapıya, Afsad’a, İfsak’a ya da memlekette birçok olan derneklere yüklediğin zaman, yüzeyde kalıyorsun derinlemesine inemiyorsun. Ve bu hobi kuruluşlarının herkes için yarattığı platformlar ister istemez bu derinleşmeye imkan vermiyor.

MU: *Ürün vermekten çok, tüketim sürecini hızlandırmaktan başka bir şeye yaramıyor.*

ÖY: Tamamen ona yarıyor. Ve fotoğraf Türkiye’de gerçek işlevini maalesef yerine getiremiyor, hem sanatsal anlamda hem haber anlamında hem de bilimsel anlamda insan emeklerinin boşa harcandığı bir alan bugün.

MU: *Türkiye’de fotoğrafın izlediği yol ve eğitiminin durumunun genel çerçevesini çizebilir misiniz?*

ÖY: Türkiye’de eğitim sistemi tamamen ezberci aklın, dogmatik aklın yeniden ve yeniden üretilmesi içindir. Ezberin ve tek tip toplumun sorgulamayan bireylerinin yetiştirilmesini sağlayan, militarist zihniyetin ve davranışların kutsandığı bir yerdir. Analitik aklı ve zihnin yaratıcı işlevlerini mümkün olduğu kadar törpülemeye çalışır; askeri kuralları ve militarizmi, olağan hayatın ta kendisiymiş gibi göstermek üzerine kuruludur. Bu sistemden yaratıcı faaliyetlerin yeşerdiği bir toplumsallık çıkması beklenemez elbet.

Türkiye’deki fotoğraf eğitimi de çok farklı değil, tamamen bu eğitim sisteminin paralelinde gider. Dogmatik aklı önemser, teknik meseleler öğretildikten sonra ideal olarak kompozisyon bilgisi verilir ve fotoğrafçıdan bu kompozisyon bilgisinin gereklerini yerine getirmesi, formülleri uygulayıp klişeleri tekrarlaması beklenir; bu sayede insanlarda sanat yaptıkları kanısı uyandırılır. Yaygın fotoğraf eğitimi, Türkiye’deki eğitim sisteminin, dogmatik aklın paralelinde giden bir eğitim modelidir. Herhangi bir özgünlüğe, yaratıcılığa ihtiyaç duymaz, böyle bir beklentisi, tanımlı hedefi yoktur. Klişeler sayesinde bir ezberin tekrarı gerçekleştirilir. Sanat mı?..

MU: *Sonuç olarak toplumsal gelişim ile bireysel gelişim, paralel ilerleyen bir süreç. Çeşitli alanlarda emek veren ve belirli mevzileri tutmuş olan kişilerin, buldukları noktalara yön vermesi gerekiyor. Türkiye’de bunu piyasaya bırakarak yapmaya çalışmak, fotoğrafa mevzi kaybettiriyor.*

ÖY: Tamamen öyle. Kaybedilen mevzilerden biri de; Türkiye’de çok sayıda insan fotoğraf çekiyor, çok yaygın fotoğraf makinesi satılıyor ama mesela fotoğraf etiği denilen bir mevzu gündemde yok. Fikir yok, birtakım gayretler var tabi ama fikir yalnızlıkta yeşermez, karşıtını ister ki; serpilsin. Karşıtı olmayanın kendisi de yoktur.

MU: *Tam bu noktada yayıncılık ile ilgili çalışmalarınızdan da bahsedelim.*

ÖY: Galata Fotoğrafhanesi Fotoğraf Akademisi diye bir çalışmamız var, üç yıldır sürüyor. Bu memlekette basın ve belgesel fotoğraf alanında en kapsamlı müfredata sahip yapı burasıdır diye gönül rahatlığıyla söyleyebilirim. İsteyen alsın karşılaştırsın. Bu yapı içinde iki tane dergi

çıkartıyoruz. Birinin adı “Fotoğrafsız” bir kuram dergisi. İlk sayısı etik üstüneydi, ikinci sayısı belgesel fotoğrafı ele aldı, üçüncü sayıda da haber fotoğrafçılığını işledik. Bu dergide adına uygun olarak fotoğraf yok, sadece yazı basıyoruz ama içerik toparlamak kolay olmuyor, yayın periyodunu ciddi olarak aksatıyoruz. Fotoğraf alanında düşünüp yazan insanlar ya çok meşguller, dergiye zaman ayıramıyorlar, ya bizim dergiyi ciddiye almadıklarından yazı üretmiyorlar ya da yazacak kişilere biz ulaşamıyoruz, bilmiyorum ama yazı toparlamakta gerçekten zorlanıyoruz. Kimbilir, belki de bu ortamdaki fikir üç beş dergide toparlanacak kadardı, bizde onu tükettik. Yayınladığımız diğer derginin adı: Fotoğraf Notları, o da pratiğe yönelik bir dergi. Fotoröportajlarla memleketin orasından burasından hikayeler anlatmaya çalışıyoruz. Her iki dergi de, on beş milyonluk bu şehirde biner adet basılıyor ve tükenmiyor. İstanbul’da neredeyse her ay fotoğrafçılık kursuna giden insan sayısı binden fazla halbuki. Sadece İstanbul’dan bahsediyorum. Yurt sathındaki dernekleri bir tarafa bırakıyorum. Yüksek yüksek mekteplerle, özel güzel okulların fotoğraf öğrencilerinden hiç söz etmiyorum. Fotoğraf yayıncılığı zaten berbat durumda. Fotoğraf ve görüntü kuramı üzerine yayın yapan İlker Maga’nın YGS yayınları kapandı. Agora Kitaplığı fotoğraf kuramı basıyor ama ekonomisi diğer kitaplardan geliyor. Şimdilerde sadece fotoğrafla ilgili kitaplar basan Espas Yayınevi kuruldu, umarım ömrü uzun olur. Baktığımız zaman; onlarca dernek, bir tane federasyon, onca okul, kurs, seminer var ama fotoğraf ile ilgili üç beş yayın ve bir tane olsun yayınevi dahi yaşatılmıyor bu ortamda. Fikirsiz fotoğraf diye boşa demiyorum, ölçü ortada. Siz fotoğrafın allamesi olsanız bile, boşa. En hasımız ortalamanın bir parmak üstüneyse, öpüp başına koysun dahi olmadığı sürece.

MU: *Türkiye’ye istatistikî olarak baktığımızda, gelişmeye dair bir takım verilerin alıp başını gittiği gibi bir kaniya kapılıyorsunuz.*

ÖY: Olan şey; birçok şeyin bir arada yarattığı göz kamaştırıcı bir yüzeysellik. Daha önce de söz ettiğimiz batıdaki Time - Life pratiği, toplumsal ya da dünya problemlerini tırnaklarına takarak, fotoğraf olarak da ortaya koyan fotoğrafçıların yarattığı bir pratikti. Türkiye’deki yansımasıymış gibi duran Hayat Dergisi de aynı şeyi yaparmış gibi yapıp, cool magazin kaleminden içi boş işler yayınladılar. Bunun gibi örnekleri sadece fotoğrafta değil, diğer alanlar için de çoğaltabiliriz. Bugün ortada gözüken gelişme, ekonomik büyüme vb., gerçek bir demokrasi ve kültürel haklarına sahip eşit yurttaşlar olmadan, bir işe yaramaz. Yani bazılarının işine yararda, şu fani dünyada insan gibi yaşamamıza yetmez.

SİMBER ATAY

Fotoğraf: Nezaket Tekin

Söyleşiyi Yapan:

Metin Yazımı:

Düzelme:

Son Düzeltme:

Simber Atay

Fotoğraf Sanatı Kurumu (FSK)

Çok teşekkür ediyorum size, bu görüşme için. Galiba tesadüflere inanıyorum ben. Tesadüf hayatımızın çok önemli bir gerçeği. Fotoğraf için çok uğraşıyorum ama, hâlâ her gün bu kadar çok uğraştığım için de şaşırıyorum kendime. Nasıl desem, heyecanım devam ediyor.

Son zamanlarda bir durumla başa çıkmaya çalışıyorum. Her geçen gün bu kadar uğraştıktan sonra alışmam gerekirdi elbette ki ama söylediğim gibi, her seferinde yeni bir fotoğrafik kayıt nesnesine ya da eylemine ya da çabasına hayranlık duyuyorum. O yüzden acaba diyorum, seçme yetimi ya da değerlendirme yetimi mi kaybediyorum?

Yani bir fotoğrafik kaydın, sadece bir fotoğrafik kayıt olması bile benim için son derecede önemli ve düşünün ki fotoğraf 1827 de keşfedildi, 1839 da kamuya mal oldu. En azından şimdi, birkaç yüzyıllık bir teknoloji diyebiliriz artık. Ama alışacağım yerde her yeni gün hayranlığım ve şaşkınlığım artıyor. Bu birinci hikâye.

İkincisi, ben çocukken babam fotoğraf çekerdi. Bir Yashica'sı vardı ve ailede sanırım sadece bir tek o aile fotoğraflarını çekerdi ve kendisine de vazife bellemişti adeta o hikâyeleri. O yüzden bir şeyi keşfettim ki, fotoğrafçı yoksa hayat da yok. Çünkü kayıt yok.

O nedenle de böyle aile fotoğraflarına baktığımda, o anda hep her kime ait olursa olsun babamın çektiği fotoğraflarla karşılaşıyorum sanki! Bu çok önemli bir şey. Önemli bir şey de, Türkiye çok hızlı gelişen, çok hızlı değişen bir ülke. Genç insanlar bunun çok da farkında olmayabilirler, ama o zamandan bu zamana (belki yaşın ilerlemesi de bir etkendir) bakıyorum çok hızlı bir değişim içindeyiz. Hikâyeler yok oluyor, binalar yok oluyor, mübalağa etmeyeyim ama uygarlığımız bile kısmen silindi.

Şimdi bu hikâyelerin içerisinde, fotoğrafik kayıtlarda her şeye rağmen hâlâ muhafaza edilen, gerçek orada, tarih orada, bizim iddialarımız orada, geçmişimiz orada. Hem de öyle çok büyük hikâyeler olmadan, şanlı tarihimiz falan değil, ufak tefek hikâyeler, kişisel hayatlarımız. Bence o çok önemli zaten. Bunlar, bütün olup bitenlere rağmen bir şekilde değişmeden kalabiliyor. O nedenle belki de hayatımızın politik anlamı mı desem, çok abartmadan. Bütün hikâye bu.

Benim mütevazı hayatıma gelince; ben aslında sinema-televizyon eğitimi gördüm ve sinema eleştirmenliği dersleri veriyordum. Zaten doktoramı o konuda, Türk filmi eleştirmenliği üzerine yapmıştım.

E.T.E: *Sinema tercihi nasıl oldu, nasıl gerçekleşti?*

S.A.: Tesadüf... Annem çok iyi bir sinema seyircisiydi. Annemle ikimiz birlikte çok sinemaya giderdik. Lise ikinci sınıfta sinemaya gitmekten, film seyretmekten sınıfta kaldım. Eh, biraz tembellik de etmişim işin doğrusu. Bu iki faktör nedeniyle ciddi olarak üniversite sınavlarına hazırlanamadım. Sonra annem bu bizim okulun ilanını gördü. Yıl 1976, Ege Üniversitesi bünyesinde Güzel Sanatlar Fakültesi, Sinema-Televizyon Bölümü açıldı. Orada fotoğraf dersleri de var. Okulun sınavlarına katıldım. Kazandım ve orada okudum. 1980 de mezun olduğumda, rahmetli hocamız Alim Şerif Onaran bana "okulda kalmayı düşünür müsün?" dedi. Gayet tabii hoca lütfetmiş, söylemiş, daha ne istenir. Okulumda asistan olarak devam ettim ve o zamandan bu zamana aynı müessesede çalışıyorum. 1993 yılında Doçent oldum. O sırada sinema derslerinin yanısıra, fotoğraf dersleri de veriyordum. Bu arada yüksek lisansımı "Osmanlı Dönemi Fotoğraf Tarihi" konusunda yapmıştım. Öyle olunca, Yüksek Lisans, Doktora birbirini tamamladı. Tam o sırada, ayrı bir bölüm olarak Fotoğraf Bölümü

açıldı. “Fotoğraf Bölümüne geçer misin?” dediler, ben de kabul ettim.1993 ten beri çok daha spesifik olarak fotoğrafla uğraşıyorum. Sinema Bölümünde bir hocam vardı; hocalarımın hepsi son derece kıymetliydi ama fotoğrafla ilgili olduğu için konuşuyorum, Hüsnü Tekin diye bir hocamız vardı; Ankara’daki Foto-Film Eğitim Merkezi (bilirsiniz, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı bir birimdi)’nde uzun yıllar çalışmış birisiydi. Çok iyi bir fotoğrafçıydı. Klasik 6x6 larla çalışırdı. Hocamla birlikte çalışmaya başladık. Bir usta-çırak ilişkisiydi bu. Metrelik baskılar yapardık. Karşılıklı geçer, o eski usullerle, agrandizörün başlığını duvarlara çevirir, o büyük baskıları yapardık. Böylece S/B baskının kimi sırlarına vakıf oldum. Sanatçı olarak bir iddiam yok. Ama teknik açıdan o hocayla çalışmış olmak bana çok şey kazandırdı. Bir de onunla olmak; bir tarafta sinema, bir tarafta fotoğraf, fotoğraf pratiği, öbür tarafta fotoğraf kuramı ve tarihi. Sanıyorum hocamızdan kuramın ve pratiğin sınırlarını, iç içe geçişliğini öğrendim. Bir de hocamızın bir hatırası vardı (hatıranın hatırası oluyor ama), burada paylaşayım. Günlerden birgün hocamız Paris’te Louvre Müzesi’ne gitmiş. Gotik eserleri görmüş (hocanın resim eğitimi de vardı, aynı zamanda). “Oradaki eserleri gördükten sonra resimden vazgeçtim” dedi. Bu benim için son derece ilginç, dikkate değer sözlerden biridir. O yüzdendir ki hiçbir zaman fotoğraf sanatçısı olarak bir iddiam olmadı. Fotoğrafları seyretmeyi tercih ettim. Öğretim Üyesi olarak da, konumumu bir çeşit medyum olarak nitelendiriyorum. Bir kaynaktan öğrencilerime aktarıırken, her seferinde o kaynakları geliştirmeye, iyi araştırmaya gayret ediyorum. Ve tabii hiç bir şey mutlak değil. Bilgi hiç mutlak değil. Sürekli olarak fotoğraf kuramının da son yıllarda çok geliştiğini, zenginleştiğini söyleyebilirim. Her gün yeni bir kitap çıkıyor. Çok zengin bir literatür var. İnternete rağmen, basılı yayınlar çok fazla ve bu şekilde bugünlerin tabiriyle saydam, bir çeşit ara yüz gibi olmaya çalıştım. Gene de fazla bir iddiam yok. Kitap yazmak gibi şeyleri de fazla yapmadım. Çünkü, inanıyorum ki dilimiz çok güzel, çok zengin bir dil. Ama akademik hayat çok dilli bir hayattır. Birtakım naif tercümelere ya da küçük alıntılara gerek yok. Zaten herkes her şeyi biliyor. Geçmişte hemen herkesin İngilizceden, Fransızcadan çevirileri oldu. Bu o kadar da zor bir şey değildi zaten. Ama söylediğim gibi, akademik hayatta bir sınır yok. Entelektüel hayatta ise hiç yok. Bir de İnternet var. Sadece orijinal olduğuna kanaat getirdiğim şeyleri yazdım. Tabii bütün bunlar tartışmaya açık. Bir de ben şanslıydım. Fazlasıyla kendi başıma hareket edebildim. Tabii ki bir yandan da riskli bir durum. Bir tarafta serbestsiniz ama öbür tarafta teyidi kim yapacak? Biraz enteresan bir durum oluşuyor aslında. Nasıl desem bilemiyorum, bir çeşit hayatla iddiaya girişmek mi desem ya da satranç mı desem, bilemiyorum. Karışık ve karşılıklı bir hikâyeye o da. Ama şimdi mutlu oluyorum ki, yeni kuşaklar arasında çok genç akademisyenler yetişti ve hikâyeye bütünüyle değişti tabii. Bense çok serbesttim.

T.E.: “Hiç bir iddiam yok”, dediniz. Kişisel görüşümdür, fazla mütevazı bir sözdü bu. Ebru’yla her zaman paylaşırım, o nedenle de size de gönül rahatlığıyla söyleyebilirim; Çoğu birbirini tekrar ediyor olsa bile, ülkemizde insanlar fotoğraf üretiyorlar, iyi şeyler yapmaya çalışıyorlar yeni kuşaklar da. Fakat bir fotoğraf entelejansiyasından mahrumuz henüz. Fotoğrafçılarımızın yaklaşık olarak %70-80’i baylardan, %20-30’u da bayanlardan oluşmasına rağmen, fotoğraf konusunda entelektüel düzlemde söz söyleyebilen ve kuram alanında en önde gelen iki kadın var ki bu kadınlar genel bağlam düşünüldüğünde baskın durumdadır. Biri Simber Atay, diğeri Handan Tunç. Doğrudan fotoğrafla ilgili olmamalarına karşın Hande Ögüt gibi fazlasıyla ciddiye alınması gereken isimleri ve başkalarını da eklemek mümkün. Böyle baktığımda, söylediğiniz aksine aslında çok da iddialı olduğunuzu görüyorum. Tabii ki baylar arasında da çok ciddi söylemi, sözü olanlar isimler var. Onları inkâr etmek büsbütün haksızlık olur. Ama sayısal çoğunluğa karşın, kadınlarda teorik bağlam daha etkin, daha baskın gibi görünüyor. Şayet sanatta, özellikle de fotoğrafta bir

üst dilden bahsediyorsak, kanaatimce sizin de dahil olduğunuz bahsettiğim isimlerin dilinden söz etmek yerinde olur. Yazdıklarınızı çözmekte, ben de dahil olmak üzere epey insanın güçlük çektiği kanaatindeyim. Felsefi terminoloji var, Sosyoloji ve Psikoloji var, Tarih var, Sanat var...

S.A.: Günlük dil de var.

T.E.: *O naif dili bizler kullanıyoruz. Hani şu fotoğraflarıyla birbirini tekrar edenler gibi, biz de yazdıklarımızla tekrara düşüyoruz. O bile okunmuyor zaten.*

S.A.: Ben bir konuya hep temas ederim. Yenilenme. Akademik hayatta da sürekli yenilenmeye dikkat ediyorum. Çok klasik elzem örneklerin dışında da örnekleri, yorumları çeşitlendirerek aktarmaya çalışıyorum. Zannediyorum anahtar kelime bu; ‘Fotoğraf Kültürü’. Özellikle Osmanlı fotoğrafçıları anlatırken, hep o konu üzerinde dururum. Çünkü Osmanlı fotoğrafçıları gerçekten eşdeğer fotoğrafçılar. Hiçbir problem yok. Zaten fotoğrafta bir milliyet sınırı, kültür farkı sözkonusu değil. Herkes, her yerde. Hâlâ biz, bu fotoğraf kültürünün evrensel karakterini kavrayamamış olan zihniyetler, hâlâ “Ben ve Öteki” diyor. Öteki de yok artık, “Ben ve Ben” var. Niye ötekileştiriyoruz ki? Bu, ya baştan savmadır, ya korkmaktır, ya silik bir tavidir. Bu, ya “ötekinin varlığını ben kabul etmiyorum” dur, ya da suni olarak yaratılmış bir kimlik krizidir veya “öteki varsa, ben de varım” gibi hikâyeler. Tabi bunlar, bazı sosyo-kültürel distorsiyonlardır. Bu hikâyenin içerisinde hep şunu belirtiyorum; o Osmanlı fotoğrafçıları çok büyük fotoğrafçılar olmalarına rağmen, eşzamanlı olarak onlar hakkında yazılan eleştiriler ve araştırmalar olmadığı için, değerleri nedir anlayamadı. Layıkıyla bugüne kadar gelen bir iki tane çalışma var, onun dışında olmadı. Hep söylenen şu; “Böyle bir ülkede böyle fotoğrafçılar çıkar mı?” İyi de, ne varmış bu ülkede? Koskoca İmparatorluğun fotoğrafçıları. Yani, bir problemimiz yok ki.

Bir başka şey, Eugene Atget 19.yy’ dan 20.yy’ a geçerken çok büyük bir fotoğrafçıydı. Paris şehrini yorumladı. O’ nun yorumları, kendisi hiç o şekilde ele almamış olmasına rağmen, yani ne bir entelektüel bakış ne başka bir iddiası olmasına rağmen, Fransız entelejansiyası tarafından öyle bir değerlendirildi ki, Atget fotoğrafın neredeyse bir “fıkr-i sabit”i haline geldi Eugene Atget fotoğrafik dil yetisinin evriminde en önemli insanlardan birisi. Ben eşzamanlı olarak bizim fotoğrafçılara bakıyorum, maşallah aynı espriler bizimkilerde de var. Peki problemimiz nedir? Problemimiz şu; ufak hikâyeler, kıskançlıklar vb. telaffuz etmekten bile imtina edeceğim ufak insani defolar yüzünden, fotoğrafımıza layık olduğu kültürel bağlam sağlanamadı.

Ama bence üzerinden onca zaman geçti ve bu hikâye, bu köhnelik de geride kaldı. Şimdi yeni yetişen insanlar veya bu duruma iltifat etmemiş olan bakışlar bunu atlayıp geçtiler. Bir yerlerde bu hikâye kaldı tabii ve sanıyorum bunu tartışmayanlar bir yerlerde bunu hâlâ muhafaza ediyorlar. Ama yazık oldu, bütün zamanlar boşa harcandı. Bir de problem şuradan geliyor; böylesine kategorik bir bakış nasıl olabilir, bunu anlayamıyorum. Herkesin her şeyde olduğu gibi, bu meseleye de birlikte bakması gerekiyor.

E.T.E.: *Peki sanat günden güne yol kat ediyor, devinim halinde. Anlayışlar, bakış açıları değişiyor. Günümüz sanatı, güncel/çağdaş sanat tanımlamaları içine oturtulan sanatta fotoğrafın yerini nasıl görüyorsunuz? Fotoğraf ve resim gibi diğer disiplinlerden de faydalanılarak oluşturulan, performans veya değişik adlarla söylenen çalışma yöntemleri de var, sanat adı altında. Sizin bu konudaki düşünceniz nedir? Bu çalışmalarda fotoğrafın yeri nedir ve sizce fotoğraf nereye doğru gidiyor?*

S.A.: Mesela François Arago, Daguerreotip'i dönemin Fransız Meclisi'nde prezante ederken, kullanım alanlarını tanımlıyor; Belge gücünü, gerçeği muhafaza etmesi, tarihi kayıt olması gibi özelliklerinden bahsediyor. O zamandan itibaren kullanım alanları az çok belirlenmişti fotoğrafın. Günümüzde de bu devam ediyor. Bilim alanında fotoğrafın kullanılması gibi, iletişim alanında fotoğrafın kullanılması gibi, vernakular fotoğrafın hayatımızdaki yeri gibi, önemli sosyal ritüellerde fotoğrafımızın olması gibi ya da kimlik teşhisi için kullanılması gibi. Kısacası toplumsal alanda fotoğrafın yeri sağlamdır, üstelik gittikçe daha da iyi teknik olanaklarla.

Fotoğraf sanatına baktığımız zaman başka bir olay ortaya çıktı. O da, gene teknolojiden kaynaklanıyor. Çünkü fotoğrafik kayıt niteliğine sahip görsel kayıtlar çok çeşitli araçlarla yapılabilir artık. Bir Canon ya da Nikon makinede bu olanakları kullanabiliyoruz artık. Ama cep telefonuyla da çekim yapabiliyoruz. Şimdi bu durumda acaba hangisi? Teknik bir seçim de yapamıyoruz, çünkü bütün bunlar insanlığa sunulmuş imkânlar.

Bir başka şey, fotoğraf makinalarında hibrit yapılar ortaya çıkmaya başladı. HD camera gibi kullanılıyor. Bu durum profesyonel sinema camiasında da var. Aynı makinayla biz fotoğraf da çekebiliyoruz. Şimdi böylece teknik hibritlik olayıyla sonsuz seçenekler arasında acaba fotoğrafın yeri neresi? Her zamanki gibi "fotoğraf bir sanat mıdır?" sorusu, ezeli-ebedi tartışma konusu olarak devam ediyor. Tabii ki fotoğraf sanatı bir taraftan devam edecek. Bu arada başka bir gelişme de Dijital-Analog gelişme çerçevesinde. İster istemez dünya dijital fotoğrafa doğru gittikçe, analog fotoğrafta birtakım olaylar ortaya çıkmaya başladı. Eskisi gibi bir 35 mm filan değil, mutlaka bir marifet olması gerekiyor. Bir çeşit XIX.yy'daki seçkin fotoğrafçılık gibi. Minyatürcülük, kuyumculuk gibi. Analog fotoğrafın kayda değer olabilmesi için büyük format makinalar kullanmak gibi. Çünkü çok nadide insan bununla uğraşacak ,gelecekte. Film ve ilgili materyali,araç gereci bulmak zorlaşıyor artık. Giderek ortadan kalkıyor film.

Diğer bir hikâye ise, bütün bu sisteme, gidişata alternatif olarak biraz militanca, biraz radikal bir anlayışla mesela lomografi gibi teknikler. Biraz daha uyduruk basit makinelerle bu bir çeşit grafiti gibi protest bir tavır. Benim kanaatim ya çok görkemli bir analog performans ya da çok protest, radikal, militanca bir tavırla performans. Bir başka şey de, madem ki fotoğrafik nitelikli görsel kayıt bu kadar geniş bir alanda, o zaman sanat alanında da tek bir fotoğrafik performanstan söz edilemez. Bu oldukça zor. Fotoğraf çağdaş sanat içerisinde bir medyumdur, birçok başka tekniğin birçok başka olanağın yanısıra. O yüzden de fotoğrafın 19.yy'dan bu yana esprisi ve problemi devam ediyor, tanımlandıkça daha karmaşık hale geliyor. Mesele bundan ibaret.

Ama bir başka şey daha var. Bazı fotoğraf sanatçılarının çalışmalarına baktığımızda, zaman zaman kavramsal bir yönelme içindeler. Ayrıca çağdaş sanattaki değerlendirme trendlerine yaklaşabiliyorlar. O yüzden onlar için de yalnızca fotoğraf sanatı demek bana zor geliyor. Bence her zamanki gibi yapmalı. Genellemelerden daha ziyade güncelleyerek, tek tek örnekleyerek, tek tek gelişmelerden, kişilerden yola çıkarak, yönelimleri sınıflandırabiliriz.

Bir başka durum daha var; fotoğrafın kullanım alanları birbirinden çok farklı, fakat herkesin ortak kullandığı bir şey var. Fotoğrafik dil yetisini kullanıyorlar. Bir fotojurnalist güncel bir amaçla bir fotoğraf çekiyor ama zaman içerisinde klasik bir görüntü oluyor. Bir fotoğraf sanatçısı gibi o da bu dil yetisinin gelişmesine katkıda bulunuyor. Bu durumda görüntüler sadece güncel kalmıyor, klasikleşiyorlar. Bence fotoğrafa olan katkılar eşdeğerli. O yüzden de fotoğraf sanatını ayırmakta güçlük çekiyorum.

Ve tabii bir de ilham kaynağı oluyor, her şekilde. Fotoğraf sadece fotoğrafçılar açısından değil, nesne olarak, mantık olarak, kurumsal olarak, yöntem olarak ilham kaynağı oluyor hem kendilerine hem başkalarına.

T.E.: *Bir soru var ki, akademisyen olduğunuz için sorulacak kişi de sizsiniz. Türkiye'deki fotoğrafın akademik yaşama geçişi daha yakın bir tarih. Sizin başlamanız 1976. Daha geniş kesimlerce farkedilir şekilde ise 90' lardan sonra denebilir. Ama gelişmeler çok hızlı. Teknoloji bağlamındaki gelişmeler gerçekten çok hızlı. Bu soru o yüzden bende ciddi anlamda tereddüte yol açıyor. Gene de sormadan edemeyeceğim. Fotoğraf akademik yaşama girdikten sonra, öncesiyle de birlikte değerlendirirsek, fotoğrafik yaşamımıza ne kattı? Yahut bir şey kattı mı?*

S.A.: Ben öyle çok düşünen, tartışan birisi de değilim; bazen tesadüf, bazen tevekkül diyelim, kişisel olarak öyle ama diğer taraftan şunu düşünüyorum, tabii ki zaman içerisinde dediğiniz gibi erkendir Türkiye'deki fotoğrafın akademik serüveni diyelim. Doğrusu çok problemler var. Birincisi şu; bu alanda çalışan akademisyenler arasında köken farklılıkları çok fazla. Şimdi yavaş yavaş onlar açılıyor. Fakat başlangıçtaki problematik hâlâ etkilerini sürdürüyor. Ve sonra, formasyon farklılıkları var.

T.E.: *Kökenden kastınız?*

S.A.: Başka alanlardan gelme. Söyleyeyim; farklı akademik aşamalardan geçme gibi, farklı geleneklere sahip olmak gibi, ya da geleneği olmaması gibi. Bir de bu işin başlangıcındaki hocalarımızın muhafazakâr bir espriye sahip olduklarını sanıyorum. Halbuki bu işin sanatı ve bilimi herkese açık, her şey her yerde. Fakat çok klasik çerçevelerde düşünüldüğünü, hareket edildiğini ve hâlâ öğrencilere o şekilde bir formasyon kazandırıldığını düşünüyorum. Oysa sanat, fotoğraf, son derece hareketli şeyler. Çünkü bütün hayatla birlikte cereyan ediyorlar. Bu durum biraz vizyon darlığı yaratıyor.

Bir başka şey, fotoğraf eğitimini ayrı bir eğitim olarak doğrusu kabul edemiyorum. Son zamanlarda bazı Üniversitelerin kimi yapılanmalarında en azından isim olarak halledildi, "Sanat ve Tasarım Fakültesi" diye. O yüzden fotoğraf bir seçenek olarak mantıklı bir pozisyonda. Ben kendim Fotoğraf Bölümü'nün içinde olmama rağmen, fotoğraf bölümünün ayrı bir bölüm olmasını absürd bulmaya başladım. Çünkü bu dersler İletişim Fakültelerinin bazı bölümlerinde var, Güzel Sanatlar'ın Grafik Bölümlerinde var. 'Bolonya Süreci'nden sonra bütün üniversitelerde seçmeli ders olarak fotoğraf dersleri var zaten. Bu koşullar altında fotoğraf bölümlerinin de birazcık kendini derleyip toparlaması, yeni yapılanmalara gitmesi gerekiyor. Bolonya Süreci önemli bir fırsattır. Bakalım değerlendirilebilecek mi? Bunu da zaman gösterecek.

Bir başka hikâye de, dediğim gibi, hiçbir şey artık tek bir şey değil. Disiplinlerarası bir çalışma gerekiyor. Buna en yakın yer grafik. Ama öbür taraftan da fotoğrafın mutlaka disiplinlerarası değerlendirilmesi gerekiyor. Bazen ben bakıyorum belgesel fotoğraf diye bir ders var. Ben bunu bile tartışıyorum...

E.T.E.: *Yurtdışında da durum böyle mi?*

S.A.: Yurtdışında merkezler var. Fotoğraf konusunda temayüz etmiş merkezler. Bir de akademik hayatta sonsuz seçenekler var. Dersler, çalışmalar, bütünüyle seçmeli interdisipliner çalışmalar. Dolayısıyla, oralarda bunlar aşılmış durumda. O yüzden fotoğrafı sadece bir bölüm olarak muhafaza

etmek, fotoğrafa bir artı sağlamıyor, balakis bir kısıtlama getiriyor.

Yine başka bir durum daha var; bu yurdumuzda da çok güzel gelişen bir durum. Fotoğraf inisiyatifleri var, fotoğraf kursları var, dernekler var, fotoğrafla ilgili seminer çalışmaları var, bir de internet var, bir de küreselleşme var, bir de açık öğretim programları var. Bunlar çok önemli, çok iyi işliyor Türkiye’de ve çok da başarılı. Ayrıca dünyanın herhangi bir yerinde herhangi bir açık öğretim programına dahil olabiliriz. Bunların pek çok somut getirileri var, başarılı olmak konusunda.

Bu durumda bizim örgün öğretim kapsamındaki fotoğraf konusunda ciddi olarak düşünmemiz gerekiyor.

T.E.: *Akademik bağlamı değerlendirdikten sonra, hani bir Batı ve bir de Batı’nın Doğu’su vardır ya. Ve aslında biz çoğu zaman ortada kalırız. Çünkü biz de, bize göre Doğu’da kalana Doğu, bize göre Batı’da kalana da Batı deriz. O nedenle, bizim yüzümüz bazen Batı’ya, bazen Doğu’ya dönüktür. Tam ortadayken, bizim fotoğrafımızı, hem Doğu’ya hem Batı’ya göre mukayese eder misiniz?*

S.A.: Doğu-Batı meselesini ben de hep düşünürüm. Fakat bir coğrafyaya aidiz tabii. Hem de maddi, manevi anlamda aidiz. Yaşadığımız coğrafyayla çok vital bir ilişkimiz olduğu muhakkak zaten. Doğu-Batı meselelerinin de belki bizim bitmez tükenmez sosyo-kültürel kimlik tartışmalarının da nedeni olduğu düşünülebilir.

Diğer taraftan ben şunu düşünüyorum; fotoğraf tekil bir iştir. Bazı fotoğraf grupları olabilir. İki kişilik fotoğraf grupları ya da belirli bir oluşum olabilir. Ama ona rağmen fotoğraf çekmek kesinlikle eşyanın tabiatından dolayı kişisel, bireysel bir şey. Çünkü deklanşöre bir kişi basıyor. Bu, kişisel bir organizasyon. O yüzden, ister istemez bütün otorite odaklarına rağmen, bütün totaliterist fantezilere rağmen (fotoğraftan bahsediyorum tabii) tüm her şeye, her şeye rağmen, bir de bir tarafa ait olma, dahil etme hikâyelerine rağmen, netice itibariyle fotografcılar özgürler. Sadece kendilerinden kaynaklanıyor hikâye. O yüzden kişisel organizasyon olarak düşündüğümüzde, bizim ülkemize fotoğrafın, fotoğrafın başlamasıyla birlikte girdiğini biliyoruz. Fotoğrafın icadı ne zaman Avrupa gazetelerinde yayınlandıysa, Osmanlı gazetelerinde de aynı anda yayınlandı. Bunda bizim bir zaman problemimiz yok. Ne zaman fotoğraf belli amaçlarla dünyada kullanılmaya başlandı, aynı anda bulunduğumuz coğrafyada da kullanılmaya başlandı. Ayrıca coğrafyamız çok yol üstü bir konumda olduğu için fotoğrafın konusu olmuş, maddi, manevi zenginlikleriyle. Günümüze gelinceye kadar belki sayıları azdır ama hem fotojurnalizm alanında, hem fotoğraf sanatı alanında, hem de fotoğrafı kavramsal sanat alanında değerlendiren sanatçılar açısından söylüyorum, hiçbir eksik yok, eşdeğerlilik var. Bu, bence oldukça iyi bir şey. Son derecede iyi durumdayız. Bu noktada, Abdullah Biraderler’in sosyo-kültürel ve sanatsal açıdan eşsiz tipolojilerini, Sébah&Joallier ve Phébus fotoğrafhanelerinin stüdyo ve fotojurnalizm alanında, herbiri birbirinden zarif ve enerjik üsluplarıyla geliştirdikleri poetikalarını, Michailides’in pitoresk kent peysajlarını, tarihi iç mekanlardaki klasik yorumlarını hatırlamak isterim bir de Fotoğrafımız’ın, çalışmaları hayranlık verici bazı günümüz temsilcilerinin isimlerini...: Ahmet Ertuğ, Nazif Topçuoğlu, Erdal Kınacı, Alp Sime, Korhan Karaoyun, Halil Koyutürk, Ahmet Ünver...

T.E.: *Daha baştan söylediğim gibi, ben sizi okurken; çok önemli şairleri, romancıları gördüğüm gibi, dünyanın önde gelen eski-yeni fikir adamlarını, diyelim ki Kant’ı da Lacan’ı da, yani herkesi ve her şeyi görebiliyorum kolaylıkla, satır aralarında. Bu hem çok gıpta ettiğim bir durum, hem de*

çok merak ettiğim bir şey. Bu birikim öyle kolay sağlanamıyor. Nasıl oldu da elde edilebildi bu birikim? Sadece akademik kariyer yapmakla olacak iş değil. Bu nasıl bir serüven? Bize de bir pencere aralar belki, lütfen biraz bahseder misiniz?

S.A.: Valla efendim bilemiyorum. Ama bildiğim bir şey var o da şu; hepimiz kendi yaşadığımız zamanı temsil ediyoruz. Dolayısıyla belki de her zaman çok da bilinçli olmadan biz ortak, küresel vizyonları paylaşıyoruz. Dünyanın bir yerinde bir şey düşünüyoruz, öbür tarafta da hissediliyor. Yani her zaman bilgimizle değil, her zaman bellek kayıtlarımızla değil, ama sezgilerimizle de bu vizyona ortak olabiliriz, gibime geliyor. Doğrusu bilemiyorum. Teveccühünüz diyeyim artık.

Diğer taraftan başka bir şey de var, o da şu; Klasik kültüre inanmak gerekiyor. Çocuk edebiyatı gibi, klasikler gibi, bir de meczetmek gerekiyor. Mecz etmek, mecz olmak. Eğer o bilginin parçası olmazsak, bilgi bize uzak kalır, yapay kalır.

E.T.E.: *Bilginin parçası olabilmek hali nasıl oluşur?*

S.A.: Bilmemki. Benimseme diyelim, benimseme. Düşünmek, düşünmek mi gerekiyor? Çok da düşünmek gerekmiyor, sadece birlikte var olmak! Düşünsenize Roland Barthes bir şey yazmış ama milyonlarca insan için yazmış, bütün kuşaklar için yazmış, hepimiz için yazmış. Şimdi her fotoğrafçının elinde bir Camera Lucida. İnanılmaz bir şey. Kesin olarak söyleyebileceğim bir tek şey var, o da klasiklere olan hürmeti ve sadakati hiçbir zaman bırakmamak gerekiyor.

T.E.: *Galiba onu kavramadan, dünyayı kavramak*

çok zor.

S.A.: Sadece bizim fotoğrafta değil, başka yerlerde de çıkıyor. Mesela mevcutlara bakıp diyoruz ki, ‘harc-1 alem bir televizyon dizisi’. Örnek vereyim, “Alkatraz” diye yeni bir dizi başladı. GG Abrahams’ın yarattığı bir dizi. Hikâyenin bir yerinde Ovidius’un metamorfozlarını okumaya başlıyorlar. Bu bir işarettir...

E.T.E.: *O halde günümüzde klasikleri mi tekrar ediyoruz?*

S.A.: Tasarım dönüşüyor. Dünyada bir kere bir yerde yapılmış olan bir tasarım (ki o tasarım ortak evrensel kültürün temeli, bir bölümü de bizim coğrafyamızdan oluşmuştur), yeniden üretiliyor. Ben tasarımın gücüne inanıyorum. Çünkü o tasarımın gücüne ilişkin enerji bitip tükenmiyor. Burada bahsettiğim metafizik falan değil. Bu, Aby Warburg’un Nachleben anlayışı bence. Bir yerde bir zaman yaratılmış olan bir biçim, zaman içerisinde farklı içerikler kazanabilir ama enerjisini muhafaza eder ve devam eder. O yüzden de o tasarımın hem yapısı, hem işleyişi, hem enerjisi sürekli. Bu kesinlikle metafizik değil.

Ama hikâye devam ediyor.

T.E.: *Yani güncelleme. Aynı şeyi, her yeni günde yeniden üretmek.*

S.A.: Gayet tabii. O bizim için bir bağlantı noktası değil, bilakis bir açılım, özgürlük noktası sağlıyor. Nasıl diyelim, mesela fotoğraf çekmek için dolaşmak gerekir, hakikaten öyledir. Fotojurnalistler zaten seyyah. Ama Odissea’da bir yolculuk hikâyesiydi.

T.E.: *Fotoğraf iyice yayıldı. Gençecik çocuklar görüyoruz, ne kadar iyi şeyler yapıyorlar. Yirmi yıl evvel bu kadarını tasavvur edemezdik. Hal böyle olunca başa çıkılması gereken bazı kavramlar var. Aslında fiili durumlar. Ama bunların ismi var tabii. Biri “eleştirmenlik”, biri “mesenlik”, diğeri “küratörlük”. Bunlar hayata artık iyice girmeye başladı. Sızdılar her şeyin içine. Bu üçü konusunda insanların kafası çok net değil. Entelektüel durumla, birikimlerle bağı olan bir şey. Bu üçünü bugünün koşullarında Türkiye’yi baz alarak değerlendirmenizi rica ediyorum. Özellikle de eleştirmenlik konusundaki görüşlerinizi merak ediyorum.*

S.A.: Biraz önce konuşmuştuk hani, fotoğrafımızın başladığı kadar, fotoğraf kültürümüz de başlasaydı, yani betim üretme şeklinde, zannediyorum daha başka yerde olurduk. İşin kuramsal tarafının olmayışı. Kısaca, fotoğraf var ama kültürü yok, entelektüel ve akademik açıdan, ya da zayıf. Bu durum bizim fotoğrafçılarımızı çok yalnız bıraktı. Bu, tarihsel bir yalnızlıktır. Bu durumun negatif etkileri maalesef hâlâ mevcut.

Bir eleştirmenlik müessesesi yok. Şimdi diyeceksiniz ki “eleştirmenlik mi kaldı?”. Bu tür şeylerin de eskisi gibi bir otoritesi kaldı mı bilmiyorum. Ama ortalıkta bir sergileme enflasyonu olduğu muhakkak. Tabii ki özgürüz, herkes fotoğraf çekiyor, herkes iyi fotoğraf da çekiyor ama, eğer belli bir bağlamda bu değerlendirilecekse, bir eleştirmenlik kurumunun olması gerekiyor. Fakat eleştirmenlik, dediğim gibi bir takım etik tartışmalar, bir takım kişisel hesaplaşmalar, İstanbul dükalığı numaraları, v.s. bunlar sökmez. Bunlar güzel şeyler değil. Fotoğraf konusunda gerçekten ciddi (çünkü zaten eleştiri bir negatif/pozitif tavır alma durumu değil) boyutlarıyla tartışma anlamına gelir. Taraf tutma değildir bu. Karşılıklı bir diyalogdur. Bir çeşit fotoğrafla başa çıkmadır. O varsa, eleştirmen var, eleştirmen de varsa, zaten sanatçı olduğu içindir. Bu bir diyalektiktir. O yüzden doğrusu maalesef ben bu eleştirmenlik müessesesinin çok geliştiğini söyleyemeyeceğim. Herhangi bir isimden de bahsedemiyorum bu durumda. İnterdisipliner olduğu gibi, metinlerarası filan da olması gerekiyor. Kolay iş değil eleştirmenlik.

Küratörlüğe gelince; Küratörlük şart. Yaratıcılığın bir tür paydaşı, ortağıdır o. Sanatçıya rağmen küratörlerin bazen sanatçıyı yeniden keşfettiklerini düşünüyorum. O yüzden de yaratıcılık orada kalmıyor, küratörlük sürecinde devam ediyor. Sanatçının eseri daha çok gelişiyor, renkleniyor ve daha bir enerji kazanıyor. O bakımdan küratörlük müessesesinin daha da gelişmesi gerekiyor. Son günlerde bir öğrencim, Deniz Güzel, “ben küratör olmak istiyorum” dedi. Söylediğini de yaptı. Üçüncü çalışmasını gerçekleştirdi. Onun adına çok seviniyorum. Böylece bir seçenek daha ortaya çıktı. Herkes fotoğrafçı olmak zorunda değil. Bazılarımız küratör olabilir. Diğer sanat dallarında ciddi küratörler var tabii. Türkiye’den de var. Ama fotoğraf dalında küratörlük olduğunu zannetmiyorum. Yalnız, bir süre sonra bu da ciddi bir enflasyona uğrayabilir tabii.

Mesenlik konusuna gelince; mesenliğin iyi kötü yürüdüğü kanaatindeyim. Bir fotoğraf projesinin

gerçekleşmesi için finans gerekiyor, sergilenmesi gerekiyor, bir şekilde basılması gerekiyor. Ülkemizde gerek resmi kurumlar, gerek özel sektör, gerekse bazı kültür dernekleriyle bu işler yapılabilir. Günümüz koşullarında proje destekçileri (mesenler) var. Fakat bunlar hep münferit vaka olarak geliyor. Zannediyorum bunun da bir parça daha sistemli hale gelmesi gerekiyor.

E.T.E: *Tam bu noktada şunu sormak isterim; sipariş usulü yaptırılan sanat eserleri, küratörlük, buna bulunan finans, vs. Ortaya belki gene de iyi işler çıkıyordur ama bu durum etiğe uygun mudur?*

S.A.: İyi çalışmalar çıkabiliyor ama buradaki pragmatizm biraz gölgeyor. Bazı yıldönümleri geliyor veya birtakım kurumlar bir konuda temayüz etmek istiyorlar, biraz politik stratejilerin sonucunda. Bir de, fotoğraf çok kıvrak bir faaliyet alanı, o yüzden de insanlar fazla bir şey beklemezler fotoğraftan. İşin bir de öyle bir tarafı var. Bu sebeple fotoğrafta risk yok. Bu açıdan bu tür planlamalarda fotoğrafçılara başvuruluyor, destekleniyor, ama dediğim gibi pragmatizm çok hakimdir meseleye.

T.E.: *Bir de yeni bir vak'a geliyor; "Fotoğraf Müzesi". Dünyanın başka yerlerinde de böyle müzeler, böyle kurumlar var mı? Şu anda bizde yeşeren müzeler sizce ne kadar anlamlı ve işe yarar?*

S.A.: Müze konusu dünyada çok yaygın. Spesifik müzeler de yaygın. O yüzden de fotoğraf müzeleri de var. Ama bunların da çeşitleri var. Bazıları sadece fotoğraf evi, Rochester' daki Kodak, Niepce'nin evi müzedir mesela, Talbot'nun evi bir müzedir. Fotoğraf tarihine endeksli olarak veya kurumlara endeksli olarak bu tür fotoğraf müzelerinin olduğunu biliyoruz. Fakat bunların faaliyetleri dolayısıyla biraz onları mütalaa etmek lazım. Adı fotoğraf müzesi olan veya adı fotoğrafevi olan her yer fotoğrafa çok sağlıklı hizmet etmeyebilir. Ya da layıkıyla hizmet etmeyebilir. Bir başka şey de, yine ülkemizde her gün hızla kent müzeleri açılıyor. Yetkililerin belirttiğine göre, bu konuda bir enflasyon var. Bu durum belki tüm dünyada böyledir. Bu kent müzelerinde insanlar fotoğraflarını getirdikleri için, eski fotoğraf makinalarını, eski araç gereçlerini getirdikleri için, etnografik hayatımızın bir bölümünü fotoğraf oluşturduğu için, ister istemez kent müzelerinde parçalı ya da ayrı fotoğraf müzesi veya fotoğrafevi ya da bu tür bir kültür merkezi olarak temayüz ediyor. Fakat bunların içinde faaliyetlerine baktığımız zaman, "ideal bir fotoğraf müzesi nedir?" sorusuna cevap bulmak lazım. İdeal bir fotoğraf müzesinin kendi arşivi olacak, bu arşiv spesifik olacak, belirli kriterleri ve belirli esprileri olacak. Yani her fotoğraf müzesinin arşivi aynı değildir, aynı olmak durumunda da değildir. Orada bir seçici yapılanma olması gerekiyor. Bir başka şey, koleksiyon belirli bir zamanda sergilenecek, başka müzelerle kültürel ilişkiler, entellektüel ilişkiler içinde gidecek-gelecek. Sonra bu konuda akademik çalışmalar yapılacak, üzerine söz söylenecek, hangi koleksiyon ne zaman ortaya çıkarıldı bir de bunun kültürel değerlendirmeleri olacak. Ayrıca olanaklar başka koleksiyonların da orda gelip sergilenmesine uygun olacak. Bir başka hikâye, acaba fotoğraf tarihine mi endeksli çalışacak yoksa güncel yaratıcılığa mı endeksli olacak, yoksa her ikisini birden bir denge içinde mi yürütecek? Bir başka durum, toplumla ne gibi bir interaktif ilişkisi olacak, insanlar getirip etnografik bir şekilde vernacular'larını yığacaklar mı, bu tür değerlendirmeler olacak mı veya sanatsal entellektüel bağlamda birtakım teşvikler olabilecek mi? Mesela fotoğraf bölümlerindeki genç yetenekler için ,hangi uzman nasıl yer alabilecek? Bir de tabii bunun pratikleri olacak. Yayın olacak mı, çok ciddi paneller olabilecek mi? Hatta internet aracılığıyla filan bunlar uluslararası olabilir. Bir de ulusal ve uluslararası karakteri ne olacak? Bu günlerde bence her şeyin

küresel düşünülmesi gerekiyor. Bu da kolay bir iş değil. Ayrıca bir de, mutlaka ekip çalışması gerekiyor. Biraz serbest bir zihniyete ihtiyaç var. Yaşlanabiliriz ama genç bir zihniyete ihtiyaç var. Genç zihinler daha serbest düşünürler. Müzecilik hiç kolay değil. Müzelerin yaşayan bir organizma olması lazım, her bakımdan. Bunu başarmak zor. Bunu sağlayabiliyorsak eyvallah, değilse bilemiyorum...

E.T.E.: *O zaman depo görevini görmekten başka bir işlevi olmaz.*

S.A.: Tabi, tabi. Bir de şu var, workshopların düzenlenmesi gerekiyor, seminerler verilmesi gerekiyor, sözlü, canlı tarih çalışmalarının yapılması gerekiyor, müze gönüllülerinin olması gerekiyor. Aslında müzeler çok olanaklı sosyal alanlar. Bir de her zaman sanatsal değil çağrılı ortak emprovize çalışmalar yapılabilir, kamuyla işbirliği içinde. Dediğim gibi, hiç kolay değil. “Müzeoloji” denen ayrı bir disiplin var bunu da ihmal etmemek lazım.

E.T.E.: *Küreselleşme diyoruz. Globalleşme, küreselleşme, bunun sanata yansımalarını nasıl değerlendiriyorsunuz? Sosyal paylaşım sitelerinin hayata geçmesiyle birlikte yeni bir durum oluştu. Herkesin fotoğrafını paylaştığı bu siteler aslında herkesi birbirine bağlayıp, herkesi dünyanın her köşesine ulaşabilir kılmakla birlikte, sanki esir alan bir tarafı da var. Aslında bilerek kendini esir etme hali olarak niteleyebilirim bu durumu. Böyle de bir sosyolojik yapısı var. Bu bağlamda fotoğrafın durumunu, konumunu değerlendirebilir misiniz?*

S.A.: Bütün olumlu-olumsuz yanlarıyla fotoğraf aynı zamanda bir tüketim nesnesi. Hem de tüketici bireyin telaffuz etmesi bile zor. Ahlaki açıdan son derece problemlili, kriminal açıdan problemlili, insani açıdan çok problemlili şekilde de tüketebiliyoruz. Bütün bir küresel internet yapılanmasının bir bölümünün de bu konuda faaliyet gösterdiğini biliyoruz. Ama tabi biz kendi alanımıza dönecek olursak, sanat-iletişim alanına gelirse, globalleşmenin birkaç tane özelliği var. Birincisi, hiçbir engel yok. İnsanlar sadece kendi dillerini kullanarak, kendi esprilerini beyan ederek var olabilirler internette. Zaten hayatta olduğumuz gibi. Bu bir engel değil, bilakis enteresan bir varolma, global varolma aslında. Öbür tarafta da değer yargılarını kişisel ya da yerel tutamıyoruz ama varoluşumuz yerelleştikçe daha spesifik, daha belirli oldukça, gerek beğeni düzeyi, gerek espi düzeyi, gerek yeni bir şey söyledik mi söylemedik mi hikâyesi. Beğeni küresel olmak zorunda. Değişen bir şey yok. Böylece biz yerel oldukça, küresel olma zorunluluğu beraberinde geliyor. Çünkü yerel olmamızın kalitesi de küresel olmamızdan ileri geliyor. Böylece vizyonun mutlaka küresel olması, ama davranışlarımızın belki yerel olması gerekiyor.

E.T.E.: *Yerel kalabilir mi peki, bu kadar küresel olmaya çalışırken?*

S.A.: Kesinlikle öyle değil. Yerel olanlar küresel, küresel olanlar da yerel olmak zorunda, karşılıklı. Ama bir şey var, bence yerel olma varoluşumuzun küresel teyidi. Çünkü ne kadar yerel olursak, o kadar şahsiyet sahibi oluyoruz.

E.T.E.: *İşte o şahsiyet sahibi olma durumu sanki küreselleştikçe kayboluyor. Hep ortak beğeniler, ortak algılar, ortak söylemler ortaya çıkıyor. Yeni bir şey söylememizi engelliyor mu acaba?*

S.A.: Bir yerden çıkar. Ümit etmek gerekir. Zannediyorum ben küreselleşme ümidi besliyorum. O yüzden başkalarının ne yaptığından haberdar olmak çok önemli. Bir de, dünya garip bir şekilde bölündükçe, fakirleştikçe, bireyselleştikçe diğer taraftan da birileri toparlıyorlar. Bu toparlama çok

dolaylı bir siyaset, Orada mesela ortak mecralarımız var, tweekter gibi, facebook gibi, diğer paylaşım siteleri gibi, google akademik gibi. Yani neticede, biz ortak hareket ediyoruz her şeye rağmen.

E.T.E.: *Fotoğraf izleyicisinin durumunu da değerlendirir misiniz? Sanat sokağa indiğinde, sokaktaki izleyicinin yorumlaması, değerlendirmesi nasıl? Biraz anlatabilir misiniz?*

S.A.: Tabii gúnümüzde bir başka şey de, bizim için en kapsamlı kalmış gibi görünen şeylerin aslında formüle edilebilir, sistematik olarak aktarılabilir, alımlanabilir bir hale getirilmesi. Yani bu bir akademik iddia. Tabii bunda, bu yeni yapılanmanın, dijital devrimin çok büyük bir etkisi, rolü var. İkincisi de, uzaktan öğretim artık örgün öğretimle başa çıkar hale gelmesi. Buna bağlı olarak örgün eğitimde öbür tarafın yöntemlerinin uygulanması önemli. Bu açıdan bir ders var, “Görsel Okur Yazarlık” dersi. Bu ders, iletişim fakültelerinde uygulanıyor. Ama yakında zannediyorum daha da yaygınlaşacak, başka eğitim kurumlarında ve ortaöğretimde de belki olabilecek. Aslında bu, “İyi bir seyirci nasıl olur?” sorusunun cevabı olacak, ister istemez. Tabii hikâyenin disiplinlerarası olması gerekiyor. Bir de her zaman belki böyleydi ama erken avangard döneminde bu da formüle edildi. O da şu, seyircinin konumu aktif hale getirildi. Yani yirminci yüzyılın ilk çeyreğinden beri hikâyeler böyle. Eğer bir şey gerçekten yüzde yüz sanatsal gerçekleşecekse, sanatçı kadar, eleştirmen kadar, küratör kadar diğer bütün ilgili şahışlar kadar seyirciyle de tamamlanması gerekiyor. Mutlaka sanatçıyla seyirci arasında diyalog vesilesi olması gerekiyor, ortaya konan ifadenin. Bu bakımdan ben izleyicileri ikiye ayırma taraftarıyım. Amatör seyirciler, profesyonel seyirciler. Bu anlamda sadece seyircilik konumumuzu bile bu şekilde mütalaa etmemiz gerekiyor. Asıl önemlisi, avangard tecrübeye çok şey borçluyuz. Seyircilik pasif değil kesinlikle aktif bir konumdur ve önemlidir.

T.E.: *Tabii ki akademik cephe farklı bir yer. Akademik cephede hocalar ve meslek edinmeye çalışan öğrenciler var. Fakat fotoğrafın önemli bir kısmında alaylılar yer alıyor. Alaylılar daha kalabalık bir grup. Herkes için söylenemez ama kısmen avam bir hava da var. Bu noktada esas olan bir usta-çırak ilişkisinin hayata geçirilebilmesidir. Özellikle alaylılar cephesinde usta-çırak ilişkisi çok ciddiye alınarak gerçekleştirilmeli. Ama şu ana kadar bizden önceki kuşaklarda ben böyle bir şeye tanık olmadım. Belki benim bilmediğim yerlerde ve tanımadığım kimseler arasında böyle bir bağ yaşanmıştır. Bu anlayışla yürütölen atölye ufak tefek atölye denemeleri olmuştur elbette ama sistematik, uzun soluklu atölye çalışmalarına da tanık olmadım. Biz şimdilerde kendi halimizce böyle şeyler yapmaya uğraşıyoruz, el yordamıyla. Sistematiğini, birikimlerimizin gösterdiği yolda ve sezgilerimiz aracılığıyla ve tabii ki tecrübe ettikçe oluşturmaya çalışıyoruz. Ne kadar doğru, ne kadar yanlış izlediğimiz yolun, bunu sonuçlar gösterecek. Hal böyle olunca, “sanatta çok önemli olduğunu düşündüğüm ciddi bir usta-çırak ilişkisini fotoğraf alanında nasıl gerçekleştirebiliriz, bu yolda oluşturulan bir atölye esasında nasıl olmalı?” sorusu, ehil insanlardan cevap bekler.*

S.A.: Usta-çırak ilişkisine ben inanıyorum. O sadece öğretmen-öğrenci arasındaki bir bilgi alışverişi değildir. Manevi olarak da vizyonu zenginleşmektir. Tabii ideal bir tasarımdan bahsediyorum. Daha pratik, popüler bir şey söyleyeceğim şimdi. Biliyorsunuz ki Dünya’da temayüz etmiş fotoğrafçılar kurslar ve seminerler düzenliyorlar, atölyeleri var. Hem de her dalda çalışan fotoğrafçıların bu tür atölye çalışmaları var. Eğer o fotoğrafçının vizyonunu beğeniyorsa insanlar, paylaşmak istiyorlarsa, başlangıç itibariyle ona benzeyen vizyonlar üretmek istiyorlarsa, o tarafa gidiyorlar. Ama ölkemizde bu pek yürümedi. Yani bu atölye, usta-çıraklık durumu mimar Sinan’da vardır ya, çok eski hikâyeler maalesef. Ölkemizde çok af buyurun ama klikleşme şeklinde oldu, ciddi

bir oluşum haline gelmedi. Ama ben iyi niyetli bir yapılanma için her zaman bir imkân olduğuna inanıyorum. O yzden de sizin abanızı çok takdir ediyorum. Bu tür çalışmalarda iyi niyet, iyi kalplilik çok önemli. Her atölyenin bir başlangıç olduğunun unutulmaması gerek. Devam eden öğrencilere ilk veriler kazandırıldıktan sonra, hikâyenin kendilerinde başlayıp, kendilerinde biteceği sezdirilmeli, yani bütün sorumluluğun onlarda olduğu ortaya konmalıdır. Böylece kendilerine güvenli birer başlangıç yapmaları sağlanabilir. Bir de atölyenin stiline göre, mümkün olduğunca atölye içinde farklı vizyonlar da tanıtılabilir, farklı beraberlikler olabilir, mümkün olduğu kadar. Ayrıca şu soruya iyi

cevap verebilmesi de önemli, devam eden şahsın;

“Ben niye buradayım?” ve “Neden bu hocamızla birlikteyim?”. Bu sorulara net cevap verilebilirse, zaten çok başarılı olunur.

T.E.: *Bizden evvel bu bağlamda adı duyulan, yaptığı çalışmalarla iz bırakan, ya da “falan atölyenin öğrencisi, falan ustanın öğrencisi” gibi sözlerin dillendirildiği atölye ve usta düzleminde pek bir şey işitmedik bu güne dek. Bundan sonrası için umutluyum. Bizden de değil, bizden sonraki kuşaklar içinden çıkacağını umuyorum. Biz belki bir geçiş sağlarız, en fazla.*

S.A.: Bir şey daha var ki; az önce akademisyenler arasında problemler olduğunu söyledik de, galiba orada söylemeyi unuttum. Akademisyenler de çeşit çeşit. Bazı akademisyenlerin fotoğraf için şöyle dediği olmuştur; “Ben kuramdan hiç anlamam, ben sadece pratikten anlarım” gibi. Siz de buna çok rastlamışsınızdır. Hatta böyle pratik bir kabadayılık içerisindedirler. Peki bu nasıl iş. Bunu neyle izah edeceğiz. Doğrusu bugüne dek pek söylemek istemedim ama artık söylemeden edemeyeceğim. Böyle bir ayırt etme nasıl olabilir? “Ben bu işi biliyorum, bakın bu vizyonda da üretiyorum. Ama buna ilişkin tarihi gerçekleri önemsemiyorum” nasıl denebilir? Böyle bir şey olabilir mi? Böyle bir kategorileşme var. Bu inanılmaz bir durum. Aynı çatının altındayız, aynı koşullarda, aynı hak ve sorumluluklara sahibiz. Olmaz tabii bunlar... Kabul edilebilir bir şey değil bu.

T.E.: *Bu söylediğinize benzer bir şeyi sizinle aynı masada yaşadık. Afsad’ın bir etkinliğinde A.Ü. Basın Yayın Y.O. konferans salonunda diğer bazı akademisyenlerle birlikte siz ve ben panelist idik. Bu söylediğiniz şeyi yıllar önce, o salonda, o masa etrafında oturan akademik kadronun tartışması teyit eder.*

S.A.: Evet maalesef. Halen de var üstelik, aynı düşünce.

E.T.E.: *Neden bu durum hâlâ var? Aşılamayan nedir?*

S.A.: Çünkü o kadar farklı standartlardan geliyorlar ki, o kadar farklı serüvenlerden geliyorlar ki. Tabii bir gelen bir müddet kendisi gibi elemanlar yetiştirmek ya da desteklemek durumunda. Hikâye böylece devam ediyor, problem çözülesiyeye kadar. Yani etkileri devam ediyor. Ama en azından bu gün artık bir fotoğraf atölyesinde oranın sorumlusu olan kişiler birtakım doğruların tartışılmasını sağlayabilirler.

E.T.E.: *Akademisyenler kendi aralarında bu ve benzeri şeylerin tartışmasını yapabilecek platformlar oluşturamıyorlar mı? Farklı görüşlere sahip akademisyenlerin ‘şapkayı önüne koyup’ tabiri caizse, biraz amiyane oldu belki bağışlayın, ama ‘nerede sıkıntımız?’ dediği platformlar olmuyor mu?*

S.A.: Hayır, maalesef, hiç olmuyor. Ben hiç mesleki bir tartışma, mesleki ‘çalıştay’ filan diyorlar ya, hiç öyle bir şey olduğunu görmedim. Bütün sektörlerde var, fotoğrafta yok.

E.T.E.: *Resimde, heykelde, sinemada, yazında var mı? Diğer sanat dallarında durum nedir?*

T.E.: *Edebiyatta zaman zaman olur böyle etkinlikler.*

S.A.: Diğer bölümler için olabilir ama fotoğrafta olduğunu sanmıyorum. O kadar farklı kalitede, standartta ve kökende kişiler var ki, zaten hiçbiri gelip konuşmayı istemez. Hiç sanmıyorum, ortak bir diyaloga gireceklerini.

T.E.: *Bir önemli şey de, yayın meselesi. Yani dergi, kitap, çeviri, albüm gibi şeyler. Biz bu konularda da ciddi anlamda sıkıntılıyız. Ama geçmişte daha da sıkıntılıydık. Dijital devrimle beraber birtakım şeyler kolaylaştı, ucuzladı, aynı zamanda hem hız kazandı. Bakıyorum şimdi etrafta hızını artırarak çoğalan pek çok kitap, albüm var artık. Yerli kitap ve albümden söz ediyorum. Tabii yine de biz dünyayı çok geriden takip ediyoruz kanaatimce. Batı'da bunun çok daha fazlası gerçekleşiyor. Çünkü onlar ciddi olarak yazıyorlar, çalışmalarını albüme çeviriyorlar. Onlar kolay sponsor bulabiliyorlar. Onların kitapları basıldığında hızla okuyucuyla buluşabiliyor. Bizim ciddi problemlerimiz var. Bunu nasıl aşarız? Bir dergi mesela. Boynunuda makinayla dolaşan sekizbin fotoğrafçı var, hadi sekizbin olmasın, üçbin fotoğrafçı diyelim. Bir kitap yahut albüm piyasaya çıktığında, bu üçbin kişiyle hemen buluşmalı. Öyle mi oluyor? Görüyoruz ki küçük bir kesim hariç, kalabalık olan kesimle asla buluşamıyor. Asıl biz bunu nasıl aşarız?*

S.A.: İstatistikler gösterir ki, biz az okuyan bir toplumuz. Bu, gazete tüketiminden, kitap tüketimine kadar rakamlarla belli olan bir durum. Kültürel bir yapılanma bu. Bunu aşmak son derece zor. İkincisi, dediğiniz gibi, şimdi dijital devrim var. Aslında orada da değişmiyor. Biliyorsunuz bir e-dergi yayınlamak için bile çok büyük fedakârlıklar gerekiyor. Bir de tabii bunun iki dilli filan olması gerekiyor. Nasıl olacak? Bunlar zor işler. Bir de mesela albüm yayınlandığında; bu albümlerin adı yayınlanır veya belirli yayınevlerinin diyelim, şimdi yayınevlerinin (tabi olanı tenzih ediyorum) editörlük konusu; aynı küratörlük gibi, editörlük konusunda da bence biraz serbest olmalıdır, biraz araştırmacı olmalıdır. Yani orada kırk yıldır fotoğrafla uğraşıyor diye birisi otomatik olarak bir şeyin editörü olmak zorunda değil. Biraz daha geniş çerçeveden bakan biri olmalı. Madem ki interdisipliner bir çağdayız, niye fotoğrafçı olmayan biri editör olmasın? İlla bir fotoğrafçı mı olması gerekiyor? Yayınevlerinin çok büyük bir bölümünün İstanbul'da olduğu düşünülecek olursa, daha bir serbest davranılması beklenebilir. Ama hiçbir şeyi riske etmiyorlar. Hikâye dönüp dolaşıyor ve sonuçta bir fasit daireye dönüşüyor. Ben hiç farklı bir editör, farklı bir küratör, farklı bir tasarımcı görmedim bugüne kadar. Hal böyle olunca da, yayınlanan fotoğraf albümlerinin yazıları ve önsözleri bir çeşit, fotoğrafları başka bir çeşit. Bunların hepsi bir tasarım sorunudur. Orada da ayrı bir yaratıcılık vardır, entelektüel açıdan. Hiç kusura bakılmasın, buralarda biraz problemlerimiz var. Çünkü hep aynı isimler, aynı hikâyeler, aynı performanslar. Eh, bir zaman gelir biter bu iş.

T.E.: *Birbirini tekrar etme hali var, değil mi?*

S.A.: Gayet tabii. Çok görkemli albümler yayınlanıyor. Yayınlanmıyor değil. Ama hep aynı şeyler tekrarlanacaksa, hep aynı yapı olacaksa işe yaramaz. Zaten internette bir dolu aynısı var. Yalnız bu yayınlar arasında bazıları benim ilgimi çekiyor. Koç Vakfı'nın yayınları hakikaten fotoğraf tarihi açısından çok kayda değerdir, Türk Fotoğraf Tarihine ve Kültürüne büyük katkılardır. Bir başka şey de, yine biraz zannediyorum toplumun zenginleşmesiyle ilgili bir şey bu. Espas Yayınevi var. İstanbul'da yeni faaliyete geçmiş bir yayınevi. Benim hayalimdeki yayınevi budur. Son derece spesifik, sadece fotoğraf konusunda çalışıyorlar ve hiçbir önyargıları yok. O yüzden o yapının mutlaka gelişmesi, güçlenmesi gerekiyor. Geri kalan kısımda, kendi adıma eğer yayın yapılacaksa, dijital yayıncılığı son derece benimsiyorum. Öbür tarafta albümler tabii yayınlanmalı. Çünkü bütün dünyada aynı durum var. Herkes dijital devrim içerisinde ama albümlerin yayınlanması gerekiyor. Çünkü o bir anıt gibi aslında. Saygı gösterisi şart. Ama dediğim gibi, sunuluş biçimi farklı olmalı. Bizde bir problem daha var; bir fotoğrafçı çok güzel fotoğraflar çekiyor, bu fotoğrafların devamının

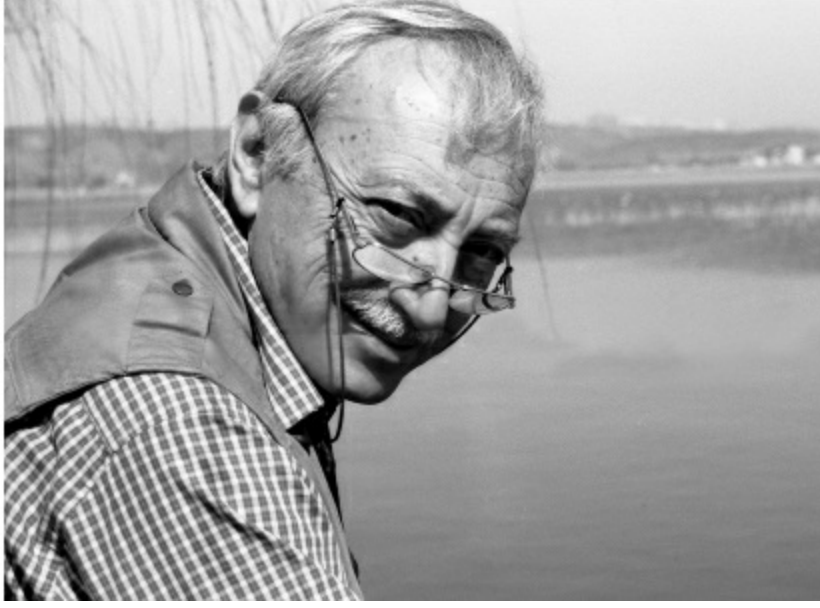
gelmesi gerekiyor, ama o orada kalıyor. Mutlaka daha fazlasını yapma trafiğinde olması gerekiyor ki biz de göre göre bilelim, edelim. Bu şansa sahip çok az fotoğrafçı vardı şimdiye kadar ülkemizde. Örnek vermek istiyorum; Ara Güler'in fotoğrafları şükür ki bilinir. Fikret Otyam'ın fotoğrafları bilinir. Ama mesela Alp Sime'nin fotoğrafları o kadar biliniyor mu? Erdal Kınacı'nın fotoğrafları o kadar biliniyor mu? Biraz tekrar etmesi gerekiyor. Durmadan birisi fotoğraf çekmek zorunda değil, onu kastetmiyorum. Ara ara tekrar etmesi, hatırlatılması gerekiyor. Fotoğraf yaşantımızı ben çok aktif, enerjik buluyorum. Ümit ederim ki, yayın hayatı da buna ayak uydurur.

T.E.: *Dijital alandaki yayıncılık iyi bir özveri örneği olarak gözüktüyor ve güzel de gidiyor. İnsanlar samimi şekilde bir işe kalkışmışlar ve hem de çok iyi bir işe kalkışmışlar. O dergilerin içinin/altının doldurulması gerekiyordu. Bu özverili insanlara yardımcı olmak gerekiyordu. Bazılarına ben yazı verirken, sizden ısrarla yazı isterken, başkalarından isterken, destek olmaya çalıştım. Destek olduk hep beraber. İyi de yaptık. Başlangıçtaki zorlukları rahat atlattılar. Şimdi giderek kurumlaşmaya başladılar. Artık onları durdurmak, kesintiye uğratmak pek mümkün olmaz.*

S.A.: Evet. Elbette ki çok güzel bir çaba...

Size ve Ebru Hanım'a bu güzel söyleşi için teþekkür ediyorum.

TANSU GÜRPINAR

Görüşmeler / Derleme:

Metin Yazımı:

Düzelme: Tansu Gürpınar

Tekin Ertuğ Atölyesi – 2011

DOĞA TUTKUNU; DOĞA KORUMACI BİR FOTOĞRAFCI ya da Kıymet Gözek'in tabiriyle; TÜRKİYE'nin ANSEL ADAMS'I

K.G.: *Fotoğrafa nasıl ve nerede başladığınızı anlatabilir misiniz lütfen?*

T.G.: Fotoğrafa, ortaokul sıralarında başladım. O zaman Samsun'daydık. Samsun'da NATO üssüne bağlı bir radar vardı. Amerikalılar çalışıyordu orada. Onlardan biri Amerika'ya dönerken elindeki makineyi satıyordu, ben de aldım. Kutu makineydi, kocaman bir flaşı vardı. Daha doğrusu, flaşın reflektörü kocamandı. Yanına takılıyordu, içinde 2 tane pili vardı. Magnezyum ampul kullanan bir flaştı. Reflektörün ortasına bir magnezyum ampul koyuyorsunuz, fotoğrafı çektiğinizde, o magnezyum ampul müthiş bir ışık yayıyor ve o teller yandığı için bir daha da kullanılamıyordu.

Rolleiflexler gibi üstten bakılıyordu. Ancak hiçbir ayarı yoktu. Sadece sabit 8 f (diyafram) vardı, enstantane de 80-100 civarında bir şeydi. Bir de B modu vardı. Bu kadar basit bir makineydi. Roll film kullanılırdı.

Zaman zaman okulda arkadaşların grup halinde fotoğraflarını çekerdim. O zaman da doğaya büyük ilgim vardı. Benim gibi doğaya ilgi duyan 8 kişilik bir grubumuz vardı. Bisikletlerimizle Samsun'da çevrede dolaşırdık. O zamanlar böyle bir trafik yoğunluğu filan yoktu. Fotoğraf da çekerdik tabii.

K.G.: *Doğanın farkına varmanız ilk o zaman mı oldu? Fotoğrafa başlamadan önce mi yoksa sonra mı oldu?*

T.G.: Ben kendimi bazı bakımlardan şanslı bulurum. Çocukluğumun ilk yılları Ordu'da geçti. Orada altına kayıklar çekilen, kemerler üzerinde bir evde büyüdüm. Altımız deniz, önümüz apaçık Karadeniz. O zaman ne yol var, ne bir şey. Kumsallar açık. Bahar olduğu zaman, arkadaşlarla Boztepe'ye gider uçurtma uçururduk. Muhteşem uçurtma şölenleri olurdu. Ne kadar güzel uçurtmalar yapardık. Şimdi herşey çok iyileşti, imkânlar çok arttı ama inanın şimdiki o uçurtmaların yanına bile yaklaşamaz, o kadar güzel uçurtmalar yapardık. Daha da enteresani harp yıllarıydı. Yokluk vardı, yiyecek maddeleri bile karneyle satılırdı; o kadar güzel uçurtma kâğıtları vardı ki, 12 ayrı renkte, incecik ve dayanıklı. Onlar nereden gelirdi, nasıl gelirdi? Böyle gariplikler vardı ama güzel şeylerdi.

Herşeyin başında eğitim var. Şanslı iyi bir lokasyondaydım, öğretmenlerimiz bizi "Hayat Bilgisi" dersinde hayatla ilgili yerlere götürürlerdi. O yıllarda Ordu'da 6-7 tane otomobil vardı. Onlar da sokakların bir yerinde durur, birşey lazım olduğu zaman marş devriyesi öne geçirilir, kol çevrilir ve araba çalıştırılırdı. Koskoca sınıfı, nereden otobüs bulup da, koruluklara götürüp bize ağaçları, çiçekleri filan tanıtırlandı?! Ordu'nun kendisi ve çevresi doğa açısından çok zengindi. Bir de, biz o çocuk halimizle, İskele'ye giderdik. Sabahları balıkçılar kayıklarıyla dönerler, balıklarını hemen orada, İskele'de satarlardı. Mesela, balıkları ben oradan tanırım. İlkokula gitmeden ben Karadeniz'in balıkları ile tanışmıştım. Öbür taraftan yunuslar, mesela bakın o çocukluk hafızamdan kalan anıları, yunusların kurtarılması için kullandım. Evimiz denize baktığı için, ben ne zaman denize baksam denizin bir tarafında 3-5 yunus oradan buradan atlardı. Yani denizle yunus benim kafamda bitişik şeylerdi. Dalga ile deniz neyse, denizle yunus da benim için öyleydi. Karadeniz o kadar bol yunusu olan bir denizdi ve balık o kadar boldu ki o zamanlar...

Ben 40 parayı bilirim. "5 para etmez" derler ya, onu görmedim ama 40 parayı bilirim. 40 para 1 kuruştı, aynı zamanda. O zamanın parasıyla bir gaz tenekesi dolusu hamsi 5 kuruşa satılır ve findık bahçelerinde findık ocaklarına gübre olarak atılırdı. O kadar boldu. Üstelik bugünkü gibi böyle

büyük gırgırlı tekneler filan yoktu. Küçük teknelerle, ağlarla o kadar çok hamsi çıkarılırdı.

1983 yılında Türkiye’de hamsi, istavrit azalmaya başladı. Karadenizli balıkçılar faturayı yunuslara kesti. Bir yunus günde 35 kilo hamsi yiyor, bunun için hamsi kalmadı, yunuslar vurulsun dediler ve Tarım Bakanlığı tüfek ve piyade mermisi dağıtmaya başladı. Türkiye de bu arada Bern Sözleşmesi’ne taraf, Avrupa Yaban Hayatı ve Doğal Yaşamları Koruma Sözleşmesi. Dünyada yunus avlayan iki ülke olacaktı bu durumda, biri Türkiye diğeri Japonya. Evren dönemi her ne kadar antidemokratik ise de bürokratin çalışması açısından müthiş rahat bir dönemdi. Siyasi bir kaygı taşımadan, işin doğrusu her ne ise, bürokrat onu yapabiliyordu. Öyle bir avantajı vardı. Bir toplantı için Strazburg’a gideceğim, Türkiye koltuğuna oturacağım ve diğer ülkeler bana yunusları soracak. Olacak iş değil, müsteşara çıktım durumu anlattım; “Büyük bir yanlış yapılıyor, Strazburg’a gitsem de gitmesem de, bunun düzeltilmesi lazım.” dedim. Refet Erim çok iyi bir insandır, TÜBİTAK’ın kurucularındandır. Biraz düşündük taşındık, “Sahil Muhafaza komutanlığına gidelim” dedik. Komutanı tanıyordu. Bir amiral paşamız idi. Onu ziyaret edip durumu anlattık. Bize hak verdi, “tabii” dedi, telefonu kaldırdı, Tarım Bakanlığı’nı aradı. “Yapılan çok yanlıştır, iptal edin” dedi. Yani, silah zoruyla oldu ama işe yaradı.

K.G.: *Günümüzde Karadeniz’de yunus görülüyor mu Hocam?*

T.G.: Çok az. Bir takım kurumlar da yasal olarak bazı şeyleri üzerlerine alıyorlar ama gereklerini yapamıyorlar. Mesela, şu anda Türkiye lüfer yiyemiyor, hâlâ çinekoptayız. 2-3 sene çinekop avının yapılmaması gerekiyor. Tarım Bakanlığı balıkçılara boyun eğiyor. Oysa, doğrusu ne ise, demokratik ortamda da iken de o yapılabilmeli. Demokratik ortamda bizim ülkemizde doğrular hep çarpıtılıyor. Askeri ortamı savunduğum için değil, ama doğrular yapılabilirdi. Ankara’nın hava kirliliği için de, çok şeyler o zaman yapıldı. Düşünün, ben sadece bir daire başkanım, hiç unutmuyorum; Ankara Çimento Fabrikası müdürüyle zaman zaman telefonla görüştük, 1984 yılı ilkbaharında, Devlet Planma ile Çevre Müsteşarlığı oturduk, Ankara’nın hava kirliliğinin önlenmesi için tedbirler paketi oluşturduk. Bunlardan biri de çimento fabrikasının atıklarının filtre edilmesiydi.

Resmî yazı yollanacaktı ama müdürü tanıdığım için telefonda söyledim, “böyle böyle sonbahara kadar yapmanız gerekir” dedim. Çok duyarlı bir insandı. Sonra nereden aklına geldiyse “Yapmazsak, ne yaparsınız Tansu Bey?” dedi, “Fabrikanızı kapatırız” dedim. Kapatamazsınız filan diyemedi, hakikaten kapatırdık. Çünkü o zaman bürokrat sözünü geçirebiliyordu.

Fotoğrafa devam edeyim yine; fotoğraf merakımın ciddileşmesi şöyle bir olay ile oldu: Lise birinci sınıfta iken, nereden aklıma geldi bilmiyorum ve hâlâ da hatırlayamıyorum, bir gün yıldızların fotoğrafını çekmeyi düşündüm. Evimiz, müstakil bir evdi. Bir gece makinemi alıp evin çatısına çıktım. Fakat makine B modunda sürekli kalamıyordu, parmağınızla sürekli basmanız gerekiyordu. Çatıya çıkmadan önce onu devamlı tutacak bir düzenek geliştirdim. Çatıya çıktım, kutup yıldızını buldum ve makineyi o yöne çevirdim. Kiremitlerin arasına iyi bir şekilde sabitledim ve düzeneği çalıştırıp indim. Sabaha karşı 04.00’de kalktım, makineyi aldım. Bir arkadaşımın ağabeyinin stüdyosunda filmi banyo ettirdim. Bastıktan sonra onun ilgisini çekmiş ve fotoğrafımı büyütmüş; merkezde bir yıldız, etrafında halkalar şeklinde yıldız çizgileri. Baktığınız zaman yuvarlak izler görüyorsunuz. Gayet ilginç bir görüntü idi. Fotoğrafi sınıf arkadaşlarıma gösterdim, onlar da çok ilgilendi. Derken bütün lisede duyuldu ve öğretmenlerimizin kulağına gitti. Astronomi öğretmenimiz gördü ve çok beğendi. Fotoğrafi benden aldı ve çerçeveleterek sınıfın duvarına astı.

O günkü arkadař grubu olarak ufkumuz ve merakımız geniřti. Diđer arkadařlar bařka Őeylerle ilgilenirken, biz doęa ile ilgilenirdik. O zamanlardan beri yıldırları hić zorluk ćekmeden bulabiliyorum.

İki sene sonra liseyi bitirip, Ankara'ya okumak ićin geldim. O zaman daha iyi bir makine ihtiyacı duymaya başladım. Talebe lćeęinde bile makul sayılabilecek Alman malı bir makine gelmişti. Onun bir takım ayarları vardı. Mesela diyafram ayarlanabiliyordu, 5 tane enstantane değeri vardı. Hepsinden güzeli, pozometresi olmamasına rağmen, pozometre yerine gećen bir düzeneği vardı. 4 farklı hava koşulu ve 4 farklı mekân ićin yapılabilecek ayarları vardı. Kullandığımız filmin ASA'sını ayarlayıp, bu iki ayarı da halkalar yardımıyla yaptığınız zaman size yaklaşık bir poz değeri veriyordu. Ben onu kullanarak hić film yakmadan iyi fotoğraflar ćekmeye başlamıştım.

K.G.: *niversitede hangi dalda eğitim almak istiyordunuz?*

T.G.: O sıralarda, aslında niyetim doktor olmaktı. O zamanlarda sınav bu Őekilde merkezi sistem değildi. Her fakültenin kapısını ćalıp sınavına girerdiniz. Ziraat, siyasal vs. gibi, sınavları üst üste gelmeyen kać imtihan varsa birćok yere başvurdum. Tıbbiyeyi ćok iyi bir derece ile kazandım. Fen fakültesinde FKB (Fizik-Kimya-Biyoloji) okumaya başladım. Fen fakültesinin havası ćok hoşuma gitti. Bana Tabii İlimler daha yakın geldi. FKB okuduktan sonra yatay gećiř yapıp yapmama konusunda düşünmeye başladım. Gidip fakülte sekreteriyle görüştüm ve yapabileceğimi öğrendim. Ben de kaydımı tıbbiyeden tabii ilimlere aldırmağı istediğimi söyledim. Ancak, tabii ilimler bana "Olur mu, bizim de Őerefimiz var, bizim imtihanımızı da kazanmanız gerekiyor" dediler. Ertesi sene onların sınavına da girdim ve kazandım.

ćok ilginć bir fakülte idi. Mesela, bir dersi iki sömestir alırsınız ve sonra imtihan aćılır. Hocalarımızın hepsi mkemmelliyetćiydi. Bilmediğiniz bir kelime yüzünden sizi ćıkarırlardı. Özellikle jeoloji bu Őekilde idi. Dönem sonlarında hazırlanırsınız, kendinize de güveniyorsanız hocanın kapısını ćalarsınız, "Hocam ben sınava girmek istiyorum" dersiniz, sizi uygun bir gün ćaęırır ve odasında imtihan yapar. Gećerseniz notunuzu kaydeder ve bir sonraki dönem ićin sekreterlięe bildirir. Gećemezseniz, bir ay sonra tekrar kapısını ćalıp tekrar sınav isteyebilirsiniz. Hićbir zaman "Hayır" demezlerdi.

Hatta bir defasında zooloji dersine bir hafta geć bařlamıřtım. Laboratuvarından ćıkarken genć bir asistan yanıma geldi ve "Siz Tansu Grnar mısınız?" diye sordu. "Evet" dedim. "Siz bir hafta laboratuvara katılmadınız, o laboratuvarı haftaya beraber yapacaęız" dedi. Yani tek kiři ićin bile bu yapılırdı.

Bu avantajlarına karşın fakültemizde kitap yoktu. Sadece zoolojide rahmetli Profesör Mithat Ali Tolunay'ın 3 ciltlik bir kitabı vardı. Onun dışında hićbir derste kitap yoktu ve sürekli not tutardık. Hatta bütün defterlerin başına "Bilek matbaasında basılmıştır" yazardık. Benim, sınıfta iki görevim vardı; Biri, hoca hızla anlatırken arada bir soluklanabilmek ićin konuyla ilgili sorular sormaktı. Diđer de tahtaya yazılanların fotoğrafını ćekmekti. ćnk, hoca son satırı yazdıktan sonra hemen ilk yazdıklarını silmeye başlardı ve biz yazmayı yetiştiremezdik. İşte bu noktada fotoğraf imdadına yetişti. Makineyi hep yanımda taşırdım. Hoca son satırı yazdığı anda fotoğrafını ćekdim ve sonra bastırıp sınıftaki arkadaşlara dağıttım.

Bu arada grup fotoęrafları ve anı fotoęrafları ćekmeye de devam ediyordum. O sıralar Bahćelievler 5. sokakta bir evde 2 arkadař kalıyorduk. Orada, dünya güzeli, ćok uzun tüylü tekir bir kedim vardı.

Durmadan fotoğraflarını çekerdim ve inanın o fotoğraflar sınıfta kapış kapış giderdi. Kâr amacım olmasa da en azından film parasını çıkartabiliyordum.

Ankara'da bir avantajım vardı. Burada yabancı fotoğraf dergilerini görmeye başladım ve aldım. Bunun bir yararı da İngilizcemi güncel tutmasıydı. Bir taraftan da fotoğraf dünyasında neler oluyor, öğreniyordum.

Sonra, askerliğimi Hakkâri'de yaptım ve o sırada da aynı makineyi kullandım. O zamanlarda askerlik 2 sene idi. Bu arada, yavaş yavaş slayt da kullanmaya başladım. O zamanlar Kodachrome vardı. İlk çıktığı zaman sadece Kodachrome olarak adlandırılmıştı, yani Kodachrome-1 ya da 2 değildi. Hızı 25 ASA idi. Fakat benim gördüğüm en keskin filmi. Hiçbir film ilk çıkan Kodachrome'un keskinliğinde olmadı ve olamadı. Kodak onu neden değiştirdi, halen de anlayabilmiş değilim. Hâlâ bende vardır. 1957 yılında İstanbul Emirgân'daki bir lale bahçesinde birkaç çekim yapmıştım. O zamanlardaki ölçütlere göre film çok pahalıydı. Dolayısıyla 2-3 ayda bir 1 makara ancak alınabiliyordu. Ayrıca da renkli filmin hiçbir toleransı olmadığı için firesi çok fazlaydı. Yani bir makara film çekerseniz, elinizde sadece birkaç doğru düzgün fotoğraf kalırdı.

Hakkâri'ye giderken, İstanbul'dan birkaç makara renkli film götürmüştüm. Askerliğimi subay olarak yapıyordum ve bu renkli filmlerle çevrede çekimler yapıyordum. Çektiğim filmleri daha sonra yurt dışına gönderiyordum ve Kodak'ın resmi laboratuvarlarında banyo ediliyordu. Bir gece Cilolar'dan ay doğuşunu çekmiştim. 2.8 diyafra, 30 enstantane ile tam da doğru zamanda çekmiş olmalıyım ki, ay ışığının karlar üzerindeki yansımaları görebiliyordunuz. Arkadaşlar bu fotoğrafı gördükten sonra, onlarda da fotoğraf ve makine sevdası baş gösterdi. İzin için İstanbul'a gidip dönerken sipariş edilen 8 tane fotoğraf makinesi getirmiştim. Tabii bir o kadar da renkli filmle dönmüştüm.

O yaz (1965) askerken, tatil için bir arkadaşımınla birlikte Bodrum'a gitmiştim, o zamanlar Bodrum pek bilinen bir yer değildi. Bodrum'da Kale'nin önünde bir koy vardı ve oraya gayet rahat geçilirdi. Kaldığım yer bir pansiyondu, şimdi orada Körfez Restoran var. Dar bir yoldan inip denize atlardık ve yüze yüze Kale'nin koyuna giderdik. Güneşlenip vakit geçirdikten sonra yine yüzerek pansiyona dönerdik. İç Liman, Dış Liman o kadar temizdi ki, suyunu bardağa koyup içebilirdiniz. Sadece suyu da değil, doğası da muhteşimdi. Oraya geldiğimiz ilk gün arkadaşımınla akşamüzeri gezmeye çıktık. Hiç unutmuyorum, rüzgâr o kadar sert esiyordu ki, ama havada zerre toz yoktu. Yani, o kadar temiz bir yerdi. Ben şnorkel ve paletlerimle deniz altını da izliyordum. O zamanlar sünger boldu, birkaç metre ileride suyun altında süngerleri görüyordunuz. Ben bu süngerlerin fotoğrafını çekmeye karar verdim. Bir gün makinemle birlikte gittim, ancak su altı düzeneğim yoktu. Makinemi şnorkelim içine yerleştirdim ve vizörden baktım, gayet güzel görünüyordu. Yavaş yavaş süngerlere doğru ilerledim. Bu arada deniz de çarşaf gibiydi. Ben makineyi ayarlarken hafif bir dalga geldi ve şnorkelin içini su ile doldurdu. Meğerse ileriden geçen teknenin ölü dalgasıymış. Hemen makineyi çıkardım, havluyla kuruladım ve baktım bir şey yok, kurtardım sandım. Pansiyona döndük ve öğleden sonra tepeye çıkıp Bodrum'un genel görüntüsünü almak istedim. Deklanşöre bastım ama hiçbir ses yoktu. Bir de baktım ki örtücünün üzeri damar damar tuz olmuş. Su girmiş, buharlaşmış ve tuzlar kristal halde perdeyi kilitlemiş. O makinem böylece gitmiş oldu.

Bu arada, biz Bodrum'dayken Hakkâri'deki arkadaşlar da yeni makineleriyle mehtap fotoğrafı çekmiş. Usül bilmedikleri için de tüm filmleri bana verdiler ve kendi isimle İsviçre Lozan'a yolladım. Lozan'dan banyo edilmiş filmlerle birlikte bir mektup geldi: "Size ne oldu, makinanız mi

bozuldu? Şu şekilde hatalarınız var ve şu tavsiyelerimize dikkat edin” diyorlardı. Fotoğraflara bir baktım ki hepsi simsiyah. Benim çektiğim fotoğrafta mevsim ilkbahardı ve her yerde kar vardı. Ayrıca, ay vadinin içinden yükseliyordu. Arkadaşlar, ay Hakkari'nin tam karşısındaki Sümbül Dağı'nın (3400 m) tepesinden doğarken çekmişler. Yani ufuk simsiyah, ay iyice yükselmiş, yani ışık çok az. Hepsinin de morali bozuldu. Sonra onlara eğitim verdim.

E.G.: *Askerlikten sonra ne yaptınız?*

T.G.: Askerlikten sonra İstanbul'a, oradan da iş aramak için Ankara'ya geldim. O zamanlar iş bulmak bugünkü gibi zor değildi. Birkaç hocam, sağ olsunlar, asistanlık teklif ettiler. Millî Eğitim'de balıkçılıkla ilgili bir bölüm açılıyormuş, “hemen Japonya'ya gönderelim”, dediler.

Benim hep gönlümde yatan aslan, MTA (Maden Teknik Arama) Enstitüsü'nde jeolog olmalı. O yüzden jeolojiye ağırlık vermiştim ve oraya başvurduğum. O zamanlar Ankara-İstanbul çekişmesi vardı ve yönetimde İstanbul Fen mezunları vardı, bu yüzden biraz tereddüt ettiler. Notlarımı götürdüm, hiçbir şey söyleyemediler. Yabancı dil sınavı yaptılar, onu da geçtim. Sonra baktılar ki sene 1966 ama ben 64 mezunuyum, “Ne yaptınız iki senedir” dediler. “Askerliğimi yaptım” deyince de hiçbir şey söyleyemediler.

İstedikleri evrakları hazırlarken, o sırada bir arkadaşım beni Millî Parklar seminerine çağırıyor. Gittim ve dinlemeye başladım, çok da hoşuma gitti. 1966 yılında Türkiye'de birkaç tane millî park vardı. Mevcut millî parklar ve tasarı millî parklar vardı. Tasarı millî parklar listesinde Cilo-Sat Dağları da vardı. Seminerin son gününden bir önceki gün, semineri düzenleyen Zekai Bayer'e (Türkiye'de millî park sistemini kuran kişi) gidip Cilo-Sat Dağları ile ilgili sunum yapabileceğimi söyledim, memnuniyetle karşılayıp kabul etti. Son gün de böyle bir sunum yaptım. Seminer bitip herkes çıkarken yanıma geldi ve “Sen ne iş yapıyorsun?” diye sordu. “Henüz bir iş yapmıyorum ama MTA'da çalışmak için belge topluyorum” dedim. “Senin ne işin var MTA'da gel benimle çalış” dedi. Hiç itiraz etmedim ve MTA'da alacağım paranın 3'te 1'ine razı olarak Millî Parklar'da defterci kadrosuna girdim. Ama Zekai Bey, “Senin kadronu düzeltmek için elimden geleni yaparım” demişti. Hakikaten de uğraştı ve 2 sene sonra MTA'da alabileceğim kadronun eşdeğerini aldı.

Bodrum'da makinemi bozduktan sonra yeni memur olduğum ve maaşım düşük olduğu için fotoğraf makinesi alacak halim yoktu. Allahtan Yayın Eğitim dairesinin bir Voigtlander Bessematik SLR makinesi vardı. Bir müddet onunla, o yıllarda gidip geldiğim yerlerde fotoğraflar çektim. Benim eski makine SLR değildi. Bu makinenin bir 135 telesi vardı, bir 35 geniş açı, bir de normal açı, 3 objektifli. Bir müddet onunla çalıştım.

Millî Parklar'a girdikten sonra, gittiğim yerlerde çektiğim fotoğrafları, doğayı tanıtmaya amacıyla arkadaş gruplarında ya da derneklerde gösteriyordum. Yurtdışında da gösteriler yaptım, orada bu gösteriler Türkiye'de gördüğünden çok daha fazla ilgi gördü. Hatta 86 yılında İsviçre'de uluslararası Ramsar toplantısı vardı. Slayt gösterileri akşamları yapılıyordu. Pek çok ülke gibi, ben de bir gösteri yaptım. Alkış alan bir tek benim gösterim oldu. Millî maçta gol atmış oyuncu gibi hissettim kendimi.

Fotoğraf, o zamanlar bu güne kadar yaygın değildi. Dijital ile karşılaştırılamayacak kadar masraflıydı. İkincisi de Türkiye bu güne göre daha yoksuldu. Ben devlet memuru olarak bir müddet defterci kadrosunda çalıştım. 69 yılında 10195 sayılı Kararnameyle çıkarılmış bir kadro aldım. 10195 kadrosu, S. Demirel'in DSİ'deki genel müdürlüğü sırasında DSİ personelini teşvik etmek için aldığı bir kadroydu. Yani normal devlet memuru 600-700 lira maaş alırken, 10195'e göre çalışan bir

personel 1400-1500 lira gibi bir maaş alıyordu. Harcırahlar da çok iyiydi, 24 lira harcırah alıyordum ki siz düşünün, o zamanlar gazete 25 kuruştı. Yani 100 katıydı, şimdinin 50 TL'si gibi.

Fotoğraf makinem çok işe yarıyordu. Bütün arkadaşlarım bana gıpta ediyordu ve "Ne olur senin çantacın olalım, makineni taşıyalım" diyorlardı. Çünkü görevim gerçekten çok enteresandı. Yaptığım iş Türkiye'nin en güzel yerlerini arayıp bulmak ve oraları millî park haline getirmektir. Ulaşım aracımız, bizim dairenin başka bir daire ile paylaştığı Rus malı tenteli bir jipti. Arkada oturma yeri yoktu ve tentenin üzerine uyku tulumlarını koyup otururduk.

Sonra da, 1967 yılı civarlarında biraz borçlanarak ünlü Nikon F'i aldım. 1969 yılında, Kraliyet Kuşları Koruma Derneği'nin daveti üzerine İngiltere'ye gittim, 4 ay kadar misafir ettiler. Orada da epeyce fotoğraf çektim.

Giderken uçakla gitmiştim. Ancak dönüşte Hollanda'ya geçtim ve oradan trenle Münih'e gittim. Sırf makineme Novoflex tele objektif alabilmek için 2 gece Münih'te kaldım. (O yıllarda aynı objektiften Hürriyet gazetesinin spor muhabiri Hüseyin Kırcı'da vardı.) Oradan da İstanbul'a döndüm. Hâlâ o objektifi kullanırım. 400 mm'dir. 400'ü 69'da Münih'ten, 600'lük parçasını da 15 sene kadar önce İstanbul'dan almıştım. Aynı yapı üzerine hem 400'ü hem 600'ü monte edebiliyordunuz. Almanlar zaten genelde çok kesin ve kuralcıdır. 400 mm'lik objektif tam 40 santimetredir ve optiğin tüm kurallarını uygulamışlardır. Önde 3-4 mercekten oluşan bir mercek sistemi vardır, arkası ise bomboş bir borudur. Ama o boru her 5 cm'de bir, yansıyan ışıkların soğurulması için bir halkayla doldurulmuştur. Dolayısıyla son derece düzgün bir ışık yansıtılmış olur. Hiç abartmıyorum bugünkü Nikon ve Canon objektifleriyle boy ölçüşebilir.

Bu arada yeri gelmişken belirteyim; Türkiye'deki tüm yayınları açın, 35 mm format için normal objektifin tanımı, 24x36 mm olan bir dikdörtgenin diyagonalidir. 24x36 mm boyutlu bir dikdörtgenin diyagonalı 43,2 mm'ye eşittir. Herkes normal objektiflerin odak uzaklığının 50 mm olmasını, 43 mm'ye yakın bir değer olduğu için diye açıklar. Ama kimse şu soruyu sormaz "Neden dünyada bir tane olsun 43 mm üretilmiş bir objektif yoktur veya neden normal objektif 45 mm ya da 40 mm değildir de 50 mm'dir?" kimse sorgulamıyor. Çünkü tanımda küçük bir eksiklik vardır. Normal objektif, makinenin kullandığı filmin uzun kenarının karesinin diyagonaline eşit uzaklıktır. Yani 36x36 mm olan bir karenin diyagonalı 50,9 mm'dir. Bunu açıklayan tek marka Leica'dır. Leica'nın bir dürüstlüğü daha kırınım ile ilgilidir. Belli bir diyafram değerinden sonra objektiflerde kırınım (diffraction) başlar. Bu değer odak uzaklığının 4'te 1 değeridir. Yani 50 mm objektifte kırınımın başlama noktası 12.5 f değerindedir. Leica hiçbir zaman normal objektifini 16 f diyafram üzerinde yapmamıştır. Eski Leica'larda en kısık diyafram 12.5'dir, yani Almanlar'ın dürüstlüğü, kesinliği her yönden belli olmaktadır. Fizik kurallarına son derece bağlı ama kalite olarak yüksektir.

K.G.: *O zamanlar hep slayt mı çekiyordunuz Hocam?*

T.G.: O zamanlar, hem siyah/beyaz hem de slayt çekiyordum. Mesela, kuş için daha hızlı filmler gerekiyordu, onlar da hep siyah/beyaz oluyordu. Yani Ektakrom'un, Kodakrom'un hızlıları yoktu, en fazla 64 ASA'ya kadar çıkıyordu. Halbuki Kodak tri X ler 400 ASA'ya çıkıyordu. Kuşları uçarken yakalamak daha güzel oluyordu. Öyle fotoğraflarım vardı, hatta birçok yerde kapak fotoğrafı oldu. Ben Millî Parklar'a girdikten bir ay sonra, Millî Parklar Daire Başkanı Zekai Bey beni Kuş Cenneti'nin yönetimiyle görevlendirdi. Oranın müdürü olmasam da bütün yıllık raporlarımı, sayımlarını ben yapıyordum. Daha sonra da resmen orada müdür olarak görevlendirildim. İlk birkaç

sene o şekilde çalıştım. Orada esas müdür olduğum sıralarda kendime foto-kulübeleri yaptım. Söğüt ağaçlarının üzerinde, 12-13 m yükseklikte, bir kişinin eğilerek sığabileceği küçük kulübeler yaptım. Kulakları çınlasın laborant Ali Kızılay vardı. Onun elinden öyle şeyler gelirdi. Etrafını da çuvalla kapatıyordum. Sadece objektifin ucu görünüyordu. Ağacın üzerine kolay çıkmam için basamaklar yapmıştı. Ağaçların altı tamamen suydü. Kuş Cenneti'nde ilkbaharda Manyas Gölü'nün suları yükseliyor ve bir söğüt korusunu tamamen su kaplıyordu. Suyun derinliği 1-1,5 metreydi. Kuşlar oraya güvenlik için geliyorlardı. Çünkü karadan gelecek yırtıcılar hiçbir şekilde suyu geçip yuvalara ulaşamıyorlar. Yani kuşların orada yuvalanmalarının ana nedeni güvenlikti. Ben de yuva yapılmamış bir ağaç bulduğumda oraya foto-kulübesi koyuyordum. İki tane kulübem vardı. Ağaca, altı tamamen su olduğu için, kayıkla laborant Ali Kızılay ile birlikte gidiyordum. Bir çantam vardı, belimde iple ağaca tırmanıyordum. İpi sarkıtıyordum, Ali içinde makine ve objektiflerin bulunduğu çantayı taşıyordu, çantayı çekiyordum. Sehpa zaten kulübede duruyordu. Makinemi kurduktan sonra ona işaret ediyordum. O kayığı alıp gittiğinde bütün kuşlar geliyorlardı, çünkü kuşlar sayı saymasını bilmiyorlar. Kaç kişi geldi, kaç kişi gitti bilmiyorlar, onlar sadece kayığın gelip gitmesiyle ilgileniyorlardı. Hepsi geliyor ve ben fotoğraf çekiyordum. Ama fotoğrafı hiçbir zaman bugünkü gibi düşünmeyin, yani her deklanşöre bastığınızda düşünmeniz gerekiyordu. O zamanın şartlarıyla ayda iki veya üç Kodachrome almak bile bütçeyi çok sarsıyordu. Onun için ancak bir veya iki makara film çekebilme şansım oluyordu.

K.G.: *Hocam, Ali Kızılay ile nasıl haberleşiyordunuz? Cep telefonu yoktu o zamanlar.*

T.G.: Ona, “beni şu saatte gel al” diyordum. O kulübeleri yaptıktan sonra toplam 13 makara civarında film çekmişim. Onlardan, inanılmaz sadece yarım makara doğru düzgün fotoğrafım çıkmıştı. Neden? Herşeyi ayarlıyorsunuz, düğmeye basarken bir rüzgâr çıkıyor, ağaç sallanınca ne netlik kalıyor ne başka bir şey. Zaten elinizdeki tele objektifin 10 cm' ye bile tahammülü yok. Bir sallandı mı veya siz tam deklanşöre basarken başka bir kuş geliyor veya kuş bir hareket yapıyor... Yani firesi çok fazla olan çalışmaydı ama onun karşılığında iyi pozlar da güzel oluyordu.

K.G.: *Kulübede kaç saat kalıyordunuz? Kuşların belirli geliş saatleri var mıydı, mesela sabahın erken saatleri gibi?*

T.G.: Genelde 3-4 saatten az kalmıyordum. Kuşlar yuvada kuluçkada olduğu için saat sorunu olmuyordu. Sabahın erken saatleri kuşların daha aktif olduğu saatlerdir, yemlenme saatleridir. O zaman daha çok kuş görebilirsiniz. Yuvaları orada, ya yumurtaları ya da yavruları oradadır. Göl kenarında da kulubelerim vardı. Bir sonbaharda, birgün öğleden sonra Romanya'dan Tuna deltasından birkaç bin tane akpelikan geldi. Gölün doğu kıyılarına kondular. Dürbünle gördüm onları, “bunlar kuş cennetine mutlaka gelirler” dedim. Kuş cenneti dere ağzı olduğu için balık daha çok oluyor. Onlar da tam balık düşmanı. Gece 3 de kalktım avcılarının güme dedikleri sazdan gümeler. Bir ağaç gümesi tam dere deltası ağzındaydı, sonbaharda sular çekilmiş oluyor, onun içine girdim. Objektifimi çıkardım, sehpa bile kurulamıyor ama zemin sert olduğu için gayet iyi bir destek buluyorsun. Beklemeye başladım; hava aydınlandı, güneş çıktı ve biraz sonra beklediğim gibi akpelikanlar alay alay gelmeye başladılar, tam da önüme konuyorlar, büyük bir keyifle ben şıkır şıkır fotoğraf çekiyorum. Çektim çektim sonra öğlene doğru hareket durdu ben de çekmeyi bıraktım. Ürkütmemek için öğlene kadar bekledim. Öğlene doğru dağıldılar, ben de kulübeden çıktım, binaya geldim, filmi geri sayayım diye makinenin kolunu bir çevirdim, sarmamış! Düşünün gece 03.00' den öğlene kadar beklemişiniz, hele de öğleye doğru o küçük küçük kulübe fırın gibi oluyor. Gece uykusuz

kal, çok iyi fotoğraflar çektiğini düşün, o heyecanla da dönüp dönmediğine de bakmamışım. Kendimi kompozisyona ve çekime odaklamışım. Başka böyle tatsız anılarım da var. Bir keresinde çok güzel bir sonbahardı, Aladağlar'da kalıyorduk eşimle, hergün de Yedi Göller'e gidiyorduk. Aladağlar'ı geçerek hem Aladağlar'ı hem de Yedi Göller'i fotoğraflayarak 4-5 gün gezdik. Dört makara film kullanmışım. Almanya'ya banyo için gönderdim, geri gelmedi filmler. Çok yazdım ama bulunamadı, sanıyorum Türkiye'de bir kazaya uğradı, belki birileri aldı. Almanlar'ın aldığına hiç ihtimal vermedim. "Benim filmimi aldı, kullanıyor" diye, ispat etsem, Kodak firmasını batırırdım.

Bir başka zamanda, yine böyle Toros Dağları'nda karlı zamanda çektiğim üç makara filmim İsviçre'de kayboldu. Onun da Türkiye'de kaybolduğuna eminim, çünkü İsviçre'ye yazdım, size şu tarihte film gönderdim diye. Laboratuvar Lozan'daydı. Üzerinde evimin adresi ve posta damgası bulunan paketin fotoğraflarını gönderdiler bana, inanabiliyor musunuz! Postanede damgalandıktan sonra mikrofilme çekiyorlar, ispatı olarak. Kendilerini bu şekilde temize çıkardıktan sonra Lozan'dan Türkiye'ye nasıl gittiğini araştırmışlar, Zürih'den uçağa veriliyormuş, oradan İstanbul'a geliyormuş, "İstanbul'dan sonra nasıl gidiyor bilmiyoruz", diyorlar. İstanbul ve Ankara postanelerini araştırın dediler, hakikaten araştırdım bulamadım. Bulamadığımı yazdım, ne yaptılar biliyormusunuz; "Hiçbir zaman sizin değerli fotoğraflarınızın karşılığı olamaz ama hiç olmazsa sizin maddi kaybınızın karşılığı olarak şu üç makara filmi kabul edin" deyip, hiçbir mecburiyetleri ve kusurları olmadığı halde, bana üç Kodachrome film gönderdiler.

İsviçre'den size, fotoğrafla ilgili olmasa da başka bir anımı anlatayım; Avrupa Konseyi toplantılarına gidip gelirken, Zürih üzerinden Strazburg'a gidiyordum. Ankara'dan Zürih'e uçuyorum, oradan trenle Strazburg'a gidiyordum. Oradan toplantı sonrası dönüyordum. Zürih'e geldim trenle, uçağımın kalkmasına 4 saat zaman var, erken gelmişim. Zürih'i dolaşayım diye bavulumu, bavul konacak dolaba yerleştirdim. Tren saatine baktım, 12.00' de hava alanına tren var, 13. perondan kalkıyor. Zürih'de dolaştım saat 12'ye doğru geldim bavulumu aldım, 13. perona baktım Flughafen (Havaalanı) yazmıyor, 14. perondakinde yazıyor, ona bindim. Saat 12.00' de iki tren de kalktı. Zaten 15 dakikalık bir yol. Bir ara dışarıya baktım hiç tanıdık yerler değil, dehşetle yanlış trene bindiğimi farkettim. Kondüktörü buldum, dedim bu nereye gidiyor, geçmiş gün unuttum bir yer adı söyledi, ne zaman duracağız, dedim 5 dk sonra duracağız dedi. Ben uçağımı kaçırmak durumundayım, oradan hemen Zürih'e tren var mı? dedim, tarifesine baktı, evet dedi, siz gidin hemen 5 dk sonra Zürih'e tren var, oradan da 5 dk sonra da hava alanına tren varmış. Bana saatlerini yazdı, ben de indim, Zürih'e bilet almak üzere gişeye gittim. Bu arada gişedeki genç memura sordum, taksiyle gitsem daha mı çabuk giderim, uçağı kaçırmaya ihtimalim var dedim. "Hayır, taksi daha çabuk gitmez, trenle gidin ama uçağı kaçırmayacaksınız, biletinizi görebilirmiyim" dedi. Biletimi verdim, telefonu kaldırdı bir numara çevirdi "Burada Mr. Gürpınar isminde bir yolcunuz var, uçuş numarası şu, kendisi Zürih'e geliyor, uçağı kendisi için bekletin" dedi. Orada başı darda kalmış bir insan Türkiye'deki bir bakan muamelesi görüyor. Türkiye'de bir uçağı ancak bakan için bekletirler.

Hiç unutmuyorum; yine Almanya'dan dönüyordum, otelde kahvaltı servisi saat 07.00'de başlıyordu, benim uçağı yetişmem için 06.00'da gitmem gerekiyordu. Resepsiyonda yaşlı bir görevli vardı, sabah erkenden o bey kahvaltımı hazırladı. "Kahvaltı servisimiz 07.00'de başlar", demeden kendiliğinden hazırladı.

Evet, nerede kalmıştık? Fotoğrafa devam edelim;

Kuş Cenneti'nde ve başka sulak alanlarda, Tuz Gölü'nde, İzmir Çamaltı'nda, Sultan Sazlığı'nda,

Adana’da, Akyatağan’da filamingolar, pelikanlar gibi çektiklerimi sonra slayt gösterisi olarak sundum. 70’li yıllarda, Türkiye’de belgesel olarak hatırlarsınız, Kaptan Kusto’nun (Cousteau) su altı fotoğrafları Türk insanına belgeseli sevdirmiştir. Onun dışında pek birşey bilinmiyordu. Mesela pelikanlar, flamingolar için yabancı ülkelerde yaşayan ekzotik bir tür gibi düşünülüyordu. Türkiye’de insanların bunların varlığından bile haberi yoktu. İşte, ben onları slayt gösterilerinde kalabalık gruplara sunduğum zaman, insanlar çok mutlu oluyorlardı. Bu, benim korumacılık çalışmalarına da yardımcı oluyordu. Bir taraftan doğa korumacılığını, bir taraftan fotoğrafı, elele birbirini destekler şekilde götürebiliyordum.

Bir keresinde, bir İngiltere seyahatimde, o zamanlar renkli film çok azdı, Türkiye’den siyah/beyaz baskılar götürmüştüm. Kraliyet Kuşları Koruma Derneği’nde onları arkadaşlara gösterirken, “Bizim fotoğraf yarışmamız var, bunlar da çok iyi fotoğraflar, şansы yüksek, bunları bırak yarışmaya sokalım” dediler. Ben de bıraktım yarışmaya. Ben İngiltere’den döndüm, gel zaman git zaman yarışma takvimine göre jüri toplandı, değerlendirmeler yapıldı, bana bir haber gelmedi. Derneğin aylık dergisi vardı “Birds” isimli. Hâlâ da var, o geliyordu bana. Yarışma, zannedirim eylüldeydi, kasımda yarışma sonuçları ve kazanan fotoğraflar yayınlandı. Dernekteki insanların, ısrarla bunların şansы yüksek dediği fotoğraftan mansiyon bile yok, sergileme de yok. İnanın benim çöp kutusuna atacağım fotoğraflar derece almışlar. Önce bir anlam veremedim, sonra jüri başkanı İngiltere’nin ünlü bir kuş fotoğrafçısıydı. Başkaları da vardı ismen, gıyaben tanıdığım, bilmiyorum günahları üstünde kalsın ama sanıyorum o fotoğrafların görünmesini istemediler. Fotoğraflarımı yarışmaya sokmak dergideki insanların görüşleriydi, kuşlarla ilgili uğraşan insanlardı “bırak” diyenler. O derginin editörleriydi. Haydi 1. 2. olmasın, haydi mansiyon da almasın ama en azından sergileme almalıydı. Nitekim o fotoğraflardan biri, Pamukbank’ın 1988’de düzenlediği “Türkiye’de Doğa Fotoğrafları” yarışmasında, 2.ncilik aldı. Birinciliği Nuri Bilge Ceylan’ın bir fotoğrafı aldı. Fakat ertesı gün o yarışmanın duyurusunda, 4-5 gazetede haber çıktı, gazetelerin hepsi benim fotoğrafımı kullandı. Nuri Bilge Ceylan’ınkini değil. Çünkü o size bahsettiğim uçuş halindeki pelikanlardı. Nuri Bilge Ceylan’ın fotoğrafı güzel bir fotoğraftı, bir kıyı fotoğrafıydı ama canlı doğa değildi. Benimki canlı doğaydı. Herkes doğa fotoğrafından benimkini basmıştı. Hepsi sözleşmiş gibi birinciyi değil, ikinciyi yayınladılar.

K.G.: *İlk fotoğraf eğitiminizi nereden kimlere verdiniz?*

T.G.: Lisedeki ve askerlikteki arkadaşlarıma verdiğim eğitimleri saymıyorum. Sonra yürüttüğüm fotoğrafçılık çalışmalarıyla birlikte 70’li yılların başlarında Ankara’da Çankaya Halkevi bana bir teklifte bulundu; Çankaya Halkevi’nde çok çeşitli eğitim kursları vardı. Biçki-dikiş-nakış da dahil, güzel söz söyleme, tiyatro vs. gibi birçok alanda eğitim veriliyordu. Zaten Halkevleri çok iyi eğitim kurumlarıydı. Annem öğretmen, babam da müfettişti. O zamanlar (1940 lı yıllar) 15:20’de okullar tatil olurdu. Saat 17:00’de okullar Halkevi haline gelirdi. Okuma yazma bilmeyen veya eğitimini geliştirmek isteyen herkes katılırdı. Halkevleri’ne gitmeden önce annem ve babam, o gün anlatacaklarını birbirleri önünde büyük bir ciddiyetle prova ederlerdi. Karşısındaki kişiler nasıl olsa okuma-yazma bilmiyor diye düşünmezler, nasıl anlatırlarsa daha iyi olur diye kritik ederlerdi. Halkevleri böyle çok güzel kurumlardı, keşke devam etseydi. Fotoğraf eğitimi benim vermeme istediler. Ben de biraz düşündüm araştırdım, “olur” dedim. Çankaya Halkevi; TBMM’nin karşısında, taş binaya bakan tarafında, eski büyük millet meclisi başkanı olan Refik Koraltan’ın evi vardı. Malikâne gibi 3 katlı büyük bir evdi. Onun çok büyük bir mutfağı vardı. Mutfağını fotoğraf kurslarına

ayırışlardı. Ben dersleri orada yapıyordum. Eğitim başlamadan önce Ankara'daki bütün kitapçıları dolaştım, fotoğraf konusunda ne yazılmış, ne yapılmış diye. Topu topu 4-5 kitap vardı 70'li yıllarda. Hepsi de İstanbul çıkışlıydı. Kompozisyon, sanat alanında iyi şeyler vardı ama işin teknik boyutlarında hemen hemen hiçbir şey yoktu. Mesela, objektif parlaklığı, objektif kuvveti gibi terimler kullanılıyordu. Oysa bunun doğru karşılığı aydınlatma indeksi idi. Yani objektif çapının odak uzaklığına oranı aydınlatma indeksidir. Kitaplardaki açıklamalar yetersizdi, sadece 2.8 f objektifler kuvvetli objektiflerdir, gibi tanımlar vardı. Teknik olarak zayıf kitaplardı ama kompozisyon ve sanatla ilgili bölümleri iyiydi. Biraz onlardan yararlandım ama esas fotoğraf makinesini nasıl öğretirim diye düşünmeye başladım. Bugün hâlâ kullanılan "Fotoğraf Makinesinin Değişkenleri Arasındaki Bağlantılar" kuralım, o zaman ortaya çıktı. Bu kural, benim "öğrencilere nasıl öğretirim?"in sonucu çıktı. Batı öğretilerinde yoktur, tamamen patenti bize ait bir kuraldır.

K.G.: *Hocam, bu kurslara hangi mesleklerden insanlar geliyordu? Herhalde çok değişik bilgi ve meslekte insanlar katılıyordu*

T.G.: Evet, her kesimden gelenler vardı. Mesela rahmetli Merter Oral, Özcan Yurdalan benim öğrencilerimdi. Genellikle bir kurs döneminde 15-20 kişi oluyordu. Önce teorik, sonra fotoğraf çekme kısmı, en sonunda da karanlık oda yapıyorduk.

E.G.: *Karanlık odada değişik uygulamalar yapıyor muydunuz?*

T.G.: Karanlık odayı ben aslında çok kullanmadım. Ama hem siyah/beyazda hem de renklide çalışmalar yaptım. Renklide Cibachrome çalışmalar yaptım. Yani slayttan direkt olarak karta basan bir sistemdi o. Kâğıdı da çok farklıdır, neredeyse bıçakla çizilmeyecek kadar parlak bir yüzey verirdi. Ama çok yavaş çalışan bir sistemdi. Bazen bütün gece çalışırdım ama sonunda üç ya da dört fotoğraf üretmiş olurdu. Yaptığınız ayarların doğru olup olmadığını görmek için, önce örnek almak gerekiyordu. Emin olmanın tek geçerli yolu şerit alıp pozlandırıp, banyoda doğru olup olmadığını test etmektir. Bu da çok uzun bir süreçti.

K.G.: *Bu şekilde çalışırken, çok değerli bir fotoğrafınıza karanlık odada zarar verdiğiniz oldu mu?*

T.G.: Olmadı. Aksine karanlık odada çok deneyimli olmamama rağmen, kuralları çok iyi uyguladığım ve biraz da bir şeyleri çok iyi öğrendiğim için, siyah-beyazda karanlık oda sonuçlarım çok çok iyi olurdu. Neredeyse bu günün photoshopu gibi gri bir filmin baskısını pırıl pırıl hale getirebiliyordum.

E.G.: *Herkesin fotoğraf makinesi var mıydı?*

T.G.: Evet vardı. O zamanlar, 70'li yıllarda Çankaya serbest bir yerdi. Bakın özgürlükler açısından nerelere gelmişiz. Fotoğraf çekimleri için hep beraber köşke giderdik, bahçesinde fotoğraf çekerdik, Atatürk'ün o güzel Kuleli Köşkü'nü gezerdik. Grup halinde gittiğimiz için kalabalık olurduk, ben de fırsattan istifade Atatürk'ün kütüphanesindeki kitaplara bakardım. Bütün kitapları okunmuş, çoğunda eski türkçe notlar alınmış, altı çizilmişti. Yani, kütüphanesindeki bütün kitapları okumuştum. Uygulamalarımızı orada yapardık. Bazen de Gençlik Parkı'na giderdik, açık mekân olarak. Ondan sonra da işin karanlık oda kısmı olurdu. Onun da teorisini yaptıktan sonra pratiğine geçerdik. Pratiğinde hep, "Bakın dışarıda parayla yaptırdığınız baskılardan çok daha iyisini siz ilk baskınızda yapacaksınız" derdim. Kimse inanmazdı. Ama sonuç benim dediğim gibi olurdu. Pırıl pırıl baskılar

olunca, nasıl mutlu olurlardı. Hani “öğretmenlik tanrı mesleğidir” denir ya, onu görüyorsunuz hakikaten. Hepsi, “bu benim sırrım” filan derlerdi. Oysa bütün mesele oyunu kurallarına göre oynamaktır. O zamanlar böyle sofistike makineler yoktu, karanlık odada herkes banyosunu kendisi hazırlar, ölçeği ya kullanır ya da kullanmaz göz kararı yapardı. Termometreyi kimse kullanmazdı. Oysa ben hep, hem ölçek hem termometre hem de saat kullanıyordum. Onları kullanınca dışarıda parayla yaptırdıklarından daha güzel oluyordu. Gerçekten çok mutlu olurlardı. 3-4 sene o kurslarda ders verdim sonra Halkevleri’ni kapattılar. Keşke kapatılmasaydı, çok yararlı eğitim kurumlarıydı.

Aynı zamanda, fotoğrafın teorisyenliğini de yaptım. Uzun müddet AFSAD’daki Temel Eğitim Kurslarında benim Halkevleri’nde hazırlayıp verdiğim kurslardan oluşan ders notlarını kullandılar ve uzun süre de “Bunlar Hocamız Tansu Gürpınar’ın ders notlarından alınmıştır” diye yazdılar.

Bu arada, dijital çağda olduğu gibi olmasa da, o zamanlarda da 8-9 senede bir fotoğraf makinesi modelleri değişiyordu. Mesela, Nikon F’i aldığımda daha otofokus filan ortada yoktu. Hatta pozu da otomatik ölçemiyordunuz. Nikon F’de hiçbirşey otomatik değildir. Sadece pozu TTL olarak ölçme şansınız vardır. Mercekten geçtikten sonra bütün ayarlamaları elde (manuel) yapmak zorundasınız. F 2’de de aynı şekilde devam etti. F 2’de enstantane daha esnek hale getirildi, başka bir iki iyileştirme daha yapıldı. Film takma kısmı çok karmaşıktı, yandan giren bir sistemi vardı. Açık arka kapak olayı ilk defa F 2’de oldu. F 3’de ilk otomasyon başladı. Otomasyonun ileri gittiği model de

F 4 oldu.

K.G.: *Hocam, siz hep Nikon mu kullandınız?*

T.G.: Evet, hep Nikon kullandım.

Nikon'un 50'li yılların sonunda bir slagonu vardı; "Nikon knows no obselence", " Nikon, modası geçmişlik tanımaz". Eşime 1980'li yıllarda bir makine almıştım, F 801, onun bir de 35-135 otofokus zoom objektifi vardı. İki sene önce D 80 aldık, o objektif D 80 de daha iyi çalıştı. Düşünebiliyor musunuz! 30 sene sonraki makineye uyabiliyor. Leica pek değişiklik yapmadı bionette ama mesela, refleksle rangefinder (optik vizörlü) arasında epeyce farklılıklar oldu. Yani makineler bakaçlarına göre optik vizör, refleks makineler, şimdi kullandığımız tipte. Bir de stüdyo makineleri. Bunlar içinde, mesela bakaç ne şekilde olursa olsun, yani optik vizörlüyle refleks makine yine de temelde birbirine yakın olandır. Stüdyo makinelerinin çok ciddi bir farkı vardır diğer makinelerden. Herkes onu boyut zanneder, oysa onun temel farkı objektif düzlemiyle film düzleminin birbirine 180 dereceden farklı açılarla katılabilmesidir. Normalde bizim makinelerde objektif düzlemi ile film düzlemi birbirine paraleldir. Halbuki stüdyo makinelerinde ikisini de her yöne eğebilirsiniz. Çoğunluk Alman malı makinelerdir. Linhof Technika makinelerinin bir reklamını hiç unutmam; önde bir pinpon raketi var, üzerine de top yerine yumurta konmuş, arkada buzlu camdaki görüntüsünde; raket ve pinpon topu vardı. Yani, yumurtayı ayarları düzelterek, küresel hale getirmiş, çok güzel bir reklamdı. Bir de derinlik sorunuz yok, film düzlemi ile objektif düzlemini ayarlayarak 1 cm'den sonsuza kadar net alabilirsiniz.

Bu arada, zaman zaman yarışmalara girdim, sergilemeden birinciliğe kadar çeşitli ödülleri aldım. Aldığım en üst dereceden, yarışmaya girdiğimden bile haberim yoktu. Yurt dışında uluslararası bir yarışmada

4 birincilik üzerine bir de Grand Prix verilmiş.

K.G.: *Kim yollamış fotoğrafınızı yarışmaya?*

T.G.: Yarışma Avusturya’da düzenlenmiş, “Turizm Afişleri” yarışmasıymış. Her ülke kendi afişini yarışmaya sokmuş, Turizm Bakanlığı’da benim fotoğrafımdan yaptığı afişi yarışmaya sokmuş. 4 kategoride birincilik verilmiş, hepsinin üzerine de Grand Prix olarak benim fotoğrafım seçilmiş. O kadar enteresan ki, o zamanlar Turizm Bakanı Erkan Mumcu idi. Bakanlıkta çalışanlar bana hitaben bir teşekkür belgesi yazıp getirmişler ona, inanır mısınız imzalamamış. Beni tanımaz, bir husumeti olacağı da ihtimal dışı. Ben değil de başka biri de olabilirdi. Fotoğrafi önemsemediği için, bir teşekkür yazısını imzalamaya gerek görmediğine dair yorumları işttim. Doğru olabileceğine inanmak istemiyorum.

K.G.: *O afiş var mı sizde Hocam?*

T.G.: Evet var. Daha da ilginç benim asıl çalışma alanım olan doğadan değil, mimari bir fotoğraftandır. Sultan Ahmet Camii’nden gün batımı fotoğrafıdır. Ben onu vapurdan çekmiştim, yansıma ile birlikte. İyi bir fotoğraftı ama hiçbir zaman onun bir Grand Prix alacağını düşünmemiştim. Hayal bile edemezdim doğrusu. Demek ki yabancılara çok daha ilginç geliyor.

K.G.: *Hocam, bir galeri kurduğunuzu okumuştum, ne zaman kurdunuz?*

T.G.: 1991’de rahmetli Merter Oral, Adnan Polat ve ben Türkiye’nin ilk fotoğraf galerisini kurduk. Ankara’da, Gazi Osman Paşa’da “Galeri Lotus” ismiyle. Sırf fotoğraf üzerine bir galeri. Bir sene yaşatabildik, İstanbul’dan da fotoğraf sanatçılarının sergilerini açtık. Hâlâ fotoğrafa ilgi çok fazla yok, her ne kadar sergiler gezilse de fotoğraf satın alınmıyor. Koleksiyon yapma, değerlendirme gibi şeyler olmuyor. O galerinin açılışında ben yaban çiçekleriyle ilgili bir sergi açmışım. Kişisel olarak galiba ilk sergimdi. Karma sergilere çok katılmışım.

K.G.: *Başka nerelerde ne gibi sergiler açtınız?*

T.G.: 1994 yılında Mehmet Bayhan’dan bir yılbaşı kartı aldım, “İstanbul’da bir sergi açmayı düşünmez misin?” diye sormuştu. Telefonlaştık, “olur” dedim. “Sabancı Kültür Merkezi’nde açılacak” dedi. O, Yıldız Üniversitesinde fotoğraf hocalığı yapıyordu o sıralarda. “Türkiye’nin Doğal Değerleri veya Türkiyenin Doğasından” gibi bir sergi hazırladım. Kültür Merkezi büyük olduğu için 80-90 fotoğraflık bir sergi açtık. 1994, mali krizin yaşandığı bir seneydi. Tansu Çiller dönemi idi. Ben bu işe giriştim ama memur halimle sarstı beni. Doğal Hayatı Koruma Derneği de İstanbul’da duyurusunu yaptı, kokteylini üstlendi. Yani, Yıldız Üniversitesi, Doğal Hayatı Koruma Derneği ve ben üçlü olarak böyle bir sergi açtık. Sergiyi götürmeden önce Ankara’da Çevre Bakanlığındaki arkadaşlarıma ve Bakan’a da davetiye bıraktım. Bakanla bir tanışıklığım yoktu. O sırada ben genel müdür yardımcısıydım ama Bakan yeni gelmişti, fazla bir temasımız olmamıştı. Davetiyeyi özel kalemime bıraktım. O zaman Bakan Rıza Akçalı idi. İstanbul’a geldim; bir pazar günü Nusret Nurdan Eren, Mehmet Bayhan ve ben fotoğrafları astık. Pazartesi günü de serginin açılışı var. Sergi 17.00’de açılacaktı, ben Sabancı Kültür Merkezi’ne 15.00 civarında gittim. Bir gittim ki ortalık kameraman kaynıyor, Doğal Hayatı Koruma Derneği duyuru yaptı ama onların duyurusuyla o kadar televizyoncu, gazeteci gelmezdi. Neredeyse bir ordu var ortalıkta. Bir kameraman yaklaştı, üzerinde

amblemi yoktu, “siz hangi kanaldansınız?” diyecektim ki, o benden önce davrandı “Bakan ne zaman gelecek?” dedi. O zaman anladım, Bakan’ın geleceğini. Büyük bir kibarlık yapıp Ankara’dan İstanbul’a serginin açılışına geldi. Güzel bir konuşmayla açılışını yaptı ve bütün fotoğrafları tek tek gezdi, hepsinin açıklamasını yaptım. Çıkarken de “Tansu Bey bunlar sergi çerçevesinde kalmayın, bunlardan bir kitap yapalım” dedi. Tabi çok hoşuma gitti ama siyasiler insanın ağzına bir parmak bal çalar diye düşündüm. “Olur, Sayın Bakan” dedim. Ocak sonunda sergi bitti. Bir gün haber göndermiş, “kitap için metin de hazırlasın” diye. Çok sevindim, metin hazırladım, kitaba girecek 300-400 slayt seçtim. Bakan, müdürler, müsteşar salonda oturduk onları seyrettik, seçimi yaptık hep birlikte. Ben slaytları ve metni verdim. 1995’in mayıs ayında nefis bir kitap geldi elime; “Renklerin Türküsü”. Türkiye’nin doğal değerleri İngilizce ve Türkçe basıldı. Bakanlığın ilk prestij yayını oldu, çok kaliteli bir baskı oldu. MTR bastı, İstanbul’da. Önce 2000 adet basıldı, 2 ay sonra kitaptan bir tane kalmamıştı. Tekrar 2000 tane daha basıldı, bütün kordiplomatiğe dağıtıldı, milletvekillerine gönderildi. Fakat en ilginç; İstanbul’da kitabın editörü ile konuştuğumda, “Matbaa çalışanları kitaba doymuştur, senin kitabının 16 tanesini matbaa çalışanları aldı” dedi.

K.G.: *Bu kitaptan FSK’da var mı Hocam?*

T.G.: FSK’ya iki tane vermiştim, ikisi de yok olmuş. Şimdi kütüphane yapıldı tekrar vereceğim. 1996 yılında emekli oldum. O yıl çevre alanındaki en büyük ödül olan “Birleşmiş Milletler Global 500” ödülünü kazandım. Türkiye’de şimdiye kadar 4 kişi o ödüle layık görüldü. Ödül töreni Türkiye’de, İstanbul’da Swiss Otel’de yapıldı. Sırf o vesileyle Bakanlık 4000 adet daha bastırıldı. İstanbul’daki törende herkesin koltuğuna Türkiye’yi çok güzel tanıtan heybeler içinde, başka yayınlarla birlikte bu kitaptan birer tane bırakıldı. Güzel bir jest yapıldı. O 4000 de bitti. Yani bir sene içinde 8000 basıldı.

K.G.: *Bir daha o kitaba eşdeğer siz veya başkası tarafından bir yayın yapıldı mı?*

T.G.: Bakanlığın ikinci bir kollektif çalışması oldu. Ona Aykut İnce, Osman Erdem ve ben fotoğraf verdik. Adı “Doğanın Penceresinden Türkiye” oldu. Yine benim eski kitaptan metinler alındı ama o kitaplar dağıtılmadı. Sanıyorum daha da az sayıda basıldı.

E.G.: *Başka kitaplarınız da var mı Hocam?*

T.G.: Daha önce, fotoğraflarımı kullanarak Redhouse yayınevinden iki kitap çıkardım. Biri “Akarsularımız” diğeri “Yabani Bitkilerimiz” diye. “Tabiat Serisi” diye bir seri yapmıştı Redhouse, küçük küçük kitaplarla. Bir de Almanya’da Bavyera Millî Parkı müdürü “Avrupa’nın Millî Parkları” diye bir kitap hazırlamayı düşünmüş. Türkiye’de benimle temas etti. Ben hem metin, hem fotoğraf vererek Türkiye bölümünü hazırladım. Böyle bir yayına da katkım oldu. Şimdi “Ağaçlar ve Ormanlar” üzerine bir yayın yapmayı düşünüyorum. Belki 2011’de yetiştiririm.

K.G.: *Çevre Bakanlığına ne zaman geçmiştiniz Hocam?*

T.G.: Çevre Bakanlığı’ndan önce, 1978’de Başbakanlık Çevre Müsteşarlığı kuruldu. Rahmetli Faruk Sükan, Rahmetli Ecevit’in Başbakan Yardımcısıydı. Çevreden sorumlu Başbakan Yardımcısı olarak görev yapıyordu. Ben o zamanlar müsteşarlık kurulduğunda Orman Bakanlığı’nda, Çevre Sorunları Daire Başkanıydım. Faruk Sükan, Bakanlıkların yapısını inceliyor, “nerede çevre ile ilgili bir birim var?” diye; bir İmar İskân’da, bir de Orman Bakanlığı’nda var. Bakanlıklara haber gönderiyor; İmar İskân’da Ayla Damalı hanım vardı. Orman’da da ben vardım. “Artık bunlar,

devlette burada görev yapacaklar” diyor. Böylece ikimizi de müsteşarlığa aldırdı. Turgut Kılıçer de Mahalli İdareler Genel Müdürüydü. Onu da müsteşar yaptı. Biz üçümüz, müsteşar, müsteşar yardımcısı ve Ben İlk Daire Başkanı olarak Çevre Müsteşarlığı’nda göreve başladık.

K.G.: *Size hiç telif ödendi mi Hocam?*

T.G.: Bir yönden, ben kendimi çok şanslı da hissediyorum. Zira fotoğraflarım hemen her türlü medyada kullanıldı. Eskiden olan telefon kartlarının üzerine bile basıldı, PTT tarafından. Birkaç kere fotoğraflarımdan posta pulu yapıldı.

Fotoğraflarımın telefon kartlarında kullanıldığını bile bilmiyordum. Normalde telif hakkı ödenir. Turizm Bakanlığı hep fotoğrafçılarla iş yaptığı için, o konuda duyarlıdır. Düzgün olarak telif haklarını öder ama PTT gibi arada sırada iş yapanlar bazen böyle atlıyor ama çıkan ürün fotoğrafçıyı manevi olarak o kadar tatmin ediyor ki parayı önemsemiyor.

K.G.: *Fotoğraftan para kazandınız mı Hocam?*

T.G.: Tatmin edici bir miktar değil ama arasıra hoşluk oldu. Bir miktar filim alabilirsiniz. Makine alacak kadar olmadı. Büyük bir kazancım olmadı ama manevi olarak fazlasıyla kazancım oldu, diyebilirim.

Bir zamanlar plakların üzerinde fotoğraf resim çok kullanılırdı. Bir 33’lük plakta fotoğrafım kullanıldı. Kitaplarda, dergilerde, broşürlerde çok kullanıldı. “Renklerin Türküsü” kitabım yapıldıktan sonra, oradan o kadar fotoğraf doğrudan doğruya tarayarak alınmış ki, belediye otobüslerinde bile seminer duyurusu gibi yerlerde kullanıldı. Birileri ajanda yapmış, görüyordum fotoğraflarımı. Önceleri biraz uğraşıyordum sonra baktım başa çıkılacak gibi değil, bıraktım. Şimdi de mesela Fotoritim’de yayınlandı. “Ormanlar” diye 2 sene önce bir yazı yazmıştım. Görebildiğim kadarıyla 17-18 site almış oradan, neyse benim ismimle yayınlamış. Yine iyi sürprizlerden biri; Turizm Bakanlığı bir fotoğrafımı poster yapmış bana haber vermeden. Bir Strasburg seyahatinde idim. Aylardan haziran, günler uzun. Trenden indim otele yerleştim, yemek yemek için çıktım yürüyorum, Printems diye çok büyük mağazalar zinciri vardır Fransa’nın. Giyim kısmı ayrı, spor ayrı, turizm bölümü vardır. Vitrinlerin önünden geçerken göz ucuyla gördüğüm birşey çok tanıdık geldi, döndüm baktım; turizm bölümünde Türkiye’den çok güzel bir afiş çerçeveye alınmış. Türkiye’nin dışında ilk defa bir afişini görüyorum ve o benim fotoğrafımdı. Bu tip hoşluklar yaşadım. Her zaman Halkevleri’nde de söylediğim birşey vardı; Fotoğraf her meslek için de iyi bir tamamlayıcı, yardımcıdır. Fotoğrafla ciddi olarak uğraşıldığında, insanın eşya üzerindeki dikkati olağanüstü artar, bir de ölçek kavramı çok iyi gelişir. Neyin çirkin, neyin güzel olduğunu, neyin neye yakışabildiğini, büyüklüğünü, oranını öğrenir. Gözümüzle algıladığımızdan, yani 2 boyuta indirdiğinizde bir takım öğeleri, onların ne hal alacağını fotoğraf gözü çok iyi farkediyor.

K.G.: *Hocam, sanırım sizin Anadolu Parsı’yla karşılaşmanız var, onu anlatmadınız. Fotoğrafladınız mı?*

T.G.: Anadolu Parsı için de çok dolaştım. Asıl dolaştığım yer Dilek Yarımadası’dır. Davutlar’daki yarımada, Sisam Adası’nın karşısında. Millî Park. Hep geceleri çıkar. Pars yaşadığı için orası Milli Park olmuştur. Ne görebildim ne de sesini işitebildim. Öbür taraftan, Beşparmak Dağları’nda, Antalya’da, Batı Karadeniz’de, Toroslar’da ve bazı yerlerde sırf pars için dolaştık rahmetli Nihat Bey’le. Postlarını filan gösterdiler, kaplan kapanları diyorlar, yerli halk Pars’a kaplan diyor.

Leoparın girebileceği kadar dar duvarlar, Romalılar önüne kuzu, keçi gibi birşey koyarlarmış, hayvan girdikten sonra arkasındaki giyotini indiriyorlarmış, geri dönemiyor. Böylece yakalayıp Roma'ya gladyatör dövüşlerine hep Anadolu'dan götürülmüş leoparlar. Yani, hiç karşılaşmam olmadı ama 1974 de Beypazarı'nda vurularak yakalanan leoparın Ankara'ya getirildikten sonra Veteriner Fakültesi'nde ölçülerini aldım. Zaten daha önce bir sürü bilgi vardı, biraz daha araştırma yapıp uzunca bir makale yazmıştım. Leoparla ilgim böyle, hâlâ da devam eder. Mesela Hakkâri'de kaplan görüldüğüne dair söylentiler var. İstanbul Eczacılık Fakültesi'nde Turan Baytop'a bir şekilde bir kaplan postu getirmişler, belki hâlâ onun evinde duruyor veya Üniversite'ye verdi mi bilmiyorum.

Öbür taraftan, bu tip bilgileri ben yeri geldikçe kitaplarımda da yazdım. Türkiye bazı türlerin ana vatanı olarak kabul edilir. Bugün Türkiye'deki veya Dünya'daki kiminle konuşursanız konuşun, kaplan deyince, herkesin aklına Bengal Kaplanı gelir. Oysa kaplanın Latince ismine biraz dikkat ederseniz, onu Latince'den Türkçe'ye çevirirseniz şöyle birşey çıkıyor; Latincesi Pantera tigris veya Felis tigris, Türkçe'ye çevirirseniz, Dicle Kedisi demektir. Yani bilimde ilk tanımlandığı yer Mezopotamya. Hakkari'nin biraz daha batısı. Mesela; sülün; sülünün Latincesi, Çin'den Avrupa'dan değil yine Türkiye'dendir. Phasianus colchicus. Phasian Kızılırmak demek, Colchicus; Gürcistan'dan Sinop'a kadar uzanan tarihi bölgenin adı. Ficus carica incirin Latince adı, Karyalı incir. Japonlar biliyor da bizim insanımız bilmiyor; Frunus cerasus avium = kiraz, kirazın ana vatanı Giresun'dur. Kirazın ana vatanı Giresun diye Japonlar çok sever. Sacura'dır Japoncası. Grup grup insanlar Giresun'a geliyor.

K.G.: *Siz Dask Dogay'ın yarışmalarında ve başka yarışmalarda jüri üyeliği yaptınız, katıldınız, onlarla ilgili anılarınızı da anlatır mısınız Hocam.*

T.G.: Hadim'e, Kaz Dağları'na, Birecik'e ve Kaş'takilere katıldım. 4 kere katılmışım. Aslında pek öyle öyküsü olan yoktur. Genellikle Mayıs'ta yapıyorlar, Hadim'deinde bozkır çiçek içindeydi, Yerköprü Şelalesi harikuladeydi, çevrenin güzelliği hâlâ aklımda, ordan birkaç fotoğrafım da var. Bir de Hemşin var. Hep böyle güzel yerlerde yapıyorlar, giderek de daha iyi organize ediyorlar. Yapıldığı Belde'ye çok ciddi bir hareket getiriyor. Tanıtım ve kazanç oluyor. Bu tip faaliyetlerin yavaş yavaş yerel yöneticiler de önemini fark ettiler. Mesela bu sene Beyşehir Fotoğrafçılar Buluşması vardı, Belediye oradaki fotoğrafları kendi hizmetlerinde kullanıyor.

Bir de, iki senedir oldukça hareketli geçen "Yaban Hayatı Yarışması" var. Bu senesinde oldukça canımız sıkıldı, bütün jüri üyeleri olarak. Beğendiğimiz, ödüle layık gördüğümüz fotoğraflar şartnameye uymadı. Çok açık olarak şartnamede fotoğraflar üzerinde poz düzeltmesi dışında herhangi bir uygulama yapılmaması belirtildiği halde, çoğu katılımcı kroplamış. Nusret Nurdan Eren İstanbul'daki fotoğrafçılarla konuşurken, "Kuş fotoğrafı kropsuz çekilmez" demişler. Ben acaba slayt kullanırken ne yapıyordum. Siyah/Beyazda, yine karanlık odada sağından solundan alırsınız da slaytda ne olur! Onlarla yarışmalara da katıldım, çok iyi dereceler de aldım.

E.G.: *Neden kropsuz çekilmez diyorlar? Kuşun mutlaka ortada mı olması gerekir?*

T.G.: Kuş fotoğrafçıları haliyle tele objektif kullanır. Tele objektif kullanınca da herkes, kuşun portresinin en iyi fotoğraf olduğu düşüncesinde oluyor. Onu yakın çekerken de merkeze odaklanıyorlar. Ondan sonra tam merkezde bir kuş, etrafında ne kadar boşluk var bilemiyorum, o boşluğun sağından, solundan keserek kuşu daha uygun bir konuma getiriyorlar. Kroplamayı bunun için yapıyorlar. Ama biraz mantıklı düşünceleri gerekir. Bu kadar mühendis, bu kadar optikçi kafa

patlatıp, vizörün her yerinde odaklama yapmak için çalışıyorlar. Odaklama noktası ne kadar çok olursa, makinenin değeri o kadar artıyor. Poz ölçümleri de böyle. Mesela Nikon'un sistemi, odakladığınız noktadan poz ölçümünü almak üzerinedir. İnsanlar size kompozisyon özgürlüğü vermek için kafa patlatıyorlar. Hal böyleyken, sen nasıl merkeze odaklanırsın? Bir kere bu temelden yanlış olan bir şeydir. Öbür taraftan, daha dijital 10 senesini doldurmadı. Eskiden fotoğrafçılar ne yapıyordu?

En önemlisi; kuş portresi (kuşun yakın plan çekimi) her zaman çok iyi bir kuş fotoğrafı demek değildir. Kuşu çevresiyle birlikte, bazen grup içerisinde, bazen uçan sürüler içerisinde gösterenler çok daha iyi fotoğraf olabilir. Yakın fotoğraf = iyi fotoğraf demek değildir. Bunun farkında değiller. İyi fotoğrafın muhakkak yakın fotoğraf olacağı ile ilgili bir kural yok ortada.

Benim, en büyük ödüllere birini aldığım fotoğrafım, yüzlerce pelikanı gösterir. Koskoca bir alan var. Yine büyük ödüllere birini aldığım fotoğrafımda bir pelikan sürüsünün uçuşunu gösterir. Hiçbiri kuş portresi değil. Onlarda da çok iyi fotoğraflar var, ama şimdi herkes buna odaklandı. Yani birçok kişi için artık "iyi kuş fotoğrafı = en yakından çekilmiş kuş fotoğrafıdır" kanısı var. Tele lensler bu iş içindir ama tele bile pek çok şeye yetişmiyor. Türkiye'deki hayvanlar o kadar ürkek ki, uzaktan da olsa hemen kaçıyorlar.

K.G.: *Hocam sizin lakaplarınızdan biri de, "Sultan Sazlığı'nın Koruyucu Babası"dır. Bu konuyu anlatırmısınız lütfen?*

T.G.: 1969 yılında Adana'da Feka Orman İşletme Müdürü, rahmetli İsmet Özer'in daveti üzerine gittim. Birlikte etüd yaptık. Aralık ayında bile binlerce angıt gördüm. Sonra 70 ilkbaharında tekrar 10 gün çalıştım, sonbaharda tekrar geldim. İlkbaharda sular yüksek olduğu için sahada kalamıyordum. Kayseri'nin ilçesi Yahyalı'da Orman Müdürlüğünde kalıyordum.

Sonbaharda şoförüm bile kalamazdı, ben yalnız kalırdım. O koskoca Sultan Sazlığı'nın ortasında, gece gündüz hiç ayrılmadan kalırdım. Bana yemek getirirlerdi, yani gecesini de bilirim gündüzünü de. Optik olarak tatminkar gece görüşü sağlayan dürbünümle gece gözlemi yapar, uyku tulumumu serer yatarım. Böyle birkaç sene çalıştıktan sonra, çok zengin ve çeşitli kuş toplulukları tesbit ettim. Ekolojik istekleri birbirinden çok farklı kuşlar orada görüldü. Türkiye'de ilk kez pek çok kuş orada kaydedildi. Mesela, normalde, sınırları sadece Türkistan'da olan kuşları Sultan Sazlığı'nda gördüm ben. Dünyadaki ilk kayıtları oldu. Bu kadar zengin bir yer olduğu anlaşıldıktan sonra uluslararası platformlarda da bilindi. O zamanlar sadece rapor gönderilirdi, şimdiki gibi e-posta ve başka iletişim araçları yoktu. En üzüldüğüm şeylerden biri o raporlar; her çalışmamı rapora bağlardım, bütün gördüklerimi kaydedirdim, o raporlar 1 asıl, 2 pelür olurdu sadece. Fotokopi yoktu. Ben de hiçbir belge kalmadı. Aslı daire başkanlığında dosyaya koyulurdu, pelürler de uygulama birimlerine giderdi.

K.G.: *Hocam şu anda alma imkânınız yok mu?*

T.G.: Bundan 10 sene önce, Yaban Hayatı bölümüne çok aklıbaşında bir Genel Müdür Yardımcısı geldi. Bir av envanteri yapalım dediler, dedim ki; "Bizim yaptığımız dünya kadar çalışma ve raporlarım var, bunları arşivlerden araştırın". Araştırdılar hepsi SEKA'ya gitmiş. Belli bir zamanı doldurduktan sonra bakanlık arşivleri SEKA'ya gidiyor.

Sultan Sazlığı'nın ünü çevrede duyulduktan sonra Prof. C. Kosswig ziyarete geldi. Onu misafir

ettim gezdirdim. Daha sonra da Uluslararası Su Kuşları Araştırma Genel Müdürü Prof. Geoffrey Matthews İngiltere'den kalktı geldi. Kamp kurduk. Adana Orman Bölge Müdürü alt yapıyı hazırlattı. Sultan Sazlığı içinde küçük bir yerleşim yeri oluşturuldu. 20 den fazla çadırımız vardı, patikalarda yönlendirme levhaları, sahra tuvaletleri, banyosu, vs vardı. Bir hafta onunla birlikte çalıştık. Bu arada, 70' li yılların ilk yarısı, bu çalışmalarını yaptıktan sonra orayı koruma bölgesi yaptık. Sonra duyduk ki ilkbaharda pastanelerde kullanılan bütün yumurtalar Sultan Sazlığı'ndan gidemiş Kayseri'ye. Önce onu durdurduk, koruma altına aldık. Kayseri'ye o işler için gidip gelirken bir devlet dairesinde kocaman bir kitap gördüm, açtım baktım "Develi Projesi" yazıyor. Sultan Sazlığı'nın ölüm fermanı!!! Develi projesini, DSİ hazırlamış. Sultan Sazlığı'nda gerek tatlı su, gerek tuzlu su ekosistemini çapraz olarak, bütün havzayı etkileyecek bir drenaj sistemi yapılacak, ana kanal 37 km uzunluğunda. Düşünebiliyor musunuz sahanın genişliğini ve ona bağlanan bir sürü tali kanal var. 6 m derinliğinde, 37 km uzunluğunda bir kanalla Kızılırmak Havzası'na bağlanmak üzere proje yapmışlar. Projenin en sonunda "Şoförlerden alınan bilgiye göre kışın buralarda ara sıra ördek uçarmış" gibilerden bir söz var...

Rahmetli Nihat Bey'le birlikte çok ağır bir yazı hazırladık, ne kadar önemli olduğunu belirttik ve DSİ'ye gönderdik. Bunlar, epeyce şaşırdı tabii. Sonra bizi toplantıya çağırdılar "Çok önemli diyorsunuz ama bu kadar çalışma yaptıktan sonra biz bu projeden vazgeçemeyiz" dediler. Geçersiniz geçmezsiniz diye ardarda, böyle 3 ay 5 ay arayla, her sene 1-2 toplantı yaptık ama sıfıra sıfır elde var sıfır. Bir ara toplantıya Türkçeyi yabancı aksanıyla konuşan, tip olarak da Türk olmadığı belli olan bir bey geldi. Meğer ihtilalde Rusya'dan kaçmış, inşaat mühendisiymiş. Türkiye'ye yerleşmiş, DSİ'de iş bulmuş çalışıyor, Türkçe öğrenmiş. DSİ'den emekli olduktan sonra da bir özel sektör şirketine danışman olmuş. Yine su konusunda çalışmalar yapıyor. Bir gün yine böyle hararetli tartışma yaparken o bey kalktı "Ne mutlu, Türkiye bu günleri gördü, DSİ'nin yaptığı yanlışlıklara dur diyen birileri çıktı" dedi ve DSİ'nin o güne kadar yanlış yaptığı drenaj projelerinden bahsetti, eski DSİ emeklisi olarak. Yanında da iki tane genç var. Gençler ODTÜ mezunu, inşaat mühendisleri. Ben de o sırada araştırma yaparken Scientific American dergisinde bir araştırma yazısı görmüştüm. Dünyadaki belli vejetasyon tiplerinin üretimleri hakkında çok güzel bir çalışma yapılmış. Kuzey Carolina Üniversitesi Biyoloji Bölümünde Prof. Lieght diye bir hoca tarafından; Tropikal ormanlar, ılıman kuşak ormanları, iğne yapraklı ormanlar ne üretiyor, çayırlar ne üretiyor, savanlar ne üretiyor, tarım alanları ne üretiyor, deltalar, sulak alanlar... Bütün dünya çapında hepsini örneklemeye çalışmış. Onun bulgularına göre, dünyada organik madde üretimi, fotosentez yoğunluğu olduğu ve ona bağlı oksijen üretimi ve karbondioksit tüketiminin en fazla olduğu alanlar tropikal ormanlar ve sulak alanlar. Dünya için ekolojik olarak en verimli alanlar bu tip yerler. Bunu ben, Sultan Sazlığı'nı savunmak için kanıt olarak, yanımda getirdim ve okudum. Genç inşaat mühendisleri Bimkal firmasında çalışmaya başlamışlar, "bu rapordan elde edebilir miyiz?" dediler. Nihat Bey ile konuştum, "olur, elindeki ver, bir yere eksik göndeririz", dedi. Verdim ve sonunda ne oldu biliyor musunuz (?) Dünyanın hiçbir yerinde olamayacak bir olay oldu; Bimkal şirketi, Develi projesinin ihalesini kazanan şirket, bundan milyarlarca para kazanacak olmasına rağmen, DSİ'ye Sultan Sazlığı'nın korunması hakkında rapor verdi. Başka hiçbir ülkede olamaz. Türkiye'de de bir daha tekrarı olamaz. Müteahhit firma böyle bir rapor verdiği için DSİ sesini çıkaramadı ve kabul etti. Bize, yani Orman Bakanlığı'na, Yay Gölü'nün 1072 kodunda korunacağını, sisteme yapılacak barajlardan, ekosistemin sağlığını koruyacak şekilde su bırakılacağını vs. yazdı. Korumaya katkıda bulunmak üzere, 37 km'lik o derin drenaj kanalından vazgeçildi, gibi bir yazı yazıp bize gönderdiler. Sonra tabiatı koruma alanı oldu, halen Ramsar alanı, doğal sit, en sonunda da Milli Park oldu ama

inanın hiçbir kanun yokken. Sulak alanların korunması için benim çalıştığım yıllarda hiçbir yasal düzenleme yoktu. Tam aksine sulak alanların kurutulması için üç tane yasa vardı; DSİ'nin görev ve yetkileri hakkında kanun, sıtma mücadele kanunu, bataklıkların kurutulması hakkında kanun. Üçü de bütün sulak alanların kurutulmasına imkân tanıyan düzenlemelerdi. O yıllarda, böyle didişe didişe Sultan Sazlığı'nı kurtardık ama şimdi o kadar gevşek ki bürokrasi. Hakları olduğu halde DSİ'ye yeterli suyu ver diyemiyorlar. Yağış biraz iyi olursa Sultan Sazlığı iyi oluyor, kurak olduğu zaman ortalık çöle dönüyor. Son olarak duyduğum kadarıyla; eski bir proje vardı; Zamantı Irmağı'ndan bir tünelle Develi Havzası'na su vermek. Galiba onu bitirmek üzereler. Oradan artı bir su gelirse Sultan Sazlığı eski günlerinden daha iyi olabilir.

Kısaca, Sultan Sazlığı'nın böyle bir hikâyesi var.

E.G.: *Türkiye'de fotoğrafın geldiği noktayı nasıl görüyorsunuz?*

T.G.: Fotoğraf aslında çok boyutlu bir şeydir. İçinde teknoloji var, günlük yaşam var, sanat var. Aslında, sanatla teknolojinin en iyi sentezlendiği alanlardan biri fotoğraftır.

Türkiye'de fotoğraf hızla popülerleşiyor. Dijital çağ ile birlikte fotoğraf makinesine ulaşmak, film makinelerine göre halen biraz pahalı olsa da, artık çok kolay. Ama aldıktan sonra artı bir maliyet kalmıyor. Çünkü, genelde artık insanlar fotoğrafı karta bastırmıyor, ya bilgisayarda ya makinenin arkasında ya da dijital bir ortamda fotoğrafı seyrediyorlar. Oysa hem paylaşım açısından hem de daha iyi algılamak açısından fotoğrafın karta basılması hâlâ en uygun şeklidir, bana göre.

İnsanın bir şeyi eline alıp evire çevire bakması daha farklı bir durum. Bunun rahatlığı çok farklıdır. Ben herhalde 2011'de film den vazgeçmiş olacağım. 2010'a kadar filmi devam ettirdim. 2004'de dijitalle başladım ve 6 sene boyunca dijital+film birlikte gitti. Şimdi artık banyodan dolayı bırakıyorum. Hem film piyasada artık kalmadı gibi. Banyo edecek yer de pek kalmadı. Fırat Color var ama Fırat'a da artık film fazla gelmediği için, makine eski performansında değil. Onun için bıraktım. Ama 6 sene boyunca filmle birlikte yürüttüm. Çünkü insanın elinde tutup bir şeyi görüp incelemesi farklı bir duygudur.

K.G.: *Benim elimde 1964 model analog bir makine var. Sonra 1975 yılında Minolta almıştım. Bunları elimden çıkarmaya kıyamıyorum. Bir fotoğraf müzesi kurulsa ve gelecek kuşaklara aktarılabilirse, sizce nasıl olur? Bu konuda ne düşünüyorsunuz?*

T.G.: Böyle bir müze Balıkesir'de var. Bunun için bir alt yapı gerekir. Belki AFSAD ile FSK birlikte mi yapabilir? Çünkü, bunun devamlı sergileneceği bir mekân gerekir. Vitrin, etiketleme, özelliklerini yazma vs. gibi birçok şey gerekir. Çok malzeme çıkar ama eski malzeme daha az çıkar.

İleride dernek imkânları genişler ya da sağa sola eli ayağı yetişirse, o zaman bir şeyler yapılabilir. Şimdilik bir kenarda duracak herhalde. Ama inşallah yapılır, derneklerin imkânlarının geliştiği bir dönemde olduğumuz hissediliyor.

Bu arada her konuda olduğu gibi fotoğrafta da bilgi çok önemlidir. Hem fotoğrafı teknik olarak bilmek hem de çekilen konuyu bilmek önemlidir. (Salonda yer alan sergideki fotoğrafları göstererek) Mesela buradaki gibi bir çalışma yapabilmek için yörüklerin yaşam alanları, göçleri, yaşamlarından kesitleri, daha farklı mevsimlerdeki görüntüleri çalışmak gerekir. Burada, ben genelde yayla fotoğraflarını gördüm. Kışlaklarına ait bir kesit yok. Ben olsam onları da koyardım. Çünkü onlar

genelde kışın Çukurova'ya iner, oralarda yaşarlar.

E.G.: *Son zamanlarda özel olarak çalıştığınız bir konu var mı?*

T.G.: Evet var. Hatta şimdi arşivimi tarıyorum. “Ağaçlar ve Ormanlar” konusunda bir kitap yapayım diyorum. 200-250 fotoğraflık olacak. Sonra “Binbir Çiçek Anadolu” diye çiçekleri yıllardır çalışıyorum. Belki onlarla ilgili bir şey yapabilirim. Çekim de yapıyorum. Kafamda daima birkaç proje vardır. Öbür taraftan bir de kendimi özgür bırakırım.

Bir iki proje olmasına rağmen, fotoğrafçı olarak, siz de böyle yapın, karşınıza iyi fotoğraf çıktığı zaman ne olursa olsun çekin. Sosyal hayattan olabilir, mimari olabilir, aktüalite olur, moda olur, spor olur. Önemli olan iyi fotoğrafı yakalamaktır. Yine kendi projelerinizde çalışmaya devam edersiniz ancak, karşınıza iyi bir fotoğraf çıktığı zaman kaçırmayın. Mesela, bir yere giderken bir yağmur bastırdı, arkasından olmadık bir yerde bir gökkuşağı çıktı. Mesela yıllar önce İskoçya'da çekmişim, bir tarafta bembeyaz bir ağaç gövdesi, diğer tarafta muhteşem bir gökkuşağı vardı. Dr. Berry'den, doğayı koruma müdürüydü, arabayı durdurmasını istemiştin. O da beni kırmayıp durmuştu.

Yani iyi fotoğrafı gördüğünüz zaman çekmeye gayret edin. Poster yapmayacaksanız, cep telefonlarından bile bazen çok iyi fotoğraflar çıkabiliyor. Hiç beklemediğiniz bir anda bir şey çıktığı zaman çekebilirsiniz. Mesela, Haydarpaşa Garı'nın yandığının ertesi günü İstanbul'daydım. Herkes vapurda telefonları ile çekim yapıyordu. Aslında adı telefon ama işlevleri açısından bambaşka şeyler haline geldi.

Ayrıca aile albümleri de çok önemlidir. ODTÜ Mezunları Derneği bir dergi çıkarmıştı. Benden de doğa ile ilgili fotoğraf ve yazı vermeme istemişlerdi. Orada yazının girişi şu şekilde idi: “Dünya'da en çok neyin fotoğrafı çekiliyor dersiniz? Ünlü politikacıların mı? Artistlerin mi? Ünlü sporcuların mı?.. Eğer cevabınız bunlardan birine “evet” olduysa, yanıldınız. En çok birbirimizin fotoğrafını çekiyoruz.” Yani dünyada en fazla çekilen şey anı fotoğrafıdır. İnsan kendisini iyi ve mutlu hissettiği zaman bu anı ölümsüzleştirmek istiyor. Neden özel günlerde fotoğrafçı bulunur? Çünkü sebebi budur. Ama bununla birlikte insanlar, kendilerini mutlu eden ortamlarda fotoğraf çekmek ister. Mesela, güzel bir kentin sokaklarını geziyor, ya da bir doğada manzaralar görüyor ve çekiyor.

K.G.: *Hocam bence insanın içinde bulunduğu ruh hali, çektiği fotoğraflara da yansıyor. Sizce de doğru mu?*

T.G.: Doğrudur tabii ki. İnsanın morali yerinde olduğu zaman her alanda verimli olur. Etrafınızdaki konu da fotoğrafa uygunsa, devamlı iyi fotoğraf üretebilirsiniz.

Şimdi torunumun fotoğraflarını da çekiyorum. Hafta sonları genelde bizde oluyorlar. Epey bir fotoğrafı birikti. 3 ayda neredeyse kilosunu ikiye katladı. Torunum kız, adı da Derya. Nadiren gülüyor, çok ciddi biri.

K.G.: *Fotoğraf bilgilerinizi aktardığınız, usta-çırak ilişkisinde olduğunuz veya eğittiğiniz birileri var mı?*

T.G.: Genellikle herkesle bilgilerimi paylaşıyorum ancak usta-çırak ilişkisi içinde olduğum kimse yok. Eşime, oğluma birtakım şeyler söylüyorum tabii ama bu şekilde olan biri yok. Ama Nusret Nurdan Eren ile fotoğrafları hem değerlendiririz, eleştiririz hem de her boyutta fotoğraf konularını konuşuruz. Oğlumun yeni ürettiği bir sözcükle söylersem, o benim “fotodaş”ım. Fotoğraf konularını

en çok paylaştığım insan Nusret Nurdan Eren'dir. O'nun Türkiye'deki en disiplinli fotoğrafçılardan biri olduğunu düşünürüm. Göz terbiyesi ve estetik yaklaşımı hayranlık vericidir. İyi bir fotoğraf elde edebilmek için çekimden aylar öncesinden başlayıp karar anına kadar, sürekli daha iyiyi araştırır. Sadece renkli diyapozitif kullanır ve bütün zorluklara karşın 2011'de de bu tarzını sürdürmektedir.

K.G.: *Hocam, kendinize haksızlık yapıyorsunuz, çok mütevazı bir kişiliğiniz olduğunu biliyoruz. FSK'da, 3 dönem Doğa Atölyesi'ni yürüttünüz, toplam 50 civarında katılımcıya bilgilerinizi aktararak eğittiniz.*

T.G.: Bilgilerimi fotoğrafı seven insanlarla paylaşmaktan zevk alırım. Göreceli olarak bu işlere erken başladım. 1970'li yılların başından itibaren Çankaya Halkevi'nde fotoğraf kursları vermeye başladığım ve içinde bulunduğumuz 2011 yılında Fotoğraf Sanatı Kurumu'nda, Kurumun Başkanı Ahmet Bozkurt'la birlikte Doğa Atölyesi eğitimini sürdürdüğüm dikkate alındığında, kırk yılı bulan bir dönem ortaya çıkıyor. Başlangıçta "Temel fotoğraf eğitimi" olarak verdiğim kurslar, 2000'li yıllarda "Doğa Fotoğrafçılığı" olarak bir uzmanlık alanına dönüştü. Bu arada, 1980'li yıllarda AFSAD'ın Fotoğraf Dergisi'nde doğa fotoğrafçılığı konusunda bir dizi yazım yayınlanmıştı.

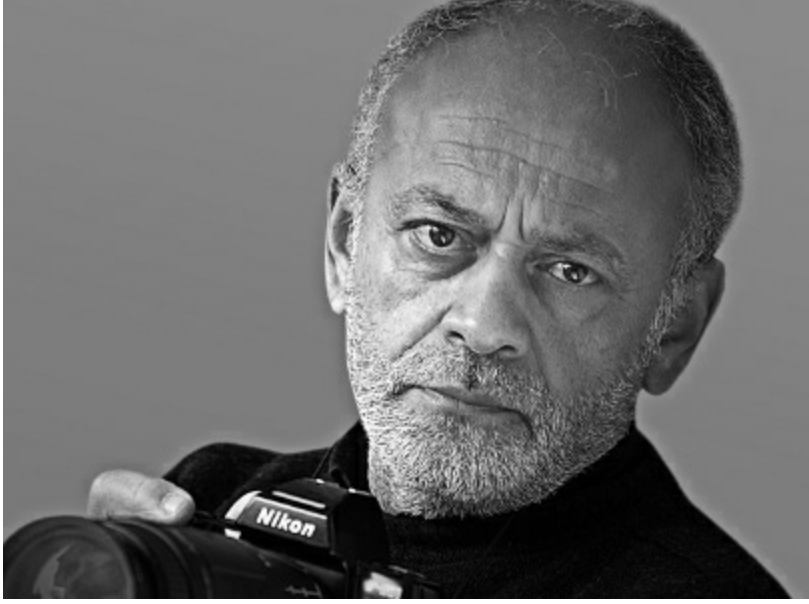
Doğa Atölyesi'ne başladığım yıl, ilk öğrencilerimden biri Ahmet Bozkurt idi. Kendisi fotoğrafla olduğu gibi, trekking ve dağcılık gibi doğa sporları ile de yakından ilgilidir. Daha sonraki doğa atölyelerini birlikte yürüttük. Ben de kendisinden doğa sporları disiplinleri hakkında birçok şey öğrendim. Atölyeleri birlikte yürütmenin ikimize de katkı yaptığı şüphesiz. Bir "usta-çırak" ilişkisinden söz etmek gerekirse, bunu söyleyebiliriz. A. Bozkurt bu yıl Doğa Atölyesi içeriğini yayın haline getirmek için dersleri kayıt ettirdi. Bir doğa fotoğrafçılığı kitabının yayınlanması, katkı koyanları onurlandıracağı gibi Türkiye'de fotoğrafçılık alanında önemli bir boşluğu dolduracaktır.

K.G.: *Hocam anılarınızı bizimle paylaştığınız için tekrar çok teşekkür ederiz. Son olarak söylemek istediğiniz birşey var mı?*

T.G.: Evet, Kısa birkaç şey söylemek isterim. Herşeyden önce Tekin Ertuğ Atölyesi'nin çalışmalarını çok takdir ettiğimi, yapıcı ve yaratıcı bulduğumu ifade etmek isterim. Sizlerin bu proje kapsamındaki gayret, sabır ve dikkati de gerçekten övgüye değer. FSK çatısı altındaki bu çalışmaların fotoğrafçılığımıza olumlu katkılar sağladığını düşünüyorum.

Fotoğrafa gelince; Yukarıda da belirttiğim gibi, fotoğrafçılık, kendi başına birçok dalı olan bir meslek olduğu gibi, her mesleğin de iyi bir yardımcısıdır. Hangi alana olursa olsun, kimin tarafından hangi makine kullanarak çekilmiş olursa olsun, düşünerek çekilmiş ve teknik kuralları doğru olarak uygulanmış bir fotoğraf, bir değerdir. Toplumlar için en inanadırıcı ortamlardan biridir. İnsanın doğru ile yanlış, iyi ile kötüyü, güzel ile çirkini ayırt etmesinde çok işe yarar. Netice olarak, fotoğrafın ana malzemesi ışıktır ve bildiğiniz gibi ışık aydınlatır.

TUĞRUL ÇAKAR

Fotoğraf: Gülnur Sözmen

Metin Yazımı:

Fotoğraf Sanatı Kurumu (FSK)

Siz plaket de mi yapıyorsunuz?

Yıl 1977. Elimin ekmek tutması gerekiyor. Aylığı 424,35 liradan günümün dokuz saatini, Türkiye Elektrik Kurumu'na satıyorum. Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, Maliye bölümü mezunu olduğuma göre, olacağı da bu zaten. O zamanlar şimdiki gibi elektronik hesap makineleri yok. Facit marka hesap makinesinin kolunu çevirmek zorundasın. Ben çevirdikçe yeni kâğıtlar yığıyorlar önüme. Bıktım. Sözüm ona bana ait olan hayatımdan, kendime zaman çalmaya karar verişim o günlere rastlar. O zamana kadar fotoğrafa bulaşmışlığım yok. Varsa da, anı fotoğrafları, “kötü çıkmışım” lar falan. Ama fotoğrafa karşı uzaktan, belli belirsiz, adını koyamadığım bir yakınlığım var. Bizim evin zaten güneş aldığı yoktu. Sandık odası, “karanlık oda” oluverdi. Zaten oraya hiç sandık koymamıştık. Baş köşede Paterson marka agrandizör oturuyor. Toz konmasın diye, takım elbiseler gibi naylon torba giymiş. Yıllar sonra onu satmak zorunda kalacağım. Ben onu özlediğime göre o da beni özlemiştir sanıyorum. Duvardaki rafta Canon TLb duruyor. İncinmesin diye altına yastık koymuşum. Her gün, her çekimden sonra tozu alınıyor. Ve fotoğraf eğitimine ait bulabildiğim bütün yayınlar. Eğitim veren kurumlar yok o zaman. Varsa da benim haberim yok. Geceleri az uyuyorum ama keyifliyorum. Artık gündüzlerim yine Türkiye Elektrik Kurumu'na ait olsa bile gecelerim bana ait. Çekimlerim ve baskılarım giderek yüzlerine bakılır hale geliyorlar. Fotoğrafçı oluşum, Cumartesi-Pazar fotoğrafçısı oluşum böyle başladı işte.

1978 yılında, gazetelerde bir ilan ilişti gözüme. Akbank “Bölgelerarası Fotoğraf Yarışması”. Siyah-Beyaz ve 30x40 boyutlarında basılmış fotoğraflar kabul edilecekti... Dört fotoğrafla katılmak mümkündü ama benim güvенеbildiğim iki fotoğrafım var. Özenle zarfa koyup, katılım formunu dolduruyorum. Elimde zarf, yüreğimde kıpırtılarla Akbank'ın yolunu tutuyorum. Zarf orada kalıyor, kıpırtılar bende. Bir süre sonra yarışma sonucunu yine gazeteden öğreniyorum. İlane sıralanmış isimleri defalarca okuyup koluma cimdik atıyorum. İsmim en alt sırada. Mansiyon almışım. O gün yaşadığım sevinç, belki biraz da abartarak yaşadığım için, hâlâ utandırır beni. Fotoğrafi seviyorum. O tarihlerde arabam yok.

Ankara Fotoğraf Sanatçıları Derneği (AFSAD) üyeliğim, fotoğraf sanatçısı (!) oluşum, o yıla rastlar. Lahanacıları, balıkçıları, tamircileri vizöre kıstırdığımız günler yani. Benim Afsad üyeliği için başvuruşum Ali Rıza Akalın'la aynı gün olmuştu. Yanlış anımsamıyorsam, üyelik numaralarımız da peş peşe gelirdi.

O yıllarda fotoğraf sanatçıları (!) giderek çoğalıyor. Ama ben başkayım. Bir ödülün keyfini yaşarken bir başkası geliyor. Sanat dergilerinde, gazetelerde adımın geçtiği haberler çıkıyor. Gerçi hep Ahu Tuğba'nın bacaklarından daha küçük çıkıyor ama olsun. Fotoğrafi seviyorum. O tarihlerde arabam yok.

İngiliz Arkeoloji Enstitüsü, Atatürk Barajı göl alanı içinde kalacak olan bölgede yapacağı arkeolojik kazılarda fotoğrafçı olarak çalışmamı önerdiğinde, sadece beş dakika düşünüp, işimden istifa ediyorum. Elveda Türkiye Elektrik Kurumu. Artık 24 saat fotoğraf ve ben varız. 1979 yılı sonları. Deli miyim? Elbette hayır. Orada kalıp Genel Müdür falan olmadığımı hiç pişman olmadım. Bir masada oturup çay içerek saate bakmak bana göre değil. Bir sürü rakamı toplayıp çıkarmak da.

Güneydoğu'ya giderken, yanımda bir yığın korku da götürüyorum. Arkeoloji fotoğrafçısı değilim. Arkeoloji ile ilgili bilgilerim uzaktan akrabalık gibi. Yola çıkıncaya kadar bulabildiğim ve içinde arkeoloji ile ilgili fotoğraflar bulunan bütün yayınları defalarca inceliyorum. Zamanla o korkularımın

yersiz olduğunu anlayacağım ama, o günlerde başarısız olmaktan çok korktuğumu söylemeliyim. Artık yılın üç ayını kazının yapıldığı, Adıyaman'a bağlı Tille köyünde geçiriyorum. İnsanlara ulaşabildiğim, sevinçler, korkular, serüvenler, hüznler yaşadığım aylar onlar. İlk öykü denemelerimin o gönlere rastlaması o yüzden mi? Kazı çalışmalarında görevli olmama karşın, çevremdeki daha önce hiç tanımadığım, yaklaşmadığım yaşama kayıtsız kalmam olanaksız. Fotoğrafın, onu seven bir insanı, nasıl yaşamaya, tanımaya, deneyime götürebildiğini o yıllarda anlıyorum. Artık fotoğraf benim için karanlığa hapsedtiğim zaman parçaları değil. Yaşayabildiğim o an parçasını, görmeyenlere gösterme oyunu da değil. Arşivim giderek zenginleşiyor.

Seksenli yıllar başladığında artık AFSAD yönetim kadrosundayım. Çevrem fotoğraf dostları ile dolu. Cengizkan, Oral, Yurdalan, Akalın, Sabuncu, Göger, Bayhan, Akduman, Karlıova, Çakır ve daha birçok dost. İlk kişisel sergimi 1985 yılında Londra'da açtım. Hayatımda ilk kez yurtdışına çıkacağım. Yurtdışı benim için hiçbir zaman çok önemli olmadı. Ülkesini yaşamayı es geçip, yurtdışı meraklısı olanlardan değilim. Uçaktaki koltuğuma oturduğumda, heyecandan, bendeki birazcık İngilizce de o arada sizlere ömür. Salon kalabalık. Sergimin açılış konuşmasını Sir Peter Laurance yapıyor. Beni yanına çağırdığında, salondan alkış sesleri yükseliyor. Dizlerim titriyor. Yıkılıp kalmadan şu tören bitse diye düşünüyorum. Neyse ki orada kokteyller bizdeki gibi, garson evine gidinceye kadar sürmüyor. Belirtilen saatte salon boşalıyor. Kazasız belasız bitti derken beni başka bir salona alıyorlar. Yaşamımın ilk basın toplantısını yapıyorum. Basın mensuplarının çokluğu şaşırtıyor beni. Soruları bana, yanıtlarım onlara tercüme ediliyor. Hiç durmadan not alıyorlar. Şaşkınlık. Oysa şaşıracak bir şey olmadığını, onların sadece işlerini yaptıklarını sonraları düşüneceğim. The Photographer dergisinin sarışın, yeşil gözlü editörü Alison Reid, benimle yaptığı söyleşiyi iki ay sonra yayınlayacağını söylüyor (yayınladı da). Bir hafta sonra, aklımda Alison'un gözleri, dönüyorum. Ama sergim, çeşitli üniversiteleri dolaşmak suretiyle iki yıl açık kalıyor. O tarihlerde arabam yok.

Güneydoğu serüveni devam ediyor. İyi fotoğraflar yaptım, ya da öyle söyleniyor. Onlar sanata ne kadar yakın? Neden insanlar bana fotoğraf sanatçısı diyor? Öyleyse neden hiç kimse o fotoğraflarla ilgilenmiyor? Su altında kalacak olan bölge ile ilgili iyi sayılabilecek bir arşiv var elimde. Kültür Bakanlığı, barajı inşa eden şirketler neredeler? Ben neyi, ne için yapıyorum? Yurtdışındaki etkinliklere katılıyorum. Fotoğraflarım kabul ediliyor. Bir garip kanıtlanma yöntemi, bir oyun olabilir mi bütün bunlar? Belge fotoğraflarından bir süre uzaklaşıp, ikinci kişisel sergimi Mavi Ev'de açıyorum. Vücut detayları asıyorum. Beğeniliyor. Sn. Mehmet Bayhan Refo dergide yayınlamak istiyor. Hazırlıklar yapıyoruz ama o günlerde Bayhan dergiden ayrılıyor. Ama olsun. O sergimi sevmişimdir hep.

Yıl 1990. Milliyet Sanat Dergisi'nin Abdi İpekçi anısına düzenlediği fotoğraf yarışmasının birincilik ödülü benim. Hemen arkasından bu defa Milliyet Gazetesi'nin düzenlediği Abdi İpekçi Barış ve Dostluk Ödülleri'nden biri yine benim. Ödüllerimizi Atina'da alacağız. Uçağa binerken mutluyum. Kafilede kimler yok ki. Rahmetli Aziz Nesin, Altan Öymen, Nail Güreli, Emre Kongar, Mustafa Balbay, Zeynep Oral bunlardan bazıları. O güzel günleri yaşayabilmem yine fotoğrafla oluyor. Ankara'ya dönerken keyifliyim. Emre Kongar'ın, Altan Öymen'in masasında uzo içmek, Aziz Nesin'le sirtaki yapmaya çalışmak, Yunan dostlarla kaynaşmak çok güzeldi.

Kuşkular bitmiyor. Fotoğraflarımın içinde ben ne kadar varım? Vizörün arkasında sanatçı yoksa fotoğraf ne kadar sanat olabilir? Neden farklı çalışmalara yönelemiyorum? Kuşkular baskılara dönüşebilir. Baskılardan bunaldığımızda kaçmak istersiniz. Ama gerçek anlamda kaçma şansınız

yoktur. Fotoğraf benim için kendimi bir güzel aldatılabildiğim bir kaçış olabilir mi? Fotoğraf kaçtığımız, yalnız kalabildiğiniz yerden, kaçtığınız yeri yargılayabilmeniz için iyi bir yer. Karanlık oda, yalnız kalabileceğiniz, ışık üretebileceğiniz, kimsenin izinsiz giremeyeceği bir yer. Işık üretebiliyorsanız, dışarıda karanlık bulduğunuz her şeye ışık tutabilirsiniz. Yorumlayabilen, yargılayabilen ışıklar. Fotoğraf bu şansı size verebilir. Ben bu şansı ne kadar değerlendirebiliyorum? Ya da nasıl değerlendiriyorum? Beni onurlandıran (!) plaketler için bir dolap daha almam gerek. Giderek çoğalıyorlar. Kuşkularım gibi. Bir yerde bir yanlışı var. Duyuyorum, seziyorum ama göremiyorum.

Yıl 1993. Güneydoğudaki kazı çalışmaları bitti. Atatürk Barajı için su tutulmaya başlandı. Yıllarca çalıştığım topraklar, gözlerimin önünde su altında kalıyor. Tille köylüleri ile vedalaştığımda gözlerim doluyor. Onlar için durum daha zor. Doğdukları, büyüdükları, ekip biçtikleri toprakları terk ediyorlar. Yarısı suya gömülmüş köyü son kez fotoğraflayıp dönüyorum. Yılların birikimi yüzlerce negatif dolabımda duruyor. Kimsenin de yüzüne baktığı yok, olmayacak da derken, Afsad üyesi arkadaşlarımla GAP projesi ile ilgili çalışmalarını sergilediği salonda, Afsad Başkanı beni Sn. Ünal Akpınar ile tanıştırtıyor. Urfa tünellerinin yapımını gerçekleştiren şirketin sahibi. Ünal Bey fotoğraflarımla ilgileniyor. Bir sergi hazırlığına girişiyoruz. Katalog da yapılacağı için keyfim iki katına çıkıyor. Üstelik bana üç milyon da para ödenecek.

Açılıştaki salon kalabalık. Sergimi Sn. Kamran İnan açacak. GAP' tan Sorumlu Bakan, o yıllarda O. Konuşmasına başlamadan önce, bir kağıda adımları yazıp avucuna kısırtıyor. Sonunda Kamran'ın avucuna düştün işte diyerek kendi kendime gülüyorum. Politik konuşmasının ardından, avucuna bir göz atıp, benden fotoğraf sanatçısı diye bahsediyor. Ne ilgisi var? Hangi sanat? Salona astığım insan yüzlerine bakamıyorum. Köylü dostlarımla kullandım gibi geliyor. İyi değilim. Tek tesellim sergi katalogunun yayınlanmış olması. Ancak katalogta siyah-beyaz çalışmalarım yok. O sergiden aldığım paraların üstünü tamamlayıp, **"Fırat'ı Beklerken"** isimli albümü yayınlıyorum. O albüme istediğim kadar fotoğraf koyamadım. Param yetmedi. Ama olsun. En azından şimdilerde birçok örneğini gördüğümüz gibi, araya adamlar sokup devleti falan kullanmadım. 500 baskı çok çabuk tüketiyor. Güneydoğu çalışmaları o albümle noktalandı işte.

1993 yılında Uluslararası Fotoğraf Federasyonu'ndan AFİAP belgem geliyor. Aynı tarihlerde, üç yıllık bir maraton sonucu Şinası Barutçu Kupası da benim oluyor. O kupanın benim için ayrı bir önemi vardır. O yıllarda disiplin gerektiren, uzun soluklu bir yarışma olduğu için.

Afsad Sempozyumu'nda bir grup fotoğraf dostunun eylemi ve benimde yanlarında olmam nedeniyle Afsad yönetimi ile ters düşmüştük. Tüm çabalarıma karşın Kuvanlık ve Ün'ün Afsad'tan atılışlarını engelleyemedim. Onların atılmalarının arkasından ben de istifamı verdim. Benim için çok zor olan bu karar üzerinde Afsad yönetimi, düşünmek, benimle konuşmak gereğini bile duymadan, tek satırlık bir yazı ile istifamı kabul etmişti. Oysa benim istifa gerekçelerimi taşıyan mektubum dört sayfa kadardı. Sonuna kadar okuduklarını bile sanmıyorum. Pişmanlık duymadım ama, o dönemdeki birleştirici çabalarım karşısında, dost(!) kişilerin başlarını kuma gömmelerini hiç unutmam. Böylesi bir yalnızlık, anlamsız, ilkesiz birlikteliklerden daha anlamlıdır sanıyorum. O dönemlerde zaman zaman uğradığım Afsad'ın, başarılı çalışmalarını izledikçe yine sevinç duyardım. Tek fark şu ki, o sevincin adını koyamazdım.

İngiliz Arkeoloji Enstitüsü'nden ayrılışım (işime son verilmesi) da o yıllara rastlar. Güneydoğudaki çalışmaların bitmesi ile birlikte, artık fotoğrafçı çalıştırmalarına gerek olmadığını

söylüyorlar. Ana rahminde sömürge eğitimi almış olduklarından, oturup onlara, Türkiye’de işsizliğin acılarından bahsetmenin gereği yok. Emekliliğimi isteyip uslu uslu ayrılıyorum. Böyle birdenbire ve hiç hesapta yokken işsiz kalmak, özellikle bizim ülkemizde pek kolay atlatılır bir şok değil. O şaşkın günlerimde Sn. Cihat Aka’nın dostluğunu hiç unutamam. Bir de Sn. Mehmet Bayhan, üzüldüğünü bildiren, ama “birikimlerini düşün,” diyerek beni yüreklendiren bir mektup yazmıştı. O mektubu hâlâ saklarım. İnsan olmanın tadını taşıdığı için.

Gazi Üniversitesi’ndeki hocalık günlerim bir yıl sürüyor. Dekan Bey’e karanlık odanın yetersiz olduğunu söylediğimde, arkasını dönüp giderken, “bunu bulduğuna şükret,” diye yanıt vermişti. Ben de bir daha gitmedim. Umarım şükürcü birini bulmuştur.

“**En Uzaktaki Gri**” isimli öykümü 1995 yılında kafa doktoruna gittiğim günlerde yazdım. İşte o günlerden birinde, o güne kadar yazdıklarımı masamın üstüne koydum. Yarım kalmış, çeşitli yerlerde basılmış birçok yazı vardı. İçlerinde öykü denemeleri, Tille’den arkadaşlarıma yazdığım mizah tadı taşıyan mektuplar vardı. Aslında o mektupların sayısı çok fazladır. Ama kopyalamayı düşünmediğim ve yazıp postaladığım için, kaybolup gittiler. Yeniden yazmak, o atmosferi yeniden yakalamak mümkün olmadı tabii. “**En Uzaktaki Gri**” isimli kitabım o tarihlerde yayınlandı. O da kısa zamanda tükendi. Yazmayı seviyorum. Ancak yazmak, arınmış, rahat bir beyin ve zaman gerektiriyor. Benimse ikisini bir araya getirmem hep zor olmuştur.

Bilkent Üniversitesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölüm Başkanı Sn. İlknur Özgen, yarı zamanlı olarak çalışmamı önerdiğinde, Hacettepe Üniversitesi’nin yanı sıra ikinci bir işim oluyor. Bu işi sağladığı için kendisine teşekkür borçluyum. O tarihlerde de arabam yok. Tunus Caddesi’nde servis beklemeyi seviyorum. Tabii fotoğrafı da.

1997 yılında bir kış günü, Gaziosmanpaşa’daki atölyemde, Türk-Amerikan’da açacağım serginin baskıları ile uğraşırken, bir çekim işini konuşmak üzere, bir bayan uğramıştı. Adını şu anda anımsamıyorum. Ben kahve yapmak üzere mutfığa gittiğimde, O da dolapların üstünü, duvarda asılı belgeleri inceliyordu. Elimde kahve fincanları ile döndüğümde, plaketlerimle süslediğim dolabın önünde duruyordu. Sanırım plaketlerin üstünü okuyacak kadar zamanı olmamıştı. Birden bana dönerek. “Siz plaket de mi yapıyorsunuz?” diye sordu. Fotoğraf yarışmalarına katılmamaya işte o gün karar verdim. Elbette bu kesin bir karar değil. Arşivimdeki fotoğraflarla uyumlu olduğunu düşündüğüm, ve tabii ciddi olduğuna inandığım yarışmalara katılabilirim. O misafirim bana tokat gibi gelen bu sorusundan sonra hep dikkatli olmaya çalıştım. Umarım bu küçük anı, fotoğrafın uzun yoluna yeni çıkmış arkadaşlarım tarafından değerlendirilir.

1998 yılının bir bahar gecesi, öğrencilerimle beraber bir sohbet yemeği sonrası, çorbacıya gitmiştik. Gecenin bir yarısındayız. Telefonum çaldı. Sevgili Gülnur Sözmen, “Bak telefonu Oruç’a veriyorum,” dedi. Karşımda Oruç Aruoba, yüzümde bir şaşkınlık. Gülnur’da, “En Uzaktaki Gri” isimli kitabımı okumuş, yazmaya devam edip etmediğimi soruyor. “Evet,” diye yanıtlıyorum. Tanışmak ve onları okumak istediğini söylüyor. İki üç gün sonra, çantamda yeni öykülerim, Başkent Ekspresi’ndeyim. Gülnur’da, Oruç’la tanışıyorum. Aynı zamanda benim çok değer verdiğim bir dostluğun başlangıcı bu. Öyküleri okuyup, “ Bunlar basılmalı,” diyor. Beni daha fazla yazmam için yüreklendiren o tanışma olmuştur. Oruç’un önerisi ile, “En Uzaktaki Gri”deki öykülerden birkaçını içine alan yeni bir paketle İmge’nin merdivenlerini tırmanıyorum. Yazılarımı Sn. Erdal Alova’nın okuyacağını, daha sonra beni arayacaklarını söylüyorlar. Yazılarımı bırakıp çıkıyorum. İçimde başka bir hesaplaşma, başka bir heyecan var. Yaklaşık bir ay sonra Sn. Erdal Alova arıyor ve öykülerimin

basılacağını söylüyor. “Akşamüstü Yine Hüzün” isimli kitabımın kısa öyküsü budur işte.

Sekizinci kişisel sergimi 2001 yılının Nisan ayında British Council Sanat Galerisi’nde açtım. Sergi broşüründe de yazdığım gibi, fotoğraflarımın düşünce hazırlığı çok önceden bitmiş olmasına karşın, baskıların hazırlık dönemi yine savrulduğum günlere rastlamıştı. Galeriye önceden söz vermiş olmam, sergiden vazgeçme ya da erteleme imkânını engelledi. O baskıları yaptığım günlerde, bu defa kimseye çaktırmadan yine kafa doktoruna gidiyordum. El boyaması fotoğraflar o dönemde oluştu. Olumlu eleştiriler aldım. Çaktırmamaya çalışsam da o açılış benim için çok zor olmuştur. Açılış toplantısı fotoğraf dostu bir arkadaşımın önerisi ile O’nun yakın arkadaşlarının hazırladığı bir dans gösterisi ile renklendirildi. Belki de bu ilk defa oluyordu. Kısa dans gösterisi sona erdiğinde, bir çiçekle gösteriyi gerçekleştirenlere, bir telefon mesajı ile de öneriyi getiren arkadaşşıma teşekkür ettim. O ve eşi tanımaktan mutluluk duyduğum insanlardır. Aylar sonra yolum İstanbul’a düştüğünde, izleyemedikleri sergiyi anlatmak ve yeniden teşekkür etmek için onları aradım. Telefonumu belirgin bir soğuklukla karşıladı. Tabii görüşemedim. O sergide yer alan ve evlerine asarlar umuduyla yanımda götürdüğüm fotoğraf şimdi Haydarpaşa açıklarında denizin dibinde duruyor. Çözemediğim ama yaşadığım bu olay, hâlâ kimsesiz bir sızı gibi durur bende.

2001 yılının Mayıs ayında kurucuları arasında yer aldığım Fotoğraf Sanatı Kurumu üyesi bir grup arkadaşşımla birlikte, FSK 2. Fotoğraf Günleri’ni hazırladık. Kuruluşundaki görkemin yıllar sonrasında, kemeçe ile oyun havaları felsefesinin iflası neticesi Fotoğraf Sanatı Kurumu’nun zor günler yaşadığı bir dönemdi. Yanılmıyorsam bu tür organizasyonlar içinde önemli bir yeri vardır ve başarılı olmuştur. Ancak deneyimlerinizi ortaya koyarak çıktığınız yolda, yeni deneyimler almak gerçekten çok ilginç. 12 gün boyunca sürüp giden bu oyunun perde arkası bana çok şey öğretmiştir. Fotoğraf insanlarının işlerini paylaşmaları için hazırladığınız ortamda, hiç de ummadığınız, birbirine çok benzer çıkar kayıpları adına açılan isyan bayrakları, aslında hep var olan, ama benim hep görmezden gelmeye çalıştığım bir gerçeği yeniden hatırlamama neden olmuştur. İçinde yaşanan her ortamda olduğu gibi, elbette fotoğraf dünyasının da asalakları olacaktır. Kendi çıkarlarınızı hiçbir zaman ortaya çıkarmamak gibi bir ilkeniz olsa bile, onlarla birlikte olmaya hazırlıklı olmanız gerekir. Aynı kazanda kaynayabilmenin başka yolu da yoktur.

Yaşadığım olaylar beni zaman zaman çocukluk günlerime götürür. Çocukluğum köylerde, kasabalarda geçti. Günümüzde her köşe başında karşılaşılabileceğiniz pastaneler, büfeler, sandviççiler yoktu elbette. Acıktığınızda, derme çatma bir bakkal dükkânına dalar, yarım ekmeğinizin arasına biraz peynir ya da zeytin koydurur, çok da uzakta olmayan bir kahvehanede çayınızla birlikte karnınızı doyururdunuz. İsterseniz ekmeğinizin arasına peynir zeytin yerine, iki pişmiş yumurta da koyabilirdiniz. Bakkallar belki çekici olsun diye, belki de

çiğ yumurtalarla karışmasın diye, yumurtaları kaynattıkları suyun içine kuru soğan kabukları atarlardı. O yüzden, yumurtaların rengi kırmızı olurdu. Kırmızı yumurtalarla karın doyurma işi bir oyunu da beraberinde getirirdi. Yumurta tokuşturma oyunu. Yarışmacı seçtiği yumurtanın ucunu diğer yarışmacının yumurtasına vurur, yumurtasının iki ucu da kırılan yarışmacı, tüm yumurtaların bedelini öderdi. Ancak yarışma öncesi, sağlam yumurtaları seçme yöntemi çok ilginçti. Yarışmacılar seçtikleri yumurtaların ucunu ön dişlerine vurarak, hangi yumurtanın daha sağlam olduğunu anlayabiliyorlardı. Yaşlılarımızın, insanlara olan güvenlerini ya da güvensizliklerini dile getirirken kullandıkları, “Ben onu dişime vurmuşum,” cümlesi, yumurta oyunundan geliyor olmalı. Artık yumurta oyunu olmasa da bazı olaylar insanları dişinize vurabilme şansı verebiliyorlar.

FSK 2. Fotoğraf Günleri'nden aklımda ne kaldığını soracak olursanız, duvar paylaşma tartışmalarının yapıldığı sırada, yer kalmadığını görüp, hazırladığım küçük sergimi asmama kararı aldığımında, Sn. Necmettin Külahçı'nın, kendi fotoğraflarını eleyerek, sıklaştırarak, benim için açtığı üç metrelik duvar parçasını hatırlarım. Hocamın, fotoğraflarımı asabilmem için açtığı o üç metrelik duvar, sevginin, hoşgörünün, erdemin penceresidir. Umarım bir gün dünyaya o pencereden de bakabilmeyi öğreniriz.

FSK 2. Fotoğraf Günleri sonrasında toplanan Genel Kurul yeni bir yönetimi göreve getirmişti. Yeni yönetim kurulunun ilk önemli icraatı 3. Fotoğraf Günleri olmuştur. Ne yazık ki, 3. Fotoğraf Günleri'nin yapılacağı haberini Dernek Bülteni'nden öğrendim. Oysa belirli zaman aralıkları ile yinelenen etkinlikler, özellikle bir kurum adına yapılıyorsa, üstlenici ekibin, bir önceki üstlenici ekiple, hiç değilse bir kez bir araya gelerek onların düşüncelerini alması ve daha sonra işe koyulması en azından etik bir kuraldır. Bu kuralın neden çiğnendiğini çözmek zor olmadı. Ekibi oluşturan isimlere göz attığımda, isimlerin birbiri ile olan ahbaplık ilişkisinin, bu ilk ve önemli icraata temel oluşturduğu hemen göze çarpıyordu. Yeni yönetimin ikinci önemli icraatı ise altı kurucu üyenin dernekten ihraç edilmesi olmuştur. Talihsizliğe bakınız ki onu da Dernek Bülteni'nden öğrendim. Sanırım böylesi oldu bittiye getirilen bir çirkinliğe imza atmak derneklerimizde ilk kez oluyordu. Üstelik diğer kurucu üyelerin düşüncelerini almaya gerek bile duymadan. Bu konuyu hep düşünürüm. Kurucuların derneğin getirildiği noktadaki payı nedir? İlkeleri, disiplinleri, çalışma programları olamayan yönetimler elbette gerilemeye mahkûm olurlar. Giderek çekiciliklerini yitirirler. O zaman da akla, üyelerinize ne verdiniz ve şimdi ne istiyorsunuz sorusu gelir. Atılan arkadaşlarımız, öne sürülen aidat ödememe gibi komik bir gerekçeye dayandırılan suçlu ilk kez ve o tarihte mi işlemişlerdi? Öyle olduğunu kabul etsek bile neden aralarında ben yoktum. FSK 2. Fotoğraf Günleri sonrasında hiç ödemediğim aidatlarımı acaba kim ödemişti? Kimse ödemişse o zaman bu farklı muamelenin gerekçesi aidat olamazdı. Daha da sayabileceğim gerekçelerle, FSK 3. Fotoğraf Günleri için danışmanlık yapmam önerildiğinde olumsuz yanıt verdim. Her şeyden önce dernekten atılan kurucu üyelerin yüzüne bakabilmem gerekiyordu.

Biraz da, daha sonra yaşanan olaylardan söz ederek biraz iç açalım. FSK 3. Fotoğraf Günleri programını posta kutusundan alıp masama oturduğumda, beni hiç de şaşırtmayan, aksine hiç de halim olmadığı halde beni güldüren bir gerçekle karşılaştım. Yeni yönetim kurulu kararı ile dernekten atılan iki üstadımız, atıldıkları kapıya dönmüş, programda yerlerini almışlardı. Düşünebiliyor musunuz? Bir yanda atıldıkları kapıya dönmekte sakınca görmeyen iki üstad, bir yanda attıklarını toplayıp vitrin yapan bir yönetim. İki alkış uğruna neler olabiliyor değil mi? Bu noktada, sanat, sanat derneği, sanatçı kavramlarını yeniden irdelemek gerekiyor sanırım. Yüklü bir bağış yapan bir kişinin gösterisini programa almak gibi bir gölge de o günlerde yaşanmıştı.

Hâlâ kullanılıyor mu bilmiyorum. Eskiden eczanelerde, sağlık ocaklarında ağırlık ve boy ölçen aletler vardı. Ağırlık ölçen bölüme çıktığınızda, o bölüme bağlı dikey bir profile bağlı plakayı başınızın üstüne çeker, profile yazılı rakamlara bakarak boyunuzu da öğrenebilirdiniz. Sanırım FSK 3. Fotoğraf Günleri'nde boy aparatı daha çok kullanıldı. Ağırlık pek önemsenmedi.

İşte bu nedenlerle FSK 3. Fotoğraf Günleri'ne gitmedim. İçimden gelmedi. Ne yapayım, böylesi olaylarda başımı kuma gömüp kıs kıs gülmek gibi bir yeteneğim yok. "Gitmediysen gitmedin, bize ne", diyenleri de duyar gibiyim ama, bu yaşananlar da bir şekilde yazılmalı diye düşünüyorum. Bir yanda özürlü insan taklitlerinin alkışlarla karşılandığı bir ortam, ezberlenmiş beraberlikler, bir yanda onurlu bir yalnızlık vardı. Ne yapabilirdim?

Bu yaşananlar sırasında bir telefon açmayı bile düşünmeyen üyelere bazıları şimdilerde “Yahu şu işi düzeltelim,” çabasına girdiler. Şunu belirtmeliyim ki, kimseye kırgın değilim. İnsanlar diledikleri gibi davranmakta özgür olmalıdırlar. Ben kurucu üyeleri arasında yer aldığım Fotoğraf Sanatı Kurumu’nun başarılarını uzaktan da alkışlayabilir, sevinçler duyabilirim.

2003 yılının Haziran ayında, ikinci öykü kitabım, “**İki Hayat Çek Usta, Bir Buçuk Bol Acılı Negatif**” ismiyle Komer yayıncılık tarafından basıldı. Okurlardan övgü mesajları almak elbette çok güzel. Bu arada üç kuruş verip satın almamak için kitabı İmge’nin arka bahçesine oturup bir solukta okuyup bitirenler de var. Hepsine selam olsun.

Başkent Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesine öğretim elemanı olarak davet edilmek ve göreve başlamak, beni onurlandıran başka bir gelişme. Zaman zaman fotoğrafla yaşamış 35 yılın hiç de boşa gitmediğini görmenin keyfini yaşayabiliyorum. Çalışırsınız. Yıllar geçer. Günün birinde hiç düşünmediğiniz bir keyifli haber gelir. Gözleriniz dolar. Onun gibi bir şey işte.

2004 yılında “**Cam Evlerin Kadınları**” isimli ikinci fotoğraf albümümü yayınladım. Hazır sayılabilecek bir albümüm daha vardı ama birilerinin beni sponsor bulma konusunda eğitmesi gerekiyor. Albümlerimi koltuğuma kıstırıp, Konur Sokak’ta bir aşağı bir yukarı gezmeyi beceremesem de yayın yapmak beni keyiflendiriyor.

Öyle sanıyorum ki benim, düşündüğümü saklayamamak, hemen söylemek, bunu yaparken de kırıp dökmek gibi bir huyum var. Önce nabız ölçüp, sonra şerbet hazırlamak gibi bir yeteneğim (!) yok. Bunu değiştirmek, beynimi politikalara zorlamak gibi bir niyetim de yok. Bunun doğal sonucu olarak genellikle itiliyorum. Daha önce de söylediğim gibi, böylesi bir yalnızlığı, geveze birlikteliklere tercih ediyorum. Kendimle barışık olabilmek yetiyor bana.

Üçüncü öykü kitabım “**Siyah Beyaz Masallar**” adıyla Mevsimsiz yayınları tarafından basıldı. Benim masal adını verdiğim metinlerle ilgili bir şeyler yazmam gerekiyor. Özellikle son iki yılda fotoğraf dünyamızda yaşananlar beni, belki hep farkında olduğum ama nedense üzerinde durmadığım bir gerçeği yeniden düşünmeye zorladı. Son günlerde, benim ve benimle aynı zaman parçasını paylaşarak yaşayan birçok arkadaşımın fotoğraf adına yaptıklarımızı yeniden düşünüyorum. Yaptıklarımız azımsanacak şeyler değil. Bu konuda mütevazı olmamız da gerekmiyor sanırım. Bizler, bizden öncekilere ve bizi izleyenlere karşı hiç saygısız olmadık. Bunun doğal sonucu olarak dostluklar, arkadaşlıklar, sevgiler, unutulmaz anılar yaşadık. Tartışmalarımız da oldu, ama bunu saklanmadan yüz yüze yapmaya hep özen gösterdik. Bunun sonucunda da o arkadaşlıklar daha da sağlamlaştı, güçlendi. Ancak bir şeyi fark edemedik sanıyorum. O dostlukların o sevgilerin yaşandığı zaman içinde, aynı kazanda kaynadığımız bazı kişilerin, başarısızlığın, yerinde sayıyor olmanın verdiği eziklikle bizlere karşı kin duyguları beslemeye başladıklarını farkedemedik.

“Siyah Beyaz Masallar” da okuyacağımız metinlerde kullanmaya çalıştığım, belki bazı okuyucuların çözmekte zorlanacağı dil, benim için bir anlamda eskiye, yaşadığım güzel günlere dönmek, bugünden kaçmak olarak da adlandırılabilir. Metinlerin yalnızca gülümseme adına yazıldığı, hiçbir kişi veya kurumu hedef almadığı unutulmamalıdır.

Yıllar sonra, uzun süre ayrı kaldığım Afsad çatısının altına, 2010 yılında yapılan Genel Kurul toplantısı sonunda, bu defa onur üyeliğine layık görülerek dönmek, yaşamım boyunca anımsayacağım

en güzel anlardan biri oldu. Hatırlayan, onur üyeliğimi genel kurula sunan dostlara vefa borcum var.

2011 yılında uzun bir süreç sonunda oluşan **“İğne Deliği Fotoğrafları”** isimli üçüncü albümümü yayınladım. Hemen arkasından, daha önce yayınlanmış ve tükenmiş olan öykü kitaplarım, **“Akşamüstü Yine Hüzün”**, **“Saklanmış Mektuplar”**, **“Çuval”**, **“Siyah Beyaz Masallar”** isimleri altında ve dört cilt halinde Hangar Yayınevi tarafından yeniden basıldı.

Özellikle fotoğraf derneklerimizde dikkati çeken, kitap edininp okuma alışkanlığının giderek yok olması gerçeği, fotoğraflarını, düşüncelerini çıkardıkları yayınlarla paylaşmak isteyenleri yıldırıamalıdır. Fotoğraf dünyasına bir şeyler bırakabilmek, yaşanan sıkıntıların çok ötesinde değerler taşır. Suya yazı yazmak olarak isimlendirdiğim, izlendikten on dakika sonra unutulmuş sunumlar, on gün sonra eve taşınan sergi fotoğrafları, bilgisayar hücrelerine terkedilen görüntüler, düşünceler, fotoğrafın uzun yoluna yeni çıkmış arkadaşlarımın üzerinde düşünmeleri gereken bir konudur.

Çok uzattım galiba. Bitirmeliyim. Şu araba meselesine gelince, hâlâ yok. Zaten reflekslerim de zayıflamıştır artık. Ama hüviyetimi gösterince trene indirimli bilet alabiliyorum.

Fotoğrafla geçen 35 yıllık yaşamın hafif müzik bölümünü özetledim sanırım. Bir de hüzzam bölümü var ki, o hep olduğu gibi, bende kalsın.